

శ్రీకృష్ణ ప్రభాకరంబంధ్రాక్షా నిలయమునకు
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

శ్రీ భాగవతము.

మొదటి సంపుటము
 ప్రకటన
 1930

ప్రథమ - ద్వితీయ స్కంధములు

మొదటి సంపుటము.

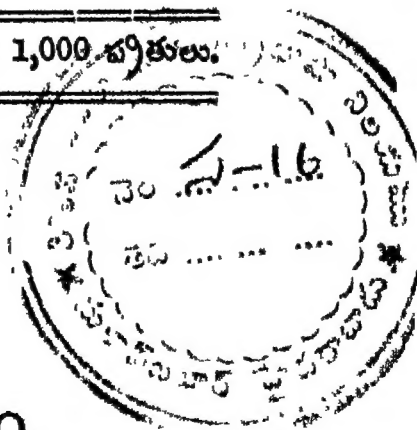
సంస్కృత శ్రీభాగవతానుసారము.

శతావధాని సంపన్నుడుంబ సింగరా
 ప్రకటితము.

ప్రథమ ముద్రణము : 1,000 ప్రతులు.

1930.

బె జ నా డ :

ఆంధ్రగ్రంథాలయ ముద్రాక్షరశాలయందు
క. కోదండరామయ్యగారిచే ముద్రింపబడియె.

1930.

విషయ సూచిక.

ప్రథమస్కంధము—ప్రథమాశ్వాసము.

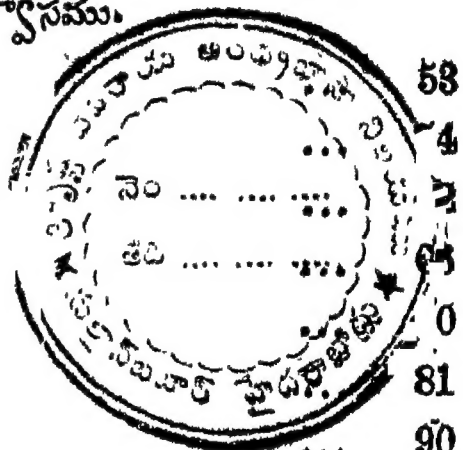
విషయము.

పుట.

ఇష్టదేవతాప్రార్థనము	...	౧
కృతిప్రశంస	...	౪
మంగళాచరణము	...	1
శౌనకాదులు సూతుని గాంచి మోక్షోపాయమును బ్రశ్నించుట	...	2
సూతుఁడు భగవత్కథాప్రశంసఁ గావించుట	...	7
సూతుఁడు భగవంతుని యేకవింశత్యవతారములను వర్ణించుట	...	15
వ్యాసుఁడు తన యసంతృప్తినిగూర్చి విచారించుట	...	26
నారదుఁడు వ్యాసునిచేత కేతెంచుట	...	27
నారదుఁడు వ్యాసునకుఁ దనపూర్వజన్మవృత్తాంతము నెఱింగించుట	...	32

ప్రథమస్కంధము—ద్వితీయాశ్వాసము.

అర్జునుఁ డశ్వత్థామను బరాభవించుట	...	53
భగవంతుఁ డుత్తరాగర్భమును రక్షించుట	...	4
ధర్మరాజు భీష్మునియొద్ద కరుగుట	...	2
భీష్ముఁడు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట	...	3
శ్రీకృష్ణుఁడు ద్వారకానగరమున కేగుట	...	0
సూతుఁడు పరీక్షిజన్మవృత్తాంతము నెఱింగించుట	...	81
గాంధారిధృతరాష్ట్రులు వనంబున కరుగుట	...	90

ప్రథమస్కంధము—తృతీయాశ్వాసము.

ధర్మరాజు దుర్నిఖిలములను గాంచి విచారించుట	...	95
అర్జునుఁడు ధర్మరాజునకు శ్రీకృష్ణనిర్యాణము నెఱింగించుట	...	101
ధర్మరాజు పరీక్షిత్తునకుఁ బట్టముఁ గట్టుట	...	106
ధర్మరాజుదులు మహాప్రస్థానముఁ గావించుట	...	106
శృంగి పరీక్షిన్మహారాజునకు శాప ముసంగుట	...	127
పరీక్షిన్మహారాజు ప్రాయోపవేశమును గావించుట	...	131
శుకుఁడు పరీక్షిన్మహారాజునొద్ద కేతెంచుట	...	135

ద్వితీయస్కంధము — ప్రథమాశ్వాసము.

శుకుఁడు పరీక్షిత్తునకు ఖట్వాంగచరిత్రమును చెప్పుట	...	3
శుకుఁడు పరీక్షిత్తున కర్పిరాదిమార్గం బెఱింగించుట	...	13
శుకుఁడు భక్తియే మోక్షోపాయ మని నిరూపించుట	...	16
శుకుఁడు భగవంతుని ధ్యానించుట	...	20
చతుర్ముఖుఁడు నారదునకుఁ బ్రపంచప్రకారము నెఱింగించుట	...	24

ద్వితీయస్కంధము — ద్వితీయాశ్వాసము.

శుకుఁడు పరీక్షిత్తునకు విరాడ్విభూతిని వర్ణించి చెప్పుట	...	30
శుకుఁడు పరీక్షిత్తునకు భగవదవతారములను వర్ణించి చెప్పుట	...	36
పరీక్షిత్తు శుకుని గాంచి నానావిధప్రశ్నము లడుగుట	...	44
చతుర్ముఖుఁడు భగవంతుని సందర్శించుట	...	48
భగవంతుఁడు చతుర్ముఖునకుఁ జతుర్స్థానీభాగవతము నుపదేశించుట	...	52
శుకుఁడు పరీక్షిత్తునకుఁ బురాణార్థప్రకారం బెఱింగించుట	...	54

విజ్ఞాపనము.

శ్రీ వేదవ్యాసాది మహర్షులచే లోకానుగ్రహకాంక్షం జేసి చతుర్విధపురుషార్థప్రదంబులుగా గీర్వాణభాషయందు రచింపఁబడిన మహాగ్రంథములలో భారత భాగవత రామాయణంబులు బరమప్రమాణంబులై నన్నయాద్యాంధ్రకవిశిఖామణులచే నాంధ్రీకృతంబు లయ్యును, యథామూలంబుగా లేమిం జేసి యందు భారత రామాయణంబులు వెండియు నాధునిక కవిపుంగవులచే నాంధ్రీకరింపఁ బడుటయు, భాగవతంబును బరమభక్తాగ్రేసరుం డగు బమ్మెర పోతనామాత్యకవిశేఖరుం డాంధ్రీకరించుటయు గ్రంథపాతంబులను నారయాదులు పూరించుటయుఁ బూరింపబడిన భాగంబులు మూలాతిరిక్తంబులును దర్శనవిరుద్ధంబులును నై సంగ్రహింపఁబడి యుండుటయు, సర్వజనవిదితంబైన విషయంబు.

భాస్కరకృత రామాయణంబునకన్నను నన్నయాదివిరచితభారతంబునకన్నను బోతనామాత్యప్రణీతభాగవతం బాంధ్రీదేశంబునం దాబాలగోపాలముగ మహావ్యాప్తి గాంచియు మోక్షైకఫలసాధనం బగు నాగ్రంథరాజంబున వ్యత్యయ వినిమయాదులచేతను బూరణంబులచేతను నందందు యాథార్థ్యంబు మఱుగువడి పూర్వోత్తరసందర్భంబు దుర్గ్రాహ్యం బగుటం దిలకించియు, శ్రీ భాగవతంబునం గల యాదరాతిశయంబునంజేసియు, భాగవతాజ్ఞం బురస్కరించుకొనియు ముఱుఁ దెలిఁగింప సంకల్పించి శ్రీ వీరరాఘవీయవ్యాఖ్యానానుసారంబుగా నిప్పటి కీరెండు స్కంధముల నాంధ్రీకరించి యాంధ్రీమహాజనుల సన్నిధానంబున సమర్పించుకొనం గల్గితిని.

శ్రీ పోతనామాత్యుల సహజమనోహరకవితామృతప్రవాహంబునండు నాకుం గల గౌరవాదరంబు లనన్యాదృశంబు లనియు, దానంజేసియ యీపునారచనంబున కుపకరించితి ననియు నాస్వభావం బెఱింగినవారును నిందలికృతిప్రశంసం దిలకించినవారును గ్రహింపకపో రనియు భగవద్భక్తులును రసగ్రహణపాఠీకులును బక్షపాతవిరహితులును నగు విద్యత్కవీంధ్రులు దీని నాదరించి దోషంబులను క్షమింతురుగాక యనియుఁ బ్రార్థించుచున్నాఁడను.

ఈ మొదటి సంపుటమును వ్రాయఁ బ్రారంభించినది మొదలుకొని ముద్రణము ముగియువఱకును నాకుఁ బెక్కుగతుల నాధివ్యాధులు సంభవించినను వాని సన్నింటిం బోదోలి కృతకృత్యం గావించిన శ్రీ ధనాచల రామచంద్రీనకుఁ గృతజ్ఞతాభివందనంబులను సమర్పించుచు నింతతో విరమించుచున్నాఁడను.

ఇట్లు,
శ్రీ భాగవతచరణ పరమాణువు,
గ్రంథకర్త.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

శ్రీ ధనాచల రామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీ భా గ వ త ము.

—* శ్రీ భా గ వ త ధ్యా న ము *—

సీ॥ కృమమొప్పుజక్కఁగాఁగఁగిహియింపఁదగు నెన్నియన్నియంశంబులుఁనమరునట్లు
శ్రద్ధతో వినునట్టిఁజనుల కెఱుంగఁగాఁ దగినవేవియు నింక ఁ మిగులనట్లు
అరయ నాధ్యాత్మికాఁద్యఖలతాపములఁ బోఁ, కార్పి యానందముఁ గూర్చునట్లు
పావనస్వాంతులు ఁ భాగవతోత్తముల్, ప్రేమఁ గన్గొని యాదరించునట్లు
గీ॥ అఖల హేయప్రతిభటంబుఁలగుచు నెపుడుఁ బరమమంగళమయముతాఁపరమపురుషు
గుణగణంబులఁబొగడుచుఁ గూర్చబడిన భాగవతసత్పురాణంబుఁ బ్రస్తుతింతు.

—* శ్రీ భాగవతకృతిపతి శ్రీరామధ్యానము *—

శా॥ శ్రీమంతుల్ ప్రియభాషణుల్ పరిణతఁప్రేమావతారుల్ త్రిలో
కీమాతాపిత లస్మదన్వయనిధుల్ ఁ క్లేశాపహుల్ సాత్త్విక
శ్రీమాంగల్యమనోజ్ఞముగ్ధమధురఁస్మేరాననుల్ జానకీ
రాముల్ చల్లనిదంపతుల్ మముఁ గృపక ఁ రక్షింతు రశాంతముక.

—* శ్రీ భాగవతప్రతిపాద్య శ్రీకృష్ణధ్యానము *—

చ॥ పరమపవిత్ర! దుష్టనరఁపాలకులాటవిపీతిహోత్ర! భా
స్వరతరశౌర్య! గోద్విజనుఁపర్వమహర్తిహరావతార! సు
స్థిరకరుణాంబుధీ! యఖలదేశిక! యోగిజనైకవల్లభా!
నరసఖ! కృష్ణ కృష్ణ! యదునాయక! నీ కివె మొక్కులచ్యుతా!

—* శ్రీ భాగవతాచార్యపరంపరాధ్యానము *—

మ॥ పరికించెం బరిదృశ్యమాన సకలఁబ్రహ్మాండభాండంబు శ్రీ
హరిరూపంబుగ గండడంచె నరిషటకూహంకృతిక మించె వే
దరహస్యేజ్ఞాని బాదరాయణు సమత్వజ్ఞానసంపత్తి న
పురమజ్ఞానతపోమయాత్మకు శుకుక ఁ భావించి సేవించెదక.

ఉ॥ మానితసామ్యమూర్తు లగుఁమానివరేణ్యు లత్పప్తచిత్తులై
యానుచునుందు రెవ్వనిముఖాబ్జమరందము జ్ఞానరూపముక
ధ్యాన మొనర్తు నచ్యుతునిఁయంశమునక జనియించి సర్వవి
జ్ఞానముఁ గన్న యపురమసత్త్వపరాయణు బాదరాయణుక.

మః పారికాదుణ్యమునన్ సంతరమున్ దాన్ శాస్త్రవోతోద్యద్గతిన్
పారినామంబుల నుచ్చరించుచు నఖంఁడబ్రహ్మచర్యవ్రతం
బుదార న్నరవేద్యుచున్ క్షణములోన్ సంతర్పహిర్యాగము
చరణంబు బొనరించునారదున కశాంతంబున్ గే లోడ్చెదన్.

మః పారికాదకమలుంబుభుక్తి భోదస్థి ద్విష్టాశ్చర్యత హాస్యోద్ధిమం
చరితోమంబు పుటించి యవ్యభుదయాఁవాలభ్యలాభంబునం
బుదార న్నరవేద్యుచున్ క్షణములోన్ సంతర్పహిర్యాగము
చరణంబు బొనరించునారదున కశాంతంబున్ గే లోడ్చెదన్.

మః పారికాదకమలుంబుభుక్తి భోదస్థి ద్విష్టాశ్చర్యత హాస్యోద్ధిమం
చరితోమంబు పుటించి యవ్యభుదయాఁవాలభ్యలాభంబునం
బుదార న్నరవేద్యుచున్ క్షణములోన్ సంతర్పహిర్యాగము
చరణంబు బొనరించునారదున కశాంతంబున్ గే లోడ్చెదన్.

మః పారికాదకమలుంబుభుక్తి భోదస్థి ద్విష్టాశ్చర్యత హాస్యోద్ధిమం
చరితోమంబు పుటించి యవ్యభుదయాఁవాలభ్యలాభంబునం
బుదార న్నరవేద్యుచున్ క్షణములోన్ సంతర్పహిర్యాగము
చరణంబు బొనరించునారదున కశాంతంబున్ గే లోడ్చెదన్.

మః పారికాదకమలుంబుభుక్తి భోదస్థి ద్విష్టాశ్చర్యత హాస్యోద్ధిమం
చరితోమంబు పుటించి యవ్యభుదయాఁవాలభ్యలాభంబునం
బుదార న్నరవేద్యుచున్ క్షణములోన్ సంతర్పహిర్యాగము
చరణంబు బొనరించునారదున కశాంతంబున్ గే లోడ్చెదన్.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీ ధనాచల రామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీ భాగవతము.

ప్రథమ స్కంధము - ప్రథమాశ్వాసము

ఇష్టదేవతా పార్థనము.

ధనశైలశృంగమునఁ • జెన్నలరారి దయారసామృతాం
భోధ యన నిజాశ్రితసః • మూహసమీహితసర్వకామనా
సాధకుడై నిరంతరముఁ • జల్లనిచూపుల నేలుజానకీ.
నాధుఁడవై నాధుఁడగుతిఁ నాధు భజించెద మోక్షసిద్ధికే.

|| సకలచరాచరసంధాత్రి ధాత్రికిఁ, బొడము నయోనిసంభూతుల
కర్మచేతనె సిద్ధిఁ • గొంచిన జనకుఁడు, గోముమీటఁగఁ జెంచుకొన్నబిడ్డ
కూఁకటివేళ్ళతోఁగూడ రావణాశంక, వృక్షముం గూల్చినఁబీరపత్ని
గనగన మండెడుననలంబునకుఁ జల్లఁ, దనము నేర్చినసతిజనమతల్లి

గీ॥ జనకు మించినకొడుకులఁ • గనినయమ్మ | శపథమునుదీర్చ నెల్లరసముఖమందే
దల్లియొడిలోన చాగిన • ధన్యచరిత | సిత దయచేత మమ్మురక్షించుఁగాత.

చ॥ స్థిరతరమైన ప్రేమమున • శ్రీరఘురామునిపాదసేవయం
దోరులకుఁ బూ లొసంగుటకు • నొల్లక యొక్కఁడ యెట్టిలోపముం
బొరయకయుండుచందమునఁ • బూని యొనర్చి కృతార్థుడైన భా
స్వరతరభద్రలిక్షణ విచక్షణ లక్షణ నాశ్రయించెదన్.

చ॥ తృణముగఁ జేతఁ జిక్కిన మహాతలరాజ్యము నుజ్జగించిన
ద్గుణమణిరామచంద్రుఁడతొయరుహంబులకున్ సమస్త మ
ర్పణ మొనరించి నిర్మమతఁ • బ్రస్తుతి చెక్కిన శ్లాఘనీయల
క్షణకరుణాయశోవిభవసంభరితు భరతు భజించెదన్.

గీ॥ భగవదనుసేవనముకన్న • భాగవతపఠాబ్జపరిచర్య యేలుగాఁసాత్కడలఁచి
యర్థి భరతు భజించి కృతార్థుడైన నిత్యశత్రుఁ ఘ్న శత్రుఁ ఘ్న • నేఁ దలఁచు

ఉ. కీర్తిఘోషరామకీర్తనము ♦ జెల్లుచు నుండెడు నెల్లతావులన్
జేరి శిరంబు నమ్రముగఁ ♦ జేతులు రెండును జేర్చి బాష్పముల్
భూరితరప్రహర్షమునఁ ♦ బొంగి కనుంగవ నిండఁ జొక్కు న
మృదుతపుత్తు దీవ్యదసఃమానవవిత్రచరిత్రుఁ గొల్చెదన్.

ప. అని సీతా లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్సమేతంబు గసమస్తభక్తజననయన
చోరచందుఁ డగు శ్రీధనాచల రామచందుని పాదానవందంబుల కమం
దానందంబున వందనంబు లాచరించి.

మ. కరుణ భారతవర్షమందుఁ బ్రజకుం ♦ గల్యాణముం గోరి ని
ర్భరమై ధర్మము జ్ఞానమున్ శమము నొప్పం గల్పపర్యంతముం
బరమాశ్చర్యకరంబుగాఁ దపమునన్ ♦ భాసిల్లు భగ్నాత్ములన్
నరనారాయణులన్ మునిప్రవరులన్ ♦ దత్తార్థి మొక్కెదన్.

మ. భగవద్వ్యాహములందు నొక్కడగుచు ♦ బ్రహ్మాండభాండస్వరూ
పగుడై యొప్పీయుఁ దద్గుణంబుల స్పృశింపంబోకే తేజంబునం
దగి యోగీశ్వరదర్శనీయుడగుచు ♦ సానావిధానూనభ
ద్రగుణుం డౌ ననీతుద్ధ విశ్వమాయ నశాంతంబుఁ జింతించెదన్.

మ. హరినాథకమలమంబున బొడవైది ♦ వ్యాంశప్రపఃప్రీతిమం
బరితోచంబు ముఖించి యవిష్టభద్రయా ♦ వాల్మభ్యలాభంబునం
బరిపూర్ణంబుగ విశ్వకల్పనమునం ♦ బ్రావీణ్యముం గన్నయ
య్యరమిదోద్భవ నద్యతాద్భుతమహీయఃప్రాభవుం గొల్చెదన్.

క. ఆమ్మనాథానాథ సర్వకావ్యములు స ♦ ర్వామ్నాయముల్ సర్వశా
స్త్రముల్ సర్వపురాణముల్ మొదలుగా ♦ సారస్వతంబెల్ల రూ
పమై యొప్పుగ నచ్యుతం బొగడుచు ♦ భాసింతు వాసింతు మో
క్షమున్ భగవత్సాక్షముం దెలియు భాగ్యుం బ్రసాదింపుమా.

మ. హరికాద్యుభయన న్నిరంతరముఁ దా ♦ నవ్యాహతోద్యదతి
హరినామంబుల నుచ్చరించుచు శఖండ్బహ్మచర్యవ్రతం
బరుదార న్నెరవేర్చుచు ధీమతుల్ ♦ నంతర్భహిర్భాగసం
చరణులు బొవరింపనారదున-కశాంతంబుఁ గేల్మొచ్చెదన్.

మ. మానితపామ్యమూర్తులగుమానివ ర్ణు లతృప్తచిత్తులై
యోమచనుందు రెవ్వనిగు ♦ భాబ్జమరందము జ్ఞానరూపమున్
కాల్మషేంద్రు నచ్యుతుని ♦ యంశమున జనియించి సర్వవి
క్షామ గన్నయప్పరమస్తవపరాయణు బాదరాయణున్.

శ్రీభాగవతము - ప్రథమస్కంధము.

౧. పరికించె బరిదృశ్యమాన సకల బ్రహ్మాండభాండంబు శ్రీ
హరిరూపంబుగ, గండడంచె నదిషు ట్టాహంకృతికా మించె వే
దరహస్యజ్ఞుని బాదరాయణు సమత్వజ్ఞానసంపత్తి, న
ప్పరమజ్ఞానతపోమయాత్మకు శుకుఁ ట్టావించి సేవించెదన్.
౨. అని యివ్వధంబున సత్సంప్రదాయకమంబున శ్రీ భాగవతాచార్యపరంపరం
బ్రస్తుతించి.
౩. “రామరామ”యనుచుఁ రమియింతు రామరొ! రామునందు, నొక్క ట్టామనామ
మది సహస్రనామ ట్టాసదృశం బటంచుఁ బార్వతి కెఱుంగఁజేయుభవుని దలఁతు.
౪. అలఘుదయాతిరేకమున ట్టానాత్మవిభుం డుపదేశ మీయ మం
గళకరరామనామమును ట్టాగైకాన భక్తి జపించి సర్వమం
గళయి యాశ్రయించిన యఁకల్మషచిత్తుల కట్ల సర్వమం
గళము లొసంగు నయ్యచలఁకన్యక మా కిడు మంగళంబులన్.
౫. అమ్మరవైకిక గృహము ట్టానాసనముఁ శయనమ్ము నాతప
త్రమ్మును నంశుకమ్ము నుపధానముఁ దొట్టి పిశిష్టశేషభా
వమ్మును దెల్పుసర్వవిభవస్తులఁ దా నయి శేషనామధే
యమ్మునఁ గీర్తి గాంచిన యనంత నరాతికృతాంతు నెఱచెదన్.
౬. హరికి వాహనమై ప్రపన్నజనరత్నార్థంబు విచ్చేయు న
య్యరవిందాక్షుమనోజవంబునకుఁ దుల్యంబై జవం బొప్పుఁగా
స్థిరశౌర్యంబునఁ గూర్చెత్వవితతిం ట్టాజెండాడుపక్షిందు) న
క్షరతేజోబలసాందు) సర్వగుణనిస్తంధు) బ్రశంసించెదన్.
౭. ఇభవక్త్రాదు లసంఖ్యసభ్యులు సతం ట్టాబెవ్వానియాజ్ఞప్తి వి
ఘ్నభయంబుం దొలగించి లోకములకుం ట్టాగావించు కల్యాణముం
బ్రభు నానూత్రవతీవిభు విబుధసంభావ్యప్రభావప్రభు
శుభసంధానమతిం జమూపతి దయాఽస్తాకోన్నతిం గొల్చెదన్.
౮. ఆర్తు లగుభక్తజనులభయంబుఁ దీర్ప నితయు విల్పంబ మోర్వని యిందిరేశు
హస్తములఁగ్రాలుచుండుపంచాయుధంబులస్మదాఽహరంబులై యమరుగాక!
౯. ప్రశమంబుఁ గొనక ప్రకృతికివశులై చెడునరులఁ బోవ ట్టాభగవన్నహిమక
విశదముగఁ దెల్పినపరాంకుశ పరకాలాదిదేశికులఁ బ్రేమితులన్.
౧౦. హితసత్కార్యవివేచనప్రవణులై యింపొందుభాష్యత్రయము
మృతముం గోలఁగఁ జేసి యేవరమయ్యాగిండు జీర్ణశ్రుతి

స్మృతిసూత్రంబులయాంతరజ్వరము నిశ్చేషంబుఁ గావించె మ
త్స్యరి యాలక్ష్యణదేశికోత్తమునియంగీకారముం గాంచుతఁ.

- చ॥ పరిగణితప్రమాణనఖిభగ్నములై ప్రతివాదిమ త్తకుం
జరములవాదకుంభములు † జయ్యన వ్రయ్యలుగాఁగ సర్వది
క్రమచరితంబుగా నిగమగర్జితముం బొనరించునప్పరా
శరమృగరాజ మాకుఁ బదసావ్యవముల గరుణించుఁగావుతఁ.
- ॥ శ్రీమదాచార్యమహాశయవారము వివరింప వ్యాసభట్టారకుఁ డి
ధియఁ జనుఁ బనుకృపాకుఁ పారక వినుతెంతు వ్యాసభట్టారకుఁ డి
॥ మాతాపితృహినుని ననుఁ జేతము రంజిల్లఁ జెంతఁ † జేరిచి యేతలఁ దెల్ప
భావ నొనర్చినయస్సఁ న్నాతామహుఁ గృష్ణగురుని † మఱి మఱి దలఁతుఁ.
- ॥ రామకథాసుధాపాదపథానయశోజ్ఞేయమిత్యుక్తమ్ (చ॥ లీక పుత్త్ర)
విదితకుంచుకేద † తిలచనాతనమర్థ భవ్యవ్రభావవిభాసు వ్యాసు
రథావళివర్తనాభిరభటిచమత్క్రియా, కలనాసమవిలాసుఁ † గాళిదాసు
రామచరిత్రోత్తరకథావిభావవిఖ్యాతభారవి భవభూతిసుకవిఁ
- ॥ చండితాపింద్రసమాగ్ని † బాణభట్టానమృతనివ్యంధిసరసశబ్దాఘు మాఘు
భారతీయకాకర్ణపూరుఁ జోరు † బుద్ధి నెంచెద మృదుపదసిద్ధికోటకు.
- ॥ ముద్దులు గులికెడు తెలుగుఁబదైంబులఁ దొల్లి సత్ప్రభంధము లెన్నే
ద్వివిధ వన్నయముఖ్యులఁ † దద్దయు నొద్దిక భజించెదం జిత్తమునఁ.
- చ॥ వదయూపత్రినేత్తు ననవద్యవవిత్రచరితు నెమ్మనం
బునుగిరి నిర్వి విమలంతరభావపరీమళంబుచే
నమమపాక్షసూనముల † నర్చితుఁ జేయు సనాతనాధునా
తపవిసార్యభాములపదంబుల కేను నమస్కరించెదఁ.
- చ॥ తత్తులు లేనివా రొరులఁ † దప్పులువట్టిన నెట్టిపారునుం
తత్తువఁజూరు గుష్టులుగఁ † దప్పులు గల్గిన యస్మదాదులుం
దత్తునఁ దప్పుగాదె? సమతం గనియేనియు నాప్రబంధపుం
తత్తు దలంపకుందు రనుమం గుకవీంద్రులఁ బ్రస్తుతించెదఁ.

కృతి ప్రశంస.

- చ॥ మృగపాతరాజ కవిపట్టపురాజ ప్రతిజ్ఞఁజేసి జ
కృష్ణుడు పార్థకమ్ముగ నొనర్చె బునర్జననమ్ములేనిచం
కృష్ణుడు మృగాత్ముని సుభామయవోణియ నాయశక్తి భా
కృష్ణుడు తొలగిచెట్టు † భాగవతమ్ము రచించు జేసెడఁ.

క. కాలమున కంతు లేదు, విశాలము భూతలము, బుఘలు * సారగ్రాహిణి,
పాలకుఁడు రాఘవేశ్వరుఁ! డేలా భాగవతరచన * కే వెనుదీయక.

ఉ॥ పోతనసత్కవీశ్వరుని * పోకడలు గడుఁ దృప్తి గొన్న మీ
చేతములందు నా తెలుఁగు * సేతయు నించుక సొచ్చుఁగాక ల
క్ష్మీతరుణీమనోహరుని * జెప్పెడుపొత్త మదెట్టిదైన సా
ప్రీతి గ్రహింపకుండుదురె * పెద్ద లటం చెద నూటడిల్లెదక.

మ॥ రసభావంబులు లేక దోషశతసం * రంభంబునం బొల్పుచుం
బసదూలం గనుపట్టు మత్కృతి లస * ద్భాషావిశేషార్భటి
ప్రసృతంబై తగుపోతనార్యులమహా * గ్రంథప్రబంధౌచితిం
బాసఁగఁజేయునుగాక రత్నమహిమం * బుం దెల్పుకాచం బనక.

ఉ॥ నారకలోక బాధల న * నారతముం దలపోసి కుందు న
న్నారసి సర్వపాపపరిహారముగా నిటు దారిఁ జూపె నే
కారణముం గ్రహింపక య * కారణబంధుఁడు మా ధనాచల
శ్రీరఘురామమూర్తిదయ * చిత్రము దుష్టుని శిష్టుఁ జేసెడిక.

ఉ॥ వాగితి నెన్నియో పరుష * వాక్కులు జేసితి నెన్నియూ మహా
భాగవతాపచారములు * బాపము సర్వముఁ బక్షమయ్యె నిం
కేగతియంచుఁ జింతవడు * నిత్య రామునియాజ్ఞ యయ్యె నీ
భాగవతప్రబంధమున * బంధముఁ ద్రొంచెద ముక్తిఁ గాంచెదక.

చ॥ ప్రతిపదమందుఁ గుప్పలుగ * భాసిలుచుండును దప్ప లిందు మీ
మతి నటు వోవనీక ముర * మర్గనునదృఢతసచ్చరిత్రసా
గత మిది యంచుఁ గాంచుఁ, డటు * గాంచిన నామప్రయత్న మెల్ల న
ప్రతిహతమయ్యెడు * బరమభాగవతోత్తములార! మ్రొక్కెదక.

వ॥ అని శిష్టాచారప్రకారంబుగ నిష్ప్రదేవతానమస్కారంబును సకలభాగవతపుర
స్కారంబును దుర్బనతిరస్కారంబునుం గావించి.

ఉ॥ ఘోరతరాఘకూపమునఁ * గూలినమాదృశులుక వివేకసం
స్కారమునం దరింపఁగ న * కారణకారుణికత్వ మొప్ప న
ర్చారమణీయరూపమునఁ * గ్రాలుచు సేవయొసంగుచుండు నీ
హారమనోజ్ఞకీర్తికి ధ * నాచలవర్తికి రామమూర్తికిక.

ఉ॥ తాతలనాటనుండియు సు * ధామయదివ్యకటాక్షలక్ష్మీసం
ప్రీతి జనింపఁజేయుచు న * రిష్టములన్నియుఁ ద్రోయుచుక శుభ

వాక్రతము సంఘటించుచు నిరంతరము మము నాదరించు న
త్యాతతభద్రకీర్తికి ధనాచలవర్తికి రామమూర్తికిన్.

ఉ॥ అక్షరశూన్యః జేసి పశు ధ వట్లొనరింపక, రెండుబాసలన్
దక్షు నొనర్చి, యందుఁ గవి తాపటిమంబు ఘటించి, యంతఃజ్ఞా
కక్షర మైనభాగవత ధ మాంధ్రమునన్ రచియింపఁ జేయు న
య్యక్షయదివ్యకీర్తికి ధనాచలవర్తికి రామమూర్తికిన్.

ఉ॥ అంచితభక్తియోగ మలరారంగఁ జిత్తము నిల్వరించి భా
షించిన నాలకించిన రచించినఁ బాతకమున్ హరించి ని

శ్చంచల మైనసౌఖ్యము నొసంగెడుభాగవతప్రబంధ మ .
ర్పించెద ఘోరసంసరణభీతిఁ ద్యజించెద మేలుఁ గాంచెదన్.

❀ ౧-వ అధ్యాయము ❀

❀ మంగళాచరణము. ❀

- ౧ సీ. జగతి కెవ్వని నుండి ❀ జన్మాదికము దలి, రైడు నన్వయ వ్యతి❀ తేకములను
వివిధార్థములయం ద ❀ భిజ్జుండును స్వయంప్ర, కాశమానుండునై❀ గ్రాలునెవడు
యద్దర్శనమున మో❀హముఁగాంతు సూరు లా, శ్రుతిఁ దెల్పెవిధికి స❀న్మతినెవండు
తేజఃకబంధమృ ❀ ద్వినిమయరీతిఁ ద్రి, సర్గ మెవ్వని యం ద❀సత్యమగును
- గీ. స్వీయధామవిశేషము❀చేత నెపుడు, కుహకము నెవండు నిరసించి ❀ కొమరుమిగులు
వానిగొల్తుముసత్యుని❀బరుని బరమ, భ క్తిధీమహిపదమునఁ❀బ్రత్యహంబు. శ్లో ౧.
- ౨ సీ. వేదవేదాంతార్థ ❀ విజ్ఞాననిధియైన, ఘనుఁడు వ్యాసమహర్షి ❀ గ్రంథకర్త
నిత్యుఁడై శుభదుఁడై ❀ నిఖిలతాపము లార్చు, విభుఁడులక్ష్మీభర్త ❀ వేద్యవస్తు
వేదతయుఁ గపటంబు ❀ నెడలించి నిర్యాణ, సాధనం బగు భ క్తి ❀ సాధ్యధర్మ
మనిశంబు శమముఁ గై ❀ కొని మచ్చరింపఁ బో, నట్టి సజ్జనుఁడు ము ❀ఖ్యాధికారి
ఏల శాస్త్రాంతరములతో,❀నాలకించి, నంత శ్రీభాగవతముధ❀న్యాత్ము లగుచుఁ
గట్టివేయుచునుద్రుహృ❀త్కమలమందు, నఖిలలోకేశుఁడత్కాల❀మందనరులు. శ్లో ౨.
- 3 సీ. ఆశ్రయించిన వారి❀కఖిలార్థము లొసంగు, వేదకల్పక మందుఁ❀బ్రోదెఁగాంచి
శ్రుతిభూషణంబుతో❀సాబగుఁ బల్కుల చేత, నొప్పు శుకముఖంబు❀నుండి జాతి
యద్భుతానంతమ ❀ హానంద మొనఁగూర్చు, నమృతద్రవంబున❀నతిశయిల్లి
త్యజియింపఁ దగినప❀దార్థంబు లేక కే, వలము రసస్వరూ❀పమనఁ బరఁగి
- గీ. భవ్యమైన యట్టి❀భాగవతఫలంబు, సారెసారెకును న ❀ హారసజ్జ
లార! భగవదనుభ❀వై కాత్ములార! మేఁ, వ్రాలువఱకుభువిని❀ద్రావరయ్య. శ్లో 3.
- క. భగవత్సన్నిధ్యంబునఁ, దగి దేవక్షేత్ర మనఁగఁ❀దజ్జల చేతం
బాగ ణ్ణాది నైమిశము పో,ల్పగు. సంయమిజనుల కెల్ల❀నావాసంబై, శ్లో ౪.
- ౪ గీ. అందు గోవిందపాదార ❀ విందయుగళ, మధురమకరందరసపాన❀మ త్తచిత్తు
లగుచునిరతిశయానంద❀మందఁజేయు, పరమపదమునుగాంక్షి❀ంచిపరమమునులు. శ్లో ౪.
- ఉ. శౌనకముఖ్య లూర్జితులు❀సత్యరతుల్ శ్రుతమున్, దపంబు, వి
జ్ఞానము, శీలమున్, సమము ❀ గాఁదనరారెడు సాధుపుంగవుల్,
ఘోనులు, స్వీయులన్ రిపుల ❀ మధ్యములన్ మది భేదభావనన్
గానని వారు కేవల మ❀కారణకారుణికుల్ మహామహుల్.
- మ. తమలో నొక్కఁడు వక్తగా, నితరులుం ❀ దచ్చోతలున్గా, నన
ల్పచుతిన్ శ్రీభగవద్గుణానుభవరూ ❀ పంబైన యాబ్రహ్మ స

శ్లో ౪

త్రము సాగించిరి వేయి వత్సరము ల త్యంతంబు దీక్షించి చి
త్తమునం దత్తపాటాకింతయును జెం దం బోక సానందులై.

శ్లో ౪.

ఉ. అమ్మునిచంద్రు లొక్కదినమందు హరిస్మరణంబుతోన క
ల్యమ్మున మేలుకాంచి నది యం దవగాహన మాచరించి య
ర్ఘ్యమ్ముఁ దమోపహర్త యగు నాగమమూర్తి కొసంగి యగ్నిహో
త్రమ్ముల వేల్చి స్వాంతము ని తాంతము శాంతము గాఁగ నంతటన్.

శ్లో ౫.

సీ. అఖిలపురాణ రహస్యార్థజాలంబు, కరతలామఖక మే శ పరమమునికి
కొంగుబంగార మే శ కోవిదునకు రమా, వల్లభుం డాశ్రిత శ వత్సలుండు
సత్యశమ దమాది శ సద్గుణౌఘం బేమ, హోదారశీలున శ కుగ్గుఁబాలు
పట్టుఁ గొమ్మ యఖండభవఖండ నోద్దండ, మై యొప్పు భక్తికేయమలమూర్తి

గీ. అతఁడు నిగమాగమైకవి శ ద్యావినోద

రతుఁడు కూర్మి శిష్యుఁడు బాద శ రాయణునకు

సూతుఁడు సమస్తలోకవి శ ఖ్యాతుఁ డేగు

దేర నెదు రేగి తెచ్చి యా శ తిభ్య మిచ్చి.

శ్లో ౬.

—* శౌనకాదులు సూతుని గాంచి మోక్షోపాయమును బ్రశ్నించుట *

గీ. ఆదరంబు తోడ ♦ నధ్వ శ్రమము నివ

ర్తింప మిగుల సత్క ♦ రించియును, బ్ర

మోక్ష లాఙ్ఘమును సు ♦ భోషవిష్టు వొనర్చి

పలికి రిట్టు లపుడు ♦ పరమమునులు.

శ్లో ౭.

మ. ఇతిహాసంబుల నీ వెఱుంగనిది క ♦ ద్వే? ధర్మశాస్త్రంబులన్

బ్రతిపాదింపఁగ నీకుఁ బోత నిపుణ ♦ త్వం బేరి కుండున్? బురా

ణతతుల్ దెల్పెడు నప్పు డయ్యమృతముం ♦ ద్రావించు రీతిన్ సమం

చితసారస్వతమాధురీయరులతో ♦ జేకూర్తు వానందమున్.

శ్లో ౮.

గీ. చ. నిరుపనుశీల! వేదముల ♦ నేగ్గుటె గా కటు లాచరించుచు

బరఁగెడు వారిలో ఘనుఁడు ♦ వ్యాసమహర్షియును, దదన్యు లీ

శ్వరచిదచిత్స్వరూపముల ♦ జక్క నెఱుండు మునీంద్రులున్ సతం

బరయుదు రెన్ని యొప్పు నవి ♦ యన్నియు నీమది ముద్రితంబులై.

శ్లో ౯.

మ. భగవానుం డగు బాదరాయణునకుం ♦ బాదాబ్జకైంకర్యముం

దగఁ గావించి యగణ్యపుణ్యమునఁ ద ♦ త్కారుణ్యము గ్గాంచుటన్

సుగమంబో నిగమాంతవేద్య మగుచున్ ♦ శోభిల్లు తత్త్వంబు, స

త్వగుణాగ్రేసర! నీ వెఱుంగుదు సమ ♦ స్తంబున్ బ్రశస్తంబుగన్.

శ్లో ౧౦.

మ. పరిచర్యన్ బరికించి భక్తియును సం ♦ భావించి శ్రద్ధాసమా

దరముల్ గైకొని బుద్ధియుం దెలిసి యత్యంతంబు సంతృప్తులై

కరుణాసాంధ్రులు దేశి కేంద్రులు మహా ♦ గాఢోపగూఢంబులౌ

పరమార్థంబులు నాత్మశిష్యులకు సం ♦ భాషింతు రశ్రాంతమున్. శ్లో ౯.

వ. మఱియు నస్మత్ప్రశ్నంబులకుఁ బ్రత్యుత్తరం బొసంగ నీవ సమర్థుండ
వట్లగుటంజేసి. శ్లో ౯.

౧౩ శా. ఆయాశాస్త్రము లాత్మ యు దరయఁగా ♦ నందందు సందేహమున్

బాయం జేసియు నీదు నిశ్చయమునన్ ♦ భాసిల్లు నే శ్రేయ, పా

శ్రేయం బిమ్మహి దేనఁ బూరుషులకున్ ♦ సిద్ధించు సిద్ధాంతమై

దాయం బేద నుపన్యసింపుము సుధా ♦ ధారానుకా రోక్తులన్. శ్లో ౧౦.

౨ ఊ. సందియ మింతలేదు బుధ ♦ సన్నత! డిందెడు నాయు వల్పుమై

మందమ పో స్వభావ, మతి ♦ మందము బుద్ధియు, మూఁడుతాపముల్

గ్రందుకొనం గడుం దఱచు ♦ గా నిటు మ్రుందుచు నుందు రింక నే

మందము మందభాగ్యు లక ♦ టా! కలికాలమునందు మానవుల్. శ్లో ౧౦.

౩ గీ. వినుము పౌండరీకము వాజ ♦ పేయము నన

వఱలు నామభేదంబులున్ ♦ వాని యం దె

సంగెడుకలాప భేదంబు ♦ లుం గడ్దంగి

వినఁ దగిన కర్మ లెన్నియో ♦ విస్తరిల్లు. శ్లో ౧౧.

౪ గీ. తెలియఁ దగి నది యెంతయో ♦ గలదు శాస్త్ర

మా యనంతము, కాలమా ♦ యల్పతరము

భంగములు పెక్కులు, గ్రహింప ♦ వలయు సార,

మంబుమిశ్రితదుగ్ధంబు ♦ నంచ వోలె. శ్లో ౧౧.

౫ ఊ. కావునఁ దెల్పు మిష్టమును ♦ గల్గఁగఁ జేసి యనిష్ట మంతయుం

దోషఁగఁజాలి సంతసము ♦ దోకొనఁగా నొనరించి సర్వశా

స్త్రావళిసారభూత మన ♦ నైన యుపాయము సూక్ష్మ బుద్ధిచే

నోవిబుధాగ్రగణ్య! దధి ♦ నుండి ఘృతం బటు లేర్పఱించుచున్. శ్లో ౧౧.

౬ గీ. శ్రద్ధ తోడ నిన్ను ♦ సంప్రార్థన మొనర్తు

మయ్యో! పరమపదము ♦ నందఁ దగి ను

పాయ మాన తీయ ♦ మాత్మప్రసన్నత్వ

మంద మాకుఁ బాడి ♦ తావతంస. శ్లో ౧౧.

వ. మహాత్మా! త్రివర్గసాధనంబు లశ్రావ్యంబులు, తత్త్వావణ్యంబునం

బులు, వారికి శ్రోతవ్యంబులు, బహుళంబులు. తాపత్రయవర్గత్రయతృష్ణం

జేసి మందభాగ్యులై మానవులు నశించు చుందురు, గావున సర్వశాస్త్రార్థసార

భూతం బైన ముక్తి సాధనంబు నెఱింగింపుము. మఱియు శ్లో ౧౨.

మ. అసమానంబు లమానువంబు లగు నే ధానందలీలారస
ప్రసరంబుల్ హరి భక్తవత్సలుఁ డొన ధ్వం గోరి శ్రీ దేవకీ
వసుదే వాత్మజుఁ డయ్యె నయ్యది భవ ధావచో విధేయంబు, సం
తస మొప్పన్ వచియింపు ఘోతయును సూతానీకు మేలయ్యెడున్ శ్లో ౧౨. ౧౩

మ. పరులన్ శిక్ష యొనర్చి తత్తణమై వల్యంబు సంధించుచున్
నిరతిన్ గొల్చెడు వారికిం జెలిమి సా నిధ్యంబుఁ గల్పించుచున్
గరుణా సాగరుఁ డిందిరావరుఁడు యో గజేమముల్ గూర్చుఁ దా
నిరతం బీగతి నెల్ల భూతములకున్ లీలావతారంబులన్. శ్లో ౧౪.

ఉ. స్ఫారతరాఘసంకలిత జన్మజరామరణాదిరూపసం
సారమహాసముద్రశత సంగతదుఃఖతరంగపంక్తి బి
ట్టారక యీడ్చి కొట్టఁ గడు నుక్కిరి బిక్కిరి యై నరుండు త
త్రారకనామమున్ నుడివి తత్తణ మంద విముక్తి నందెడున్. శ్లో ౧౫.

౧౦ ఉ. అమ్మహానీయునామము మ హాత్మ! భయమ్ముననైన, భారవ
శ్యమ్మున నైన, వైరమున నైన బ్రయమ్మున నైన, మానవుం
డెమ్మెయి నెట్టి వాఁడయిన నేతటి నెచ్చట నుచ్చరించినన్
బిమ్మటఁ జెంది తత్తణమం మృత్యువు కాలికి బుద్ధిఁజెప్పజే. శ్లో ౧౬.

శా. ఏనామంబు వికుంతనామనగరీ శృంగారసాధాంతరా
శానూనస్థితకీరరాజమధుర వ్యాహరనీహారమో
యేనామం బఘము హరించి సకలా భీష్టుంబులు గూర్చు నో
శ్రీనిత్యం బలకృష్ణనామము జగ జ్ఞేయం కరంబయ్యెడున్. శ్లో ౧౭.

సీ. ఆశ్రితాభీష్టక శ్ ల్యాణసంసిద్ధిఁ గూ, ర్పగ నేదిముంగిలి శ పారిజాత
మధికదుర్దాతదురంతదుర్భరకలి, దోషంబులకునేది శ ధూమకేతు
వమృతధామముఁజేర శ నరుగు ముముక్షు సం, తానంబుచకునేది శ దారిబజై
మఖిలజ్ఞులైన వ్యా శ సాదికపీద్రుల, విమలవాక్కులకేది శ విడిదిగృహము
గీ. పాపనంబులకును నేదిశపావనంబు, ధీవిశ్కారదులకు నేది శ జీవనంబు
ధర్మతరువున కేది యుత్పత్తిబీజ, మట్టిహరినామ మహిమంబునరయఁదరమె.

శ్లో ౧౮.

సీ. చిదచీదీశ్వరతత్త్వసిద్ధాంతరాద్ధాంత, బద్ధాంతరంగులై ప్రబలువారు
శ్రీరమావిభుని పా దారవిందములై ప్రా, వ్యప్రాపకములుగాఁ బరఁగువారు
స్వాంతంబునం దను క్షణము నేమిటక సం, తతముఁ దన్మననం బానర్చువారు
అంచిత శమదమా ద్యఖిల సద్గుణముల, కాశ్రయభూతులై యలరువారు
గీ. తెలిసి తమునాశ్రయించి వర్తించునరులఁ, జరణ సంస్పర్శచేతనే సదయుంగుమ
నప్పడె పవిత్రులను జేయునట్టివారు, వాసుదేవుని దాసానుదాసులనఘ. శ్లో ౧౯.

ఉ. అమృహసీయమూర్తివిచు ♦ లాంఘ్రిసకోజమునందుఁ దొల్లి జ
న్మమ్మును గాంచి భక్తిగది ♦ మమ్మున స్వీయజలమ్ములందు న్నా
నమ్ముచు బానమున్ దగ నొ ♦ నర్చుజనమ్ములకల్పషమ్ము నా
శమ్మొనరించుచుండు నని ♦ శమ్మును గంగ దయాంతరంగయై.

శ్లో. ౧౫.

ఉ. కోరినకోర్కులెల్ల సమ ♦ కూర్చుచు నిక్కలికల్పపంబులన్
నారణసేయనట్టిభగ ♦ వాచనిభూదిభవాబ్ధితారకో
దారకధానుధానసము ♦ నాత్మకు శుద్ధిని గోరునట్టియే
పూరుషుఁ డాలకించుటకు ♦ బుద్ధియొనర్పకయుండు నిద్దరన్॥

౧౬.

౧౧ గీ. ధరణి నవతారములు లీలఁ ♦ చాల్చుచుండు

కృష్ణనియుదారచరితంబు ♦ లించువేడ్క

నారదాదులు గానం బా ♦ నర్చుచుండు

డిచ్చ జనియించె వినఁదెల్పు ♦ మీ మహాత్మా!

౧౭.

వ. అదియునుగాక..

౧౮.

మ. హరి సర్వేశ్వరుఁ డిచ్చవచ్చినటు స్వీ ♦ యాశ్చర్యశక్తిన్ మనో

హరముల్ దివ్యము లవ్వతంబులు నగ ♦ ణంబుల్ భవాంభోధిని

స్తరణంబుల్ శుభవర్ధకంబు లగుచే ♦ వ్రల్ పెక్కు సేయున్ నిరం

తరము గావునఁ దెల్పుఁ గోరెదము త ♦ తస్వం బఖర్వంబుగన్॥

౧౯.

మ. హరివై జిత్తిము నిల్పుచున్ హరియెడం ♦ బ్రాణంబు లర్పించుచున్

హరికళ్యాణగుణంబు లొండొరుల క ♦ త్యోతంబు బోధించుచున్

హరిదివ్యాదృశవిక్రమక్రమముల ♦ న్భాషించుచున్ సజ్జనుల్

హరిభక్తి జరియి త్రు రక్తియును గ్రీ ♦ డాసక్తియుం గిల్కొనన్॥

౨౦.

గీ. ఎన్నిమాటులు వినిన శ్రీ ♦ కృష్ణదివ్య

చరితము రసజ్వలకు త్తణ ♦ త్తణము వెల్లి

గొల్పుచుండును మాధుర్య ♦ గుణముఁ గానఁ

దరిపఁజొదదు డెద ము ♦ లయు మహాత్మా

౨౧.

౧౨ గీ. కపటమానవుండు ♦ గా నొప్పి భగవానుఁ

డై సకేశవుఁడు మ ♦ హావిసూధుఁ

డిగుచు రాముతోడ ♦ నతిమారుమబురొ

చేప్తితములు మున్ను ♦ జేసెఁగాడె॥

౨౨.

౧౩ క. ఒకమాటువినిన మఱి గ | క్రికయుండును బుద్ధి మనుజు ♦ కార్యములను సా

రెకు భగవదమానునకృ | త్యకలాపములందుఁ గోర్కి ♦ యగు నధికంబై॥౨౩.

చ. తపమున కంతరాయమును ♦ చాచ్చును కూకలి వచ్చె నంచు మే

మిపుడు గ్రహించి లద్విభవ ♦ మెల్ల నడంపఁగఁ జాలునిదిరా

- ధిపునిచరిత్రమున్ వినుచు ♦ లి బానరింతుము బ్రహ్మసత్త్రిమున్
గృహదళుకొత్త శ్రీహరి న ♦ సింహకతంబున నిందు బొందుగన్ స్లో. ౨౧.
- చ. పురుషుల సత్త్వగుంఠయును ♦ బోకడఁ బెట్టఁగఁ జాలి చాలదు
స్తరమయి పాపరూపమున ♦ సాగెడు నీకలి నిస్తరింపఁగా
స్థిరమతినున్న మే మిపు డ ♦ దృష్టచశంబునఁ గంటి మీదు నిశీ
గురుతరవాధి దాటుటకుఁ ♦ గోనుజనమ్ములు నావికుంబలెకో॥ ౨౨.
- ఉ. ఇంచుకయైన హాని జొఱ ♦ నీఘక, వాయక ధర్మము బ్రతి
స్థించియు నించియున్ మిగులఁ ♦ జెల్మి మహీసురులందు భక్తియో
గాంచితుడైనకృష్ణుడు మ ♦ హామహుఁ జాత్మపదంబుఁ జేర ర
క్షించెడు నింక ధర్మమును ♦ జేడ్చుడకుండఁగఁ నెచ్చఁ డండయ్యె॥ ౨౩.
- ౧౩ చ. పనివడి నేడు ధర్మపరి ♦ పాలకుఁ జెప్పఁడు లేనియిట్లగం
బునఁ గలి నోర్వలేక కడు ♦ ముచ్చియున్నది ధర్మ మల్లగా
వున భగవద్గుణానుభవ ♦ ము బానరించినచో ననశ్చ మో
దును నిలువంగక కలి ♦ త్రుంగెడు గో డని యంగలాచ్చునున్ ౨౩.

శ్లో ౨వ యధ్యాయము

- వ. అని యివ్వధంబున మోక్షసాధనంబును దదనుగ్రాహకతమంబునైన శ్రీకృష్ణచరి
త్రంబును నెఱింగింపు మనిన నాలకించి యుత్తమంబు లైనదుమ్మునిసత్తముల
ప్రశ్నంబుల కానందించి సూతుం డభినందించుచుఁ బ్రత్యుత్తరంబు నొసంగ
నుపక్రమించి తన మనంబున ౧
- ౧౪ సీ. యోగీశ్వరులలోన ♦ నుత్తముఁ డనఁగ | బ్రహ్మోపాసనంబున ♦ సేవమిహి
యొంటఁ గృతకృతుఁ ♦ జెయుట మొదలట, దేహానుబాధముల్ ♦ ప్రోచి నచి
జనకుండు మొదలుగా ♦ సర్వంబు విడనాడి, యతీక్ష సన్న్యాస ♦ మనశ్శరించి
యజ్ఞానమూలదే ♦ హాశ్మభ్రమముఁ దూల్చి, నిస్సహాయునియు ♦ నిర్మించి
గీ. యరుగునెడఁ “బుత్రపుత్రా” య ♦ టంచు విరహ
భీతి నెవ్వని వాస్తుఁడు ♦ పిలుచుచుండ
మాటుమోసెను దరులు త ♦ న్మయము లగుచు
నఖిలభూతహృదయు నమ్మ ♦ హన్తి నెంత
సీ. శొలుచొత్తఁబరమసంతోషంబుసంభ్రమంబును దలిర్పఁగన్వహ ♦ భూతమగుచు
మాధవారాధనా ♦ త్మకకర్మబోధచే, సకలవేదములకు ♦ సారమగుచు
భగవత్స్వరూపరూ ♦ పవిభూతివర్ణన, వాప్తిచే నిస్సమా ♦ భ్యధికమగుచు
నాత్మపరాత్మయా ♦ ధాత్మవిజ్ఞానంబు, యాపిఁగన్ మహా ♦ సేవమగుచు

గీ. నతిరహస్యమైన ధి యది యీ పురాణము
నరులు భవము దాటఁ ♦ గరుణఁ జేసి
సప్తవాని మునుల ♦ కాచార్యుఁ డగువాని
నాశ్రయితు శుకుని ♦ వ్యాససుతుని.

సో. 3

౧౫ గీ. మునిపరాయణు నారాయ ♦ నిని భజించి
నరులతో నుత్తమం డగు ♦ నరుఁ దలంచి
ననరుల సనుసతిని వ్యా ♦ సుని నుతించి
పలుకఁదగు భూతదురితము ♦ భాగవతము॥

౪

వ. అని యివ్వధంబున నాచార్యవంశమును దేవతానమస్కారంబును గావించి
సూతుండు శౌనకాదుల కిట్లనియె.

ఉ. ప్రాణిహితైకవర్తనులు ♦ బావనమూర్తులు సర్వశాస్త్రపా
రీణులు ధర్మపాలనధు ♦ రీణులు మీరలు నేడు విశ్వక
ల్యాణము నాత్మ నెంచి ప్రియ ♦ మారగఁ జేసినప్రశ్న హరితయుక్
రాణఁదలిర్చుఁ బాతకప ♦ రంభర నేర్చు నొనర్చు భద్రముల్.

గీ

చ. ఆనయము నొక్కమాటు విని ♦ నంతన యెంతయు శాంతిఁ గూర్చు కృ
ష్ణనిజగదేకమంగళమ ♦ నోహరదివ్యకథాసుధారసం

బున నిలఁ గ్కునెల్లజన ♦ ముల్ గృతకృత్యులుగాఁగఁ గోరి చే
సినతమప్రశ్నకన్న నిక ♦ శ్రేయము గ్కునె యెందుఁ జూచినన్.

గీ

చ. ఎఱిగినవారు శాస్త్రముల ♦ యెల్లవిశేషము లుల్లమందు మీ
యెఱుకకురాని దించుకయు ♦ నేని రహస్యము లేదు నాడయి

బఱపి కృపారసంబు హరి ♦ పాదపయోజనతిన్ శుభంబు నే
కుఁగ గృతకృత్యుఁ జేయఁటకుఁ ♦ గోరి యొనర్చెద ట్టిప్రశ్నముల్.

గీ

గీ. వర్ణమభాగవతోత్తముల్ ♦ పావనాత్మ
తైసమీయాజ్ఞ శీర్షము ♦ నదనుఁ దాల్చి
మీసముఖమందు విజ్ఞప్తిఁ ♦ జేసికొందుఁ
గరుణఁ వినఁయ్య మునులు వి ♦ జ్ఞానఘనులు.

గీ

—* సూతుండు భగవత్కథాప్రశంసఁ గావించుట *

వ. అని పలికి సూతుండు వెండియు నిట్లనియె.

గీ

శా. హాయి బాపెడుగర్భజన్మచరణా ♦ దృత్యంతసంతాపముల్
వాయుక్ శ్రీభగవద్గణానుభవరూ ♦ పం బైనమోక్షులె సు
శ్రేయంబంచు మకుందుపాదములపైఁ ♦ జెల్వొందునద్భక్తి త.
చ్చేయసాధనధర్మమంచు మునిరా ♦ ట్టిద్ధా తరాద్ధాతముల్.

గీ

చ. ఫలమునఁ గోర్కొ యించుకయుఁ ♦ బాల్పడనీయక యెట్టివిఘ్నముల్
దలకొనినన్ జలింపక న ♦ తంబును స్వాంతమునందు శాంతి నె
క్కొలిపెడుభక్తి నేది యొనఁ ♦ గూర్చెను శౌరిపదాంబుజములన్
దలఁపఁగ దానినే పరమ ♦ ధర్మముగా వచియించు శాస్త్రముల్.

శ్లో. ౬

ఉ. ఆశ్రితవత్సలుఁ డయిన ♦ యంబుజపత్ర విశాలనేత్రుడై
బ్రుశ్రయవృత్తి యేర్పడఁగ ♦ భారము సర్వము నిల్పి సర్వవా
విశ్రేణివేదమార్గ ను ♦ వీడక వీడి ఫలాభిసంధి వ
ణ్ణాశ్రమధర్మముం జలుప ♦ నొ, నది భక్తిని గూర్చు గావునన్.

౭

౧౬ మ. భగవానుం డగువాసుదేవునిపయిన్ ♦ భాసిల్లునద్భక్తీ
ప్రగతిన్ దద్వ్యతిరిక్తసర్వవిషయ ♦ వ్రాతంబునం దొప్పుఁ జ
క్కఁగ వైరాగ్యము సంఘటిల్లు వారిసా ♦ త్కారవిజ్ఞానమున్
నెగడంబో దది కారణాంతరమున్ ♦ నిక్కంబు వాక్రుచ్చితిన్.

౮

చ. తలఁప ఫలాభిసంధిరహి ♦ తంబుగఁ జేసెడునట్టిధర్మమే
యలభగవత్కథాశ్రవణ ♦ మందు రుచిం గలిగించి భక్తి నె
క్కొలిపెడుఁ గాక తత్ఫలముఁ ♦ గోరి నిరంతర మెంతచేసినన్
ఫలము శ్రమంబె కేవలము, ♦ భక్తి జనింపదు దాన సంతయున్.

౯

౧౭ చ. అసఘమనోజ్ఞమంగళగు ♦ శౌఘమహార్థపుఁ డైనవాసుదే
వునిచరితంబులందు రుచి ♦ వృట్టక ధర్మము నెంత చక్కఁగా
నొనరించినన్ మహిజనుల ♦ కొక్కశ్రమంబె ఫలంబు గాక యిం
కను గిక్కురించి మించినయ ♦ గాధభవాద్ధిని ముంచి వైచెడున్.

౧౦

వ. అని పలికి సూతుండు మఱియు నిట్లనియె.

౧౧

సీ. ధర్మంబుచే బొందఁ ♦ దగియుండుకతన న,ర్థంబు తత్ఫలముగాఁ ♦ దనరుచుండు
నర్థంబుచే సతన ♦ బస భావ్యమగుటఁ గా,మంబు తత్ఫలముగాఁ మలయుచుండు
గామంబుచే గల్గఁ ♦ గావున నింద్రియ,తృప్తి తత్ఫలముగాఁ నెనఁగుచుండు
నింద్రియతృప్తిచే ♦ నేర్పడఁగాన జీ,వనము తత్ఫలముగా ♦ వఱలుచుండు.

గీ. జీవనముచే లభింపఁగాఁ ♦ జెల్లియుంట
ధర్మమే తత్ఫలంబుగాఁ ♦ దగును మరల
నిట్లు చక్రంబుపగిది నా ♦ వృత్తియొప్పు
ననుచుఁ గొందఱువలెద ♦ రజ్జులగుచు.

గీ. కేవలముగ ముక్తి ♦ కిని సాధనంబులు
గావు గాని ముక్తిఁ ♦ గలుగఁజేయఁ
దగినభక్తి కెప్పుడు ♦ ధర్మాగ్రకానుముల్
కారణంబు లగుచుఁ ♦ గాలుచుండు.

౧౨

క. అనఘాత్మలార! తమయం । తన పురుషార్థములుగాక ♦ ధర్మము నర్థం
బును గామమును బరంపర । నొనఁగూర్చును ముక్తిఁగూర్చుచుండెడిభక్తిగా

౧౮ ఉ. ఎడఁద ఫలాభిసంధి యొక ♦ యించుకయేనియు లేక చేయఁగాఁ

బడియెడుధర్మ మెప్పుడును ♦ భక్తిని గూర్చి దానిచే ఘటించెడు

సేకలాపదలో వెస న ♦ శింపఁగ మోక్షము నిట్టిపీనికి

గడకొని యర్థ మేపగిలె ♦ గాఁదగునో ఫల మూహసేయుడి.

శ్లో. ౯

గీ. ఫలముఁ గోరిక యొనరింపఁ ♦ బహుచునందు

ధర్మమె ప్రయోజనంబుగాఁ ♦ దగినయర్థ

మునకు నన్నాదిరూపమై ♦ తనరుకామ

మేవిధంబున ఫలమగు ♦ నెంచిచూడ.

గీ. అన్నపానాదిరూప మై ♦ నట్టికామ

మును దనదుజీవధారణం ♦ బునకుఁ దగిన

యంతమాత్రమ కైకొన ♦ నగును గాన

నెట్లు దానికి నిండ్రయి ♦ తృప్తి ఫలము.

౧౦

గీ. తత్త్వజిజ్ఞాసయే సేయఁ ♦ దగును గాన

నట్టిజీవధారణమున ♦ కనవరతము

నిహమునం గర్మసాధ్యమై ♦ యెసఁగుధర్మ

మెట్లు ఫలమగుఁ బరమము ♦ సింద్రులార!

౧౧

క. అటుగావున ధర్మాదుల । కెటులు ఫలంబు నొన నొప్పు ♦ నిక నర్థాదుల్

పటుతరమనీష వినుఁ డి । చ్చట విజ్ఞాపనమొనర్తు ♦ సారాంశంబుగా.

౧౨

మ. ఫలకాంక్ష విడనాడి విత్తమున సం ♦ పాదించి ధర్మంబు ని

ర్మలుండై పొందఁగ నొప్పు మోక్షమును గూ ♦ ర్ప భక్తియోగంబుఁ గే

వలము న్గావము దేహమాత్రమును ని ♦ ల్ప దానిచేఁ దత్త్వముం

దెలియఁ గోరికఁబూని పూరుషుఁడు వ ♦ త్రింపందగు న్నిత్యముగా.

౧౩

ఉ. అంతయగాని కామమున ♦ కై వ్యయముం బొనరింపరాదు కా

సంతయునైన నర్థము న ♦ నర్థము లొప్పెడు దాన నెప్పుడు

జింతలు గూడుఁ గామమునఁ ♦ జేకొని యింద్రియతృప్తి జేయ జ

న్మాతముదాఁక నట్లగుట ♦ నట్లొరింపఁగరాదు మేదినిగా.

౧౪

వ. అని యిట్లు జననమరణాద్యనర్థరూపం బగుసంసారంబు నివర్తించిన లభిం
చెడుబ్రహ్మనందానుభవాత్మకమోక్షంబ నిరతిశయం బైనశ్రేయంబనియ్యఁ, బరబ్ర
హ్మోపాసనాత్మకంబును దైలధారావ దవిచ్ఛిన్నస్మృతिसంతానరూపంబును బ్రత్య
క్షతాపన్నంబును బ్రీత్యాత్మకంబును నైవతద్భక్తియోగంబ శ్రేయస్సాధనధర్మం
బనియు, ననభిసంహితఫలంబు లైనవర్ణాశ్రమధర్మంబులతేతను జ్ఞానయోగశమదమా

దులచేతను సత్సంగదులచేతను భగవద్గుణంబులయందు శ్రవణమననాదిరుచి గలిగించుచు నాభక్తియోగంబు సిద్ధించుననియు, గావున భక్తియోగానుగ్రాహకంబైనవణ్ణాశ్రమధర్మంబు శ్రేష్ఠంబనియు, నభిసంహితఫలంబైనతదతిరిక్తంబు సర్వంబును బుగ్గస్సంసరణకారణంబగుట ననర్థవహంబనియు, నెఱిగించి సూతుండు శౌనకాదులం గాంచి మెడియు నిట్లనియె.

గీ. తత్త్వజిజ్ఞాసయనుట క ధర్మంబుగాదె
ధర్మజిజ్ఞాస, యటుగాన ధర్మము ఫల
మనఁ దప్పేమి జీవనం బున కటంచు

దగదు వచియింప ధర్మము తత్త్వమగునె.

మ. “భగవంతుం” డనుచు “బరాత్మ” యనుచు “బ్రహ్మ” బటంచు సదా నిగమంబుల్ బలుకం దనర్చి కలితా నిర్వాచ్యవిజ్ఞానమై సుగుణాధ్యంబయి నిస్సమాభిధికమై శోభావిశేషంబునం

దగునారాయణరూపవస్తువును దత్త్విం బుడు తత్త్వార్థగుల్.

గీ. సీ. అటుగాన భక్తిని వారిపాదములపై నిరంతరప్రీతిగా సంతరించి యాభక్తి నొడఁగూర్చునదియట వణ్ణాశ్రమాదిధర్మము శ్రేష్ఠమని గ్రహించి ధర్మార్థకామముల్ తనరఁ బరంపరాశక్తి మోక్షముఁగూర్చు సరణి నెంచి యపవర్గమునకన్న నధిక మాపురుషార్థ, మనంబు లేదని యవధరించి

గీ. శ్రద్ధధాను లగుచు సంయమిశ్వరులు య

జ్ఞాదిరూపధర్మ మాచరించి

జ్ఞానమును విరక్తి గలిగి సద్భక్తి జీ

వాత్మయందు గాంతు రంతరాత్మ.

శా. భ్రాంతిం జెందక వేదచోదితము లా వర్ణాశ్రమాచారసి

ద్ధాంతంబు ల్లుఱుతించి తత్త్వసమునన్ ధర్మంబు గావించిన

సాతత్త్వం బొనఁగూడఁ దజ్జననవి ఘ్నంబుల్ విదారించి య

త్యంతంబు హరి డెడఁగుదు ముదనుం దన్ భక్తి గల్గించెను

క. తమతమ వర్ణాశ్రమముల క్రమము ననుసరించి నరులు గావించెను ధ

ర్మములకు సంస్థిరమా రమణుని హృదయాంబుజాశ్రయంబున మరయన్.

సీ. చిదచిత్స్వరూపమై చెలఁగునీజగమునం గనులాక్షురూపంబు గాంచవలయు

నత్కర్మఫలంబులై యలరారు శౌరిలా, లితచంద్రంబు లా వింపవలయు

నఖిలకల్యాణాశ్రయములైన పురుషోత్తమునిచూచి మహిమముల్ పొగడవలయు

పాపామగోచర వైభవంబున నొప్పు, నిత్యస్వరూపు ధ్యానింపవలయు

గీ. జిత్తము ట్టు వోకుండ జేసి యెపుడు

తలచినంతనే యాపదల్ తొలఁచి చెంత

నిలిచి చూపుల భక్తుల • వలచి కరుణఁ

జిలుమచుండెడుహరిని బూ • జింపపలయు.

శ్లో. ౧౪

౬. ఎవ్వనిభ క్తిఖడ్గము గ్ర • హించి నిరంతరమున్ మహామహుల్

నెవ్వగలెలఁ దీర విద • లితురు కర్మముపేరిబుధనం

బవ్వసజ్జాతుభ క్తిఁ దన • రారఁగఁ జేయుకథానుధారసం

బెవ్వఁడు దా శ్రవఁజలుల • నేర్పడఁ గ్రోలుట కెంచకుండెడున్.

౧౫

వ. అ ట్లగుటంజేసి

౧౬

మ. కలకాలాబును ధర్మముల్ తగుగతిం • గావించి శుశ్రూషకుం

గలబుధంబులఁ బాసి శ్రద్ధమిగులా • గాంక్షిచి నిత్యంబుఁ బె

ద్దల సేవించినఁ బుణ్యతీర్థముల సం • దర్శించినన్ జక్కఁగా

నలరారున్ హరిసచ్చరిత్రములపై • నాస క్తి నిర్మక్తికై.

౧౭

క. విసినం బాడినఁ బున్నెం • బును గూర్చెను తనదుచరిత-ముని వినియెడుస

జ్ఞులమది నిలిచి యఘభం • జనమును గావించు శౌరి • సౌహార్దమునన్. ౧౮

౨. సీ. సతతంబు నిటు భాగ • వతసేవఁ జేయుచు, విష్ణుచరిత్రముల్ • వినెడుకతన

నించుమించగ నశి • యించును బాపంబు, లుతఁ దన్నూలంబు • లై మనంబుఁ

గ్రమ్మెనుతామస • రాజసంబులు గామ, లోభమాత్సర్యాదు • లును నడంగ

విడివడి వానిచే • నెడఁదము శుద్ధస, త్విమునందు స్థిరముగాఁ • దగి ప్రసన్న

గీ. మగుఁ బ్రసన్నచిత్తుఁ • డై ముక్తసంగుడై

పరఁగుపురుషునకును • భక్తి గలుగు

నపుడు దానిమన • హరిస్వరూపగుణాదు

లెల్ల నున్నరీతి • నెఱుంగవచ్చు

౧౯, ౧౯, ౨౦

౨౧ సీ. మాధవగుడినాదృష్టమాత్రుఁడైనంతఁద, త్రాపి కెంతయుఁ బ్రహ్లాదాధకముగఁ

బాసఁగెడు సు త్తర • పూర్వపురూపక, ద్దసమూహ మంతయు మాయమగును

బిమ్మలఁ దన్నూల • కమ్ము శాసన్యభాష్టనాడు లన్నియు • నాశమొందు

నాటెట ముడివడ్డ • యట్లు డెండంబున, పిడిచిపుచ్చగరాని • విధిఁ జెనంగి

౩. “నేను” “నామయి” యనునభి స మాస మంత

మందు వేయేల సంసార • మంతయును స

మూలగంబుగఁ బుచ్చబు • గాళ మగుచు

దూరదూరంబుగా భీతి • దొలఁగిపోవు.

౨౧

తృప్తిగఁ బరమాత్ముడై పర • మాపుడు గా నెంచుచుట • సంతతి బ్రహ్మ

ప్రాప్తియు బ్రహ్మనిభవప్రాప్తియుఁ దమయంతఁ గల్గు • నప్పుడృఢునకున్. ౨౨

కాపున నింతయుఁ జక్కఁగ • భావించి మహాత్ము లెపుడు • బద్ధాత్మునిపైఁ

గావిత్తు భ క్తిఁ జిత్త మ • నావిలమై యుండునట్లు • త్తిహర్షమునన్. ౨౩

౨౨

వ. అని పలికి నారాయణుడె హిరణ్యగర్భుండును రుద్రుండును ననుజీవుల కంతరాత్మయయ్యును స్వావతారరూపంబునను జగంబులకు జన్మస్థితిలయంబుల నొనర్చుననియు, నందు సాక్షాద్వాసుదేవభక్తియే మోక్షోపాయం బనియు, దచ్చరీరభూతు లైనచతుర్ముఖాదులయందలిభక్తియోగం బంతవంతంబు లైనసత్వాది లోకంబులం బొందించు ననియు, జీవశరీరకుండై తద్రూపంబునఁ గానంబడినను గర్వత్వభోక్తృత్వాదికర్మంబులు జీవగతంబులుగాని పరమాత్మగతంబులుగా వనియు, శరీరధర్మంబులు శరీరికిం జెల్ల వనియు నెఱింగింపం దలంచి సూతుండు వెండియు నిట్లనియె.

శ్లో. ౨౨

క. ఇల సృష్ట్యాదు లొనర్చెడు | నలినజరుద్రాదు లుండ * వారాయణునం దలిభక్తియే మోక్షంబును | గలిగించునుపాయ మెట్లు * గాఁ దగు ననినఁ.

౨౨

౨౨ ఉ. ప్రాకృతముల్ గుణంబు లల * వాని శరీరముగాఁగఁ గూడి తా

నేకవిధిం జెలంగుచు ర * మేశుఁ డుమేశుఁడు భారతీశుఁ డం

చాకృతు లాఖ్య లొప్ప నవ * నాదులఁ జేయుఁ బురాణపూరుషం

డాకమలేక్షణం దొసఁగు * నందు శుభంబులు సత్త్వమూర్తియై.

౨౩

చ. పొగ జనియించుఁ దొల్దొలుతఁ * బుట్టెడుఁ బిమ్మట నగ్ని పాద్ధివం

బగునొకకట్టెనుండి యటు * లయ్యు ననర్హము ధూమ మూర్ధ్వలో

కగతికి వహ్ని యహ్నుడగు * నట్టులై ప్రాకృతమయ్యు సత్త్వ మొ

ప్పుగ నిడు ముక్తి నట్టు లిడఁ * బోవు రజ స్రమముల్ దలంపఁగఁ.

౨౪

గీ. అట్లుగావునఁ దొల్లి మ * హద్దు లెల్ల

దారితరజ స్రమస్కు స * త్వప్రవిష్టు

హరిని గొలిచిరి వారల * కరణిఁ గొలుచు

ఘనములు తప్పక శ్రేయంబుఁ * గాంచఁగలరు.

౨౫

౨౩ చ. అవి తరజ స్రమోగుణము * యంబులు ఘోరతరాకృతుల్ మహిమా

గ్రములు సమగ్రసాధ్వసని * తారవికారవిచారహేతుభూ

తము లగుభూతరాజములఁ * ద్యాగముఁజేసి యసూయఁ బాసి మో

క్షము మదిఁ గోరి కొల్చెదరు * సాధులు శౌరిశుభావతారముల్.

౨౬

౨౪ మ. తమచందాన రజ స్రమోగుణములం * దల్కోతుచుంటఁ సతం

బు మనంబందు రజ స్రమోగుణమయా * త్ముల్ గొల్తు రత్యంతసం

భ్రములై భూతగణేశుల * బితరుల * బ్రహ్మదుల * మానవుల్

దమకు * శ్రీయును నాధిపత్యమును సం * తానంబుఁ గాంక్షించుచు.

౨౭

వ. మఱియుఁ బూర్వోత్తరభాగంబులు తత్ప్రతిపాదకంబు లగుటంజేసి వేదంబులు

వాసుదేవపరంబు, లగ్నాదిదేవతాశరీరకతదారాధనస్వరూపంబు లగుటంజేసి,

యాగంబులు వాసుదేవపరంబులు, రుద్రేంద్రాద్వ్యసంభావ్యమానంబులును దేవక

విషయంబులు నగుటంజేసి యోగంబులు వాసుదేవపరంబులు. వైదికపూర్వ భాగోపబృంహణాత్మకంబులు గానఁ దదారాధనాత్మకంబు లగుటంజేసి స్మార్త కర్మంబులు వాసుదేవపరంబులు. ప్రకృతిపురుషశరీరకతద్విషయకంబు లగుటం జేసి కపిలాద్యాగమోక్తజ్ఞానంబులు వాసుదేవపరంబులు. తదేకారాధనస్వరూపంబు లగుటంజేసి మన్వాధిస్త్వైత్యక్తములును గృహచాంద్రాయణప్రాయోపవేశాదికంబులు నైనసకలతపంబులును పాసుదేవపరంబులు. పెక్కేల వైదిక స్మార్తంబు లగునమస్తధర్మంబులును దత్ప్రాప్యంబు లగుగతివిశేషంబులును వాసుదేవపరంబులుగా నెఱుంగునది యని చెప్పి సూతుండు మెడియు నమ్మునుల కి ట్లనియె.

౨౬ గీ. ఆతఁడే సూక్ష్మచిదచిత్తం ♦ మేతుఁ డగుదు
సృష్టికిం దొల్లి యొక్కఁడై శ్ చెలఁగి గుణమ
యంబుఁ దనకు శరీరంబు ♦ నైనప్రకృతి
యందుఁ జొచ్చియుఁ దా నంత ♦ రాత్మయగుచు.

30

గీ. శార్యకారణరూపము ♦ గా మహాత్ము
మొదలుకొని పృథ్వివఱకు మా ♦ ర్పున నెసంగు
మాయఁ జొచ్చి యీగతి సృష్టి ♦ జేయుచుండు
జగము దానిగుణంబులం ♦ దగులువడక.

31

మ. తనమాయకారచిత్తంబులై యెసఁగునీ ♦ దైవాదిదేహంబులం
దును జీవాత్మలతోడఁ గూడుకొని త శ్ న్మలంబునం జొచ్చి య
వ్వనజాతుండు తదీయధర్మములతో ♦ వర్తించువాఁడుం బఱె
దనరుం గావున వాసుదేవపరమై ♦ తత్సర్వముం గ్రాలెడుక.

32

సీ. వినుఁడు మ్రాకులకన్న ♦ వేఱయి విశ్వాత్ముఁడగునగ్ని యన్నింటి ♦ యందునొక్క
విధమువాఁడయ్యుఁడకొ వెలయుచునా మాకు, లాదిగాఁడగువాని ♦ యందుఁ బెక్కు
గతుల వెలింగెడు ♦ కరణి జీవ్రండు జ్ఞా, నానందరూప మొ ♦ ప్పార నొక్క
పగిఁది నొప్పారియుఁ ♦ బ్రాకృతదేహంబులను బెక్కువిధములఁ ♦ దనరుచుండు

గీ. నట్ల జీవశరీరుఁడై ♦ యచు తుండు
నొక్కఁడయ్యును జీవాత్మ ♦ నొంది ప్రకృతి
నమరి దేవాదృశకథే ♦ దములు గల్గు
వాని చందంబునం గాన ♦ వచ్చుచుండు.

33

3౨ గీ. సంతతంబు విశ్వాత్ముఁడొ ♦ శౌరి భూత
ములును సూక్ష్మంబు లింద్రియం ♦ బులును నాత్మ
యనుపదార్థంబులను గొని ♦ తనయొనర్చి

శ్శ్రేష్ఠదేవనరాదిదే ♦ హంబులందు.

33

గీ. చొచ్చి జీవశరీరుడౌచు మఱి జీవ
మూలమునన పృథివ్యాది ♦ భూతగుణము
లైనగంధాదివిషయంబు ♦ లనుభవించు
నట్ల వుణ్యపాపంబులు ♦ నాచరించు.

శ్లో. 33

గీ. అనయము లోకకర్త యగునయ్యులెశుడు శౌరి కర్మబం
ధేనములఁ గ్రాగుజీవసము ♦ దాయముఁ బ్రోవఁగ శుద్ధసత్త్వముం
దనరఁగఁ బూని లీలమెయి ♦ దైవతమానుషతిర్యగాదులం
దెనయుశుభావతారముల ♦ నెత్తి జగమ్ముల నేలుచుండెడిన్.

34

॥ ౩ వ యధ్యాయము ॥

వ. అని యిట్లు సత్ప్రపవర్తకుం డైనపుండరీకాక్షునియందలిభక్తియోగంబు మోక్ష
ప్రదంబగుట భగవదీయ ప్రబంధంబు శ్రోతవ్యం బని ప్రతిష్ఠించి యవతారప్రయో
జనంబు నెఱింగించి యనంతంబు లైనయయ్యవతారవిశేషంబులును దచ్చరిత్రం
బులును దెలుపువాడై సూతుండు శౌనకాదులం గాంచి వెండియు నిట్లనియె.

అ. గీ. జగముల సృజింప నెంచి యా ♦ శౌరి జీవ

కలితమై యొప్పి పదియాఱు ♦ కళలచేతఁ

దనరి మహాదాదికసమష్టి ♦ తత్త్వరూప

మైనరూపమునం బొందె ♦ నాదియందు.

౧

ఉ. అంబుధిఁ బవ్వళించి యఖ ♦ లాత్ముండు శ్రీరమణుండు యోగని

ద్రోహులపొందుచుండఁగ న్రా ౩ దప్రతిమానతదీయనాభిప

ద్ధంబునఁ బుట్టె లోకసము ♦ దాయము సృష్టియొనర్చువారికె

ల్లం బతియై పితామహుఁ డె ♦ లర్చెఁజునాల్గుమోముదమ్ములన్.

౨

చ. తనకు శరీర మాప్రకృతిఁ ♦ దాహ్నిననాపరిణామజాతమున్

మునుకొని యిమ్మహాభువన ♦ ముఖ సకలంబు నొనర్చె నీశ్వరం

డను వగువానిరూప మదియంతయుఁ గేవలమున్ విశుద్ధస

త్త్వనిభృతమై తనర్చు సతతం బనిరుద్ధసమాఖ్య నొప్పుచున్.

౩

సీ. అలరారు నెయ్యది ♦ యద్భుతంబై భుజా,చరణోరుముఖసహా ♦ స్రములతోడఁ

దనరారు నెయ్యది ♦ దర్శనీయంబయి, శ్రవణకంధరసహా ♦ స్రములతోడఁ

గొమరారు నెయ్యది ♦ యమలినంబై విలో,చననాసికాసహా ♦ స్రములతోడఁ

బాలుపారు నెయ్యది ♦ లలితమై విలసిత, స్వర్ణభూషణసహా ♦ స్రములతోడ

గీ. నట్టిదేవాదిదేవు డి ♦ వ్యానవధిక 1 నిరతిశయనిత్యకళ్యాణ ♦ నిర్మలాని
రుద్ధరూపంబు విజ్ఞాన ♦ రూఢబుద్ధిసూక్ష్మదర్శులు నిరతంబుఁ జూచుచుండు. ౪

వ. సకలావతారంబులకు నిదానం బైనయయ్యనిరుద్ధరూపంబు జగత్కర్త యగు పితామహుని జన్మంబునకును గారణ మగుటంజేసి సర్వలోకాంకురంబు నప్రాకృతంబు నవ్యయంబు నై ప్రకాశించుచుండు. నయ్యనిరుద్ధండు స్వకీయంబు లైన యంశాంశంబులచేత సురనరతిర్యగాదిసకలజంతుసృష్టిం గావించుచుండు. దదీయావతారంబు లనంతంబు లం దేకవింశత్యవతారంబుల వక్కాణించెద నాకర్ణింపుండని సూతురీ డమ్మునీంద్రుల కి ట్లనియె. శ్లో. ౧౬

—* సూతుఁడు భగవంతునియేకవింశత్యవతారములను వర్ణించుట. *

౨౦ సీ. నాభిపద్మమున జ ♦ స్థంబుఁ గన్నచతుర్ముఖుని శరీరంబుగా ననుగమించి యనఘసనత్కుమ్భా శరాదిమునీంద్రుల, యాకారముం గొని ♦ యవతరించి యఖిలదోషనిధాన ♦ మని నిరూపింపఁగ, సంసారఘోరపా ♦ శములఁ ద్రుంచి కామరోషాదులం ♦ గదలనీయక పట్టి, యూర్ధ్వరేతస్కుండై ♦ యొప్పుఁ గాంచి గీ. యంతరాయములకు ♦ నలఁగక తొలఁగక | జ్ఞానమూర్తియగుచు లోనఁగనుచు నవని బ్రహ్మచర్యమాచరించెను జక్ర | ధరుఁడు దొల్తరియవతారమందు. ౬

౩౦ సీ. లోకంబు లన్నియుఁజీకాకునొందఁ జ, రించుదుష్టులను శిక్షించుకొఱకుఁ దనయంద భారమం ♦ తయు వైచి భక్తిఁగా, వించునజ్జనుల రక్షించుకొఱకుఁ బరిపాలకుఁడులేమిఁ బరితాపమున దేవు, రించుధర్మమును బా ♦ లించుకొఱకుఁ బాతాళమునఁ గూలి ♦ పలవించుభూదేవి, లీలఁ బైకెత్తి లా ♦ లించుకొఱకు గీ. నఖిలలోకవిభుఁడు ♦ యజ్ఞేశ్వరుఁడు శౌరి | ఘోరఘుర్గురాతి ♦ ఘోషభీషణోరువీరమొప్పు ♦ వారాహరూపంబుఁ | దాల్చె రెండవయవ ♦ తారమందు. ౭

సీ. పరిదృశ్యమానమై ♦ పరఁగు నీజగమెల్ల, నారాయణునకు శ ♦ రీర మంచుఁ దదవ్యతిరిక్త మిఁ ♦ త యు లే దగుట వాని, గొల్చిన ముక్తి జే ♦ కూరు నంచు నిష్కామచిత్తులై ♦ నిరతంబు వైదిక, స్మార్తకర్మలు సేయుఁ ♦ జను నటంచు మహితనివృత్తి ధ ♦ ర్మపరాయణులకుఁ బ్ర, వృత్తిధర్మము సేయుఁటె గటంచు గీ. దెలుపుపాంచరాత్ర ♦ దివ్యశాస్త్రముఁ బ్రవ | ర్తింపఁ జేసె జగతి ♦ దివ్యమానియైననారదునిశు ♦ భాకారమును బూని | శౌరి మూడవయవ ♦ తారమందు. ౮

సీ. ధర్మాత్మఁడైయొప్పు ♦ ధర్మునివలన స, మ్మూర్తిగర్భంబునఁ ♦ బుట్టు వంది నరులెల్లరు “నరుడు” ♦ “నారాయణుం” డను, పేరులం బిలువగాఁ బెంపుఁ గాంచి కారుణ్యవాత్సల్య ♦ గాంభీర్యశౌర్యాది, మంగళగుణముల ♦ మహిమఁ దనరి తగ శిష్యగురువులుఁ దానయై మంత్రమం, త్రార్థముల్ గృహఁ దెలియంగఁ జెప్పి గీ. శమదమాదిసత్త్వ ♦ సంపన్నమై మహా | ద్భుతము భూతహితము ♦ దుశ్చరంబునైనమేటితపము ♦ నాచరించె రమావి | హారి నాల్గవయవ ♦ తారమందు. ౯

సీ. కర్మమువలనఁ ద ♦ త్కామిని యగుదేవ, హూతిగర్భంబునం ♦ దుద్భవించి మునులు “జేజే”యని ♦ వినుతు లొనర్పఁగాఁ, గపిలసామంబున ♦ ఘనత కెక్కి

స్వస్వరూపంబున ♦ భాసిల్లుసిద్ధుల, కందఱ కథిపతి ♦ యై దలిచ్చి
 కాలక్రమమున సాంఖ్యము ప్రవర్తకులులే, మిని దిరోహితమాట ♦ మిగులఁదెలిసి
 గీ. ప్రకృతిమహదాద్యనేకత ♦ త్వములనున్న రూపున నెఱుంగసిద్ధవ ♦ ర్యుఁడయియొప్పు
 నాసురికిఁదెల్పె నచ్యుతుండురసి సాంఖ్యతంత్రమెల్లనై దవయవ ♦ తారమందు. ౧౦
 సీ. అత్రిమహర్షి సం ప్రాధ్వింపఁ దత్పత్ని, యనసూయకుఁ గుమారుఁ ♦ డై జనించె
 నఖిలజనంబు మే ♦ లని సన్నతింప ద, తాత్రేయుఁ డనఁ గీర్తి ♦ వతిశయిల్లెఁ
 బ్రహ్మదముఖ్యుల ♦ కాహ్లాద మెసఁగ న, ధ్యాత్మవిద్యను దెలియంగఁ జెప్పె
 మాతృపరాత్మయా ♦ ధాత్యై మలక్కున, కట్ల యెఱింగించి ♦ యలరఁ జేసె
 గీ. నిగమనిగమాంతవిజ్ఞాన ♦ నిరతిఁ జూపి యార్యనివహ్నిబునకున్విస్త్ర ♦ యంబుఁగూర్చెఁ
 గరుణఁ గాపాడె ధర్మమా ♦ ర్గంబునెల్ల వారిజాతుఁ డాటవయవ ♦ తారమందు. ౧౧
 సీ. “ఓరుచి” యనమానిచం ♦ ద్రునకుఁదద్యామిని, యాకూతికి సుతత్వ ♦ మందినాఁడు
 యజ్ఞస్వరూపుఁడు ♦ యజ్ఞేశ్వరుండొట, “యజ్ఞుడు” నాఁ బేర ♦ నలరినాఁడు
 పుంభావ మరదిన ♦ భూతదయ యనంగ, నెల్లదిక్కులఁ గీర్తి ♦ నెసఁగినాఁడు
 ధర్మమార్గంబు సుం ♦ తయుఁ దప్పిపోకుండు, రీతిఁ జక్కఁగఁ బ్రవ ♦ తించినాఁడు
 గీ. యాముఁ డాదిగ సురసమూ ♦ హంబుతోడ నర్హ విధమున స్వామిఁభు ♦ వాంతరంబుఁ
 బాలనమొనర్చినాఁడుపా ♦ పంబులెల్లఁదలఁగ శౌర్యేఁడవయవ ♦ తారమందు. ౧౨
 సీ. ఆగ్నిధ్రునకుఁ బుత్రుఁడై యొప్పునాభికి, మేరుదేవికిని గు ♦ మారుఁడయ్యె
 మునిజనర్హుఁ డీతఁ ర డని తెల్పువిధమున, ఋషభుఁ డనెడుపేర ♦ నెసకమెసఁగె
 బరమయోగులలోనఁ ♦ బరమోత్తముఁడునాఁగ, నధ్యాత్మయాధాత్మ్యైరమధికరించె
 నింద్రుఁ డోర్వక యనా ♦ వృష్టిఁ గల్పింప యో, గబలంబునసువృష్టిఁ గలుగఁజేసె
 గీ. సకలకర్మిష్టులకు నను ♦ ష్టానయోగ్య! మగుచు సకలాశ్రమస్థులు ♦ నభినుతింపఁ
 దనరుధర్మమార్గముఁదెల్పె ♦ దయనుజరమ! పూరుషుండెన్నిదవయవ ♦ తారమందు. ౧౩
 సీ. హంకారము న వేను ర నింకించి నట్టిమ, హర్షులప్రార్థనం ♦ బాదరించి
 ధర్మముఁ బాలింపఁ ♦ దగినవారలులేమి, నవయుచుండెడులోక ♦ మవధరించి
 వీరాధివీరుండై ♦ విమలశీలుం డైన, పృథుచక్రవర్తియా ♦ కృతి వహించి
 గోరూపధారిణి ♦ యై రహించెడుభూమి, వలన సమస్తావ ♦ ధులను బితికి
 గీ. దాన డెందంబునం దమం ♦ దముదమంది! ప్రియతముఁడటంచు నెల్లరుఁ ♦ గ్రోమపడఁగ
 లోచనోత్సవమంతయు ♦ నాచరించెదయను హరితోమ్మిదవయవ ♦ తారమందు. ౧౪
 సీ. మహితమాచాక్షుష ♦ మన్వంతరంబున, భయదమై వర్తిల్లు ♦ ప్రళయ మరసి
 కనుచుండఁగా క్షణ ♦ క్షణము నంతంతకుఁ, బ్రబలినమత్స్యరూ ♦ పంబు నంది
 సత్యవ్రతుండైన ♦ సత్యవ్రతునియందుఁ, గరుణాకటాక్ష వి ♦ క్షణముఁ బరపి
 తనత డైవస్వత ♦ మనువుగా నతని స, మగ్రచిత్తమున న ♦ సుగ్రహించి

గీ. త్మౌతలంబెల్ల నొకనావఁగా నొనర్చి యందు నాతని నెక్కించి యఖిలలోక
మూలకారణుఁడగుమహాపురుషుండు శౌరిరక్షించెదశమావతారమందు. శ్లో. ౧౧

పీ. ఖలహాలాహలసమగ్రఫణాగ్రములతోడఁ, దనరువాసుకి దరిత్రాడుగాఁగఁ
దరులతాభారబంధురమైనమంధర, వసుమతీధరము కవ్వంబుగాఁగ
నత్యంతదీక్షాసమంచితుల్ దేవదేవారాతులును ద్రచ్చు వారుగాఁగ
సమయోచితముగ సర్వముఁదెల్పుచు దాను, సకలకార్యోపదేశికుఁడుగాఁగ

గీ. లోలకల్లోలమాలికా కీలితంబు పాలసంద్రంబుఁ ద్రచ్చెడు పట్టునందు
వచ్చుతుండుకూర్మమైక్రుంగునట్టినగముఁ దాల్చెఁబదునొకండవయవతారమందుగఁ

పీ. క్రొక్కారుమెఱుఁగులఁ గ్రుమ్మరించెడుమేన, నలరారుపచ్చని వలువతోడ
నందమ్ముగాఁ దమ్ములం దమ్ములనిపించు, కందమ్ముల వెలార్చుకరుణతోడఁ
బున్నమచందురుఁబోలునెమ్మొగమున, సొగసులూరెడు చిటు నగవుతోడ
దగదగమెఱయునం దంపుబాగుకుండ, లముల నొప్పారు కర్ణములతోడఁ

గీ. గరమునందు నమృత కలశంబు రాణిపావమలవైద్యవిద్య శివస్థరింప
జలధినుండి వెడలెఁ జక్రి ధన్వంతరి పేర ద్వాదశావతారమందు. శ్లో. ౧౨

పీ. తొంగలితెప్పలం ద్రోయుకన్నంగవ, సొగసుగాఁ గ్రేగంటఁ జూచిచూచి
కులుకుబిత్తిరిగబ్బి గుబ్బలఁబయ్యెదక, జానొప్ప నపుడప్పు జార్చిజార్చి
నిండుజాబిల్లివె న్నెలలఁ జల్లెడుమాడ్కి, జిటునగవులఁ గూర్చి నెఱసినెఱపి
పవడంపుఁగెమ్మోవిఁ బానకం బూరించు, చెలువునం గెంగేలుఁ జేర్చిచేర్చి

గీ. మోహిసీస్వయాపమునుబూనియసురులకెల్ల మఱపుఁగూర్చియిచ్చె నమృత
మచురులకుముకుందుఁడాత్మనానందమొందఁగఁద్రయోదశావతారమందు. శ్లో. ౧౩

పీ. నాకంబుమీఁద దుగ్లొకదాష్ట్యమున దం, డెత్తినాఁ డమరుల మొత్తినాఁడు
అలఘునిష్ఠాగరి ఘోలు మునీంద్రుల సమీపించినాఁ డెంతయుఁ నొగచినాఁడు
విష్ణుధర్మబులు విన్నంతనే యాడు, గఱచినాఁ డన్నియుం జెఱచినాఁడు
హరిభక్తుఁ బ్రహ్లాదు నాత్మసుతుం జెడఁదిట్టినాఁ డాయాస పెట్టినాఁడు

గీ. కనకకశిపుఁ డట్టిఖలుని దుంగను జాప లల్లువాఁడు జీల్చు నట్లు జీల్చె
నఖములనుమురారి నరసింహుఁడైన హిమాలయధిజతుర్దశావతారమందు. శ్లో. ౧౪

పీ. అసురులు చెలరేగి యఖిలసంపదలకు, బాప వేల్పులు పడు శిపాట్లు జూచి
కొమరులగతికినై కుది తపించిన, యదితిభక్తికి జాల హర్షమొంది
వామనమూర్తియై ప్రేమము దొల్కాడ, నామగర్భంబునం దవతరించి

బలిచక్రవర్తియధ్వరవాటికకు నేగి, ధీరవాక్యముల సం తృప్తి గొల్చి

గీ. మూఁడడుగుల్గోరి తోడ్పడవిష్ణు పంతకంతకు నధికుడై శయఖిల మాత్ర
మించిత్రైలోక్యరాజ్యమర్పించెవ్రతజైరికెలమిఁబాచదశావతారమందు. శ్లో. ౧౫

- సీ. మహితసాత్త్వికశిఖా శ మణి యైనజమదగ్నిః, మునికిఁ బుత్రుండుగాఁ జననమొంది
వేదంబు మఱి ధనుశ్చేదంబు నిది బ్రాహ్మ్యమిదితాత్ర మని జగంఁ బెన్న నేర్చి
యనదయాగోమాత ॥ నపహరించిన మదో, న్నతకార్తవీర్యకం తంబుఁ దఱిగి
యనపరాధుని దన శ యనుఁగుండ్రుని వధిం, చినతత్కుమారులఁ ఁ జెండివైచి
- గీ. బ్రహ్మకులమునేఁచుఁ పాపుల నృపుల ముఁ య్యెఁడుమాటులడఁచిఁ యిలను క్షత్ర
రహితఁజేసెఁ బరశురాముడై శ్రీజనార్దనుఁడు పోడశావఁ తారమందు. శ్లో. ౨౦.
- సీ. సర్వజ్ఞఁ డగుపరా ఁ శరమహర్షికి సత్య, వతియందుఁ బుత్రరూపమొనఁ బొడమి
జన్మంబుతోన వి శ జ్ఞానస్వరూపుడై, బాదరాయణుఁడు నాఁ ॥ బ్రధితి కెక్కి
పరమార్థ మెఱుంగంగ శ నరులకు బుద్ధు ల, త్యల్పంబు లైయుంటనాత్మఁదెలిసి
ఋగ్యజుస్సామాద్యఁ నేకశాఖలతోడ, వేదవృక్షంబును ఁ వెలయఁజేసి
- గీ. స్వస్వరూపానుసంధానఁ సరణిఁ దెల్పి యుద్ధరించె జగంబు నఁచ్యుతుఁడు పెక్కు
వ్రాసె నితిహాససూత్రపురాణములనుదయ దలిర్పసప్తదశావఁ తారమందు. ౨౧
- సీ. అవతరించె సమస్త ఁ దివిజకార్యముఁదీర్ప, భూమిపై దశరథ శ రాముఁడగుచు
గార్హస్థ్యధర్మ సం ఁ గతికిఁ దా మార్గదర్శకుఁడయ్యె జానకీ ఁ రాముఁడగుచు
నాచరించెను బెక్కు ఁ లబ్ధిబుధాదివి, క్రమములఁ గోదండ ॥ రాముఁడగుచు
దశకంఠకంఠని ఁ ర్దశనంబుఁ గావించి, రాణించె జయరమా ఁ రాముఁడగుచు
- గీ. సకలజనులకు లోచనోత్సవముగాఁగఁ గ్రాలె రమణీయపట్టాభిఁ రాముఁడగుచుఁ
బ్రణతసద్భక్తహృదయాభిఁ రాముడై నశౌరిపదు నెన్నిదవయవఁ తారమందు ౨౨
- సీ. శీలసంపన్నమై ఁ చెలఁగుయాదవవంశ, వనధిఁ జద్రుం డన ఁ జననమంది
యనయంబు బలముచేసినభిరాముడై యుంట, బలరాముఁ డనుపేరఁ బాగుమీఱి
లోకకంటకులై వె ఁ లుంగుప్రలంబాది, దైత్యులశిరములం ఁ దఱిగివైచి
హలధారియై మనో ఁ హరమహాద్భుతవిచి, త్రములై నపెక్కుకృత్యము లొనర్చి
- గీ. సాధుజనులపాలిఁటిపారిఁజాతమై యరాతిజనులపాలిఁటిధామఁ కేతువై ది
గంతములయందుఁగీర్తివి శ్రాంతుఁడయ్యె శౌరిపందొమ్మిదవయవఁ తారమందు ౨౩
- సీ. మృద్భక్షణవ్యాజ ఁ మెసఁగించి తల్లికి, వదనంబుఁ దెఱచి వి ఁ శ్వంబుఁ జూపె
నటుకులం దినువ్యాజ ఁ మమరించి యఖిలార్థ, సిద్ధిఁ జేకూర్చె గుఁ చేలునకును
బాండవరక్షణ ఁ వ్యాజముఁ గల్పించి, దుష్టభూజానులఁ ఁ ద్రుంచివైచె
బాధుని బురికొల్పు శ వ్యాజముఁ బూని య, ధ్యాత్మరహస్యంబు ఁ లానతిచ్చె
- గీ. గోపబాలురతో లీలఁ ఁ గూడువ్యాజమెలమిఁ గొనిభక్తసౌలభ్యఁ మెల్లఁదెలిపె
యదుకులంబున శ్రీకృష్ణుఁ డన జనించి శౌరియిర్వదియవ యవఁ తారమందు. ౨౪
- సీ. అఖిలకల్మషముల ఁ కాస్పదంబై. క్రమ, క్రమముగాఁ గలి వచ్చుఁ గతి నెఱింగి
యం దా స్తికజ్ఞాన ఁ మనుసరింపకయుండు, సురవిరోధులయిన ఁ నరులఁ దెలిసి

యంతములేనిమ ♦ హామోహావారాశి, నవ్వారిముంపఁగా ♦ నాత్మఁ దలఁచి
యనువుగా మధ్యగ ♦ యాప్రదేశమునందు, జిచునకుఁదనయుఁడై ♦ జననమంది
గీ. వెడలి తజ్జనములనెల్ల ♦ విమతబోధసలిపి ముగ్ధులఁ గావించి ♦ కలఁచినైచు
బుద్ధుఁ డను నామమున మహా ♦ పూరుషుండుతనర నేకవింశత్యవతారమందుఁ
వ. ఇయ్యవి భగవంతునియేకవింశత్యవతారంబు లని పలికి సూతుండు మఱియు
ని ట్లనియె. ౨౧

చ. జలజడశాయతేక్షణుఁడు ♦ సర్వజగత్పతి శౌరి యాపయిం
గలికృతసంధిఁ బ్రాయశము ♦ గా ధరణీశ్వరులెల్ల జోరులై
యలరుటఁ గాంచి విష్ణుయశుఁ ♦ డ్కద్విజవర్యునకుం గుమారుఁడై
చెలఁగుచుఁ గల్కిమూర్తియనఁ ♦ జెండు నఖండపరాక్రమంబునన్ ౨౨

మ. విమలాంభస్సుల నౌసరస్సువలన్ ♦ విచ్ఛేయునాకాల్వ ల
ట్లమలాత్ముం డనిరుద్ధమూర్తివలన్ ♦ హర్షోందుదివ్యావతా
రము లుద్విం దనరారుచుండు వివిధా ♦ ర్థంబుల్ విశిష్టంబు లు
త్తమముల్ పెక్కు లసంఖ్యముల్ శుభదముల్ ♦ ధర్మైకవర్మంబులై. ౨౩

సీ. మహాసీయులై మహా ♦ మంత్రమంత్రార్థంబు, లరసినయవ్వసిఁపాదియుషులు
నాత్మపరాత్మయా ♦ ధాత్యంబుఁజక్కగా, నవధరించినశ్రీశుఁకాదిమునులు
విధివిధానంబుగా ♦ వివిధాధ్వరంబుల, నాచరించినమహేం ♦ ద్రాదిసురలు
ధర్మమార్గంబు నింతయును దప్పక చరిం, చినప్రియవ్రతముఖ్యమనుతనయులుఁ
గీ. బావనస్వాంతు లగుపితృదేవతలునుసాధు లై నదక్షాదిప్ర ♦ జాపతులును
వేయునేటికి నెల్లరున్ వెలసి రిట్టులఖిలకారణుఁడగుహరిఁయంశములను. ౨౪

గీ. హరికి నంశావతారము ♦ లై నవీరునరయఁ బూర్ణావతారమైయలరుచుండు
కృష్ణభగవానుఁడునుదేవఁరిపులఁద్రుంచిజగముఁబ్రోచుచుందురుయుగయుగమునందు
గీ. వారిజాతునియీయవ ♦ తారములరహస్యమును రేపుమాపు సమాహితైక
మానసంబునఁబరియించుమానవుండుభయదసంసారదుఃఖముల్ బాఁయుచుండు. ౨౫
వ. అని పలికి కేవలము రామకృష్ణాద్యవతారాత్మకం బగు రూపంబుగాక ప్రకృతి
గుణవైషమ్యమూలకంబు లగుమహాదాదులచే విరచితం బైనపరిదృశ్యమాన
ప్రపంచం బంతయు భగవద్రూపం బని యెఱింగించువాఁడై సూతుండు మఱియు
ని ట్లనియె. 30

3౧గీ. అరయఁబ్రకృతిగుణంబులైపరఁగెడుమహాదాదులరచింపఁబడిపరమాత్మయందుఁ
గానఁబడునీప్రపంచముఁజ్ఞానరూపుఁడై యరూపుఁడౌవానిరూపై యెసంగు.

3౨ గీ. ఆకసమునందు మేఘంబు ♦ లట్టు లనిలమందుఁ బార్థివధూళియట్లజ్ఞజనుల
చేత నారోపితంబగు ♦ జీవునందుదృశ్యమంతయుఁడత్తచ్చ ♦ రీరముగను. 3౩

సీ. ప్రకృతికిఁ బ్రత్యగాత్మకుఁ బరబ్రహ్మ మ, చ్యుతుఁ డాత్మగాఁడనుఁడువారి
నమరత్వమానవ ధి త్వాదికప్రకృతియే, యాత్మగా మనమునందరయువారి
నారాయణునకు శ ధి రీరంబుగాఁడు జీవుఁడు స్వతంత్రుం డని ధి నుడువువారి
ధరియించుచుండు నిత్యంబును బ్రత్యగాత్మయే ప్రకృతి నటంచుఁదలచువారి
గీ. నెఱుక లేనివారలనుగా ధి నెంచవలయు జీవులును దేహములును లక్ష్మీమనోవి
హారునకు శరీరంబగుఁన నెడువారి నెఱుకగల్గువారలనుగాఁడెంచవలయు 30

33 సీ. అచిదాత్మకంబయి ధి యలరారునీదృశ్య, విశ్వంబుకన్నను భిన్నమగుచుఁ
బ్రకృతివిధంబున ధి బహువిధ క్తగుణాభి, చేత స్థూలత్వంబు ధి జెందఁబోక
కార్యకారణదశా ధి గతమాప్రధానంబు, గతిని దృష్టంబును ధి శ్రుతముఁ గాక
యక్కారణమున బా ధి హ్యంబులైతనరునిం, ద్రియములకును గోచరింపరాక
గీ, యలరువస్తువు జీవాత్మయనగ నొప్పునదియుఁ బ్రకృతిసంగత్యమునంది సారె
సారె జన్మించు వినుడుతజ్జననహేతువైనప్రకృతిబంధము వీడునట్టితెఱవు. 31
గీ. కేవలాజ్ఞానమునఁజేసి ధి జీవునందు సరగ నాకోపితంబులై ధి జన్మనాశ
వములుహరియాత్మయ నెడుజ్ఞానమ్ముచేతఁ బాయముక్తాత్మహంపంబుఁబడయనగును
గీ. మఱియు మహాదాదికార్యసమగ్రమాయాయునుదదీయాభిమానముంజనగుణాష్ట
కమునఁదనరిబ్రహ్మనందఁమమర ముక్తుఁడలరుఁజరమపదనివాసులభినుభింప. 32
వ, కావున నేతాదృశజీవస్వరూపస్వభావంబుకన్నఁ బరమాత్ము డగువాసుదే
వునిస్వరూపస్వభావంబులు విలక్షణంబులై యొప్పుచుండు నని యెఱుఁగునది
మఱియు. 33

మ. అనయంబు హరి ప్రత్యగాత్మలటు కర్మాయత్త జన్మంబులక
గనఁబోఁ డట్టులై పుణ్యపాపమయముల్ ధి కర్మంబులక జేయఁబోఁ
డెనయక లీల నొనర్చెడుక సకలముక స్వేచ్ఛానుసారంబుగాఁ
దనుహృద్భావల నిల్వరించు చఖలాంతర్వర్తియై నిత్యముక 34
34 గీ. సర్వలోకాంతరాత్మునిజన్మములునుగర్మములు నిట్లు తనరాయఁ గొనవాని
నఖలవేదరహస్యంబులనుచు నెపుడునిరుపమజ్ఞానధనులువర్ణించుచుండు. 35
35 సీ. నిర్విఘ్నలీలల ధి నిఖలప్రపంచంబు, బుట్టించు బోషించుఁ బోషనహంబు
గర్తయైయుండియుఁ గామలోభాదుల, తగులు బెఱుంగ కెం ధి తయుఁ దలిర్చు
నఖలభూతంబులం ధి దంతర్గతండుయ్య, నవ్వాని కజ్ఞాతుఁడై యెసంగు
ననయంబు గాలక ధి ర్మాదులక లోఁగొని, సర్వస్వతంత్రుడై సాగుచుండు
గీ. స్వామియగుచు జ్ఞానశక్తిబలైశ్వర్యవీర్యతేజములను ధి వెలయుచుండు
నెఱి వడిద్రియములనెఱుంగఁగ దగినశాస్త్రాదికముల లీలననుభవిండు. 36
శా. సంకల్పంబున రూపముల్ శ్రుతిమయాంఛద్యాక్కులన్ నామముల్
పంకేజాతుఁ డొనర్చెడుక నటునిలీలక వానిలీలాగతుల్

- శంకాతంకములేక యెంతటిమహా ♦ సామర్థ్యముం జూపియుం
 బొంకంబారఁ గుబుద్ధి నేపురుషుఁడుం ♦ బోలింప లేఁ డెప్పుడున్. 32
- 3౬ ఉ. మాయకు దూరమై పరమ ♦ మంగళమై నిరతంబుఁ దైలధా
 రాయత మైనభక్తి దన ♦ రార నపారపరాక్రముండు నా
 రాయణుపాదపద్మమక ♦ రందముఁ గ్రోలుజనుం డవక్రచ
 క్రాయుధపాణివిక్రమము ♦ నంతయు స్వాంతమునం దెఱింగెడిన్ 3౮
- వ. అని పలికి సూతుండు మఱియు ని ట్లనియె. 3౯
- మ. జననంబు మరణంబు ము న్నగునెగుల్ ♦ సంధించుసంసారపుం
 బునరావృత్తికిఁ బాపుభక్తి ననిశం ♦ బున్ సర్వభూతాత్మయా
 వనజాతాత్మనియందుఁ బొందుగ మనో ♦ వాక్యాయకర్మంబులన్
 దనరం గొల్పుచునుందుఁ మీరలు మహా ♦ ధన్యుల్ ముసీంద్రోత్తముల్ 3౯
- క. వినుఁ డిది శ్రీభాగవతం । బననొప్పుమహాపురాణ । మాగమములతో
 నెనయగు శ్రీమన్నారా । యణునిచరిత్రాన్మృతమున ♦ ననురెడుకతనన్ ౪౦
- మ. మనసారన్ వినువారికెల్లరకు స ♦ మస్థానముం గూర్చి పా
 వనుల్ జేయుచు మంగళావహముతై ♦ భాసిల్లుశ్రీవాసుదే
 పునిచారిత్రములెల్లఁ దెల్లములుగా ♦ బోధించుటన్ మంగళా
 యనమకాదీనిని బోకమోక్షమునకై ♦ వ్యాసుండు జేసెన్ గృహన్ ౪౧
- గీ. సద్విచర్యఁ జేసి ♦ సర్వపేదేతిహాసములతోననుండి ♦ సార మెత్తి
 చేసి దీని మాని ♦ చెప్పె విజ్ఞానులందఱికుఁడైనశుకున ♦ కాత్మజునకు ౪౧-౪౨
- గీ. అనశనవ్రతదీక్షితం ♦ డగుచు గంగఁమునులు దన్ బరివేష్టించు ♦ దనరునాప
 రీక్షిదవనివల్లభునకు ♦ ఋషివరుండుశ్రీశుకుఁడు దీనిసంశయఁ దెప్పెఁగరుణ ౪౩
- చ. అనుపమతేజః డాశుకమ ♦ హస్తి యటుల్ వినిపించుచుండ సే
 నును నట నుండి వింటిఁ దదానూనకృపం దగ నీపురాణమున్
 విననవిధంబునన్ దెలివి ♦ వెంటను మీ కిదె విన్నవించెడన్
 వినుఁడు చుహావిచిత్రముఁ బ ♦ విత్రము శ్రీహరిసర్వోత్రమున్ ౪౩-౪౪
- గీ. ధర్మమూర్తియు విజ్ఞానదాతయు నగు కృష్ణుఁ డాత్మపదంబున ♦ కీగివంత
 జ్ఞాననేత్రంబుకలిరాత్రిఁ గ్రమ్మఁబడినా నీపురాణాచ్యుతఁడవయిం చెనిందాగోచరగతి

౪ వ య థ్యాయము

- వ. అని యివ్వినధంబున సకలపురాణరహస్యజ్ఞానసమీతుం డగుసూతుండు సుఖో
 పించుటయు బ్రహ్మసత్త్విదీక్షితు లగుసమ్ముఖులెల్లం గులపఱియు జ్ఞానపద్యో
 వృద్ధుండును ఋగ్వేదియు నగుశౌనకుం డభినందించుచు వరనిం గాంచియిట్లనియె

- త్కరుణాసాగరులౌట విశ్వమునకుం • గల్యాణము లక్షియ్యున్
స్థిరపూర్ణాభ్యుదయంబుఁ గల్గుటకు నై ♦ జీవిత్రు ధాత్రీస్థలిన్. ౧౨
- చ. అనయము నట్ల యన్యులకు ♦ నన్నివిధంబుల మేలుసేయుచుం
దనరుచునుండు నీతఁడును ♦ దద్దయు నెమ్మనమందు హేయ మం
చనుచుఁ బరోపకారమున ♦ కాకరమై యలరారుదేహమున్
మునివర యేమిహేతువున ♦ భూరమణుండు ద్యజించె జెప్పువే ౧౩
- క. కడకొని యియ్యెడలను మా|యడిగినయర్థములు మఱియు ♦ నజ్ఞానముచే
- నడుగని యర్థములును నేర్పడ నన్నియు నింక మాకుఁ బలుకుము తండ్రీ! ౧౩
- క. శ్రుతివాక్యంబులఁ దక్కఁగనితిహాసపురాణపంక్తిరేనంతయుఁ బారం
గతుండ వటంచని నిను సంతతమును స్వాంతంబునందుఁ దలఁచెద సూతా! ౧౩
- వ. అనిన విని సూతుం డమ్మహామునుల కిట్లనియె. ౧౩
- ష. ఘనవిజ్ఞానముఁ గూర్చి విశ్వహితముం దావింపఁగా నెంచి నర
దనుడై సత్యవ్రతీపరాశరుల కానందంబు సంధించుచున్
జననరబంధెను ధ్వాపరాంతమున నంచద్వేదవేదాంతచిం
త్రనపారీణుండు బాదరాయణుండు శ్రీనారాయణాంశంబునన్. ౧౪
- ఉ. అమ్మనిచంద్రుఁ డొక్కదినమందు హరిస్మరణంబుతోన క
ల్యమ్మున మేలుకాంచి విమలంబయి యొప్పుసరస్వతీప్రవా
హమ్మునఁ దానమాడి యఘంమంతయు నేగ గ నాచనుంచి య
ర్ఘ్యమ్ముఁ దమోపహారయగునాగమమూర్తి కొసంగి భక్తితోన్. ౧౫
- ఉ. చిత్తము సుప్రసన్నమయిఁచెన్నలరారఁగ నేకతఁబునం
దత్తభూమి నొక్కవిజనస్థలమందు వసించి దా మహా
ధాతుఁ డుపాత్తసర్వనిగ్రహార్థవిదుండు పరావరజ్ఞుఁ డ
త్యుత్తముఁ డత్తపోధనుఁ డనునజగద్ధిత మూహసేయుచున్. ౧౫, ౧౬
- చ. సతతము వానివాని కనుసారముగాఁ బరికించి చూచినం
బ్రతియుగమందుఁ గన్గొనఁగఁరానిజవంబున నేగుకాల మా
యతమయియొప్పుధర్మమునకప్పుడునప్పుడు హనివృద్ధిలన్
క్షీతితలమందు నెంతయును జేకుటఁజేయుచు సాగుచుంటయున్ ౧౭
- ఉ. అమ్మహానీయధర్మమునకట్లు ఘటించినవ్యత్యయమ్ముచే
నిమ్ముగఁ బంచభూతముల నేర్పడుదేవనరాద్యనేకదే
హమ్ములకుం దదన్వితములై తనరారుచునుండుజీవసం
ఘమ్ములకుం గ్రమక్రమముగా నిల శక్తి క్షయించుచుంటయున్. ౧౭
- సీ. స్వస్వవర్ణాశ్రమా ♦ చారధర్మంబులఁ గావింప నశ్రద్ధ ♦ గలుగువారు
శ్రద్ధగర్హియుఁ దదా ♦ చరణంబునకు ననర్హుల యేర్పడ నశక్తు ♦ లైనవారు

7

3౮ శా. పాదప్రోద్భవులుం బడంతులు ద్విజప్రాప్యల్ దగ న్నేర్వఁగా

రా ద జ్ఞాతను వైదికం బయినకర్మప్రాప్యభద్రంబు సం

పాదంపం గల రెట్టు లంచుఁ దలఁపొప్పక భారతాఖ్యానమున్

వేదవ్యాసమహామునీశ్వరుఁడు గాఁగించెన్ దయాంభోధియై

౨౫

ఉ. ఆయతినాథుఁ డందఱకు ధన్యవిధంబుల నీవిధంబునన్

శ్రేయము నెల్లకాలమును ధన్యముచునుండియు మానసంబునం

బాయనిసంతసంబు గనుపట్టమి లోకహితానురాగజా.

తాయత మైనయట్టికరుణాంబుధి నెట్లన ముంచివేయగన్

౨౬

వ. అంతరంగం బప్రసన్నంబైనం గలంగి యమ్మునిపుంగవుండు పరిశుద్ధం బగు సరస్వతీ

తీరంబునకుఁ జని యం దొక్కచో విజనప్రదేశంబున వసించి తన విచారంబు

నకుఁ గారణంబు నూహించుచు నాత్మగతంబున.

౨౭

—* వ్యాసుఁడు తన యసంతృప్తినిగూర్చి విచారించుట *

మ. ప్రతముం గైకొని భక్తియుక్త మగునిర్వాజాంతరంగంబునన్

హితముం గూర్చెడుదేశికప్రవరులన్ ధన్యంబులన్ వహ్నులన్

సతతంబుం బరిచర్యలం దనిపితిన్ శాఖోపశాఖాసమ

న్నితమై యందఱ కందుబాటగుగతిన్ ధన్యంబు భాగించితిన్.

౨౮

ఉ. కొంచక శూద్రులున్ సతులుఁగూడఁ గడున్ గుఱుతించియున్ విమ

ర్శించియు స్వీయధర్మములఁ జేకొని యాగతిఁ జక్కఁగా నను

ష్ఠించియు నెల్లచందముల ధన్యము లొంద సమంచితోక్తులం

బంచమవేదమున్ దెలియఁ బల్కితి భారతనామమొప్పగన్.

౨౯

క. నిరతముఁ గొఱవడినట్టులాయరయుదు దేహమున నుండునాత్మయు నాతః

కరణమును బ్రహ్మవర్చసభరితంబై పావనముగఁ బరఁగుచునున్నన్.

౩౦

గీ. అక్కటా భారతాఖ్యానమందుమున్న భాగవతధర్మములఁగొన్ని పలికియుంటి

నైనసవిశేషముగఁదెల్పినైతి నాదు హృదయవేదనమున కది హేతువేమి. ౩౧

మ. తలఁపన్ శ్రీహరి సంతసించునెడ స్వాంతం బెంతయు దెగు, గా

నలినాత్ము డఖిలాంతరాత్ముఁ డెద నా ధన్యంబునం బొగు భ

క్తులకున్ మోదమెలర్ప వా రెపుడు సా తోషిత్రు తధర్మసం

కలనం, దాదృశధర్మమెల్లఁ బలుకం గానైతి నజ్ఞాతనై.

౩౧

చ. కడకొని నాయమూల్య మగుకాలము సర్వము నిట్లు వమ్ముగాఁ

గడపితి నైహికంబు లగు ధాధలు మోసముఁ దెచ్చె నేగతిం

బాడమెడు శాంతి యంచు ముని ధన్యుఁడు తన్న గళంకితాత్ముఁగా.

నెడఁదఁ దలంచి యీకరణి నెంతయు వంత నలగుచున్నెడన్

౩౨

—* నారదుఁడు వ్యాసునిచెంత కేతెంచుట *—

3౩ మ. అరుదెంచెక మునినాధునాశ్రమము డాఁయక హస్తపంకేజభా

స్వరదీప్యస్మహతీనినాదమధురఁవ్యాహరసీహరముల్

హరిచారిత్రమహత్త్వముం దెలియఁజేయక భక్తివిద్వానిరం

తరస్మాని జితాభిమాని సురపీఠామాని విజ్ఞనియై.

33

క. అరుదెంచునట్టి నారదు | సురపూజితు దూరమంద ఁ చూచి యపుడు తొం

దరతో లేచి ముసీపురం | దరుఁ డెదురేతెంచి తెచ్చి | తగఁ బూజించెక. 33

౫ వ య థ్యాయము.

.వ. అట్లు పూజించి సుఖాసనంబు సమర్పించి నిజాజ్ఞం గొని యుపవిష్టుం డైనబాద
రాయఁలు గని పరమభాగవతోత్తముం డగునారదమునిసత్తముండు మందహాస
సుందరవదనారవిందుండై యిట్లనియె.

౧

ఉ. నీయనుభావమెల్ల గణఁసీయము నీయఖిలజ్ఞశక్తి యా

హా యనఁ జెల్లు నిట్టిమహితాత్ముడవీ వటుగావునం బ్రమో

దాయతమై దలిర్పఁదగు ఁ నాత్మయుఁ జిత్తము నీకుఁ దద్గతిం

బాయక యొప్పునయ్య హరిభక్తిపరాయణ! బాదరాయణ!

౨

మ. తెలియంగాఁ దగు నెన్ని యన్నియును సంఘేహంబు సర్వంబునుం

దొలఁగక ధర్మవిశేషముల్ దెలిసి యెంతో వత్సలత్వంబునం

గలకాలంబును శిష్యసంఘములకుం ఁ గావించి బోధంబు ని

ర్మలక్ష్మీర్తిం దనరారుచుందువు మహాత్మా! వేదవిద్యానిధీ!

3

మ. చతురోదారగభీరవాఙ్మధురిమన్ | సర్వాగ్రముల్ గూడ నా

యతమై సర్వగుణాన్వితంబు లగుశఙ్కార్థంబులం బాలన

ద్యుతమై పంచమవేద ముచు విబుధుల్ భూషింప భాసిల్లుభా

రతమున్ ధీరత నేర్చి కూర్చుకవిమూ ఁ గ్ధన్యండువీ వెన్నఁగ.

3

శా. సాంతత్యంబున సాంప్రదాయకవిశేషంబుల్ వికాసింప నా

ద్యంతంబుల్ గీనరాక దోషరహితంబై సర్వశాస్త్రార్థసి

ద్ధాంతంబై సకలప్రమాణగణనీయం బైనయవ్వేదవే.

దాంతగ్రంథము నేర్చి కూర్చివిదివాగ్ధంబు సిద్ధింపఁగ.

౪

శా. హింసాదూరుడవై శమంబుఁ గొని మానీంద్రుండవై మేటివి

ద్వాంసుల్ గాంచి ప్రశంసఁ జేయుపగిదిఁ వత్తింతు వశ్రాంతము

సంసారాంబుధిసంభృతోరులహాశీసంతారకం బైనశ్రీ

కగసాతాతిపదారవిదముగ శైంకర్యక్రియాధుర్యత.

౪

చ. కలంగవు కామలోభములఁగల్గెడుమేటివికారకోటికిఁ

మెలంగవు దుష్టభావమునఁమించెడువారలచెంతనేనియన్

నలంగవు కామ్యకర్మకలఁనంబునఁ జిత్తము దత్తరింపఁగాఁ

దొలంగవు వాసుదేవపదఁతోయజయుగ్మపవిత్రభక్తికిన్.

ఉ. ఇట్టిమహానుభావుఁడ వహీనతపోవిభవంబు సర్వముం

గట్టడఁజేసికొన్నయతిఁగాఢవివేకివి ధన మూర్తి వి

ష్ణుట్టున వ్యర్థజీవితలఁ బ్రాజ్ఞుఁడనయ్య నిదేహికయన్

విట్టులు చింతచేతఁ గృపించెడు వాసుదేవమహావీరరా!

వ. అని యివ్వధియైన నాదరింపఁగల మహావీరముగఁ జూడరాదును
డిట్లనియె.

క. అనఘా! నీ విపుడు వచిం | చింతయుల్లు సముస్తనగిమనస్థులత్తులన్

గనుఁగొనియు భారతాదులఁజొన్నరింపియు బుధులఁ గొలిపియును వర్తింతున్

ఇట్లు లెన్నో లోకఁహితమహాకార్యముల్ చేసియుండినను విచిత్ర మిద్ది

దౌర్భాగ్య సంతసింపఁ దయ్యఁ దత్కారణంబెఱుంగఁ జాలకుంటిఁముషికులేంద్ర

ఉ. నీవు మహానుభావుఁడ వనిందితదివ్యతరాత్మహృదసం

భావనపావనుండవు కృపామయమూర్తివి లోకకర్తృతా

నావనజాతసంభవునఁ కంకమునన్ జనియించుమేటివిం

నావున వేడుకొందు నినుఁ గారణమున్ వివరించిచెప్పవే

సీ. ఉత్తము లన నొప్పుఁ చుండునయ్యభోరు, హాసనాదులకన్నఁ నభకుండగుచు

సచరాచరంబయిఁ జూపించుమిశ్వరంబు, శాసించుప్రాభవఁ శాలియగుచు

సతంబు సత్త్వరజస్తమోగుణసంగి, దూరంబొటను నిర్విఁ కారుండగుచు

దవనయ్యసంకల్పఁమున జగజ్జన్మాదు, కల్పరచన సుందరపేంతుంగుచు

గీ. కల్యణవంతశాత్మయై సర్వ మెఱుంగు నస్వశేరిక భక్తఁడఁ జూసనివు

నెల్లజగములమానసఁవృత్తములనుజక్కఁగ నెఱుంగుదువుగాజ్ఞఁసంయమింద్ర.

చ. పొలుపుగ లోకబాంధవుఁడవోలెఁ ద్రిలోకములన్ జరించుచున్

వెలుపలివస్తుజాతమును నీ వీక్షణఁజేయుచు వాయువట్లు ని

ర్మల మగుజ్ఞానశక్తిని నిరంతరమున్ సకలాంతరాత్మలన్

తెల్లయఁచు మృద్ధతార్థముల నీ వీక్షణఁజేయుదు వీవు ధీమణి.

ఉ. అన్మురైరిఁగూర్చి వినయమ్ము సయ మ్మెనయన్ నివృత్తిధ

ర్మమ్ములు వేదముఁగొటిచి మానితరీలి మహావ్రతమ్ములున్

సమ్మతి నాచరించి యుత్తముఁ బ్రవర్తిలునట్టి నాదుచి

యమ్మునఁ దృప్తిమికిఁ గుంతమ్ముదియేమో వచింపు మింపుగన్.

వ. అని యట్లు వినయవినయితాంబుల విన్నవించువాసుదేవార్జునకుం గాంచి సారదుం

డిట్లనియె.

- ఉ. వ్రాసితి వెన్నియో పుటలఁపైఁ బుట లొప్ప మహాప్రబంధముల్
జేసితి వందు నుం గడు విచిత్రము లార్థికశాబ్దికంబుగా
వేసటయే ఫలం బనుభ • వించుచునుంటివి సర్వ మక్కటా
వ్యాసమహామునీంద్ర యిటు • వృద్ధముఁజేసి తమూల్యకాలమున్ 2
- చ. తెలిసినవాఁడ వన్నియుఁ బదింబది యే మని నీకుఁ దెల్పుదున్
బలికిన నాలకించినను • బాపములన్నియుఁ బాపఁ జాలుశ్రీ
జలరుహనాభునిర్మలవిశాలమనోజ్ఞయశోవిశేషమున్
బలుకనియెన్న చోసి ప్రబంధమునంతయు నించుమించుగన్. ౫
- చ. తగుగతి శౌంవృత్తముఁ బ్రధానముగాఁగొని తత్స్వరూపరూ
పగుణవిభూతులన్నియుఁ బ్ర • బంధమునం గలరూపునన్ వచిం
పఁగ ముదమందరే పరమభాగవతోత్తము లట్లు సేయఁబో
కగణితరీతి నేవియొ యనర్థకరంబులు వ్రాసితంతటన్. ౫
- ఉ. భారతసంహితారచన • పద్ధతిఁ జూచిన నందు నుద్ధతిం
బూరణఁజేసి తొత్తయు నపూర్వముగాఁగఁ ద్రివర్గసంభృతో
దారకధాపరంపరల • సంతయగా కొకయిత కేమి శ్రీ
దారకధాసుధామధురఃధారల నెల్లెడఁ గ్రుమ్మరించిజే ౫
- క. అదికారణంబుగా నె । మృది నీకానందమెల్ల । మాన్పి విచారం
బుదితంబయ్యె ఘనంబై । విదితంబుగ దీనివిధము • విటివె తండ్రీ! ౫
- వ. అని పల్కి నారదుండు మఱియు ని ట్లనియె. ౧౦
- చ. నిరతముఁ జిత్రశబ్దముల • నిగ్గులుదేలుచు నెంతయొప్పినన్
బరమపవిత్ర మైనభగ • వానుని దివ్యకథాసుధార్మురిం
బరఁగని కావ్య మెప్పుడు నపారగభీరత నెంతయొప్పినన్
స్ఫురితవినిర్మలాంబువులఁ • బొందనిగ ర్తమువోలె నుండెడున్. ౧౦
- శా. ఆగ ర్తంబును గాకకోటివలె నత్యంతంబు నాకావ్యమున్
రాగాంధుల్ వడి నాశ్రయింతురు మహారమ్యంబుగా నెంచుచున్
బ్రాగల్భ్యంబునఁజేసి మానససరో • వాసైకహంసక్రియన్
సాగుణ్యంబున నొప్పునప్పురమహంసల్ జూడ రింతేనియున్ ౧౦
- మ. ప్రతిపద్యంబునఁ గూడి యర్థములు శబ్దంబుల్ మహాదోషదూ
షితరీతిం గనుపట్టుచుండినను “లక్ష్మీనాథనారాయణా
చ్యుతకృష్ణాదిపవిత్రనామములతో • శోభిల్లుటన్ బాపసం
గతి భంగించి యొసంగు విశ్వమున కక్కావ్యంబు భవ్యంబులన్ ౧౧
- ఉ. కావున నెవ్వరేనియును • గానమొనర్చిన నాలకించుచున్
గోవిదులొటఁ జేరి వినఁగోరెనువారికి నిర్వచించుచున్

భావనచిత్తులై యెవరుఁ ♦ బాల్పడకుండినఁ దామె చక్కగా
నావనజాక్షునామసుధఁ ♦ నార్యులు గ్రోలుచునుందు రెప్పుడున్

౧౨

ప. మఱియు ధర్మార్థకామంబులును దత్సాధనంబులును బురుషార్థాభిలషితంబు
లగుటంజేసి హితంబులగుటవలనఁ దన్నిరూపణంబును సార్థకం బని శంకింపఁ జన
దైశ్వర్యకైవల్యతత్సాధనంబులు సాక్షాత్పురుషార్థంబులును బురుషార్థసాధనంబు
లును గానేర వట్లగుటఁ దన్నిరూపణంబు విషమిశ్రవయఃప్రశంసాసదృశం బని
యెఱుంగునది యని పలికి వ్యాసభట్టారకుం గాంచి నారదుండు వెండియు
ని ట్లనియె.

౧౩

చ. కనుఁగొన నేవికారముల ♦ గానక కర్మముకన్న భిన్నమై
తనరుచునుండియు నిఖిలఁతాపనివారకుఁ డైనశ్రీజనా
ర్దనుపదభక్తియోగమునఁ ♦ గ్రాలకయుండిన జ్ఞానయోగమున్
మునివరులార! శోభఁ గనఁబోవ దొకించుకయైన నెంచఁగన్

౧౪

క. అమ్మెయి ఫలకాంతౌరహిత మ్మగుకర్మమ్ముగూడ ♦ దామోదరభ
క్తి మృహితముగాకుండినవమ్మై చెడిపోవు నిక్కుఁవమ్ముగ నెపుడున్

౧౫

మ. కమలాక్షో త్తమభక్తిశూన్యతమమై ♦ కామాదికాల్పాస్థిరా

ధమలాభైకవిచారసంభరితమై ♦ తత్తన్మహాదుఃఖదు

ర్దమదర్శికరకాలకూటహతమై ♦ ప్రధ్వంసి యకాకామ్యక

ర్మము శోభింప దటంచు వేతె యింక సంభాషింపఁగా నేటికిన్

౧౬

గీ. అట్టు లగుటఁజేసి ♦ హరికథారహితములైననీదుకృతులు ♦ వ్యర్థము లని
యించుమించుగా వఁచింపనా నికనైనఁదెలుపు మబ్బనాభుదివ్యమహిమ

౧౭

సీ. అఖిలకారణుఁ డైనయచ్యుతునంశమువలనఁ బుట్టినమహాభాగ్యశాలి

వామూలముగ నిగఁమార్థంబులన్నియుఁ జక్కఁగా నెఱిగినజ్ఞానమూర్తి

వెల్లభూతములకు ♦ హిత మాచరింపఁగా, నతిదీక్షుఁ గొన్నదయామయుఁడవు

తలఁచినయంతయుం ♦ దప్పక నెరవేర్చు, సామర్థ్యమున నొప్పుధీమహితుఁడ

గీ. వవని నవతారపురుషుఁడవంచుఁ గీర్తి నెంతయఁ దలిరెడుఘనుండఁబట్టి నీ క
నర్థసందోహగర్భితం ♦ బగుత్రివర్గమభినతించుట కేవల ♦ మనుచితంబు

౧౮

గీ. ఇంక నేనియు మానవు ♦ లెల్ల సకలబాధములు వీడునట్లు ప్ర బాధమును ర

చింపుముత్రివిక్రమునీలఁలెన్నియన్నిహృదయమునఁజక్కఁగావిచారించియనఁను.

మ. హరినామాకృతులం దనన్వితములౌ ♦ ననార్థముల్ బూని త

త్పరతన్ వర్ణనసేయుదేని విను నీ ♦ స్వాంతంబు ఝుఝూనిల

త్పరచేఁ దూలెడునావచందమున ట్టుఁబ్బంబై సతం బొక్కచో

స్థిరతన్ గాంచక వ్యాకులత్వమున వర్తించున్ మునీంద్రోత్తమా!

౧౯

- చ. హరిగుణవర్ణనావసర ? మందుఁ బ్రసంగవశంబునకా మునీ
శ్వర! యితరంబు నేదయిన ♦ వర్ణనసేయఁగ మానసంబునం
దరసినచో సదా భగవ ♦ దాత్మకమై యలరారుచుండు నం
చరయుచుఁ జక్కఁగాఁ దెలుపు ♦ మయ్య సమస్తముఁ దద్విభూతిగకా ౧౪
- మ. మఱియు స్వాభావికంబుగ నర్థకామాసక్తు లగుటంజేసి తాపత్రయాభితప్తు లగు
జనుల కయ్యర్థకామంబులంద యన్వయించునట్లు తత్సాధనంబుగ ధర్మం బాచర
ణీయం బని భారతంబున భాషించితి వక్కారణంబున హితైషివయ్యు నహి
తుంబ యొనర్చినవాడ వైతి వదియునుంగాక. ౧౫
- శీ. అర్థకామంబులను జెప్పితందు నందుఁ హేయము లటంచు నట్లయ్యుఁబుష్పివరేణ్య!
తనరు ధర్మార్థకామఘర్ణనమె యందుఁవిస్తృతము సుగమంబునైవేయు నేల. ౧౬
- శీ. అర్థకామంబులను బురుషార్థములుగ । ధర్మమును మఱి వానిసాధనముగాఁ ద
లంఘితగాక త్రైవిక్యకోల్లంఘనంబెనీయభిమతంబుగ నెఱుంగఁనేర్తు రెట్లు. ౧౭
- ఉ. ప్రాపయి భక్తకోటికిఁ గృతపానిధి యకాహరి సేయుమేటిలీ
లాపరిపాటినంతయుఁ గళంకము మాని నివృత్తిధర్మని
ష్ఠాపరుఁ డౌచిచక్షుణుఁడు ♦ సంతతము న్నెఱుఁగించుఁగాని యా
హా పరికింపఁగా నరిది ♦ యట్టిఘనుండు లభించు తెన్నఁడుకా ౧౮
- శం చ. తెలియఁగలేరు మాధవుని ♦ దివ్యవిలాసములకా గుణానుర
క్తులయి నిజాత్మరూపమును ♦ గుర్తిడ లేనిజనుల్ సుఖంబుగాఁ
దెలిసినవారికిం దెలియుఁ ♦ దెల్పినఁ దెల్పకయున్నఁ గావునకా
దెలియనివారికిం దెలియుఁతీరునఁ దెల్పఁగదయ్య ధీమణీ! ౧౯
- వ. అని పలికి నారదుండు మఱియు నిట్లనియె. ౨౦
- శం చ. హరిచరణారవిందముల ♦ కర్పణఁజేసి సదా స్వధర్మముకా
వెరపఁగనౌ నటంచుఁ గన ♦ నేరక ధర్మము నుజ్జగించి శ్రీ
హరిని భజించుచుండి విష ♦ యంబులు వీడక మున్నె చన్నయ
న్నరలకు మాఱుపుట్టువున ♦ న ల్వగుసిద్ధి ఘటించి తీరెడుకా ౨౧
- ఉ. అంతియగాని శ్రీహరిపదాంబుజముల్ భజియింపఁ బోవ క
త్సంతము శ్రద్ధఁజైకొని స్వధర్మముఁ జేయుచునుండుమానవుం
డింతయునైన సిద్ధిని గ్రహింపఁగఁ జాలఁడు జన్మజన్మజ
న్మాంతరముల్ శతంబులు సహస్రములుం జనినకా మునీశ్వరా! ౨౨
- మ. పరికింప నిరతంబుఁ గర్మవశులై ♦ బ్రహ్మాండభాండంబులకా
బరివర్తించెడునెల్లజీవులకు సద్బుద్ధైకసంయుక్తి శ్రీ
హరిపాదాంబుజభక్తిగాక యితరోపాయప్రసక్తికా నిరం
తరముకా ముక్తి లభింపఁబోవ దిది సత్యగి బింక వేయేటికికా ౨౩

గీ. అట్లుగావున నిపుణున ♦ కనిశ మట్టిపరమసుఖమును గూర్చెడుశ్రీభక్తియోగ
మొరులకెఱిగింపయత్నించుటొప్పునిదియెవిశ్వహితకార్యమననింక ♦ వేఱులేదు ౧౮
ఉ. కోరకయున్న నెట్లు సమకూరుచునుండెడు దుఃఖ మట్ల చే
కూరును సర్వజీవులకు ♦ గూడుచునుండెడుపూర్వజన్మసం
స్కారముచే మహాజవము శ గల్గినకాలముచే సుఖంబునక
ధీరున కట్లుగానఁ బ్రయత్నింపఁగ నక్కఱలేదు దానికై . ౧౯

క. హరిభక్తి యెవ్వనియెడఁబరిపక్వంబై యెసంగు ♦ బరికింపఁగదు
స్తరభవమునఁ బడక శుభావితంబై యన్నరుండు శ విడివడు సనఘా ౧౯
ర. చ. కనుఁగొనఁ గామ్యకర్ములకు శ గల్గెడుజన్మముఁబోలుజన్మముం
గనఁడు రసస్వరూపుడగుకంజదళాక్షు గ్రహించియుంటచే

వనరఁడు పూర్వజన్మపుఁబ్రపత్తి దలంచుచుఁ బక్వభక్తిచే
నెనయనిపూరుషుండును ద్యజింపఁడు శ్రీహరిపాదసంస్పృశి ౨౦

ర. మ. జననస్థానవినాశము ల్పలిపి విశ్వంబయు విశ్వంబుక
న్నను భిన్నుండెయగు ముకుందుఁ డగుటక ♦ దదౌనురానంతపా
వనకల్యాణగుణౌఘముల్ తెలియు సర్వం బీవ గుర్తింతు వై
నను న న్గోరుటఁజేసి నీ కిపుడు దిజ్ఞాత్రంబు సూచించితి ౨౦

మ. కలరూపంబున సర్వము దెలుపువిజ్ఞానమ్ము నీసామ్ము కే
వలకర్మంబునఁగాక విశ్వహితముక ♦ భావించి స్వేచ్ఛక మహీ
స్థలి జన్మించినవానిగా నెఱుగుమీ ♦ ధర్మజ్ఞ ని న్నొట లోఁ
గలువంబేదఁగ వాసుదేవునిగుణఁగ్రామంబు వర్ణింపుమా ౨౧

సీ. అతిదీక్షఁ గైకొని ♦ యనశనప్రతము ము, న్నగుతపంబులఁ జేసి నందులకును
ఆచారపరిశుద్ధుఁ ♦ డైనదేశికునొద్ద, నధ్యయన మొనర్చి నందలకును
విధివిధానంబుగా ♦ విఖ్యాతబహుళాధ్వ, రాదులఁ గావించి నందులకును
ఉవకారబుద్ధి నెల్లప్పుడుఁ గూపముమొద, లగువాని నిర్మించి నందులకును

గీ. జ్ఞానమును దానమునుగల్గి గ్రాలినందులకును జెఱుపులేనిమహాఫలంబు పరమ
పురుషసుమనోజ్ఞమధురసుందరగుణానువర్ణనం బని తెల్పిరి ప్రాజ్ఞులెల్ల ౨౨

మ. అదిగానక విను మెన్నియుండినను నీసావ్వంతంబునక సంతతం
బుదితంబై తగుచింత యెంతయు ననుసూయతంబుగా శాంతికిం
దుదిఁ జెప్పుక దురితాతితాంతజనతాదుర్దాంతసంతాపదు
వ్పదవిం బాపెడుశౌరిసద్గుణములక ♦ వర్ణింపఁబోకుండినక ౨౩

—* నారదుఁడు వ్యాసునకుఁ దనపూర్వజన్మవృత్తాంతము నెఱింగించుట *

ప. మునీంద్రా తపఃప్రముఖక్రియాకలాపంబువిధంబున, భగవద్గుణవర్ణనాదికంబును
స్వతఃప్రయోజనంబుగాకుండియు భగవద్భక్తియోగంబున రుచిం గలిగించి

తన్మూలంబుగ మోక్షసాధనంబగుటంజేసి యవిచ్యుతార్థంబైయొప్పు నిందులకు
మదీయజన్మవృత్తాంతంబును దృష్టాంతంబుగ నాకర్ణింపుము. ౨౩

గీ. అనఘ కడచినకల్పమునందు నొక్క | పట్టణంబున వసియింతు ? పావనాత్ము
లు త్తములు సర్వశాస్త్రార్థ ధీ త్త లైనవేదవాదులు శ్రోత్రియ ధీ విప్రవరులు.

మ. అనిశంబుక జనులెల్లరుక వినుతిఁజేయక వారిగేహంబునక
బనులం దీర్చుచు నొక్కదాని భగవద్భక్తి స్వజాత్యర్థమై
చుకృత్యంబున సత్యమార్గనిరతిక ధి సంసారచక్రంబు నొ
య్యన సాగించుచునుండె గామమదమో ధి హాదివ్యభాదూరయై.

సీ. మద్యపానంబుచే ధి మత్తెక్కి తైతక్క, లాడువారికి దూర ధి మరుగుచుండు
లజ్జాభిమానము ల్వర్జించి తిరిగెడు, వ్యభిచారిణులఁ విని ధి యైననెఱుంగ
దశ్రాంతమును నవ్వులాటకునే నాత్మ, విభువియోగమునకు ధి వెఱుచుచుండు
భర్త సేవాపరత్వంబును విడనాడి, స్వేచ్ఛావిహారంబు ధి జేయఁబోవ.

గీ. దధికుండైనను స్వప్నము ? నందుఁగూడనన్య నీక్షింప దధిపతియాజ్ఞలేక
పొరుగువారింటఁ గాలైన ధి మోప దహహ | దివ్యసగ్గుణవల్లి సతీమతల్లి.

ఉ. కామముఁ గ్రోధము న్మోదలుఁ గాఁగలదుష్టవిరోధిషట్క మె
ష్టో మొదలంటఁ ద్రుంచి గుణ ధి భూషణయై ప్రియభాషణంబులక
స్వామికిఁ జిత్తరంజనము ధి సల్పుచు శ్రీహరి నా నొకండు లే
డీమహానీయుడే యనుచు ౧ నెంచి భజించుచునుండు నిచ్చులుక

క. శీలము వినయంబును ముఖ్యాంకారములుగాఁగ ధి నఖిలజనంబుల
మే లని పొగడుచునుండగఁ గాలెడు నాదాసి ద్విజుల ధి కరుణకు నెలవై.

గీ. జన్మమును గాంచితిని బూర్వజన్మమందునమ్మహాసాధ్వికి సుతుండనగుచు నేను
లేమ తనశక్తికిని లోటులేకయుండఁ నాదరంబున నను బెంచెనన్నివిధుల.

గీ. పిన్నతనమందె నను వీడి ధి కన్నతండ్రి సాకమున కేగె దల్లియు ధి నాటనుండి
శోకమునఁ గ్రుంగియును దిక్కుఁ లేకయుంటఁ దాస్యమున నెట్టులోజీవి తంబుఁగడప.

మ. అక్కాలంబునఁ దురీయాశ్రమప్రవిష్టు లగుకొందఱుభాగవతోత్తములు సమా
యాతం బైనవర్షాకాలంబును గాంచి సంచారంబుఁ జాలించి చాతుర్స్థాస్యదీక్ష
నిర్వర్తింప సంకల్పించి భగవన్నామసంకీర్తనపూర్వకంబుగ విచ్ఛేయుటం గని
యింగితజ్ఞు లైనయవేదవాదులును స్వాగతంబుఁ బలుకుచుఁ దోడి తెచ్చి
శ్రమాపనోదనంబుఁ గావించి సంతృప్తహృదయుల నొనరించి రుత.

ఉ. వారలయింట బాల్యమున ధి వర్తిలుచుండిననన్నుఁ గాంచి య
వ్వారలు జేర బిల్చి యిటు ధి వల్కిరి నీ కిఁక శ్రేయ మయ్యెడు
గారణజన్మ మందినయఁ కారణబాంధవు లిమ్మహాత్ము లి
వ్వారికి భోజనాదుల సపర్య లొనర్చుము జాగరూకతక.

- ఉ. ఏనును “జిత్త” మంటి నది ♦ యేమివిశేషము? వారిదర్శనం
బైనదియాది బాలకుండనయ్యను నంత జితేంద్రియుండనై
మానితి బొమ్మలాటలు సమస్తవిధంబుల శ్రద్ధ బూని వా
రానతియిచ్చునట్లు పను ♦ లన్నియుఁ జేయుచు మెప్పుఁ గాంచితికా ౨౪
- సీ. అదియిదియనక యెల్లపుడుఁ గారులుగూయు, నాలుకకును గట్టి ♦ తాళమువడె
సంసారవిషయవాంఛలయందు వింతగాఁ, బసితనంబయ్యును ♦ విసుగు దోచె
నాటలాడెడువారి ♦ నరయ నైహికమెల్ల, గోవిందునాటగా ♦ గోచరించె
నెపు డేమి మును లానతిచ్చెదరో యని, చిత్త ముత్సాహియై ♦ చిందులాడె
- గీ. నెవరు గాంచి యింక ♦ నేమందురోయని మదిఁ గలంచుచురభి ♦ మానమెల్లఁ
దొలఁగి తొలఁగి పోవఁ నెలుఁగెత్తి హరికథఁ పురవశుండనగుచుఁ బాడుకొంటి.
- చ. సమముగ సర్వముం దలఁచుసాధువశేణ్యులు గావునకా విశే
ష మనుచు న్యూనమంచు ధర్మపావిత్రమునం దలపోయి రెన బా
ల్యముననభక్తి కల్గితమ ♦ కట్లు సమర్థులొనర్చునాపరుకా
విమలకృపారసంబు బ్రభు వించెను వారికిఁ దాపసోత్తమా ౨౫
- గీ. చక్కఁగా నారగించి యాసాధు లొసంగి విమలతత్పాదతీర్థంబు ♦ స్వీకరించి
భుక్తశేషముఁ గుడువ నద్భుతమువఱపురాదు నేడునుదదుపకారంబుతండ్రె ౨౬
- చ. తడయక దాన భాగవతధర్మమునకా రుచి గల్గకుండ నె
ప్పుడుఁ బ్రతిబంధకంబగుచుఁ బోలెడుపాతకసంఘమంతయుం
బోడవడఁగక నిరంతరముఁ బూర్తిగఁ దాదృశధర్మమంద యె
క్కుడురుచి గల్గె జిత్తమునకుం బరిశుద్ధి లభించియుండుటకా. ౨౭
- మ. దినముకా బావను లమ్మహాత్ము లతిభక్తికా గానముం జేయఁ ద
ద్భునకారుణ్యమునకా శ్రవోంజలుల నత్యంతంబు నేఁ గ్రోలుచుం
దును దుర్భావభవతితాంతజనతా ♦ దుర్దాంతసంతాపభం
జనకంజాక్షులసత్కథామయసుధాసారంబుఁ దోరంబుగకా. ౨౮
- ఉ. వీనులవిందుగా నిటులు ♦ విన్నకొలంది మనోహరంబులై
తేనియసోనలం గురియఁ తీయనికృష్ణకథాసుధారసం
బానుచునుంటిఁగానఁ దనరాఁరెను నాకుఁ గ్రమక్రమంబుగా
మానికులాగ్రగణ్య! విను ♦ మాధవునం దనురాగ మయ్యెడకా ౨౯
- గీ. అట్లు ప్రియశ్రీ రియై యలఁరారుచుండుపుండరీకాక్షువైఁ గూర్చిపోడమెఁగాన
బుద్ధియును వానియందు సాపూర్ణమగుచు సుస్థిరంబుగ నెలకొనఁజమ్మునాకు
- తతః సీ. నిఖిలహేయప్రత్యసీకమంగళగుణార్ణవఁ డైనశౌరి ధారకుఁ డటంచుఁ
బరికింప నాపరబ్రహ్మంబునకును జీవుడఁ నైననేను ధా ర్యుడ నటంచుఁ

దగఁ గార్వకారణాత్మకమాచునాకువి, శ్వముధార్థమగుఁగూర్వఁ బడెనటంచు
నాకు జగద్ధారణం బిది ప్రకృతిచే, గాక స్వయంబుగఁ ♦ గా ధటంచు
గీ. నిష్ఠాదేహాత్మకోటికి ♦ నెసఁగుభేద । మాతృలకుఁ బరమాత్మకు ♦ శశవరతముఁ
గలుగుసంబంధ మంతయుఁ ♦ దెలిసికొంటిఁ బూని హరియందుఁ దనరునా ♦ బుద్ధివలన

మ. భ్రమదూరు ల్బునివీరు లట్టులు శరద్వర్షర్తులందుం ద్రికా
లములఁ గానమొనర్చుచుండహరిలీలాజాల మాలించుటఁ
శమితాఘంబులు మంగళప్రచురమై ♦ స్వాంతంబునం దారజ
స్తమము ల్బాలెడుభక్తి గల్గె నటమీఁదఁ నా కవిచ్చిన్నమై.

౨౮

ఉ. ఈవిధి భక్తియుఁ రుచియు ♦ నేర్పడ బాలుఁడనయ్య నక్రుతఁ
సేవలొనర్చి పాపములఁ ♦ జెడి సతంబు జితేంద్రియత్వముఁ
బావనబుద్ధియుఁ విసుగుఁ బట్టనిశ్రద్ధయు నుప్పతిల్లఁగా
నే వశవర్తినై తిరుగ ♦ నింతట నమ్మును లేగువారలై.

౨౯-౩౦

క. పరమమునీంద్రులు వారలు । హరి స్వయముగఁ దెలుప నతిరహస్యంబగుచుఁ
బరఁగెడుజ్ఞానముఁ దెల్పిరి । పరమకరుణ నాకు దీనవత్సలులగుటఁ.

౩౦

రగి గీ. అనఘ! తద్దానమునఁజేసి ♦ యఖిలకర్తయైన వాసుదేవునిత్రిగుఁగాత్మకప్ర

ధానమహిమంబుఁ దెలిసితిఁజ్ఞానులెల్లదాననే చెందెదరు నుష్టుతత్పదంబు. ౩౧

గీ. వాసుదేవునిగుణగణావర్ణనంబు । వినుటచేతన నా కిట్లు ♦ దనరె భక్తి
యని యెఱుంగుము సరసీరుఁహాత్ముభక్తివలనిలాభంబు నీ కిప్పు ♦ దెలిసెఁగాడె.

వ. అని యివ్వధంబునఁ దనపూర్వజన్మవృత్తాంతంబు దృష్టాంతంబుగా భగవద్గుణ
శ్రవణాదికంబు తద్భక్తియోగంబునకు సాధనం బగు నని యెఱింగించి నారద
మహామునీంద్రుండు బాదరాయణునకు వెండియు నిట్లనియె.

౩౧

చ. అరయుదు వీవు మున్నె హరి ౩ కర్పణచేసినకర్మముల్ నిరం
తరముగఁ భక్తియోగమును ♦ దప్పుక కూరిచి మూఁడుతాపముల్
బొరిగొనఁ గారణంబగుచుఁ ♦ బాలెడునం చటుగానిచో మునీ
శ్వర మతి వాని గూర్చుచు భవంబు ఘటించెడునంచుఁ జక్కఁగఁ.

౩౧

రల క. సతతము నవ్విభునం దార్పితమై యలరారుకర్మవిసరమె తాప

త్రితయముమఱియెడనున్ శ్రుతులునుస్మృతులునుగరంబు సూచనఁజేయు ౩౨

వ. మఱియు వ్యాధిజనకంబు లగునపథ్యపదార్థంబు తాపధంబులుగ సేవింపంబడిన
నుపశాంతింబొందక తత్ప్రవర్ధకంబు లగునట్లు సంసారకారణంబు లగుత్రైవిధిక
కర్మంబులు ఫలాభిసంధిరహితంబులుగ నాచరింపంబడనియెడఁ దత్సంపాదకం
బుల యగుననియు, నామయజనకం బగునావస్తుసమూహంబ కతికుయపదార్థ
మిశ్రం బైన నావధసదృశంబై తన్నివర్తకం బగునట్లు మానవులకర్మకలాపంబును

ననభిసంహితఫలంబును భగవదర్పితంబునైనం దాపత్రయాభిహతం బగుభవంబును
నివర్తింప సమర్థం బగుననియు నెఱుంగునది యని పలికి నారదుండు వెండియు
నిట్లనియె. 33-34

౪౭ చ. ధరణి శరీరపాత మగుదాఁక నొనర్పఁగ నిట్లు కర్మముల్
హరి పరితోషముదు హరి • కాపరితోషము భక్తి కడులై
పరఁగెడువాని ద్రుంచు నటుపై విను దర్శనతుల్యరూప మా
నిరుపమభక్తియోగము జనించుఁ దరించు నరుండు దానిచ్చే 35

౪౮ మ. హరిశాసించెడునట్లు కర్మముల ని • ట్లశ్రాంతముం జేయుచు
హరి నారాయణ వాసుదేవ యని తన్నామంబులున్ దన్మనో
హరకల్యాణగుణంబులున్ బొగడుచున్ • ధ్యానించుచుం బొల్తు రా
హరిపాదాంబుజభక్తియోగమునకై శ్రయత్యంతమున్ సాధువుల్ 36

౪౯ సీ. వాసుదేవుఁ దలంతుఁసీసమస్తంబున, కాధారుఁ డగునంతఁరాత్మయనుచుఁ
బ్రహ్మముని భజింతు • భవ్యనిర్మలమహానిరతిశయప్రభాస్వీతుఁడనుచుఁ
సంకర్షణ నుతింతు • సత మతీంద్రియవస్తు, గూఢవిజ్ఞానమ్ముఁ • గూర్చుననుచుఁ
ననిరుద్ధుని గణింతు • నంశాంశములతోడ, మించి సర్వమ్ము వ్యాపించుననుచుఁ

గీ. బ్రణవపూర్వంబుగా నిట్లు • ప్రాకృతంబుగానిమంత్రశరీరంబుఁ • బూనుయజ్ఞ
పురుషునచ్యుతుఁబొగడుచుఁబూజసేయునట్టిధన్వాత్ముఁడేయు తమాధికారి 37
గీ. అనఘ! యిట్టిసమ్యగ్దర్శనునకులభ్యమగునుభక్తియోగము వినుమట్లునేను
భగవదనుశాసనమునొనర్పఁగగ్రహించిపరమపురుషుండుకారుణ్యభరితుఁడగుచు

గీ. భవభయంబుఁ బాపుభక్తియు భక్తిసాధ్యంబు దర్శనాత్మకంబునగుచు
నలరుజ్ఞానమును సురర్షి భావమునకుఁదగుసమర్థతయును శ్రదా నొసంగె 38
గీ. కావునఁ జక్కఁగాఁ గ్రహియింపఁదగునెన్ని, యన్నియంశంబులునమఁనట్లు
శ్రద్ధతో వినినట్టిజనుల నెఱుంగఁగాఁ, దగిన వేవియు నింక • మిగులనట్లు

నరయ సాధ్యాత్మికాద్యఖిలతాపములఁ బో, కార్చి యానందముఁగూర్చునట్లు
బావనస్వాంతులు • భాగవతోత్తముల్, ప్రేమఁ గన్గొని యాదరించునట్లు
గీ. సఖిలహేయప్రతిభటంబులగుచునెపుడుఁబరమమంగళమయములౌపరమపురుషు
గుణగణంబులఁబొగడుచుఁగూర్చుమయ్యచక్కనిమహాప్రబంధమ్ముసంయమిం ద్ర

అథ యథా ధ్యానము

ప. అని యివ్వధంబున నిజపూర్వజన్మవృత్తాంతంబును దత్కాలకృతకృత్యంబులును
నెఱింగించిన నాకర్ణించి యివ్వరించినందనునకుం బరాశరసంధనం డిట్లనియె. ౧
జ్ఞానమునినాథ! సంసృతిభ • వోతుభయమ్ము హరింపఁ బాపమున్
బ్రౌహ్మజ్ఞానమున్ గరుణ • బైకొనఁగా నుపదేశమిచ్చి వా

- రామెయి నీకుఁ, దా మహగునప్పటికిం బసివాడ వప్పు డీ
వేమియైనర్చినాడవు వఁచింపుము వీనుల కింపు నింపఁగన్ ౨
- క. ఏయేవృత్తిం గైకొని | పాయనివిజ్ఞానమొప్పు ♦ భవబంధంబుల్
బాయఁగ నాయంబుగ నీ | ప్రాయంబును గడపి తీవు ♦ పరమమునీంద్రా. 3
- ఉ. ఈయఖలాండకోట్లను వఁసించెడుచేతను లెప్పుడోయొక
ప్లేయెడనైన నెట్లయిన ♦ నేతటినైన గతింతు గాన నే
తోయముచేతఁ గాల మది ♦ దోకొనివచ్చినయప్పు డీవు నీ
కాయము నుజ్జగించితివి ♦ గౌతుకమయ్యెడుఁ దెల్పు మంతయున్ ౪
- గీ. పూర్వకల్పమందుఁ బురాణపురుషుఁగూర్చిభిక్షు లుపదేశమొసఁగ లభించినట్టి
జ్ఞానమిజన్మమందునుగ్రాలుఁగానిమఱపురా దేమి హేతువో♦యెఱుఁగఁజెపుము
- క. కాలముచే సర్వంబును | బోలింపఁగ నాశమొందు ♦ మునినాయక త
త్కాలము నీపూర్వజ్ఞానాలాపము మఱపుఁగూర్చి ♦ హరియింపదొకో ౪.
- మ. అనీన బాదరాయణునకు నారదుం డిట్లనియె. ౫
- చ. తెలియఁగ విన్దు సర్వమును ♦ దెల్పెదఁ జక్కఁగ నవ్విధంబునన్
గలుషములన్నియు దొలఁగుఁజేవడి జ్ఞానముఁ దెల్పి సత్కృపా
విలసితు లుత్తమోత్తములు ♦ భిక్షుకు లేగిన బాలకుండనై
చెలఁగుచు నే నొనర్చినవిశేషము లింకఁ బరాశరాత్మజా! ౫
- గీ. శ్రీస్వభావంబుఁబట్టి యోచించిచూడనార్య! చాల యమాయకుఁరాలు దల్లి
యందుపై నన్యులగృహంబునందుఁబనులు! సేయు నిక నస్వతంత్రతఁజెప్ప నేల. ౬
- ఉ. ఇందును లేకలేక జనియించిననాపయి నేకపుత్రుపై
నెందును లేనిమోహము జనించెను వే రొకదిక్కులేకయు
న్నందున నన్న నెంతశ్రమమైన సహించుచుఁ బాలనంబుసే
యం దలపోయు డెందమున ♦ నమ్మ తలంపద యాత్మదుర్దశన్ ౬
- చ. షనుల నహర్నిశంబు లెడఁబాయక సేయుచునుండి యెట్టులా
కనుఁగొని యించుకంతయవఁకాశముఁ జయ్యన నేగుదెంచు ర
ఘ్నుని చెయిఁ జూచుచుండు నొడిరయం దిడు నవ్వచుఁ జూచు దువ్వ నొ
య్యనఁ బాపమాటు ముద్దుఁగొను ? నమ్మకు నాయెడఁ గూర్చి యెట్టిదో! ౬
- గీ. ఎట్టికూర్మియున్న ♦ నేమి ప్రత్యాజనంబొరులపంచ బ్రతుకుఁచుండఁ గాన
నాకుఁ బోషణంబొనర్పఁగ నసమర్థయయ్యెఁ గొయ్యబొమ్మయట్లు దల్లి ౭
- గీ. శ్రమఁపడుచు నెట్టుగో తల్లిసాక నిట్లులై దువత్సరములప్రాయ ♦ మఱ్ఱ నాకు
బాలకుండనాట దిగ్దేశఁకాలతత్పరమెఱుఁగఁజాలుజ్ఞానంబు జనింపదయ్యె ౮
- స. మునీంద్రా! యక్కరణంబునంజేసియుఁ బ్రాణాధికంబుగ దన్నుం బ్రేమించు
చున్నకన్నతల్లి జీవంబులతోడనుండ వీడిపోవుటకు మహాపృథివియు నెందేనిం

జనుటకు సంకల్పింపక గృహకృత్యంబులను నిర్వహించుచుఁ గొంతకాలం జే
నమ్మహీసురులగృహంబునంద నివసించుచుంటి

క. ఇటులుండఁగ నొకదిన మెఱియింపఁజేసె నాతల్లి గోవుపాలుఁ బితుకఁ జే
కటివేళయందు నేగుచుఁ । దటుకున నొకత్రాచుపాము ధీతల నడు గిడియె

గీ. ఇడుటయే తడవుగఁ గడునొడిసి పట్టికఱచెఁ గాలశరీరుఁడొకమలనాభు
ప్రేరణంబునఁ బెనుబాముభీకరోగ్రాఘనవిషానలజ్వాలలఁగ్రక్కుకొనుచు

చ. కనులను నన్ను బెట్టుకొని కాలముఁ బుచ్చెడుతల్లి భూమిపై
జననముఁగొంచుటాది యొకసౌఖ్యముఁ గొంచనిమందభాగ్య నె
మ్మనమున మాయ మర్మములమాట యెఱుంగనిముద్దరాలు తో
డనె యిల వ్రాలెఁ గ్రూరవికటప్రకటాహినిసాగ్నికీలలక

గీ. వ్రాలి యట్లు విషము వ్యాపింప రోజుచు । నిలువ నీడలేక పుట్టుకరించు
దిక్కులేక తల్లి పొక్కుచు నచ్చోటనొంటిపాటునఁ దనయును

ఉ. ఆవిధిఁ దల్లిచావుఁ గని యాత్మ విచారము బూస కింతయుం
బావనులై తనుంగొలుచు భక్తులకెల్ల సుఖంబులిచ్చునా
శ్రీవనజేక్షణుండు నను జేకొని దాఁ గృపఁజూపినట్లుగా
భావనఁజేసి తచ్చరణభక్తి దృఢంబుగ బాదుకొల్పుచు

ఉ. ఉత్తరదిక్కుగా వెడలి యోమునిసత్తమ యేను సస్యసగ
పత్రిదలిర్చుదేశములు భాసురసాధనమంచితంబుల
పత్తనరాజముల్ సుఖనివాస మొసంగెడునట్టిగ్రామముల్
చిత్తమునకొ ముదంబెసఁగఁ జేరి విశేషములెల్లఁ జూచితి

గీ. అల్లన నట్టులేను జనునప్పుడు జూడఁగనొప్పె నెన్నియో
గొల్లలపల్లెలున్ సుఖము గూడఁ గృషీవలు లుండుతావులున్
భిల్లులవాసవాటికలు వింతమణిఖననాదిదేశముల్
చల్లనిపూవుదోటలును జక్కని మేటియరణ్యభూములు

చ. కరికరభగ్నవృక్షములఁ గ్రాలుచు నెంతయు గైకొని
తురచననొప్పుశైలవితతుల్ విమలోదకపూరితంబుల
సరసులు సారసంబుల నెసంగుచు దేవవిలాసభూములై
హరుసముఁగూర్చుచుండుకమలాకరముల్ గననయ్యె నయ్యెడ

సీ. చిత్రస్వనంబులఁ జెలఁగుపక్షులతోడ, భ్రమియించుభృంగసంఘములతోడ
వీణవీణలత్యుత సంతానములతోడ, సమధికవేణుదండములతోడ
నిశితగ్రాములఁ గ్రాలుకుశసమూహముతోడ, దోరంపుబాంగువెదుళ్ళతోడ
శైలసన్నిభగజ సంఘాతములతోడ, సర్పజంబుకఘూక సమితితోడ

- ఉ. నతిభయంకరంబు • నతిదుష్ప్రవేశంబు! నుభకారపటలబంధురంబు
 నద్భుతంబనంతమగుమహారణ్యమునందుఁ జొచ్చి యొంటి నరుగనరుగఁగతి-గర
 చ. అవశములయ్యె నింద్రియము • లన్నియు నాకలి దప్పియున్ సము
 ద్భవమయి నిల్వసేక కడు • బాధ యొనర్పఁగఁజొచ్చె నంతయే
 నవిరళఘర్మతోయముల • నార్ద్రతఁబొందె శరీరమెల్ల ని
 ట్లపుట ముసింద్ర యొక్కయడు • గైనను ముం దిడలేక డస్సితిక. ౧౫
- ఉ. అమ్మెయి డస్సి నిర్మలప • యఃపరిపూరితవాహినీప్రవా
 హ మ్మొకచోఁ గనఁబడిన • నందు నిమేషములోన నెల్లతా
 పమ్ములువాయఁ గ్రుంకులిడి ర పైకొనునాకలిదప్పు లంత మా
 యమ్మెయిపోవునట్లు గడుపారఁగ నీరముఁ గ్రోలి తేరితిక. ౧౬
- సీ. ఒండొంటి నొరసి యొరక్కుమ్మడి భగ్గుభ, గ్గుదవాగ్నివి శేచునవనిజములు
 కతముఁదీడించుచుంగాండ్రుగాండ్రు మటంచు, విపులగర్జ లొనర్చుపెద్దపులులు
 భుస్సుభుస్సు మటంచుబుసకొట్టించుండెడు, విషపూరితములు దర్శింకరములు
 ఘుర్గు ర్రనుచు బిట్టు • ఘుర్గు రించుచునుండు, భీకరోగ్రారణ్యసూకరములు
 గీ. నెసఁగ విజనమగుచు • నెట్టిధీరులకైనఁ జేరినంత గుండెఁ జెదరఁజేయు
 నమ్మహావనంబు • నందు నశ్వద్ధమహీరుహంబుక్రిందఁ • గూరుచుండి. ౧౭
- గీ. శా. సన్యాసుల్ గరుణావిలాసు లుపదేశం బిచ్చుచుండంబుగా
 నన్యాలోచనలెల్ల మాని మది యేకాగ్రంబుగా నె ననా
 మాన్తప్రాభవమొప్ప నాత్మమయి యాత్మ బొల్పునశ్వశు సా
 జన్యంబేర్పడ ధ్యానమున్ సలిపితిక • జన్మంబు ధన్యంబుగక. ౧౮
- ఉ. ఇట్లు క్రమంబుగ నభ్యాసవశంబునఁ జిత్తంబును నిల్వరించి శ్రీహరిచరణార
 విందంబులం బాదుకొల్పి ధ్యానించినంత. ౧౯
- మ. తరమప్రేమభరంబుతోడఁ బులకింపక మేను హర్షాశ్రువుల్
 దొరలక గన్నులఁ బారవశ్యము సముద్భూతంబుగా గద్గద
 స్వరమొప్పారఁ గృపాపయోధియగుచుక • సాక్షాత్కరించెంజుమీ
 యరవిందక్షణం డల్లనల్లన మదీయస్వాంతమం దంతటక. ౨౦
- క. సమధికసౌఖ్యముతో సం । యమివర!యేనుని వచింప • నానందతరం
 గములందు మునుంగుచు దేహము నాత్మయుఁ గాంచనైతి నాసమయమునకా
 చ. కరము మనోహరంబగుచు • గ్రన్నన ధూళిములెల్లఁ దూల్చు చా
 కరణి మదీయచి త్తమునఁ • గానగడవచ్చిన తత్స్వరూపముం
 దిరిగి కనంగలేక పరిదేవనమొందుచో జాలబూన్చితో
 నరసియు లాభ మించుకయునైనను గాంచక సంతపించుచు ౨౧-౨౨

- గీ. కనుల వెంబడి భారలుగట్ట నేత్రపులు మహాదుఃఖ మాత్మనుఁబొంగిపారలి
యాక్రమింపఁగ నున్నత్తుండట్లు లేదియులేనియట్లు తటాలున ♦ లేచి నిలచి
- చ. స్థిరముగఁజేసి చిత్తమును ♦ శ్రీహరిరూపము నెట్లులేనియుం
దిరిగి మఱొక్కమాటుఁ గనుఁజీవర మొప్పుఁ గుఠూహలంబునన్
బరఁగుచుఁ జూచిచూచి కనుఁఫట్టకయుండిన నెలతావులం
- దరయుచు నుస్సురంచు విషఁదూతురుండట్లు లతృప్తిఁ జెందుచున్ ౨౦
- గీ. మానుషశూన్య మైనవనఁమధ్యమునం దనధివ్యరూపముం
గానఁగ మాటిమాటికి నఁఖండముగాఁ బ్రయతించుచున్ననా
మానసదుఃఖముం దొలఁచుమాదిరి వాక్కుల కందరానిశ్రీ
- జాని గభీరవాఙ్మధునిఁసర్గమనోహరమాధురీఝరిన్ ౨౧
- గీ. మ. వినుమోబాలక! నీ వనన్తుండపు న ♦ స్వీక్షింప నీజన్మముం
దు ననుం జూడఁగనీనికర్మసమితిం ♦ చూపించి విజ్ఞానులై
చన్దుయోగీంద్రులుగాక తద్వశమునన్ ♦ సంధిల్లువా రెల్లరున్
నను దర్శింపఁగ లేరు నిక్క మిది యత్నం బెంత గావించినన్ ౨౨
- క. మనమున ధృఢముగ నేర్పడియనయము ననుజూచుకోర్కి ♦ యనపాయంబై
దనరార నీకు నన్నుఁగనఁజేసితి నొక్కమాటు ♦ కారుణ్యమునన్ ౨౩
- గీ. ఒక్కపరినాచుదర్శనంబొసఁగజనుండు! మఱవఁజాలక యెప్పుడుఁమఱియుమఱియు
గాంచఁ గోరుచునదృష్టిఁగలిగియల్ల! నల్లమధినుండిరాగాదుఁలెల్లఁదొలఁచు ౨౪
- గీ. ఇంచుకకాలమైనను ముఁసీంద్రులకుం బరితృప్తిగాఁగ నే
వించితి వావిశేషమున ♦ వీడక నీకుఁ దిరంబుగా మదిన్
- మించెను భక్తి నాయెడల ♦ మే లిది శూద్రశరీరమున్ విస
ర్జించి జనింతు వీథయిని ♦ భృత్యుండవై పరిశుద్ధమూర్తితోన్ ౨౫
- గీ. పూని నాయుచు సుస్థిరంబైననీదు! బుద్ధి యెప్పుడును జలింపఁబోదు ప్రళయ
కాలమందైన విస్మృతి ♦ గలుగ దింక! నాయెడల నీకుఁ గరుణించిఁనాడవత్స ౨౬
- వ. అని యివ్వధంబున ౨౭
- గీ. సీ. అప్రాకృతంబైనయట్టినిర్మలజేహ, మున నొప్పు నేపురాఁపూరుషుండు
గ్రాలుచునుండు నాఁకసము శరీరమై, యరయ నేవిశ్వవిశ్వాత్మకునకు
నఖిలంబు నియమించుచుఁచఖిలంబు వ్యాపించు, చేమఁప్రభువుదాఁసెనక మెసఁగు
నివసించు దేవర్షినిలయునివశమందు, సత్తాదు లన్నియుఁ సంతతంబు
- గీ. నారమావిభుఁ డిట్లలాడి ♦ యూరకున్న నపుడు దత్కృపాపాత్రుండఁనైననేను
దేజముననొప్పువానికిఁ ♦ దేజ మొసఁగు! నానిఖిలదివ్యతేజన ♦ కర్ణిమొక్కి ౨౮
- మ. అభిమానంబును లజ్జయుం దొలఁగిపో ♦ నశ్రాంత మే నమ్మహా
ప్రభునాథుంబుల నుచ్చరించుచు జగద్భద్రదంబులున్ సర్వదా

- సుభగంబుల్ నిగమైకవేద్యములునై. శోభిల్లునయ్యందిరా
నిభుజన్మంబులుఁ గర్మముల్ గుణములుకా. వేమాటుఁ జింతించుచుకా. ౨౭
- చ. మనమున మోదము న్నిలిసి. మృచ్చరము న్విడనాడి యైహికం
బును విషయాదివాంఛలను. భోకడఁజెట్టి శరీరపారవ
శ్యనిలయ మైనదుర్మదమునంతయు నంతయైనర్చి కామముం
దనిమి యసూయఁ జాసి వగఁదూలిచి శ్రోధము నెట్టి నెట్టనకా.
- క. శ్రమియించుచు భూమండలిసముచితముగ దేహపాతశమయమునకుఁ జ
త్తమునఁ బ్రతీక్షించుచుఁ గల్పము ముగిసెడువఱకు నుంటి. బ్రాణంబులతోకా.
- గీ. అనిశమును బుద్ధిఁ గృష్ణునియందు నిల్పిదానఁ జత్తంబు నిర్మలత్వంబుఁగాంచఁ
బూనిశబ్దాదులం దాస్థఁజూనడఁచిద్వధతరం బగుభక్తి వత్తించుచుండ. ౨౮
- గీ. మునికులొత్తమ దేహసమూహపాతము వైనప్రారబ్ధ మవసానమందునంత
మెఱుఁగుమెఱిసినచందానఁ మెఱిసియపుడు ప్రళయకాలంబువేగసంప్రాప్తమయ్యె.
మ. తనివిం జెంది సమస్తభూతవిలయాధారంబు నప్రాకృతం
బును నొనయ్యనిరుద్ధమేనున లయంబుం బొంద యత్నించునం
తన మాసేశ్వర! పంచభూతమయమత్కాయంబు ప్రారబ్ధమే
తన కంతంబుగ నొప్పుచుండుకతనకాధాత్రిం బడె న్నవ్వమే. ౨౯
- గీ. మునివర! తొల్లిటికల్పంబున నత్తనువునకు జననమును మరణము న
బ్బినచంద మిట్టు లిప్పటితనువువిధము వినుము సావధానఁడవగుచుకా.
- మ. తనయం దీజగమంతయుకా లయముఁ బొందఁజేసి కల్పాంతముం
దనిరుద్ధండు శయాశ్శుడయ్యె లయశాలాంభోధినీరంబులకా
౩౦ వనజాతలముఁ దుల్యఁజూర్చియుగఁ దన్నాభీసదోషంబునం
దనువొప్పుకా శయాశ్శుభః జత్తమున నూహంజేయుచున్నంతటకా. ౩౦
- చ. నేన్నును సంభ్రమించుచు నయ్యంభోజాఫనునిప్రాణంబునం బ్రవేశించి యుగసహ
స్రం బట నివసించితి.
- ఉ. అంతట లేచి వ్యష్టిమయః మైనజగంబు సృజింప భారతీ
కాంతుఁ జూర్చివలంబు నత్కా. జాతనిప్రాణములందు నుడిచి ని
శ్చింతమతికా మరీచియు వానిశ్శూద్రమున్నగ శార్థులుకా గత
భ్రాంతలు నార్యు లైనమునివద్యులతోడ జనించి యుమ్ముకా. ౩౧
- మ. హరికారుణ్యమున న్నిరంతరము నేనహ్యాహృతం బొగతికా
హరినామంబులే యుచ్చరించుచు నభరంజితహృదయవ్రతం
బరుదారకా నెరవేర్చుచుకా క్షణములొకంతర్భూతార్భగసర్వ
చరణంబుం బొనరింతు ముజ్జగవసులకా సర్వంబు గుర్తించుచుకా. ౩౨

- సీ. ఇందిరావల్లభుఁడెద్దాని గరుణాస, మగ్రబుద్ధిని నా కఃనగ్రహించె
నరయ నెయ్యది నిషాఁదాదిస్వరబ్రహ్మ, మున నలంకృతమయి ఁ తనరుచుండు
మధురమాదేనిసరమృజ్ఞునాదమున నె, మృనము బ్రహ్మనందమున లయించు
ననయంబు నెద్దానియందు సప్తస్వరం, బులు దమయంతన ? మ్రోగుచుండు
గీ. నట్టియీవీణియను హస్త! ముద్దుఁ డాల్చి యఖిలజగదేకవిభుఁడైనయబ్జనాభు
చిత్రచిత్రపవిత్రచఁదిత్రములను సంతతముఁ బాడుకొను చీటు ఁ సంచరింతు. 33
- ఉ. “ఓయభిశేష యమృత యదూతమ” యంచు నిరంతరంబు నేఁ
భార్యుక తన్మృత్రిములఁ బాడుచునుండఁగ నాలకించి యో
హూ యని తీర్థపాదుండు ప్రియండు వెసం దను బిల్చునట్లుగా
నేయెడలేక గాఢబడు ఁ నేయెడ నాహృదయాంతరంబునక. 34
- చ. భవ మానుషార్థిపైఁ జనుచు ఁ ద్వంద్వము లకసుడిగొడ్చుతాకులక
నవసి కుటుంబరక్షణమునక గదుభారము నొంది కుంది తు
చ్ఛవిషయతోయమధ్యమున ఁ జారి మునింగెడువారి నెల్ల మా
ధవగుణవర్ణనంబ నిరంతంబును బారముఁ జేర్చు నావయె.
- చ. అవిరళ మైనసంస్మృతిమఁహాటవిలో మదలోభసత్త్వముల్
దవిలి భయంబుఁ గొల్పు నెటు ఁ దారియెటుంగక యంగలాఝుచుం
బ్రవితతమత్సరత్వ మనుఁబాఠనిదాఘమునం దపించుమా
నవులకు శౌరిసద్గుణగఁణస్తుతి చక్కనిబాటఁ జూపెడుక. 35
- ఉ. సారెకుసారెకుక సరభసంబుగఁ గామముఁ గ్రోధముక దిర
స్కారమొనర్చి లోఁగొనఁగఁ గ్రాఁగుమనంబునకుక బ్రసన్నతక
శౌరిగుణానువర్ణన మొసంగు నొసంగఁగలేవు దానికిక
మారుగ నయ్యమంబు నియమంబును మున్నగుయోగమార్గముల్. 36
- మ. ఫలితంబెయ్యది తీర్థయాత్రలకు లాభం బెద్ది నానావ్రతం
బులకుక సిద్ధి ఘటించు నేవిధమునకఁ భూతేవతావ్రతమునక
బుల కెవ్వారికినైన సర్వదురితంబుల్ బాపి భద్రంబుల
గలుగఁజేసెడువాసుదేవునికథాఁగానంబు లేకున్నచోక.
- క. మునివర! నను నీ వడిగిన ! యనువున వినిపించినాఁడ శ నస్మజ్జన్మం
బును గృత్యంబును సర్వంబును సరహస్యంబుగాఁగ ఁ ముదము దలిర్పక. 37
- గీ. మనమునందఁ నీకుఁజనియించినవిచారమంతయును డొలంగు ఁ నట్టివిధముఁ
దెల్పినాఁడ మిగులఁ ఁ దేటతెల్లంబుగాఁబాస సంతసంబు ఁ దవులునట్లు.
- క. అని నారదభగవానుండనవద్యవికాసు వ్యాసు ! నామంత్రణముం
బానరించి స్వేచ్ఛ నరిగెఁగినిపించుచు హరిగుణములు ఁ వీణియ కలఘిక. 38
- చ. అని పలికి సూతుండు శౌనకాదిమునీంద్రులం గాఁగి వెండియు నిట్లనియె. 39

- ౧౭ శా. మించు భాగవతాగ్రగణ్యులను నెఱ్ఱి జెంగటం జేరి కా
 మించు శ్రీహరినిత్యసర్మలయశో విజ్ఞానగానమ్ము భా
 వించు దన్మహితానుభావకరుణావిశ్రాంతు లశ్రాంతము.
- మ. సమయస్ఫూర్తిగ రాగముల్లలిపి విజ్ఞానాంతరంగంబు గా
 నమయానందతరంగభంగములలోనం దేలిపోయాడఁ గృ
 ష్ణమహిమదారకభానుధారసము పీణానాదదీప్యన్మరం
 దమునుం బొందుగ మేళవించు మునిమూర్ధన్యండు ధన్వాత్ముడై.
- క. ఘనవీణానాదామృతావినతానందమునఁ జొక్కి వికలమగుజగం
 బునుగూడఁ జొక్కఁజేసెడుననిమిషముని నారదుండు కృతార్థుడుబళిరా!

ఆ శ్వాసాంతము.

- ఉ. ఏపగిదిగణించిన నొకించుక లెక్కకు లొంగిరారు మా
 తాపిత లింక జన్మములదందడి సందడి జెప్పనేల? క్రీ
 డాపరిపాటి పావకకటాహమునందలియీదులాట నా
 కీపెనుబాధ మర్త్యముననేని దొలంగఁగఁజేయు మచ్ఛతా!
- ఉ. ఘోరకృశానుమధ్యమునఁ గూలినపోలిక భుస్సుభున్రవ
 స్ఫారభుజంగదంప్రికలఁ బాల్పడినట్టులు నిర్జనోగ్రకాం
 తారమునందుఁ జిక్కినవిధంబున నా కెటు దోపకుండె నే
 దారియుఁ గానరాదు మమతం గృశియించెదఁ బ్రోవు మీశ్వరా!

గద్యము:— ఇది శ్రీధనాచల రామచంద్ర చరణారవింద
 సేవాసమాసాదిత శతవధానాది కవితావిచిత్ర, శ్రీవత్స
 గోత్ర పవిత్రసింగరాచార్యపౌత్ర, శతగోపాచార్య
 పుత్ర, సమధిగత సకల భాగవతదాస్యానుభావ
 భాగధేయ, సపన్నుడుంబ సింగరాచార్య
 నామధేయ ప్రణీతం బైన శ్రీ భాగవత
 ద్వితీయ స్కంధ మునందుఁ
 బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీ ధనాచలరామచంద్రపర్వబ్రహ్మణే నమః

శ్రీ భాగవతము.

ప్రథమస్కంధము - ద్వితీయాశ్వాసము.

వివరణ ధ్యానము.

శ్రీ జానకీమనోహర! సాజన్యధార! సకలజ్ఞానాధారా!
రాజతగుణగణధామ! సదాజయసంపూర్ణకామ! ధనగిరిరామా!

వ. అవధరింపు మవ్వధంబున సంభాషించుచున్న నాకణ్డించి నారదుం జేగినయనం
తరంబున సత్యవతీనందనుండు తదుపదేశంబు గ్రహించి యెట్లు ప్రవర్తించె నెఱిం
గింపు మనిన శౌనకమునిసత్తమునకు సూతపౌరాణికోత్తముం డిట్లనియె
నట్లమరముని నిర్గమించినవెనుకఁ బౌరాణర్యుండు సరస్వతీపశ్చిమతీరంబున బదరీ
మహీరుహసమంచితంబును మునీశ్వరసత్తయాగార్హంబును శాంతినికేతనంబు
నైనశమ్యాప్రాసనామకనిజాశ్రమంబున కిరిగి యం దేకాంతంబున నుపవసించి
జలంబులు వాచ్చి యన్యవిషయపరాజ్ఞుఖంబుగాఁ జిత్తంబు నాత్మాయత్తర
బాసరించి యంత.

౧-౨-౩-

చ. నిరుపమభక్తియోగమున • నిర్మలమై హృదయం బెలర్పఁగాఁ
బరమమునీశ్వరుండు నవఁపద్మదళేక్షణుఁ బుణ్యవీక్షణుఁ
సురదీపుశీక్షకుఁ సకలసూరికదంబకరక్షకుఁ రమా
వరుఁ గరుణాకరుఁ వినుతవైభవుఁ గేశవుఁ గాంచి ముందుగఁ

౪

క. కనుఁగొనఁ దదన్తరమునఁ మునివల్లభుఁ డుల్లముందు • ముదము దలిర్పఁ
వనజాక్షున కెల్లప్పుడున్నపాపశరీరభూత • శోకునాపకృతిఁ

గీ. చ. అరసే మునీంద్రుఁ డాప్రకృతికన్న విలక్షణుఁడయ్యెనాచార్యుఁ
నిరతము మోహితుండగుచు నెమ్మదిఁ దాను గుణత్రయాత్మక
బరఁగుశరీరమంచుఁ గడుభావనసేయుచు దానఁ గల్గుదు
ర్భరతరతాపము ల్గనుచ్చుఁ గౌగెడుజీవునిరీతి సంతయుఁ

౫

చ. మనమున నిశ్చయించె మునిఁమండనుఁ డెంతయు నట్టితాపముల్
జనఁగ నుపాయముం దెలియఁజాలక జీవుఁడు గుండునొండు బా
వన మగునమ్ముకుందువదఁభక్తి యదొక్కటె యయ్యనర్థముం
డునిమి సుఖంపఁజేయఁగల • దౌర్జన్యము మటంచుఁ జక్కఁగఁ

౬

గీ. ఆదినశ్చ్యుతునిమహాత్వంబు విన్నట్లుఁ బ్రకృతిరీతి సంతఁ • బ్రాణికోటి
తాపములను మీఁదఁ • దన్నివారణ మిట్లు నెప్పునంబునందు నిశ్చయించి

శ్రీ మ. వినినంతక భయమంతయుం దలుంగఁగా • విజ్ఞాన మేషారఁగా
 ఘోసశోకంబును మోహముం దొలంగఁగా • గామంబు పర్యెత్తఁగా
 వనజాతాక్షునియందు భక్తి జనియింపక జేసి వ్యాసుండు భూ
 జనులెల్లం దరియింప భాగవతశాస్త్రంబుక దయాంభోధియై

౬-౭

ఉ. వేనిని గూర్చుకున్నఁ బ్రభువించెను జిత్రమునం దశాంతి య
 వ్యానిని జక్కఁగ విశదవాక్కులఁ గూర్చి మునీశ్వరుండు పె
 న్బునికఁ జేసి భాగవతముక సకలం బుపదేశమిచ్చె మే
 లా నని యెంచి శ్రీశుకున • కాత్మతనూజున కాదరంబునక

గీ. అఖిలసంసారధర్మములందు విముఖుడై మనంబును నిల్పి నిరంతరము ని
 వృత్తినిరతుండుమునీయైనా వలయుశుకుఁడుఁడతన మొనఁగించెభక్తిశ్రీభాగవతము
 వ. అనిన విని సూతుఁకు శౌనకుం డిట్లనియె

సీ. అనిశంబు శమదమాద్యఖిలనివృత్తిధర్మములంద నిరతుడై • గ్రాలువాఁడు
 ప్రతినిమేషంబును • బరమాత్మయాధాత్మ్యముననగిలుండయి • తనరువాఁడు
 శ్రోతవ్యమందు నభ్యంతవ్యమందు నుం, జైన నాదరబుద్ధి • లేనివాఁడు

సర్వారంభాత్మయా • సర్వేశ్వరస్థానియందు, నాత్మార్పణ మొనర్చినట్టివాఁడు
 గీ. శుద్ధసత్త్వమూర్తి శ శుకుఁ డట్టివరదాగి భాగ్యమొనఁకు భాగ • మైనయట్టి
 యితభాగవతము • నేల పఠించె వాచింపుమనిన సూతుఁ • డిట్లు అనియె

క. భగవద్గణవర్ణనమేయగుఁగావున భాగవతము • ధ్యానమునకు వై
 రిగ నుండకపోవుటెగా కగణిత మగువృద్ధి జేయు • ననశరతంబుక

౧౦

చ. తలఁపఁ బరాత్మనిష్ఠు లగుతాపసవర్యులు తాకికార్థముల్
 దెలిపుప్రబుధమందు నిరతిం గొనఁజొ కనపేక్షులయ్యుఁ గే
 వలఁమో భౌతికసేతధిఁ గనుపట్టనిభక్తిని వాసుదేవుపై

నెలకొనఁజేసి తస్మయత • నిర్వృతిఁ గాంచుచునుండు రెప్పుడుక
 మ. కలకాలంబును భక్తికి నిష్ఠయమై • గాంతి నిష్ఠించింబువా
 డరకల్యాణగుణాకరుం డయినకంబాక్షుండ యోగ గౌనఁ ద

ద్యౌతసద్భక్తిగణాభ్యులం దెలుపునా • దివ్య పబుధంబులం
 దలఁరూక • వసుకొచ్చి వాత్సల్యమునకుండుతంబు స్వాత్మభుజునక
 ౬౦ మ. నిరతంబుక బరమాత్మనిష్ఠయను దన్విత్వాఖిలానంతసుం

దరకల్యాణగుణానుర క్తమతియు • దద్భక్తులందుక సమా
 దరభావరూపి గట్టిటక శుకుఁడు ప్రభుభక్తుల న్నేర్చె శ్రీ
 ధరమాహాత్మ్యముక దెల్పుభాగవతశాస్త్రంబుక సమగ్రంబుగ

౧౧

గీ. అట్లుశ్రీభాగవతముక • నన్వేషించునట్టి మరముభాగవతముక • బరీక్షి
 దవనినాయకునకుఁ దెల్పుతొంగికల్ప జన్మమొదలుండుగాఢాత్మ్య నిలధియగుచు

వ. అని పలికి సూతుండు వెండియు నిట్లనియె.

౧౨

౬౧ గీ. అన్నరేంద్రుని జన్మకర్మాదికంబుఁ | దచ్చరిత్రంబునకు నుపాద్భూతరూప
మగుచుఁగృష్ణకథామిత్రమైనపాండవేయులయుదంతమును దెలిపెదనువినుఁడు

ఉ. భారతవంశవర్ధనులు • పాండుకుమారులు ధార్మరాష్ట్రులు

బోరనఁ బోరుఁ సల్పునెడఁ • బొంపిరివోవనివిక్రమక్రమో

దారపరాక్రమం బెనఁగ • నం దిరుపక్షమువీరులు మహా

వీరవిహారముల్ సలిపి • వీరగతిం జనియుండ వెండియున్

౧౩

చ. ఎడఁదఁ దలంచి మున్ను దమకేర్పడఁ జేసినకీడు లన్నియుం

గడఁకయు రోసముం బొడనుఁగొనఁ గదనంబున గిరుగిరునన్

సుడిగొనఁ ద్రిపు చయ్యచిలఁసూనుఁడు బెన్దద వైచినన్ దొడల్

బొడిపొడిగా సుయోధనుఁడు • భూమిపయిం బడె భగ్నసత్త్వదై

క. తనకుం బ్రభు వగుధృతరాష్ట్రుని కప్రియమనుచునైనఁ • జూడక నిద్రొ

చిశపాంచాతనయలఁ | దునిమెన్ ద్రోణాత్మజుండుఁ దుష్టుండగుచున్.

౧౪

గీ. ధర్మజునియొడనకునిం ద్యమనియైనఁ దలఁపకీడు ఘోరకర్మముఁ సలిపెద్రాణి

నిందఁజేయుచునున్నారు • నేడు నద్దరాత్మకుత్సితకర్మంబుఁ నవనిజనులు.

ఉ. పాపుఁడు బ్రాహ్మణాధముడు • బాలురగొంతులు గోసి యవ్వధిం

బాపముఁ గట్టుకొన్నచెడుపల్కులు ముల్కులువోలె వీనులం

దాపముఁ గూర్ప ద్రోవది వితావితయై హృదయంబు వంతకుం

బ్రాహ్మణ బోరుబోరు మని • బాష్పము జెక్కుల రాల నేర్చుచున్

౧౫

సీ. ఘనఘనాఘనము పైఁగగప్పిన నటిఁదప్పి, రేయినొప్పెడు చంద్రరేఖవోలెఁ

దొలుకాడుమంచుబిందువులు గ్రమ్మ వికాసమును పీడునట్టిపద్మినివిధమున

శ్యామలధూమచ్ఛటామాలికలు బర్వఁ, గాంతిఁ దీరినదీపకళికభంగి

దుర్భరతరహాలి • ధూసరితంబయి, దీప్తి మాసిననున్నదీవెయట్లు

గీ. తరుణి సహజ లావణ్యమృతంబుఁ గ్రుమ్మరించునలసుకుమారశరీరమెల్ల

మలినదళఁజెందఁగామాటిమాటికవనిఁ బొరలుచుఁగరంబులందలమోదుకొనుచు

వ. విలపించు నప్పాంచాలిం గాంచిధూళిం బ్రుంగినయయ్యంగనాశుణిముంగురులం

గరంబున సవరించుచు సంక్రందనతనయుండు బాష్పపూర్ణనయనుండై యిట్లనియె

ఉ. కంపము లేక నీకడుపుఁ • గాల్చినవాఁడు ద్వితాధముండు ని

ద్రుంపఁగఁ జిన్నిబిడ్డలను • దెంపున నేఖలుండై న నీగతిం.

ద్రుంపఁగ వింటిమోటునినునో రెటు లాడుదు న్మాణింపఁ బెన్

అంపపుగోతయిట్టి దనురానిది యే మన గర్భశోకమున్

చ. ఉడుగక యన్వయంబునకు • నొక్కకుమారకున్దాపఁగాని నీ

కడుపునఁ గన్నబిడ్డలను • గట్టిబిడ్డలను పోట్లబెట్టున్

- నడలునఁ గూలికూలి యకటా! యిటు గుండెడునిన్ను గాంచి యే
 వడువున నూడిల్లఁగలఁవారము మే మిఁకఁ జెప్పు మంగనా
- ఉ. కన్నులనీరు కాలువలుఁగట్టఁగ నీగతి నేలవాలి యో
 యన్నులమిన్న! యొక్కఁగతి • నక్కట కుందుచునుండునిన్నునా
 కన్నులఁ జూడఁజాల నిదె! గాండివము క్తనిశాతసాయక
 చ్చిన్న మొనర్చి యచ్చెనఁటిశీర్షముఁ దెచ్చెద వేగఁ జూడుమా!
- ౬౨ గీ. ఇట్లు నీగర్భశోకముఁ నెల్లఁ దొలఁగి జేయుదునుగాక నీవును! జింత విడిచి
 నెమ్మినయ్యతతాయశిరమ్ముఁ ద్రొక్కి! స్నానమొనరించెదవుగాకఁ జలజనయన!
 వ. లని యిట్లప్పించాలి నాశ్వాసించి కుమారమరణ జనితశోకంబుగ్రోధంబుగాఁబరిణ
 మించుటయుం జన్వననిలిచి యక్కవ్వడి భయంకరాకారుండును దుర్నిరీక్ష్యతేజో
 విరాజమానుండునునై యం దుండి వెడలి యంత ౧౭
- సీ. పగ్గముల్ గొని కృష్ణఁపరమాత్మ సారధి, యై లీల నరదంబుఁదోలుచుండ
 సింహనాదంబులఁ జేయుచు హనుమ ధ్వజాగ్రంబునందఁ జెల్వారుచుండఁ
 సకలాత్మశత్రుదుఁసానిధ్యమై యిం పైన, కవచంబు మేనునంఁగ్రాలుచుండఁ
 దనమనస్సంకల్పమున కెక్కు డగుజవం, బెసఁగ నశ్వములు పఁర్యెత్తుచుండ
- గీ. నిష్కరనినాదనిర్ఘాతఁనిర్ఘోగ్ర! గాండివోద్ధనముద్దండఁకాండజలధ
 రావళుల ముంచి వైవఁగఁనాత్మ నెంచి వెంబడించెను గురుపుత్రుఁవిజయుఁడపుడు.
- చ. తనపయి నెత్తివచ్చెడు నుదగ్రబలార్జిత నర్జునుం గనుం
 గొని పసిపాపలం దునుముఁక్రూరుఁడుగావునఁ దత్తరించుచు
 గనలున వచ్చునాహరునిఁగన్గొని దక్షుఁడువోలె ద్రోణనం
 దనుఁడు పఠించె దేరిపయిఁదండి పలాయనమంత్ర మత్తటిక. ౧౮
- ఉ. ప్రాణము నెట్టులైన నిలుపం దలపోయుచు నివ్వధంబునం
 ద్రోణకుమారుఁడుం బటచెఁరోజుచు నోపినయంతదూరము
 క్షీణజవంబులై హరులుఁచెమ్మట లూర్పుచు లాలఁ గార్చుచు
 ద్రాణ యొకింతయైనఁ గనఁరా కలసె గడు లేటమోముల ౧౯-౨౦
- గీ. ఎంతకొట్టిన నొకయడుఁగేని ముందువైవక హయంబు లెంతయుంబడలుటయును
 నిలు నిలుమటరొమ్మగ్రీడి వెన్వెంటఁదగిలిపటురయంబునవచ్చుచుండుటయునరసి
- మ. గురుపుత్రుం డమితార్థిఁ గుండుచు మహాక్రోధం జనామర్థ్యము
 బరువుల్ వెట్టఁగ నెందుఁ బోవుటకునుంబాల్వొక కాల్గలి న
 ట్లరిసంహార మొనర్చుబహ్మశిరమే! ప్రాణిమలం గావఁగాఁ
 బరమోపాయ మటంచు నెమ్మనమునఁ భావించి సంభ్రాంతుడై.
- చ. జలముల వార్చి ద్రోణజుఁదచయ్యన మానసముం గరంబు ని
 శ్చలముగ నిల్వరించి యుపసంహరణంబు నొంగుకుంటియి.

నిలువుగ మంట, లాక సమునిండగ బ్రహ్మశిరంబు బాధుపై
 నలమగ నేసె బ్రాణముల కాపద వచ్చుట జేసి యీసునన్ ౨౦

వ. అ క్లేసిన షయ్యస్త్రంబును నిజప్రభాపటలంబు సర్వతోముఖంబై వ్యాపింపఁ
 దన కభిముఖంబుగాఁ జనుదెంచుచుండుటం గాంచి ప్రాణభయపీడితుండై విజ
 యుండు పుండరీకలోచనం గని యిట్లనియె. ౨౧

౬౩ స్త్రీసకలలోకములకు సతతంబుఁ జరమసా, భోదయం బొనఁగూర్చు చురదువీవు
 ఆశ్రితులకు నభయప్రదానంబును, సలుపుమహాబాహు శాలివీవు
 తాపత్రయముచేత బగ్ద లామమజుల, భవపారమునఁ జేర్చు ప్రభుడవీవు
 అఖిలాంతరాత్మపు నఖిలేశ్వరుండవు, నఖిలాదికారణం బగుదు వీవు
 గీ. సకలము నియమించుచు సకలహృదయములనువ ద్రించుచుండుటంబురుషుండనుచు.
 బ్రాజ్ఞజనములచే జెప్పఁబడుదు వీవు నాస్సుదేవ పరాత్పర వరద ౨౨

౬౪ గీ. చేతనాత్మకము నచేతనాత్మకము ప్రపరగుప్రకృతికన్నఁ బడఁడి వీవు
 జ్ఞానశక్తిచేత దానిధర్మంబులదొలఁచి శుద్ధమూర్తి నలరు దీవు. ౨౩

౬౫ గీ. అనిశంబు మఱి యితరాధార మేదియు, నెద నపేక్షింపక యొసఁగుచుండు
 విట్టిన ర్వేశుడవీవు దేహాత్మభ, మాదిప్రధానకార్యములచేత
 మోహితు లైనజీవులకుఁ జతుర్విధ, పురుషార్థరూపమై పరగు శేయ,
 మరయఁ దద్వ్యతిరిక్త మైనయశ్రేయముం, దత్తత్పురారచితంబులైన
 గీ. యఖిలకర్మములకు ననుగుణ బుగ వానికంతరాత్మవగుచు నాత్మమహిమ
 నెసఁగుచుండు వీవు వసుదేవపుత్ర! జగత్పవిత్ర! వికచాకమలనేత్ర! ౨౩-౨౪

ము. అవనీభారముగాఁ జరించుచు దురంతాత్యంతదర్పాంధులై
 యవమార్గంబునఁ భోవుదువులను సంహారంబుఁ గావింప, భ
 క్తివిశేషంబున నాశ్రితులొ నిరతముక గీర్తింబి ధ్వానింప నీ
 వవతారం బిటు దాల్చినాఁడవు మహాత్మా దేవతాంబు ౨౫

౬౬ ఎయ్యది యిద్ది? వచ్చు నిట కెచ్చటనుండి? కమించు కృపాలో
 యయ్యరై యే నెఱుంగ భువనాతిభయంకరమై శిఖావళిల్
 జయ! న భూనభోంతరములం గడు నిండగ నేగుదెంచు దా
 నియ్యెడ దేజమొక్కఁ డనియింత యెఱుంగుదుఁ దెల్పు మంతయు ౨౬

వ. అని యివ్విధంబున బ్రాణభయసమాక్షులుండెనిన్ననించిన నాకర్ణించి యాశ్రిత
 వత్సలుండును సర్వజ్ఞుడును నగువాసుదేవు డగును గాంచి యిట్లనియె ౨౭

ము. ఉపసంహార మెఱుంగకుండియును బ్రాణోపద్రవన జాటచే
 నుపమాతీతమహాప్రభాదభిత్తమై యున్నారబ్రహ్మస్త్రము
 గృపణస్వాంతుడు ద్రోణపుత్రుడు బ్రహ్మాగ్నిచేం దదంధన్వ హృ
 గ్రపుడేజం బిది వచ్చునం చెఱుంగుమీకాంతయ స్వాంతరీకునన్. ౨౮

శా. ఆరణ్య మంటలు మంటల బై బడెడునియ్యత్త్రుంబు బ్రహ్మత్త్రమే

• వారింపంగ సమర్థ మింక నెదియున్ ♦ వారింపఁగా లేదు త
త్కారత్వంబును దేజమున్ బ్రతిభయున్ గుంగన్ బయోగోపసం
హారాభిజ్ఞుడ వేయుమేయు మింక బ్రహ్మత్త్రంబు శీఘ్రంబుగన్.

౨౮

చ. అని భగవానుఁ డీకరణిఁ నాజ్ఞయొసంగఁగ మాళిఁ దాల్చి యొ
య్యన విజితార్థిమఁ డగు నర్జునుఁ డంతట నాచమించి య
వ్వనజదళాయతాక్షునకు ♦ భక్తిఁ బదక్షిణ మాచరించి గ్ర
క్కునఁ దనచాప మందుకొని ♦ కూర్చి గుణంబున నొక్కబాణమున్.

౨౯

మ. గురుపుత్రుండును నన్నదమ్ములును లోకకుల్ చేడ్పడఁగాక దు
ర్భరమై వచ్చెడు బ్రహ్మత్త్రము శమింపఁ గోరి బ్రహ్మత్త్రమున్
గరుణాధారుఁడు విశ్వవిరుఁడు సమగ్రప్రపాద బాహుబలొ

ద్ధరవిఖ్యాతి సురేంద్రసూతి ప్రతిగాఁ ♦ దోడ్తోఁ బ్రయోగించినన్.

శా. ఒండొంటిన్ సమయింప నొంప మహానీయోత్సాహ మేపార నా

రెండుత్త్రంబు లఖండతేజ మొసంగన్ ♦ జృంభింపఁగాఁ జొచ్చె బ్ర

హ్మాండంబంతయుఁ బిచ్చలింఁచుగతి భూమ్యాకాశము లుప్పుచుం
జండాకాగ్నులువోలె నుజ్జ్వలదురుఁ జ్వాలాక రశంబులై.

30

క. అలఘుగతి నట్లు లత్త్రంబులతేజ మమోఘమై యపుడు ముల్లోకం

బులఁ గాల్చి పేల్చుచుండఁగఁ బ్రలయాగ్ని యటంచుఁదోఁచెన్ బ్రజయెల్లరకున్ 30

మ. అపు డారీతిఁ బెనంగి లొంగక యుదగ్రాస్త్రద్వయం బొక్కటన్

విపరీతంబయి ముజ్జగంబులప్రభన్ ♦ వేధింపఁగాఁ గాంచెయున్

గృపచే నిండ్డెడువాసుదేవునిమనన్ బిక్షించెయున్ వెంటనే

యుపసంహార మొనర్చె రెంటిని నరుండొహోయనన్ దంటయై

31

క. కోపానుణలోచనఁడై యాపార్థుఁడు నోడ నరిగి యర్భకహంతన్

వే పినఁగి పట్టి రథమునఁ యూపంబున యాగపశువునోజుం గట్టెన్

33

చ. అట్లు రథంబున రజ్జబద్ధుం గావించి యశ్వద్ధామం గొని శిబిరంబునకుం దెచ్చు

చుండునంతలఁ దదీయస్పృహధర్మంబును బరీక్షింపఁ దలంచి పుండరీకాక్షుండు

రోషతామ్రాక్షుండు పాండవమధ్యముం గాంచి యిట్లనియె.

34

మ. ఏదప్రైఁ జేయికి హాయిగా నిదురలో ♦ నేపాపముం బున్నెమున్

మది రానీయనిపాపలన్ దనపయిన్ సామర్థ్య మేపారఁగా

నెదురై ధానియదోమలం దునిమె నీహీనుడు విప్రధముం

డదయ్యు డేటికిఁ జూచె దూర కిటు సంగహారంబుఁ గావింపుమి.

35

క. ఇంచుకయెన జాలియన్ నేదొ డెల్లుంగనియాతలయి నే

తెంచుచున్నయప్పుడె వేధించుట యొప్పు నటంచు మించి కా

సిం చెడు ధర్మశాస్త్రము లిహి సీ యకృతాస్త్రులఁ ద్రుంచే నీఖలుం
గొంచక కండకండలుగఁ • గోసినఁ బాపము లేదు ఘ్నునా!

సీ. మద్యపానంబునఁ మదముఁ జెందినవాని, బ్రామాదికావస్థఁ బరఁగువాని
బైత్వాదికంబుచేఁ బైఁకొనఁబడువాని, హాయిగా నిద్రితుం జైనవాని
జేపట్టు మని మ్రొక్కిఁ చెంతఁ జేరినవాని, నర్భకుండై యాటఁలాడువాని
బ్రధనరంగంబునఁ రథముఁ బాసినవాని, భయముచే వెన్నుచ్చిఁ పటచువాని
గీ. జడుఁడయినవాని గొమనింజంపఁబోరు ధర్మవిదు లట్టిధర్మముఁ దలఁపఁబోక
పిన్నపాపల సుపులఁ భీతమతులఁదునిమె నీదుష్టు నింకను మనిచెదేల? 31

మ. కరుణా లేశములేక యేఖలుఁడు లోకంబందు స్వప్రాణముల్
బరిరక్షించు నకారణంబుగఁ బరప్రాణంబులఁ ధారుణీ
శ్వరుచే వానికిఁ జాపు గల్గినయెడకఁ భద్రం బగుక లేనిచోఁ
బరితాపంబునఁ గూలెడుక నరకకూఁపంబందు నత్యర్థుఁడై. 32

32 క. విను మటుగావున శిరముందునిమినచో నిక్కువ నీ గ్రద్దోణసుతునకుం
దనరారు శుభము నృపదండనమున నరకానభవమునం బడకుండుక.

చ. కపటవిధమ్ముఁ బూని కృపిఁకన్నకుమారుఁడు నీకుమారులఁ
గృహ యొకయింతలేక నిదుఁరించుచునుండఁగఁ ద్రుంచివైచె నా
కృపణుశిరంబుఁ దెత్తు నని • యే వినఁ గృష్ణకుఁ జెప్పి వచ్చి తా
శపథముఁ దీర్ప కేల యిటు • జా గొనరించెద విప్పు డర్జునా! 33

చ. పటపటఁ గత్తిచేతఁ బసిఁపాపలగొంతులు గోసినాఁడు వీఁ
డెఱిఁగియెఱింగి విప్రియము • నెంతయు తేని కొనర్చినాఁడు దాఁ
బటచుచుఁగూడ నీపయిని • బ్రహ్మశిరోస్త్రము నేసినాఁడు నీ
వటగొటలెల్ల మాని తెగఁటార్చుము గావకు వంశపాంసనఁ 34

చ. అని తనధర్మముం దెలియ • నచ్యుతుఁ డీగతి నెంతచెప్పినక
మనమున దేశికోత్తముఁ డొనర్చినయయ్యుపకార మెంచి య
ర్జునుఁ డటు లర్థరాత్రమున న సూనుల నెల్లరఁగూల్చియుండినక
మునుకొనఁడయ్యెఁ ద్రుంప గురుఁపుత్రకు నెంతటిసత్త్వమూర్తియో. 35

పో. అట్లు వాసుదేవసహాయుండై విజయంబు సంపాదించి విజయుండు గురుపుత్రుని
వధింప నొల్లక బద్ధుం గావించి యతిజవంబున శిబిరప్రవేశం బొనరించి యంతరంగ

గీ. పొరలిపొరలి వచ్చుపుత్రశోకముచేతఁ గుమిలికుమిలి యట్లుఁ కుందుచున్న
ద్రుపదరాజసుతకు • ద్రోణాత్మజుని దేచ్చియప్పగించె నప్పుడర్జునుండు.

గీ. అల్లనల్లన వచ్చి యయ్యతివ యప్పాడతిజగుభీతకర్మము నాచరించు
కతన సిగ్గుచేఁ దలయెత్తికాంచ లేకపశువువలె గట్టబడినయశ్వుతితుఁజూచి 36
గీ. సుస్వభావమంతయు నామెసొమ్ము గాననంత నెంతయు నపరాధియైన నింద

సలుప కాగురుపుత్రుపై జాలిఁ బూనిఁవనిత యొనరించె సోష్టాంగవందనంబు ర3
 వ. అనంతరంబున నుదారగుణభూషణ యగునద్దేవి యత్యంత పరుషబంధనంబునం
 దపించుచున్నగురుకుమారునవస్థం జూడఁజాలక కనుగొలంకుల నశ్రువులు జాలు
 వారుచుండఁ బొండ్లవమధ్యముం గాంచి సంభ్రమించుచు నిట్లనియె.

చ. విడుండు విడుండు మీరు వెనువెంటనె యిమ్మహానీయు నయ్యయో
 యెడఁద తపిచెడుకొ మిగులనే నిటు జూచి సహిషణుల ని

క్కడఁ బెడరెక్కలకొ విటచిఁకట్టితి రక్కట నిర్దయాత్ములై
 గడకొని శ్రావ్యాణుల గురునికన్నకుమారుని నొవ్వఁజేతురే.

ఉ. ఎంత తపించుచున్నదియో యాగురుపుత్రునియంతరంగ? మ
 త్యంతముఁ బాశబంధమున నరగము లేంతగ నొచ్చుచున్నవో?

సుంతయునేనియుం గరుణఁజూడక వీడక యిమ్మహాత్ముపై
 నింతపరాక్రమించితి రిఁకేని విడుండు విడుండు మ్రొక్కెదకొ.

మ. జనమాన్యంబగుబ్రాహ్మణాన్వయమునకొ జన్మించినాఁ డయ్యయో
 ధనురాచార్యునకుం బ్రయాత్యజుఁడు వేదంబుకొ ధనుర్వేదముకొ
 వినయం బొప్పఁ బఠించుశ్రోత్రియుఁ డహః పీరాధిపీరుండు మీ
 కనుమానంబును లేదు బద్ధనిగఁజేయకొ జేతు లేట్లాడెనో.

ఉ. కన్నకుమారునైన నరకంటఁ గనుంగొనుచుండుఁగాని మీ
 యన్నలఁ దమ్ములం దనదుఁప్రాణములట్టులు సూచుచుండు మీ.
 కెన్నఁడు భద్రము ల్లుగు నెన్నఁడు జూతు నటంచు నాసతోఁ
 జన్నమహామహుండు గురు సత్తముఁ డాతనిపుత్రు నొంతురే.

మ. తనయుత్సంగమునందుఁ జేర్చుకొని యత్యంతంబు లాలించుచుకొ
 బనుల న్నేర్పుచుఁ గంటనైన బెదరింపంబోక మీ కిచ్చె నొ
 య్యన నస్త్రప్రజముకొ బ్రయోగ ముపసంహారంబు బోధించె నా
 ధనురాచార్యున కాత్మశాంతి యనియో సత్పుత్రు బంధించుటలే.

౬౦ మ. ఎర వోటుం బొడసూపకుండునటు ప్రత్యేకాభిమానంబునకొ
 విరతిం జైకొనఁబోక యెంతయు ధనుర్వేదంబు సాంగంబుగా
 సరహస్యంబుగ మీ కెటుంగ నుపదేశిం బిచ్చి రక్షించె నా
 గురుపుత్రుం బశువుం బొనర్చినకృతజ్ఞులొ మీర లిం కేమనకొ.

మ. అనిశంబుకొ జనకుండె ధాత్రిపయిఁ బుత్రకారముం బూని యొ
 ప్పు నటంచుకొ వచియించు శాస్త్రనివహంగులొ సర్వ శాస్త్రజ్ఞు లీ
 రనఘాత్ముండు మహామహుం డితఁడు పుత్రకారుఁ డాద్రోణుఁ డే
 మని బంధించితి రింతయైన మదిలో నానోచనం బొప్పడే.

చ. అటమటమయ్యెడుకొ గురున సర్వశరీరము వీరమాత య

క. తక్కుట కత్తిలి యాకుమారుఁ ధవళన్ములు చల్లఁగఁ జూచుకొందు వొ
 ఁకట్టఁ జుట్టితో హుతాశవముఖంబునఁ గూలక యెట్లొ యున్నది
 ఁ పుటికి సజీవయై కొడుకుఁ ర బాసిన నెట్లు భరించుఁ బ్రాణముల్.

క. నిరతముఁ బ్రాణంబులతోఁ | బరిరక్షితుఁ డయినయితని ర వధియించినవో
 గురువునకును గురుపత్నికి | నరయఁగఁ బరమాపకారులయెడ మకటా.

చ. అరయదు లెల్లధర్మముల • నక్కట చక్కఁగఁ బూజఁజేసియుం
 గరములు మోడ్చియుం గలుగుకష్టములం బెడబ్రాపియున్ విరం
 తరమును భక్తిఁ గొల్పుటది • ధర్మపుగా కిటు లాసురక్రియన్
 గురుకులమంతయుం గుమిలి ర క్రుల్చి కృశింపఁగఁజేయు టర్హమే.

౪౬

చ. కొడుకులెల్లఁ జంపుకొని • కుందుచుఁ గన్నుల నీరు నిరడ నే
 నుడికెడుమాడ్కి గౌతమి గుఱివోత్తర యీతని జూచి కాలముం
 గడపెడుతల్లి సాధ్వీకృతి • కన్నుముమ్మారుని గొల్చి యెమ్మముం
 దుడుక్తునివారపుంగడుపుదుఖ మెఱుంగయుండుఁగావుతన్.

౪౭

మ. తొలి నేతల్లికి గర్భదుఃఖమును దోఁచ్చోఁ గూర్చి యే నుంటినో
 నిలువెల్లక దహియింపఁగాఁ గుడుచుచుంటిం దాని నీపుట్టునక
 వల దోవల్లభ! యెట్టిశత్రులకునైనం బుత్రశోకాన్ని యం
 జలిఁ గావించెదఁ గాళులం బడెద నశ్వద్ధామ వీడొక్కల్పరే.

క. ధరణీశులు శ్రోధంబునఁ|బరభశులై బ్రాహ్మణులను • బాధించిన న
 న్నరపతులవంశమంతయుఁ|బరివారముతోడఁ గాల్చుఁ బడుదుఃఖాన్ని

౪౮

అని యివ్వధంబున

మ. పరితాపజ్వలనబొంది ధర్మములు సంభావ్యంబులున్, సత్యముల్
 కరుణాయు క్తములున్ బియ్యంబులు మహాగంధీరముల్ పూజ్యముల్
 పరమశ్శ్రద్ధాముఖులు తమంబు లనురూపంబులున్ బ్రహ్మముం
 బరమాత్మంబులు నై నోసద్వచనముల్ శాంతివాని భావించినన్

మ. ధర్మజనిజన్మనకులసహదేవులును వాసుదేవుండునునక్కంగల శ్రీపురుషులెల్లరు
 నాకర్ణించి మేలుమేలని తంత భీషుసేరుండు సమ్మతింపక యిట్లనియె. ౧౦

క. సమ్మత మెట్లగున్ ద్రుపదసంభవపల్కినపల్కు మేటిగ
 ర్వమ్మున నేలులంబు ధృతరాష్ట్రునికే దనకే నొకింత లా
 భ మ్మదిచేకయుండినను • బాలుర నిష్ఠురశోపుమునకున్
 ర్థముగఁ ద్రుంకినాఁ జీవుడు • ద్వాజ్యధామము నడచున్ కారయన్ ౧౧

మ. అని యిట్లు పుత్రుడనియు గర్భుడనియు బలుకుచున్న సాంఘాలీభీషుసేనుల
 వాక్యంబు లాలించి ముగ్ధుడై తలవదలార్పింపబడెనను నమరదేవవంశముం దంత
 సంక్రమణవందనంబు గాంచి యున్నాఁడు

శ్రీభీష్మ

— * అర్జునుఁ డశ్వద్ధామను బరాభవించుట * —

శా. అత్యాచారియు నాతతాయి యగుటక ♦ హత్యాద్ధుఁడుక బ్రాహ్మణా
పత్యంబొట నవధ్యుఁడుక సమముగా ♦ భాషింతు నీరెండు మ
త్ప్రత్యాదిష్టపథంబు నీప్రతినయుం ♦ బాంచాలివాక్యంబు మా
రుత్యుక్తుల్ నెఱవేటునట్లుగఁ గ్రియాఁరూఢిం బ్రవర్తింపుమా! ౫౩-౫౪

౫౫ మ. అని యీచందమునక సరోజనయనుండాజ్ఞప్తిఁ గావింపఁగా

విని భావజ్ఞుఁడుగాన నాతనిమనోభిప్రాయముక సర్వముక

గని ఖడ్గంబునఁ బార్థుఁ డంతటఁ గడంకికం గేశపాశంబుతోఁ

గొనియొక ద్రాణిశిరోమణిక విపులతద్గూఢార్థచింతామణిక ౫౫

క. కొని యట్లు మణిని భూసురుఁడనియునుదనగురుకుమారుఁడనియునుహృదయం

బునఁ గరుణించుచుఁ ద్రుంపక! వెనువెంట నె యరిగి కట్టుకొనికడంకక ౫౬

గీ. బాలహత్యచేతఁ బ్రతిహతతేజుఁడై మణిని గోలుపోయి మఱియు నిహత

తేజుఁ డైనగురుతనూజుని శిబిరంబునుండి తఱిమె పొంగి నుండు నపుడు

గీ. తలగొఱగుటొండ్రవ్యము నొలుచుటొండ్రనిటనుండితఱుముటొండ్రయిం తెగాని

బ్రహ్మబంధుని ద్రుంచుట పాడిగాదుధరణినాథున కిట్లు శాస్త్రము వచించు ౫౭

౭౦ క. కృద్ధుఁ డగుపార్థుచే నటు | బద్ధుండై కృత్తకేశకేశపాశుఁడు హృతకాం

త్యుద్ధతమణియు నగుచు నశ్వద్ధామ విషాదభరిత భావముతోడక.

క. అరిగె నవమానితుండై | కరము విచారమున నింతకన్న ని కెందుం

బరిభవము సంభవించెడు? | మరణంబే యుత్తమంబు మానధనునకుక ౫౮

వ. అట్లశ్వద్ధామ యేగినవెచుకఁ గ్రమ్మట పుత్రశోకం బెల్లరంగమ్ముకొనిన దుఃఖం

చుచుఁ బాండవేయు లంత ద్రాపదీ సహితులై మృతు లైనతమవారికెల్లరకుం

దహనాదికృత్యంబులు విర్వర్తించిరని పలికి సూతుండు వెండియు నిట్లనియె.

౫౯ వ య థ్యా య ము.

కం. పొందుతనయు లంతట నటనుండి కదలి ప్రేతరూప మొందుటఁ దమకుం

బిండ్తోదకములఁ గోరుచునుండెడుజ్ఞాతులకు నట్లయొసఁగెడుమతితోక ౬౦

మ. పరమాత్ము డగుదేవకీసుతునితోఁ ♦ బాంచాలిమున్నొనటి

పరివారంబులతో మహిమనులతోఁ బంధుప్రియాఘంబుతో

వరుసక వెల్వడి యేగి రంతఁ గరుణాభాస్వన్నిభాచంగకుక

సరసోత్తుంగతరంగకుక దురితశిక్షాచంగకుక గంగకుక.

మ. తమకై ప్రాణము లీగి యేగినమహాహీనప్రభావంతులుక

విమలస్వాంతులు నైనబందుగులక బహిష్కారం జరిగించి చి

త్రములక వెండియుఁ బాండుపుత్రు లచటక ♦ ధర్మానుభవముగఁ

గ్రమతక బిండిముటుం దిలొదకము లారంగూర్చి యర్చించుటక.

- మ. హరిపాదాబ్జరజఃపవిత్రమగుచు శ్రీ హర్షోంది యశ్రాంతమున్
గరముం బావనతం బరంగెడుమహాంగంగాప్రవాహంబునన్
గురుపాపంబులు రూపుమానిచనఁ గుంతుల్ వెట్టి శుద్ధిం గనన్
బరివేష్టించి తటంబునందు నొకచోఁ బద్మాక్షుఁ డవ్వారిలోన్ 9-3
- క. సుతశోకంబునఁ జిత్రస్థితిఁ గోల్పడి యడలుద్రాపదిని గాంధారి
ధృతరాష్ట్రులఁ గుంతిని గనిదితిజాంతకుఁ డంత వగవుఁ దీర్చుచుఁ బలికెన్. 3-4
- ఉ. సర్వము మీ రెఱుంగుదు రశ్రవణము నెందును మారులేక యీ
యుర్వర నెల్లప్రాణులకుఁ నోలి ఘటించుచు జన్మమృత్యువుల్
పర్వచునుండుకాలముస్వభావమ యిట్టిది చన్నవారికై
యార్వఁగ నేల మీకు మనఃకందఱు కిందుఁ దిరంబె? యెప్పుడున్.
- క. అని వారల కీవిధమున! వనజాక్షుడు మునులుఁ దానునచిలువను సాం
త్వనవాక్యంబులచే నొయ్యన నంతశ్శోక మెల్లనడఁగించె గృహన్.
- సీ. కొలువునఁ బాంచాలిఁకొప్పుఁ దాకినయదై, విగతాయువులను గావించినాడు
కలన సుయోధనాదులను వృకోదరాదులు నిమిత్తములుగాఁ దునిమినాడు
కల్లజూదంబునఁగైకొన్నఁ బోనీక, తిరిగి రాజ్యంబు సాధించినాడు
పరమభక్తుండయి పరఁగుధర్మజునకు, మెచ్చి సామ్రాజ్యము నిచ్చినాడు
సీ. ఎట్టిలోపంబు గల్గఁగానీక యశ్వమేధములు మూఁడు జేయించిమించి యతనిగఁ
యశము నమరేంద్రయశమునా నఖిలజగములందువ్యాపింపఁ జేసినాఁడచ్యుతుండున్
- వ. ఇట్లు సర్వకార్యవిజయంబు సంపాదించి 2
- సీ. నినుఁ బాయఁజాల నై నను సేమముగఁ బోయి, రమ్మనియమసూతి సమ్మతంప
నత్యంతభక్తి సాత్యకియు. నుద్ధవుఁడును, బలఁగమ్ముతోఁ దన్నుఁగొలిచిరాఁగఁ
దనుకాసి వెనుకకుఁ జనలేక చనలేక, యర్జునాద్భులు దూరఁ మరుగుదేరఁ
దనపూజలకు మెచ్చి ధర్మజులైనవ్యాసాదులు ప్రతిపూజఁ లందఁజేయ
గీ. ద్వారకాపురమున కేగుతలఁపుతోడఁ గాంచనస్యందనం బధిష్ఠించునపుడు
తనరథము వెంబడించి యత్యంతభయముగదుర నేతెంచును తరంఁగాంచెశౌరి 2-5

—* భగవంతుఁ డుత్తరాగర్భమును రక్షించుట *

- క. ఉత్తరయుఁ డుత్తరించుచుఁ గుత్తుక గద్గదరవంబుఁ గొనసాగఁగ స్వా
యత్త మొనరించి యెట్లోచి తంబును విన్నవించె శ్రీకృష్ణునకున్.
- క. రక్షింపుము రక్షింపు మావేక్షించితి నీదుకరుణఁ నితటి నా కే
రక్షకులు లేరు సతనీజేక్షణ! నాదిక్కుఁ జూడరే శరణంటిక
- క. నను గన్నతండ్రి కృష్ణానినుగా కేవేల్పు నెఱుంగఁ నిజముగ నన్నున్
మనిచిన మానిన నీపద! వనజంబులై దిక్కు వాకు, వదలకు నన్నున్.
- ఉ. నీదయ నమ్మి వచ్చితిని నిక్కము వే తొకదిక్కు లేదు దే

- వాదుల కాదిదేవుడ వనంతుడ వీయఖలప్రపంచము
 బాదుగ నిల్పఁ గూల్పఁ జలుపం దొలికారణమాదు వీవు నీ
 కేది యెఱుంగరా?దెవుడు • నెందు గ్రహించెద పెట్టి సూక్ష్మము.
- చ. జగములయందు నెల్లరును • జన్మజరామరణాదిరూపభీ
 తిఁ గలఁగి వేసటం బడి పదింబదిఁ జిక్కుచునుందు రట్టివా
 రిఁగఁ దలపోయ మృత్యుభయ ! మెట్లు హరించెద రీ వొకండవే
 తగుదువు నిర్భయుండవయి • తండ్రి! ననుం గృపఁజూచి కావవే.
- 20 శా. నాకై వచ్చెడుఁ జూడుచూడు మిదిగో • నాతండ్రి నాతండ్రి హా
 హా కాలానలమట్లు మండెడు భయం • జా నయ్యయో యెంతయు
 గ్రాకారంబిది యీశరంబునకు లక్ష్యంబయ్యె నోకృష్ణ! కృ
 ష్ణ! కృష్ణ! నను జంపుఁగాక యుదరంబైనం గటాక్షింపవే. ౧౦
- చ. అని యిటు లేడ్చుచుం బలుకునప్పలుకుల్ విని నిశ్చయించె గ్ర
 క్కన భవనం బపాండవముఁగా దురితాత్ముడు ద్రోణనందనుం
 డెనయునఖర్వగర్వమున • నేసిసబ్రహ్మశిరం బటంచు నె
 మ్మనమున దీనవత్సలుఁడు • మాధవుఁ డొక్కనిమేషమాత్రలోక. ౧౧
- వ. పదంపడి తమ కభిముఖంబుగా వచ్చుచున్న బాణపంచకంబును గాంచి భయభ్రాం
 తులై పాండవేయులు కరంబులం బ్రతిశరంబులం బూని రంత. ౧౨
- ఉ. చక్రధరుండు పాండవు లజస్రయు వే తొకదిక్కులేనిని
 ర్వక్రమనస్కు లట్లు పడుపాట్లు గనుంగొని జాలిఁజెందుచు
 విక్రమమొప్ప ద్రాణిశరభేదనముం బొనరింపఁ బ్రపఁ దాఁ
 జక్రము నిర్దితారిజనచక్రముఁ బోషితదేవశక్రము. ౧౩
- గీ. పంపుటయును మింటఁ బలుమంట లెగయ జాజ్వల్యమానమగుచుఁ జక్ర మపుడు
 ద్రోణసుతుశరములఁ • దుత్తునియ లొనర్చి ప్రాణదాన మొసఁగెఁ బాండవులకు.
- సీ. తనయంద భారమంతయు వైచునెడల యోగక్షేమములఁ బూని • కాచువాఁడు
 సచరాచరం బైనజగమునందు నిరంతరము సంతరాత్మయై • యమరువాఁడు
 పరమాద్భుత పభావమున లోనం బ్రవేశించి సర్వమును ధరించువాఁడు
 సూక్ష్మాతనాత్మజానువుల నెఱుంగుఁగాఁ గూర్చున్నాఁడ • గాంచువాఁడు
- గీ. నగుట శ్రీకృష్ణపరమాత్ముడవుడుగరుణఁ జేసికుటవంశమభివృద్ధిఁ జెందఁజేయఁ
 దానె యుత్తరగర్భములోనఁజొచ్చియత్త్రమున నొవ్వకుండునటావధిర. ౧౪
- గీ. విలయకాలవహ్నివలె దుర్నిరీక్ష్యమైబ్రహ్మశిరముఁ • మునిముఁదైది
 కాచె నపుడు పడఁతిగర్భంబుఁ గ్రూరదుర్దర్శనంబు హరిసుందర్యంబు
- 2౨ చ. అరయఁ బ్రతిక్రియఁరహితఁబయ్యు నమోఘమునయ్యు వ్యర్థతఁ
 బరఁగఁగనయ్యె బ్రహ్మశిర • మయ్యడ నాకృష్ణఁగిర్జన్మమోక్షమోక్ష

యురువిలయోజ్వలజ్వలనః మో యన మంటలఁ గ్రహ్నుఁడుం గడుం
బరుసన నేగుదెంచుభగః వానునిదివ్యసుదర్శనంబునన్

౧౫

మ. అమితాశ్చర్యమయుండు మాధవుఁడు కఃకర్మాయు త్త మైయొప్పుదే
హమునం బొందక నిర్మలుండయి స్వకీయాశ్చర్యశక్తిం బ్రపం
చము సర్వంబు సృజించుఁ జెడునుడఁచున్ * జక్రంబుచే బ్రాహ్మణా
స్త్రముఁ దానట్లు శమింపఁజేయు టాకయాశ్చర్యంబె చింతింపఁగన్.

౧౬

23 ప. అ ట్లతీదారుణం బైనబ్రహ్మస్త్రంబునుండి విముక్తిగాంచి నకొడుకులుం
గోడటం దోడురా గమనోన్ముఖుడైయున్న పుండరీకాక్షుం జేర నరిగి కుంతీదేవి
యత్యంతభక్తిభావంబు దీపింప ని ట్లనియె

౧౭

2౪ చ. ఎవఁడు ప్రపంచమంతయు సృజించి భరించి హరించుచుండునో

యెవఁడు ప్రధానతత్త్వమున * కెంతయు వేటుగ నొప్పుచుండునో

యెవఁడు సమస్తభూతముల * కీర్తనఁజేయుచున్నాడో

ప్రవిమలదివ్యరూపుఁ డగువానికి నీ కివె మ్రొక్కు లచ్యుతా!

౧౮

2౫ చ. వెలుపల లోపల నిలిచి వెల్లుచు సర్వము నిల్వరించుచున్

దెలియఁగ వీలుగాక తెరఁతీరున నుండెడుమాయమాటునం

జెలఁగుచు భక్తియోగమున * సేవయొనర్పనివారియింద్రియం

బులకును గానరా కెప్పుడు * బాలైడునీ కివె మ్రొక్కు లచ్యుతా!

2౬ చ. వివిధము లావికారముల * వీడ్వడఁబోవక మాయమాటునన్

దవిలి శుభావతారములఁ * దాల్చుచు నాట్యకళానుకూలవే

వవిలసనాథుఁడైననటుఁచందమునన్ సతతంబు నజ్ఞమా

నవుల కగోచరుండయి తననరైడునీ కివె మ్రొక్కు లచ్యుతా!

౧౯

౨౭ మననము సేయుచున్ భవదమానుషరూపము నిర్మలాత్మలై

యనయముఁ గొల్చునప్పరమహంసలభక్తికి గోచరుండవై

తనరెడునిన్ను సర్వశుభ * దామును జ్ఞానలవంబు లేనియు

గనలము చింతదీర నెటు * గన్గొన నేర్తుము భక్తి నచ్యుతా!

౨౦

౨౮ చ. నటనకలానుకూల మగునామము రూపముఁ దాల్చి వానిచే

నెటుల నెటుండు నెప్పుడను * నీయవతారముఁ దాల్చియున్ననీ

వటుల * వచ్చితివాడను * వాత్స నెఱుంగుదు వానిమాత్రమే

యిట నటుల * వచ్చితివాడను * నే నవియే నిను గూర్చి యచ్యుతా!

౨౧

౨౯ పొందుగఁ గృష్ణుఁడొప్పు మునిఁపుంగవృత్తివవేళఁ బిల్వ నా

నంజములోడఁ దేవకీ * నంబనుడయ్య యశోదకుఱ్ఱుడై

మందల్పశుఁచరించుచు న * మందవిలాసము లొప్పుమీట గో

విందు డనె దలిర్చుడనవిశ్రుతు నిమ్ము భజింతు నచ్యుతా!

ఉ. పంకజ మొప్పురాభిముచు ♦ బాకజమాలలఁ గ్రాలువక్షము
బాకజపత్రతుల్యమయి ♦ భాసిలుచుండెడు నేత్రయుగ్మమున్
బాకజసన్నిభంబు లగు పాదములుం గలనిన్ను నాదుహృ
త్పంకము బాసిపోవుటకుఁ ♦ బల్మరు నేఁ బ్రణుతింతు నచ్యుతా! ౨౨

చ. ప్రకృతివిలక్షణుండవయి ♦ వర్తిలుచుందువు గాన నీవు నీ
యకలుషనిత్యద్వివృతమాదృభత మైనస్వభావమెల్లఁ బా
యక యవతారకాలములయందును లోకములోన నెంతయుం
బ్రకటనఁజేయుచుండెద నమానుషధర్మములెల్ల నచ్యుతా! ౨౩

౨౨ చ. ఖలుఁ డరిన్జిత్తి తన్ను జిరకాలముఁ గంఠుఁడు హింసపెట్టఁగా
వలదురుదేవకిఁ గరుణ ♦ వర్తిలఁగా విడిపించి ప్రోచిన
ట్టులు సుతసంయతంజుగఁ గడుంగడు నశ్వలతం బ్రభుండవై
కలఁచువిపత్పరంపరలఁ ♦ గ్రాచి ననుం దగఁ గాచి తచ్యుతా!

౨౩ చ. అడరక కాలకూట మనిలొత్మజునన్నమునందుఁ బెట్టున
ప్పుడు జతుగేహమం దనలముం దగిలించెడునప్పు డుగ్రతన్
వడివడి రక్కసుల్ బయికివచ్చెడునప్పుడు వల్వ లూడ్చున
ప్పుడు వనులందుఁ గష్టములఁ ♦ బొందెడునప్పుడు గాచి తచ్యుతా! ౨౪

౨౪ చ. విడువక యుద్ధయుద్ధమున ♦ వీరులు పైఁబయి నేగుదెంచి మీ
చెడుగరువమ్మునం జెవులుచిల్లులువోవఁగ సింహనాద మే
ర్పడ నొనరించుచున్ వివిధ బాణపరంపర లేయుచుండున
ప్పుడు మముఁ బ్రోచి తీవు సేగపూవును వాడకయరడ నచ్యుతా!

౨౫ చ. కొడుకుల బిడ్డలం దగిలి ♦ కూతమహాసురుభంగి ద్రాణి య
ట్లడరఁగఁ ద్రుంచి యూతతోన ♦ కంఠేటనేనియు దుష్టచిత్తుడై
పుడమి యపాంతవం బగుట ♦ బుద్ధిఁ దలంచుచు బ్రాహ్మణాస్త్రమున్
విడిచెడునప్పుడుం గరుణ త విడక ప్రోచితి మమ్ము నచ్యుతా!

చ. కలుషభవంబు వెండియును ♦ గల్గఁగనీయనినీదుదర్శనం
బలవడుచుండు నేని యనయంబును మాకు విపత్పరంపరల్
దలకొనుఁగాక నీవు దయ ♦ దాల్చొన వానిని బాపుచుందుగా
కలమి నుతింతుఁగాక సకలేశ్వరు నీ న్నిటు లేప్పు డచ్యుతా! ౨౬

చ. ధనము నఖండవిద్యయును ♦ ధన్యకులప్రభవంబు గల్గుటన్
మనుజుఁ డఖర్వగర్వమున ♦ మత్తిలి స్వాత్మపరాత్మతత్త్వముం
గనుఁగొనలేక యెప్పు గతకాములకే తగ గోచరుండవో
నిను భగవానుఁగాఁ బలుకనేర్చుట కెట్లగు నర్హుఁ డచ్యుతా. ౨౭

౨౮ ఉ. కామములేనివారు నిను ♦ గాఁత్రు గుణ త్రయవృత్తి యైనయ

కామముఁ గ్రోధముఁ మొదలుగ నరిషట్కు మెఱుంగ వెన్నఁడు
ద్దామవడూర్మిశూన్యఁడ పుదారనిజానుభవైకసంస్ఫుర
ద్భూమివి మోక్షదాతపునుఁ మ్రొక్కెద నీ కిదె భక్తి నచ్యుతా.

౪౦ ఉ. పోలఁగ నాదియుం దుదియుఁ బూనఁగఁబోక సమప్రవృత్తితో
నోలిఁ బరస్పరంబుఁ గలఁపఁబోదయముం బొనరించు చెల్లభూ
తాలికి బ్రహ్మరుద్రమరుదాదుల లోఁ గొని సాగుచుండున
కామము నీశరీరముగఁ శ్ర గాంచెద నెమ్మనమందు నచ్యుతా!

౪౧ ఉ. ప్రీతి మనుష్యు నీ వనుకరించుచునుండువు నీదులీలల
జేతమునందు నెవ్వఁడును జిత్ర మొకీత యెఱుంగలేడు నీ
కేతటి ద్వేష్యుఁడుం బ్రియుఁడు నెవ్వఁడు నుండ డనుగ్రహంబుగా
నై తగి నీదునిగ్రహముఁ సంతమునక శుభ మిచ్చు నచ్యుతా!

ఉ. భూరిమదంబునం దనరుఁ పూతనయుక శకటాసురుండు జా
ణారుఁడు ముష్టికాసురుఁడును యమశార్జునకంసకేశులుం
బోరున నీవు గూల్పఁ దనువుం ద్యజియించి విముక్తిఁ గాంచరే
యారయఁ బక్షపాత మిసుఁ మంతయు నీమది లేద యచ్యుతా!
చ. విషయములందు మున్గి నినుఁ వీడినవారును భక్తులైనపూ
రుషులును సంతతంబు నొకఁ రూప తలంపఁగ నీకు నీమతి
విషమమటంచు మించి పలఁవించుచునుండుకుబుద్ధిబుద్ధియే
విషమముసుమ్ము సత్య మిఁక వేయి వచింపఁగనేటి కచ్యుతా.

౪౨ చ. చలమునఁ గర్మచే గలుగుఁ జన్మము లేక యనాదికర్మసం
కలనసమాత్తబుద్ధికృతకర్మము లే కఖిలాంతరాత్మవై
యలరుచుఁ దిర్యగోఘములయందు ముసింద్రులయందు ధర్మని
శ్చలు లగుమత్స్యలందు జలజంతువులందు జనింతు వచ్యుతా.

చ. ధరణిమహాభరం బుడుప జ ధర్మము నిల్పఁగ దుష్టచిత్తులం
బారిగొన శిష్టులక మనుపఁ బుట్టువు నందుచు నప్పుడప్పు డీ
వరుదుగఁ జేయుకర్మ మదియంతయు నైజముగాదు లోకముం
గరముఁ ధరింపఁ జేయుననుకారముమాత్రమెగాని యచ్యుతా!

ఉ. అమృతశోధ నీదుడుకులారసి గట్టఁగఁ ద్రాడుఁ గొన్న బా
ష్పముల నంజనమ్ము గలుఁపమ్ముగఁ జేతుల సారె నుల్ముకొం
చు మ్రొగ మంతయుం బెదరుఁచూపుల మిత్తికి భీతిఁ గొల్పునీ
వమ్మెయి భీతి నొందినటులూడుట మోహముఁ గూర్చు నచ్యుతా!

౪౩ చ. మలయమహామహిధరసమంచితకీర్తి దిగంతరంబులక
బాలయఁగ జేయుచందనముఁ పోల్కి నజండపునయ్యు నీవు ని

- ర్మలమతియున్ స్వభక్తుఁడును మాన్యుఁడు నాయదుకీర్తి యంతటన్
వెలయఁగఁజేయఁ బుట్టి తని వేడ్క వచింతురు గొందఁ జుచ్చుతా! 3౨
- ఉ. నీచులు దుష్టచిత్తు లవి నీతులు గ్రూరులు నాసురారులన్
బీచమడంప భక్తులకుఁ १ బ్రీతి నిడన్ వసుదేవదేవకీ
యాచితుఁడై పురాభవమునం దిటు కృష్ణుఁ డనన్ ధరిత్రిపై
గోచరుఁ డయ్యెనంచు నిను * గొందఱు వల్కుచునుందు రచ్చుతా! 33
- చ. సరసిజసంభవాదిసురసంఘము సంస్తుతు లాచరింప సా
గరగతనౌకభారమును * గ్రక్కున డింపెదురీతి దుర్భర
స్థితరథాఽణీభరము * దింపగఁ నెమ్మది నెంచి యీగతిం
జరచుకృపన్ జనించి తని పల్కుచునుందురు గొందఁ జుచ్చుతా! 34
- ఉ. జ్ఞానము లేని దుర్విషయః సౌఖ్యముఁ గోరుచు బాధఁజెందు చ
న్యూనభవాంబుధి న్మునుఁగుచున్న మనుష్యులు నీచరిత్రముల్
పీనుల నాలకింపఁ గడు వేడుకఁ గూర్చుభవత్స్వరూపమున్
ధ్యానమొనర్పఁ బుట్టి తని * యందురు విజ్ఞులు గొందఁ జుచ్చుతా! 35
- భ. అనయము నీచరిత్రముల నన్యులచే విని చెప్పి యొడ్లకుం
దనివిసనంగ గానము నొనర్చి స్మరించి నుతించి ధన్యుతా
ననఘులె చూడఁజాలుదు రుదంచితసంసరణోరుషాశబం
ధనములఁ ద్రెంచునీయడుగుఁ దమ్ముల నన్యులు చాల రచ్చుతా! 36
- చ. అనఘము నీపదాంబుజములకన్న ను బ్రాప్యము బ్రాపకంబు లే
దని భజించి దుఃఖముల నన్నియుఁ బోకడఁబెట్టి యంతకున్
నిను మది నమ్ముకొన్నమము १ నీశ్రితులన్ సఖులన్ ద్యజించి పో
మన మొనరింతె స్వార్థమున * మక్కువ యుండునె నీకు నచ్చుతా 37
- చ. కనుఁగొన జీవదర్శనము * గల్గకయుండిన నింద్రియంబు లె
ట్లనిశము నిల్చు నట్ల విను యాదపు లేమును నీదుదివ్యద
ర్శనము లభింపకున్న నవశస్థితి నిల్తుము సుంతసీయలే
మనసినసామరూపముల * నెంతటివారము నిక్క మచ్చుతా! 38
- చ. సలలితముల్ పవిత్రములు * సర్వవిలక్షణలక్షణంబులై
యలరెడునీపదాంబుజముల * సంకీర్తయై తనరారునప్పుడే
కలకలలాడుఁగాని తృప్తికాలము నీ బెడఁబాసి యేగినన్
వెలవెలఁబోవు నీధరణి * నెంజలిఁ గూడినయట్టు లచ్చుతా! 39
- చ. ప్రణతశుభప్రదంబులయి * భాసెలుచుండెడునీకటాక్షపీ
క్షణములచేతనే సఖలసస్యములన్ నమవల్లు లోషధి
గణములుఁ బూవుదోటలును * గట్టెను వాహినులం దలిర్ప భా

రణి యిది మాకుఁ గోర్కి సుకశరం బొనరించుచునుండు నచ్యుతా! ౪౦
 భూ అమలమనీష సర్వమున ధీకాత్మపు సర్వనియామకుండ వీ
 వమరెడు నాకుఁ బొందవులయందును యాదవులందు దేహమం
 దు మమత గాఢమై తొలఁగఁగ్రోసిన వీడక, యజ్ఞస్నేహపా
 శము మొదలంటఁ గోయు మిఁక ధీ స్వాంతము దేహకొనంగ నచ్యుతా! ౪౧

మః పెనఁగినస్నేహపాశమును ధీ భిన్నముఁజేసిన నన్ములందు నా
 మనము చొఱంగఁబోక సుకుమారమనోహరనిత్యచిర్మల
 ప్రణతపవిత్రమై తగుభవత్పదపద్మమునంద సొచ్చి య
 వ్వసనిధియందుఁ బొచ్చుసురవాహినివోలె సుఖించు నచ్యుతా! ౪౨

మః పరమపవిత్ర! దుష్టనరపాలకులూటవివేతిహాత! భా
 స్వరతరశ్చార్య! గోద్విజనుపర్వమహర్షి హరావతార! సు
 స్థిరకరుణాంబుధీ! యఖిలదేశిక యోగిజనైకవల్లభా
 నరసఖ కృష్ణకృష్ణ యదానాయక వీ కిద్రే మౌకుళ్య లచ్యుతా! ౪౩

మః అని యిట్లు మంజుళంబులును మధురంబులు నైనవాక్యంబులఁ గుంటిదేవి తన
 మహత్త్వంబును బ్రస్తుతించినం గని వాసుదేవుండు హాసాత్మికయైననిజాశ్చర్య
 శక్తింజేసి మోహజనకంబుగా మందస్మితంబుఁ గావించి పృథాద్యంగనాసమూ
 హంబు నూటడించి ప్రయాణవిరామంబుఁ గొక్కించుధర్మజవాక్యంబున కను
 మతించి క్రమమున నాస్తిసాపురిం బ్రవేశించి సకలజనంబులుం దనవిదీర దవధివ్య
 మంగళవిగ్రహంబును శంకర్చించి ధన్వంతర్యంబు గ్రహింపఁ దత్త్వార్థవంబునంజేసి
 కొన్ని వాసరంబు అట నివసించె తదంత ౪౪

ఉ. ఆదివసంజాంధుఁ బ్రథమాత్మముతో త్వ మెఱింగియున్నవాణ్ణి
 సాదిమహామహాశక్తిమణి నద్భుతవేష్టితు డైనకృష్ణుడం
 సాదరబుద్ధిఁ బెక్కు లితిహాసముల వినిపించి పుత్రమి
 త్రాదివధాతిఖిన్నుని యుమాత్మజుఁ ధేర్వు దోదగ్గి యెట్లుగ ౪౫

గీ. ఇట్లు లితిహాసముల నెప్పుడొందఁ జెల్పి చందములఁజెల్పినను ధర్మనందనుండ
 బంధువధసంజనితదుఃఖి భరముచేతనిట్టి దని కాలగతిని దానెఱుంగకుండ
 ఉ. ఆలములోన నట్లు దనశక్త సకలంబుఁ బరిత్యజించి చు

ట్టాలును మిత్రులు గూరులు నాపులు భృత్యులు బుత్తు రెల్లరుం
 గూలుట యెంచి మాట్టికిని గుందును బైఁకొన స్నేహమోహముల
 తాలిమిదూలి యజ్ఞనివిధంబున ధర్మతనూజుఁ డిట్లును ౪౬

ఉ. పాపుడ బాలఘాతుకుడఁ బాధువినాశకుడఁ దురాత్ముడఁ
 గోపనుడఁ ఖలుండ నరీకుత్సితుడఁ జతితుండ భృత్యసం
 తాపకుడఁ గూలంతకుడఁ దత్పితచిత్తుడ నాతతాయి నా

పాపముఁ బాప నేనరకఁ బాధలుఁ జాలవు చాల వక్కటా.
చ. తనయులఁ బాపి తలులనుఁ దాగ మొనర్పఁగఁజేసి మిత్రులం
దునుమ నొనర్చి పెద్దలకుఁ ద్రోహముఁ గూర్చి సతుల్ సుతుల్ హేతుల్
కనులను నిండి బాష్పములు • కాలవలు గట్టఁగ బోరుబోరునన్
నను శపియించుచుం బాగుల • నాశ మొనర్చితి నెల్లవారలన్.

ఉ. అక్కట యెట్టినిర్భయుఁడ • నన్యుల ధన్యుల లోకమానులన్
గుక్కలు నక్కలుం గుడువఁ • గూడినయీచెడుమేను నిట్లు పెం
పెక్కఁగఁజేయ లోభినయి • యిట్లు యసంఖ్య చమూసమూహముం
గ్రక్కఁగఁ గూలఁజేసితిని • గాంచుడు నాదగుమాఘ్య మెట్టిదో?
ఉ. బాలుర బాహుళ్య తముల • బంధు జ్ఞాతుల మిత్రులగ దనూ
జ్ఞానిని సాదరవ్రజము • నాప్తసమూహము నార్యవర్గముం
గూలఁగఁజేసినాఁడఁ గనుఁ • గ్రూర్తుడ మత్తుడ నిగ జన్మముల్
వేలకువేలు దాల్చినను • వీడునె యీదుధితంబు న న్నయో.

ఉ. చి తము స త్యమాతమునఁ • జెందగఁనియక యెదుఁ జూడ కు
నొత్తుడ నెదువొగ్గహమునన్ • నీవమె తి దయారసంబు నా
నె తటి నెట్టిదో యెటుఁగ • కలరగఁతులు గొనె యక్కటా
నెత్తుకుూడు నాకడుపు • నిరడఁగ జుట్టి రాక్షసుండనె.

వ. అని విచారించి వెండియు.
చ. చలమున ధర్మయుద్ధమున • శత్రులఁ ద్రుంచుట పాడియా
తలపతి కంచు నెన్నియొ విధంబులఁ జెప్పెద రెల్లు పాడియా
దలపఁగ ధర్మయుద్ధమునఁ • దార్కను శ్రేయముకన్న గొంతుక
తలను లభించుదువక్రతమే • తదయు నెక్కు డటంచు నెంచెదన్.

చ. జనులను వేచుశాత్రుని • జరిపిన బాపము లెక యుండుఁగా
కెననీ సుయోధనుండు బ్రజ • నెంతయుఁ జక్కఁగ శలుచుండఁగ
దునిమితి రాజులొద్దమున • దుముడ నె యతినిరయుండ నె
మునుకొని యముముంతు నను • ముంచి కలంపక యెటు మానెడున్.

చ. పుష్కలములఁ బొత్తు లొత్తు ననీ • బుద్ధి దలంచిన వారీచావుచే
నిరతముఁ గుదుకాంతలకు • నీ నొనరించిన ద్రోహ ముక్కటా
కరము గుహను సేయఁదగు తర్కములన్నియు నొచరించినన్
నరకములందుఁ గన్ము ల • నారతముం గుడిపింపకుండు నె.

చ. ఎఱిగియెఱిగి యంగనల • కే నటు చేసిన ద్రోహ మరతయం
దఱుఁగని పెక్కు బాధలను • దార్చి దీర్ఘముఁ గలంచుఁగాక యె
తైఱుగున నల్పకాలమున • దీర్పగ నైనగృహస్థకర్మలం

గఱకఱిఁజెంది నాశనముఁ ♦ గాంచు సమూలముగాఁ దలంచినన్.

౮౬ చ. తిరముగఁ బంకిలంబయిన ♦ దేహము పంకిల మైననీట, ము
మ్మర మగుమద్యభాండ మది ♦ మద్యమునన్, శుచిగానియట్టు లీ
ధరఁ బశుమారణాఘసహితం బగుయాగకలాపకర్మచే
గురుహితబంధువర్గమును ౩ గూల్చినపాపము బాయకుండెడిన్.

౧౨

వ య థ్యా య ము.

— * ధర్మరాజు భీష్మనాద్ధ కరుగుట * —

- వ. అని యివ్వధంబునం బ్రజాద్రోహంబునకు విచారించుచు నన్యలయుపదేశవా
క్యంబుల నాత్మశాంతిం బడయఁజాలక చింతాదోఘాయమానాంతరంగుడైయంతఁగ
గీ. ధర్మపుత్రుఁడు స్వర్గీయధర్మములనుగలవిధంబున నెఱుంగఁగాఁదలంచి యుద్ధ
మునఁ గురుక్షేత్రపతితుఁడైతనరుభీష్మబరమధర్మజ్ఞు దర్శింపఁబయనమయ్యె.
గీ. అట్లు లగ్రజుఁడు ప్రయాణమైనఁ గని మహాశ్వములతోడ హేమభూసాలితోడఁ
దనరురథము లధిష్ఠించితమ్ములెల్లరంత వెడలి రమ్మహానీయుననుసరించి.
క. అది చూచి వ్యాసభౌములు మొదలుగ వెడలిరి సమస్తభూమినురు ల
య్యదనునఁ గ్రీడియఁ దానును ముదమున రథమెక్కివచ్చెమురమర్దనుఁడు. ౨-౩
గీ. అఖిలపరివారపరివృతుండగుచు నవ్విధమునఁ బ్రస్థితుడై ధర్మతనయుఁ డపుడు
యక్షపరివేష్టితుండయి యలరునక్కు బేరుడట్లు ప్రకాశించె ♦ బెంపుమిగిలి.
క. ప్రమదంబున ధర్మక్షేత్ర మగుకురుక్షేత్రమునకుఁ ♦ దాఁ జని నృపుఁ డీ
క్షుమకు దివినుండి వచ్చినయమరునివలె నున్న భీష్మనరిభీష్మఁ గన్. ౪
ఉ. ఆయమనందనుం డనుజు ♦ లచ్చుతుఁ డాపులు గూడిరా “నను
స్తే” యని మ్రొక్కి కొల్చి రిల ♦ శీర్షము మోవఁగఁ గూరశాత్రవా
జేయు ముకుందపాదసరఃసీరుహయుగ్మసదావిధేయు గాం
గేయుని సర్వమానిగణఃగేయుని సజ్జనభాగధేయునిన్.
సీ. బాదరాయణుఁడు పర్వతుఁడు వపిష్ఠుఁడు, గౌళికుండు శుక్కుండు గౌతముండు
పరశురాముఁడు భరద్వాజు డంగిరసుండు, భౌముఁడు త్రితుఁడు సుధర్మనుండు
దేవసంయమియుఁ గక్షీవంతుఁ డత్రియు, బృహదశ్వఁ డసితుండు గృత్సమదుఁడు
నింద్రప్రమదసన్మునీంద్రుండు బైలుండు, గణ్వం డగస్త్యుండు కశ్యపుండు
గీ. మున్ను గానెందఁజెందఁజోమునులు శిష్యులును బ్రశిష్యులుగొలువఁగాననఘులపుడు
కరుణ నరుగుదెంచిరి దేశకాలభాగవిదుఁడు ధర్మజ్ఞుడైనయాభీష్మకడకు. ౧-౮
క. హర్షమునఁ గృపామృతమును వర్షించుచు దనదుకడకు వచ్చినయారా
జుల దేవర్షుల బ్రహ్మర్షుల గంగాతనూజుఁ ♦ డర్పించె దగఁ
మ. వనజాక్షుం డగువాసుదేవునిమహాత్వంబెల్ల గుర్తించియుం
డినధీరుం డగుగాన భీష్మఁడు శుభోః స్మేషంబు గాంక్షించి లీ

- లను మర్త్యాకృతిఁ బూని యట్లు తనమోలక వెల్లుశ్రీకృష్ణు నొ
య్యనఁ జిత్తంబునఁ జేర్చి భక్తియుతుఁడై * యర్చించె నత్యంతమున్ ౧౦
- వ. పదంపడి నయవినయభక్తి విశ్వాసప్రేనుగౌరవంబు లుప్పొంగఁ దన చెంగట
నిలిచియున్న పౌత్రులం భరమానురాగబాష్పభరితంబు లైనశీతలకటాక్షవీక్ష
ణంబులం గాంచుచుఁ జేరం బిలిచి యాదరించి దేవవ్రతుం డిట్లనియె ౧౧
- క. నిరతము ధర్మముఁ బాయక! ధరణీదేవులను భక్తిఁ దన్నుచు దామో
దరునాశ్రితు లగుమీ రీకరణిం గష్టించుట విచార * కరమగు నకటా ౧౨
- చ. అడవులలోన నట్లతిరథాగ్రణి పాండువిభుండు ప్రాణముల్
విడిచిననాటనుండియును * బిడ్డలఁ గాంచినతల్లియయ్యుఁ దా
బుడుతలుగాన మీకొఱకుఁ * బుణ్యసతీమణి కుంతి సారెఁ బె
క్కిడుమల నందెఁగాక యొక * యింతనుఖంబు నెఱుంగ దక్కటా. ౧౩
- క. అనిలంబున కెట్లు ఘనాఘనము వశంబగుచునుండుఁ * గాలంబున క
ట్లనిశము సర్వము వశమగుఁ | గనియెద మీకష్ట మట్టి * కాలవశముగన్. ౧౪
- సీ. ధర్మదేవతకుఁ బు * త్రుకుండు ధర్మజ్ఞుఁ డ, జాతశత్రుండు ధరా * నేతయగుచు
ఘనగదాగాండివ * కలితులై యొప్పభీమాద్భును లెపుడు సహాయులగుచు
నఖిలలోకేశ్వరుం * డగుకృష్ణపరమాత్మ, మేలుఁగూర్చెడుప్రాణ * మిత్రుండగుచుఁ
జిత్రానుసారవ * ర్తిని సతీతిలకంబు, పాంచాలియును ధర్మ * పత్నియగుచుఁ
- గీ. బరంగ ధర్మబలము దేహ * బలము నస్త్రబలము దైవబలము గల్గు * స్థలమునందె
కష్టములు సంభవించుటఁ * గనుఁగొనంగఁ గాలవశమనుటకు శంక * గలదె యొకఁ గన్.
- చ. హరి భగవానుఁ డచ్యుతుఁ డనంతఁ డమోఘుఁ డతీతుఁ డాధ్యుఁ డి
శ్వరుఁ డెపు డేమిసేయుటకు శ * వాంఛయొనర్చెడు నవ్వీలాసముల్
సరసిజసంభవాదులును * స్వాంతమునందు నెఱుంగ నెంచి య
బృరపడి మోహవార్నిధిని * మున్గ గనిక నెవం డెఱింగెడిన్. ౧౫
- సీ. కౌపునఁ గష్టసా * ఖ్యంబు లశ్రాంతంబుఁ, గాలవశంబునం * గ్రాలుననుచు
సకలకర్మంబులు * జగదీశుఁ డైనయీ, హరి కధీనంబులై * యమరుననుచు
హరియుఁ బ్రభుండయి * యరయఁ గాలాదుల, కనువర్తి యెతన * రారుననుచు
నటులొట * నీవిశ్వ * మంతయు శ్రీకృష్ణ, భగవానువశమునం శ * బరంగుననుచు
- గీ. మదిని నిశ్చయించి * మఱవక శ్రీకృష్ణు | నఖిలలోకనాథు * ననుసరించి
దిక్కులేనిప్రజల * మక్కువతోఁ జూచి | ప్రోవుమయ్య ధర్మ * పుత్రసీవు. ౧౬
- వ. అని పలికి భీష్ముండు వెండియు నిట్లనియె ౧౭
- శా. సాన్నిధ్యంబు ననుగ్రహించుచు మహా * సోహార్దముం జూపుచున్
ఖిన్నత్వంబును బాపుచున్ మిముఁ గృప * న్వీక్షించుకృష్ణుండు సా
క్షాన్నారాయణుఁ డాత్మమాయఁగొని వి * శ్వంబెల్ల మోహింపఁగా

- గీ॥ తెలిసికొనెఁ బామరులుఁబండితులునుశక్తులునునశక్తులుమున్నుగాఁదనరుభూజ
నమ్ములకు నెల్లవిధిచోదితమ్ములైనధర్మములఁజక్కఁగాధర్మతనయుఁడపుడు. ౨౬
- గీ॥ బ్రహ్మచర్యాదికాశ్రమఁబ్రాహ్మణాది । వర్ణముల కంచితంబులై ♦ వఱలి కామ
మును నకామం బుపాధిగాఁదనరుచుండు । నలప్రవృత్తినివృత్తిధర్మాళి నెఱిగె.
- గీ॥ తగ సతీధర్మములు రాజధర్మములునుదాసధర్మములును మోక్షధర్మములును
భాగవతధర్మములునువిభాగపూర్వకముగఁబ్రశ్నించియెఱిగెనావిమలగుణుడు. ౨౭
- క॥ పురుషార్థచతుష్టయమున । కిరవగు ధర్మంబు లప్పు ♦ డెఱిగె నృపుఁడు వి
స్తరముగ సంక్షేపంబుగ । సరగున ధర్మంబు లెల్ల ♦ సాధనములతో. ౨౮
- క॥ ఇతిహాసంబుల నాఖ్యానతతుల నెఱిగించె ధర్మనందనునకు స
మ్మతి ధర్మములన్నియుఁ గురుపితామహుఁడు విశదవాక్యవిన్యాసమున. ౨౯
- వ॥ ఇవ్విధంబున స్వేచ్ఛానియమితమరణుండును బరమయోగీంద్రుండును సర్వశా
స్త్రార్థతత్వజ్ఞానపరిపూర్ణుండును ధర్మాచార్యుండును నైన భీష్మాచార్యుం
డొదార్థంబునఁ జేసి ధర్మనందనున కఖిలధర్మంబులం గలతెఱంగున నెఱిగించు
నాసమయంబున. ౩౦
- క॥ చిరముఁ దనమానసంబునఁ । గరము శుభప్రదము పుణ్యకాలం బని వా
విరిఁ గోరు నుత్తరాయణ । మరుదెంచుటఁ గాంచి భీష్ముఁ ♦ డాసమయమున. ౩౧
- సీ॥ జనకసౌఖ్యమునకై ♦ శాశ్వతబ్రహ్మచర్యమును సాధించిన ♦ విమలబుద్ధి
పలుకుతోడన కరామలక మాసకలరాజ్యమును ద్రోసినమహాత్యాగమూర్తి
పటుశక్తి రామునంతటివాని నేడాట, లాడించినట్టి వీరాధివీరుఁ
డవసానకాలమం ♦ దాత్మసన్నిధికి శ్రీపతిని రప్పించిన ♦ భక్తవరుఁడు
- గీ॥ పలుకు లుజ్జగించి ♦ పవనంబు బంధించి । దేబంధమెల్లఁ ♦ దెచ్చించి తెచ్చించి
మలయునిందియములమనముననియమించియమ్మనంబుబుద్ధియందు నుంచి. ౩౨
- సీ॥ మధురమనోహరమందహాసముతోడ, ముగ్ధమోహనముఖాంబుజముతోడ
నందమాసరిసరియవయవంబులతోడ, లావణ్య మొలుకుఘాలమ్ముతోడ
నాశ్రితులను బోచునభయహస్తముతోడ, రమణీయపీతాంబరంబుతోడఁ
గరుణామృతంబును ♦ గురియుచూపులతోడ, నంబుదశ్యామలాంగంబుతోడ
- గీ॥ నాల్గుభుజములతోడ నానందమొప్ప । నెదుట వేంచేసియున్న శ్రీకృష్ణునందుఁ
జక్కఁగామానసంబునుసంఘటించి । కన్నుగవమూసిధ్యానింపఁగాఁదొడంగ.
- మ॥ పరిశుద్ధం బగుధారణాబలమునం ♦ బ్రాగ్భముం బాసి శ్రీ
హతీ పీఠించుటఁజేసి యాయుధచయఁప్రాప్తార్తి బోదోసి, జే
హర్షితా రోసి జితాఖిలేంద్రియమహావ్యాసంగుడై వేడె న
క్కురువృద్ధుండు శరీరము విడుచుచుఁ ♦ గోపాలచూడామణి.

—* శీఘ్రుడు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట *

- సీ॥ అశాంతమును భరన్యాసంబుఁ గావించి, తనువేడుభక్తుల ♦ మనుచువాఁడు
అఖిలహాగాదులకన్నను జీవుల, కన్నను భిన్నుడై ♦ యుమరువాఁడు
సతతాపరిచ్ఛిన్నసదమలస్వాభావి, కానందశాలియై ♦ యలరువాఁడు
అటులయు నొకతావునందును విహరింప, లీలాశరీరుడై ♦ గ్రాలువాఁడు
- గీ॥ తనదుసంకల్పమాత్రంబునన సమస్తజీవులకు సంసరణవృత్తిఁ ♦ జేర్చువాఁడు
నైనశ్రీకృష్ణునందు ననన్యమగుచు । సుస్థిరంబుగ నామతి ♦ సొచ్చుఁగాక. 32
- సీ॥ కనుఁగొనునంతనే ♦ కన్నులు చల్లఁగా, భవనమోహన మైనమూర్తివాఁడు
స్పృహణీయసౌందర్యవిమలలావణ్యమై, గ్రాలుతమాలవర్ణంబువాఁడు
ప్రాభాతసూర్యసువర్ణకిరణభూషణం బగుపీతాంబరంబువాఁడు
మోముపైఁ గోమలశ్యామలసుస్నిగ్ధ, కుటిలకుంతలములు ♦ గునియువాఁడు
- గీ॥ నగుచు నాశ్రితవాత్సల్యమాదరించి । పార్థసారథి యైనయప్పరమపురుషు
నం దనన్యప్రయోజనంబైనప్రేమమెప్పుడస పాయమగుచునా ♦ కెసఁగుఁగాక. 33
- సీ॥ అశ్వఖురోద్ధాతమైన పరాగంబు, కుటిలాలకముతోఁ ♦ గూర్చి నెఱవ
నాయాసజనితంబులైన ఘర్మాంబువు, లాననాంబుజముపై ♦ నభినయింప
మామకసునిశితమార్గణాలికిఁ దను, త్రాణంబు క్షీణమైదారిజూపఁ
దత్కవచమున కెంతయు నస్పృగ్ధారలు, పూచినమోదుగుపొలుపుఁ దెలుపఁ
- గీ॥ బగ్గములఁ జేతఁ గైకొనిపార్థరథముఁగడపు చనిలోన నాముందుఁ ♦ గానవచ్చు
నట్టి శ్రీకృష్ణభగవానునందు నెపుడు । నిశ్చలంబుగ నాబుద్ధి నిలచుఁగాక. 34
- సీ॥ భక్తవాత్సల్యంబువైకొన నీచంబు, నాక సారథ్య మంగీకరించి
కమనీయతరదివ్య ♦ కరపల్లవములతోఁ, గతినంబు లైనపగ్గములఁ బూని
కవ్వడి శాసించుకైవడి నుభయసే, నామధ్యమున స్వందనంబు నిలిపి
శుభబద్ధప్రిప్రసారముచేతన యరాత్రి, నైనికాయుష్యంబు ♦ సంహరించి
- గీ॥ సంగళారంభసమయమునం గడంగి । సమధికోత్సాహభరితుడై ♦ శంఖనాద
మాచరించెడు శ్రీకృష్ణునందు నాకు । నిరవధిక మైనప్రేమంబు నెగడుఁగాక. 35
- సీ॥ కలన నెందును దేశికులను తండులను దా, తలనుబంచులనుమిత్తులను గాంచి
బౌద్ధధనంబున స్నేహభరమున ధర్మభీ, తిని దద్వధము పాప ♦ మని వచించి
యాత్మయాభ్యాత్మ్యంబుసరయఁజాలక దేహ, మునె యాత్మగామనంబునదలంచి
క్షుత్రియాన్వయులకు ♦ సద్ధర్మ మైనయు, ధమును గేవలమధర్మముగ నెంచి
- గీ॥ విముఖుడై యున్నప్రాథునికుమతి నెల్ల । నాత్మవిద్యోపదేశంబు ♦ నాచరించి
తెరలఁజేసినయట్టియప్పరమపురుషునంఘులం దనురక్తి నాకమరుఁగాక. 36
- సీ॥ తనప్రతిజ్ఞను ద్రోసియును నాదుశపథంబు, సఫలం బొనర్చువాత్సల్యగుణము
శితశరంబులను నొచ్చినయట్లు కలఁగి తో, డనె చేతఁజక్రంబుఁగొ నెడు మహిమ

- పగ్గముల్ విసరి కోతుమునం దటాలున, ధగణిపై దుముకు నుత్సాహశక్తి
 యుత్తరీయముజార హుమ్మని పుడమిగ్ర, క్కదలఁ బాదము లుంచుకార్యదీక్ష
 గీ॥ క్షతజపూర్ణంబు నిర్భిన్నకవచమయ్యు, మాటికినిజూడ నూరించుమధురమూర్తి
 యలరఁగరిపైకి సింగమట్లగుదెంచు । నట్టికృష్ణుండునాకుదిక్షగునుగాక. 32-33
 సీ॥ ఒకకేల మునికోలనొకకేలఁ దేజీల, పగ్గముల్ విడువకపట్టుకొనుచు
 మొనసినయుత్సాహమున నశ్వముల సారె, లీల ధేయని యదలించుకొనుచు
 నేప్రమాదంబు రానీయక తనసవ్య, సాచిని జక్కగాఁ జూచుకొనుచుఁ
 గమనీయమందహాసములతో నైసిక, శ్రేణినంతయుఁ గటాక్షించుకొనుచుఁ
 గీ॥ బరఁగునెవ్వానిదివ్యరూపంబుఁ గనుచుననిఁబడెడువారికి లభించు నట్టగుణము
 లట్టిశ్రీకృష్ణునెడఁబయాణాభిముఖుడైననాకెంతయును బ్రేమమమరుఁగాక. 34
 సీ॥ సర్వకాలము సర్వసందర్భముల సర్వ, భావంబులను సమర్పణమొనర్చి
 లలితకటాక్షవిళలాసగమనహాసములఁ బ్రేమభరితలై పూజఁజేసి
 మతిమానుషంబులై యఘశోషణంబులై, యలరారు చర్యలననుకరించి
 జ్ఞానశక్త్యాదిమహానన్యసామాన్య, నిలసితదివ్యలీలల స్రవించి
 గీ॥ యద్భుతానందపారవశ్యమున గోపతరుణులందఱు నెవనిసాధర్య మంది
 రట్టి శ్రీకృష్ణ పరమాత్మయందుఁదవిలిప్రేమనామాససమువిహరించుగాక. 35
 సీ॥ అఖిలయాగములయం దద్వితీయం బైన, రాజసూయమహాధ్వరంబునందు
 నత్యద్భుతాలంకారీయాలంకృతంబై ప, రఁగుచిశాలసభాంతరాళమందు
 సర్వాతిశాయి తేజస్సనుచితమహా, న్నతరత్నసింహాసనంబునందు
 వ్యాసనారదభరద్వాజవసిష్ఠాది, మాసవర్యుల సన్నిధానమందు
 గీ॥ ధన్యుల మఱుచు నృపనరుల్ దలంచుచుండఁ ధర్మవిజ్ఞాతయగుధర్మతనయుచేత
 నగ్రపూజ గ్రహించినహరిస్వరూపమంతయునునాకుగోచరంబగునుగాక. 36
 సీ॥ సర్వాంతరాత్మయు సర్వశక్తియు నైన, తన్ను జగర్మూమారుతంబుఁ జేసి
 ప్రబలపాండవధార్తరాష్ట్రవంశంబుల, సమర్థకవేణుదండములఁ జేసి
 తనమహత్వంబు నెంతయుఁబరస్పరము ఘ, న్నగణముఁ గూర్చెడిమహాజవముఁజేసి
 యతిభయంకరభారతాహవంబును భగ్గు, మని ముగిడునట్టిచండాగ్నిఁజేసి
 గీ॥ ఖలు లనెడువేణువనములఁగాల్చి భూభారంబు దీర్చిన కృష్ణపాదాంబుజంబు
 లాశ్రితాహారంబులేనాశ్రయించియీమనుష్యదేహమునుద్యజింతుగాక. 37
 ౩౯ సీ॥ ఏకరూపంబున నెసఁగునెవ్వఁడు నభి, యున నొప్పునగుబూపునివిధమునఁ
 బెక్కురూపములఁ బెక్కుజీవులఁజూచ్చి, యెనఁడు జలాదులందినునిమాడ్కి
 నంట పెవ్వాని జీవాత్మదోషములు జ, లాదిదోషంబు లయ్యర్కునట్లు
 నిరుపమశుభగుణాన్వితుడై తగు నెవ్వఁ, డద్భుతదీప్తి నర్యముఁడువోలె
 గీ॥ గాఢ మైనయబ్రహ్మత్వకస్వతంత్రవస్తుమోహము దేహత్వభావమోహ

మంతయుఁ ద్యజించి యట్టిశ్రీకృష్ణ దేవునిపుడ పొంది సతంబు నుభవించునాక.

వ॥ అని యిట్లు శ్రీకృష్ణపరమాత్మయందు మనోవాగ్దృష్టివ్యాపారంబులఁ బ్రత్య గాత్మ ననుసంధానంబుఁ గావించి ప్రాణవాయువు నంతర్లీను బాసరించి పాంచ భౌతికం బైనశరీరంబును విసర్జించి యర్చిరాదిమార్గంబున దేవవ్రతుం డప్పరమ పురుషునిసన్నిధానంబునం జేరె నంత. ౪౩

క॥ అట నున్నవారు భీష్ముఁడు । పటుగుణసంభరితు దోషభంజకు హరిఁ జే రుటఁ గని రాత్రిం బట్టులాయటు మౌనముఁదాల్చి రెల్లరాసమయమునక. ౪౪

చ॥ ఘోరసైను మంగళస్వనసమున్నతముల్ సురమర్త్యదుందుభుల్ దొరసైను గర్జ పేయము లలూనరసంబులు దేవగానముల్ నెరసెను జిత్తసౌమ్యములు । నిర్మలహర్షమహాతరంగముల్ పొరసెను మంజుళంబులు బ్రభుల్లమనోహరపుష్పవర్షముల్. ౪౫

క॥ ఆడిరి యచ్చరలుం గొనియాడిరి భీష్మునిపరాక్రమాదికమును గొం డాడిరి హరికారుణ్యముఁ । బాడిరి తస్మహితనిత్యభాసురలీలల్.

క॥ తరువాత ధర్మసుతుఁ డబ్బరముగ దహనాదికృత్యము లొనర్చి యటక గురువృద్ధఁడౌపితామహుఁమరణమునకుఁ గుందెనిమిషమాత్రము మదిలో. ౪౬

మ॥ చని రంతక నిగమాంతవేద్యమగుచున్ । జానొందులీలావిధం బును బోధించెడిదివ్యనామములచేఁ । బూర్ణం బురాపూరుషున్ ఘను శ్రీకృష్ణు నుతించి యవ్విభు నెదన్ । హత్తించుకొంచుం దదా జ్ఞను మానీశ్వరు లాశ్రమంబులకు నానందంబునం బొందుచున్. ౪౭

గీ॥ ధర్మతనయుండు కృష్ణసోదరులతోడ । హస్తిపురిని బ్రవేశించియంత నాత్మ సుతులకై యేడ్చు వృద్ధదంపతులఁదల్లిదండ్రులనుజేరనగి వందన మొనర్చె. ౪౮

మ॥ హితముం గూర్చెడుమంచిమాటలను దానెన్నెన్నియో చెప్పి యు న్నతభావంబునఁ దల్లిదండ్రులకు నంతశ్శోకముం బాపి శ్రీ పతియున్ వారు ననుజ్ఞనీయ ధరణీపాలుండు కొంతేయుఁడున్ బిత్తపైతామహారాజ్య మేలఁ బ్రజలం । బ్రేమించి కాపాడుచున్. ౪౯-౫౦

క॥ ధర్మాత్ముడై తలిర్చెడు । ధర్మతనూభవుఁడు తనదు । ధరణీప్రజలన్ ధర్మమతిన్ వర్ణాశ్రమధర్మంబులు దప్పకుండఁ । దగ రక్షించెన్.

10 వ య ధ్యాయ ము.

వ॥ అనిన విని ధర్మపుత్రుని ధర్మపరిపాలనంబును సవిస్తరంబుగ నాకర్ణింప నెంచి శౌనకమునిసత్తముండు సూతపౌరాణికోత్తమఁ గాంచి యిట్లునియె.

శా॥ అన్యాయంబుగ సంగ్రహించి తమరాజ్యాంశంబు సర్వంబు దౌ ర్జన్యంజేర్పడ నాతతాయులగుదుర్వాప్యపారులన్ వైరులన్ జన్యంబుండు వధించి సోదరులతో । సద్ధర్మవిన్యాన్యమూ

- ర్థన్యం ధైతగుధర్మనందనుఁ డెటుల్ ధక్షించె ధాత్రీప్రజన్? ౧
- గీ॥ రాజ్యపాలనంబు ధమణీయధర్మసంయుక్తముగ నొనర్చి యుత్తమోత్తముండు పాండవాగ్రజుం డూర్జితుఁడు తదానంతరమున నేమి యాచరించె?
- వ॥ అనిన శౌనకుం గాంచి నూతుం డిట్లనియె. ౨
- మ॥ అరయన్ వేణువనాతిఘర్షణజదావాగ్ని విడంబించుచున్
విరతి బూననిఘోరవంశకలహాగ్నిం దగ్ధ మైపోవు న
క్కురువంశంబు సముద్ధరించె విజితాఘండా పరీక్షిన్నరే
శ్వరుప్రాణంబులు నిల్చి కృష్ణుఁడు జగద్భద్రైకవర్ధిష్ఠుడై.
- గీ॥ కృష్ణుఁడుదయామయుఁడుపరీక్షిన్నపుండు పెద్దవాడగువఱకు నీ పృథివినేలు
మనుచు బాండవాగ్రజునకు నానతిచ్చి హర్షితుండయ్యె గృతకృత్యుఁడగుటజేసి.
- మ॥ హితముం గూర్చెడు భీష్మపల్కులును శ్రీకృష్ణోక్తులుం జక్కగా
మతి నూహించి త్యజించి మోహమును సమ్యక్జ్ఞనియై యేలె శ్రీ
పతిసాయంబున ధర్మనందనుఁడు గొల్వం దమ్ము లిందుగిండటుల్
చతురంభోధిపరీవృతాఖిలమహీచక్రం బవక్రింబుగన్. 3
- చ॥ సమయముఁ దప్పకుండ ననిశంబును వర్ష మొసంగ మేఘముల్
ప్రమదముమీఱఁ గోరుకొను పంటలఁ బండగజేయు భూమిక్షీ
రము లిడుచుండు ధేనువిసరంబులు మేల్పొదుగు ల్దలిర్ప భూ
రమణుఁడు ధర్మనందనుఁడు రాజ్యము నేలెడునప్పు డొప్పుగన్. ౪
- మ॥ ఫలియించున్ వివిధౌషధీప్రకరముల్ బాగొప్ప నెల్లప్పుడున్
విలసించున్ బహుచిత్రతన్ననిచయాన్వీతంబులై తోయధుల్
తులకించున్ విమలాంబుసంభరితకల్లోలంబులై వాహినుల్
బలభిద్యైభవమొప్పు ధర్మజుఁ డిలం బాలించుకాలంబునన్. ౫
- గీ॥ అవిరళంబుగ సప్తధాతువులచేత ధారుణీధ్రంబులన్నియుఁ దనరుచుండు
వనములు సుపుష్పఫలములవఱలుచుండుమించిధర్మజుఁడిలనుబాలించునపుడు.
- గీ॥ ధర్మవిదుడైనధర్మనందనుఁడుధరణి నేలుచుండెడునపుడొక్కఁడేని దపము
ధర్మమునుదీర్థయాత్రయుఁదలఁపనట్టిఖలుఁడువిప్రోత్తములయందుఁగానఁబడఁడు.
- చ॥ భవములఁ బాపి భద్రము లభంగురభంగి నొసంగి యేలు కే
శవుఁడు రామామనోహరుఁడు సర్వశరణ్యుఁడు తృప్తి బొందున
ట్లవనివిభుల్ యథావిధిగ యాగములం బొనరింతు రిట్లవై
భవమున ధర్మనందనునిపాలనమందు నమందభక్తితోన్. ౬
- గీ॥ పరమధర్మపరాయణత్వమున వైశ్యజనులు మురజిత్పదాంబుజాన క్తచిత్తు
లగుచుగోరక్షణమొనర్చిభ్యాతిగాంచిరుర్వి నాధర్మసుతుఁ డేలుచుండునపుడు. ౭
- గీ॥ అన్యకామినులను దల్లులనుచు నన్యధనముమృత్తికయనుచు డెండవమనఁజల్పచి

పెద్దలకుఁ బ్రీతిసేవగాఁ వింత్రుశూద్రు | లనయము నజాతశత్రురాజ్యంజునందు.
 క॥ అతివృష్టి యనావృష్టియు | క్షీతిజనులకుఁ దెలియ దెపుడుఁ ♦ జింతాకులులైఁ
 గుతిలపడరు పరమసుఖాన్వితు లౌదురు ధర్మపుత్రివిషయమునందున్.
 ౯౦ గీ॥ ఆధిదైవికంబు ♦ లాధ్యాత్మికంబులు | నాధిభౌతికంబులైన వ్యాసు
 లాధులాదిగలుగుఁ బాధ లెన్నఁడెఱంగి | రామహీశురాజ్యమందుఁ బ్రజలు. ౯౧
 వ॥ అని చెప్పి సూతుండు వెడియు నిట్లనియె.

—* శ్రీకృష్ణుడు ద్వారకానగరమున కేగుట *

చ॥ సుగుణవిభూషణుండు ప్రియసోదరి యైనసుభద్రకోర్కిఁ దీ
 ర్పంగఁ బరమాపుత్రై పరంగుపార్థులకు న్వగపుక శమింపఁజే
 యుగ నివసించి కొన్ని నెల ♦ లచ్యుతుఁ డాగజపట్టణంబునన్
 దగువిభవంబుతో నపుడు ♦ ద్వారక కేగుతలంపు గల్గినన్.
 మ॥ తనకుం బ్రాయమునందుఁ బెద్దయగుటన్ ♦ దైత్యారియున్ ధర్మనం
 దనుఁ డాజ్ఞప్తియొసంగి వీడ్కొలుప నాధర్మజ్ఞ సాష్టాంగవం
 దనపూర్వంబుగ గౌరవించి యటమీఁదన్ వాయుపుత్రాదులన్
 మనసారం బిగికొఁగిటం బొదివి పిన్నల్ మొక్క దీవించుచున్.
 ఉ॥ మందిరమందునుండి సుకుమారపదంబుల మెల్లమెల్ల నా
 నందము వెల్లిగొల్పుగమనంబుల నేగి విచిత్రకాంచన
 స్తందనమెక్కె నందఱును ♦ సందడిజేయుచు నందుఁజేర గో
 విందుడు మందహాసముఁ పేతమనోజ్ఞమసఖారవిందుడై.
 పీ॥ చాపది కుంతి గాంధారి యుత్తరసుభద్రయు మున్నుగాఁగలరాజముఖులు
 ధృతరాష్ట్రుడునుధర్మసుతవాయుసుతులుమా, దేయు తాదిగధరితీరమణులు
 సర్వశాస్త్రార్థవిజ్ఞానసంపన్నులు, ధౌమ్యుడు మొదలైన ♦ ధరణిసురలు
 పెద్దల సేవించి ♦ వివిధధర్మముల గ్రహించుసంజయముఖ్యభృత్యవరులు
 గీ॥ కరమపురుషుడైన ♦ వసుదేవతనయు వియోగ మించుకైన ♦ నోర్వలేక
 నడచి రెల్లవారు ♦ నానావిధంబుల | నరదమేగుమార్గ ♦ మనుసరించి. ౯౧-౧౦
 చ॥ దొరకొనుసాధుసంగమున ♦ దుర్జనసంగతిఁ బాయుచున్ మనో
 హర మగుతద్యశంజు వినినంతన వీడఁగ తేడు మర్త్యుఁ డా
 దరము దలిర్పఁగా శయనధర్మసభోజనభాషణాదులం
 బరంగి యనన్మృతైన నికఁ ♦ బాయుదు రెల్ల ముకుందుఁ జొండవుల్? ౧౧-౧౨
 చ॥ అరయుచుఁ గుంతి మున్నయినయంగనులున్ యమపుత్రుఁ డాదిగాఁ
 బురుషులు బాంధవంబుఁ బరిపూర్ణసుహృత్త్వము వీడలేక యా
 నరసఖుతోడఁ జిత్తము చీనన్ గనురెప్పలువాల్చు కత్తెన్
 దిరుగఁగఁజొచ్చి రాహరిఁ బడింబడిఁ జూఱుచు నచ్చటచ్చటన్.

- క॥ వెడలెడునప్పుడు హరినై నడరెడు ప్రేమంబుచేత ♦ నశ్శులు గ్రమ్మం
దడయక యతికష్టమునం । బడఁతుక లరికట్టి రగు నమంగళ మనుచున్. ౧౪
- మ॥ హరివిచ్చే నెడునప్పు డొప్పెఁ దుములంబై యేకకాలంబునం
గరతాళధ్వనులున్ విపంచిరవముల్ ♦ ఘంటానినాదంబులున్
వరభేరినిదంబులున్ మురజనికావణంబులున్ గోముఖో
త్కరశబ్దంబులు దుందుభిస్వనములున్ ♦ శంఖవ్రజారావముల్. ౧౫-౧౬
- క॥ ప్రియుఁ డైనఫాల్గునుఁడు విప్రియము సమస్తము హరించి ♦ ప్రియ మిడుప్రాణ
ప్రియతమునకు నాసత్యాప్రియసకుముతైపుగొడుగుప్రియమునబట్టెన్. ౧౭
- క॥ ప్రేమమయుఁడు హరి కప్పుడు । భూమానందమున నుద్ధవుఁడు సాత్యకియున్
శ్రీమంతములై తగువింజామరలను బాని వీవసాగిరి వేడ్కన్. ౧౮
- ఉ॥ ఇమ్ముగ హేయదూతకుశలై కగుణాశ్రియుఁ డైనశౌరి కా
మమ్ములవన్నియుం గలుగ ♦ మానితుఁడై తగియుంటచే నన
ర్హమ్ములు బ్రేమభక్తివినయమ్ములచే నొనరింపనౌట న
ర్హమ్ములు నైనబ్రాహ్మణుల ♦ యాశిషవాక్యము లొప్పె నెల్లెడన్. ౧౯
- వ॥ అయ్యవసరంబున.
- క॥ హరిపై జిత్తముదవులగఁ । బరసుందరలెల్ల గగ్గముల కధికమనో
హరముగ నీరీతిఁ బరస్పరమును భాషించుకొనిరి ♦ ప్రమాదాన్వితలై. ౨౦
- ౯౧ సీ॥ ప్రళయకాలమునసత్త్వరజస్తమోగుణప్రభవంబునకునుబూర్వంబునందు
సకలకర్మకారశక్తులు పూని కా,ర్యమ్మునందుఁ బ్రవృత్తినిందకున్న
నతినూత్నచిదచిన్దయజగచ్చరీరుఁడై, యఖిలనియామకుండుగుఁడు నెవఁడు
కడఁక సృష్ట్యాదిసంకల్పమొనర్పమి, నవిభక్తనామరూపాభ్యుదగుచు
- గీ॥ నరయ నొక్కరూపున నిమిత్తాంతరగబులేక యలరారు నయ్యతిలోకమూర్తి
యైనవాసుదేవుఁడితండ్రియనుచునొక్కపడఁతిసద్భక్తిహరిఁజూచిపల్కెనపుడు. ౨౧
- ౯౨ సీ॥ కారణావస్థ నొక్కఁడు నద్వితీయుఁడై, తనదుసంకల్పగబుసన శరీర
భూతు లైతనరుజీవులకుఁ దిరోధాయకంబు సృష్టికి నున్ముఖంబు నైన
ప్రకృతి ననుసరించి ♦ పరికింప నామరూపాదులులేని జీవాత్మయందు
నతులశక్తిని సంతరాత్మయై చొచ్చి య,వానికి నామరూపములఁ గూర్చ
- గీ॥ హృదయమునఁ దలంచియెవఁడు వేదముఁబ్రవర్తించఁజేయుచుండుదివ్యమహిమ
నమ్మహాత్ముఁడైనయచ్యుతుఁ డీకృష్ణుఁడే యటంచుఁబలికెనింతియొకతె. ౨౨
- చ॥ విరియఁగ బ్రాణనాయువుల ♦ వేయరికట్టి జితేంద్రియత్వముం
బరఁగ వినిర్మలంబయిన ♦ భావముతో దృఢభక్తియుక్తులై
ధరఁ గనుచుండు పండితవతంసులు నిత్యము వేనిరూప మా
దరమున నమ్మహామహుఁ డితిండ్రి యటంచ నె నొక్కకాంతయున్. ౨౩

సీ॥ గానం బావర్తు రెఁబన్వనిసత్కథలు వేదాంతంబులందు వేదాంతవేత్త
 లెవఁ డొక్కఁడయ్యుఁదానీప్రపంచంబును, బుట్టించుఁబోషించుఁబొడవడంచు
 జగదంతరాత్మయైతగియు నెవ్వఁడు తద్దోషసంబంధాతిదూరుఁ డగును
 నాశ్రయించినమాత్రినశాంతమెవఁడుయో, గక్షేమములఁబూనికాచుచుండు
 గీ॥ నట్టిదివ్యమూర్తి యైన లక్ష్మీమనోహరుఁడు వాసుదేవుఁడనఁగ నిట్లు
 లవనియందుఁదాశుభావతారముఁబూని పరఁగునంచునొక్కపడఁతివల్కె. ౨౪

మ॥ అనయంబు విషబుద్ధులై నృపులు గర్వాంధ్యమ్మునన్ సీచవృ
 త్తిని గైకొంచు నధర్మమార్గమున వర్తింప జగంబంతయు
 మనుపం గృష్ణుఁ డితండ గైకొని మహామత్స్యాది రూపంబులన్
 ఘనషాడ్గుణ్యముఁ గీర్తియుం గరుణయున్ ధర్మంబు స్థాపించెడున్. ౨౫

మ॥ ముదితా! యెవ్వనిపాదసంస్మరణ మంభోజాసనేంద్రాదిక
 త్రిదశాధీశులకెల్లఁ బావనత సంధించున్ సతం బట్టిచో
 సవయుం డీహరి యీపరాత్పరుఁడు దా జన్మించుటంజేసియే
 యదువంశంబు పవిత్రమయ్యె నని పుల్లాబ్జాక్షి యొక్క ర్తనెన్. ౨౬

క॥ మధురాలోకనముల నిమ్మధుసూదనుఁడడుగు లిడుట మహిత సుకృతధా
 మధురంధరమైయొప్పెడు, మధురాపుర మనుచు నొక్కమగువ వచించెన్.

సీ॥ ఈకృష్ణపరమాత్మనీక్షించి యానంద మునఁ బొందు నేపురంబున జనంబు
 లీన్యామూర్తి పాదన్యాసములను ధన్యంబులై తనరు నేనగరభూము
 లీసర్వలోకేశువాసంబుచే మించు, నింద్రపురమునైన నేపురంబు
 ఈవాసుదేవులీలావిశేషములు గ, న్పట్టు నశాంతమేపట్టణమున

గీ॥ నట్టి ద్వారక సర్వలోకైకవినుతభాగ్యసాభాగ్యవైభవప్రాభవములు
 గలిగికలిగించునిలకునఖండపుణ్యమునుయశంబునుననియొక్కవనితవలీకె. ౨౭

చ॥ తమతమయంతరంగములఁ దద్దయు నొద్దికతోడఁగూడి యే
 సుమహితమూర్తిపాదములఁజొన్ని వ్రజాంగనలెల్ల సారె మో
 హముఁ గనుచుండు రాసరసిజాతునితీయనిమోవితేనె భై
 ప్పిమొడలుగాసతీజనము బొల్పుగఁ గోలుచునుండు నెప్పుడున్. ౨౮

శా॥ తాపధ్వంసకు శౌరిగూర్చి తొలి నేదానంబుఁ గావించిరో
 యేపుణ్యంబు లొనర్చిరో మఱియుఁ దామేనోముల న్నొచ్చిరో
 యీపద్మాక్షుని యోగివంద్యుఁ గనుఁగొంటేదుర్లభం బద్ధిరా!
 ప్రాపింపంబడె నంచితాధరనుధాపానంబు నవ్వారికిన్.

ఉ॥ అంకిత మాస్వయంవరమునం దతిమత్తులఁ జైద్యముఖ్యులం
 బొంకమడంచి మించిన యపూర్వపరాక్రమవిక్రమంబునే
 యుంకువఁ జేసి తెచ్చె గమలోదరుఁడీతఁడు భైష్ణిమున్నుగా

బంకజపత్రేనేత్రీలను ♦ భాసురదివ్యవిలాసగాత్రీలన్.

౨౯

చ॥ పృథితిదుష్టసత్త్వమునఁ బైకొని శత్రుసమూహమున్ వికా

వికలానరించి యెల్లరను ♦ వీడక దాఁజెఱఁబట్టుమానిమా

రకు నరకున్ వధించి కడుఁ బ్రభవమొప్పు బదాఱువేలక

స్యకలను దెచ్చె నీసరసిజాతుఁ డుదంచితకార్యదత్తుడై.

మ॥ ఉవిదా! మార్దవముం బవిత్రతయు లేకున్నన్ సతీధర్మమున్

సవిశేషం బానరింతు రాగరిత లశాంతంబు నయ్యిందిరా

ధవుఁ డవ్వారిగృహంబుల న్నిలిచి “కాంతా రుక్మిణీ! యింతి జాం

బవతీ!” యం చిటు చక్కఁగాఁ బలుకుచున్ ♦ వర్తించు, రాఁ డీవలన్. 3౦

వ॥ అని యిద్విధంబున సంభాషించుపౌరాంగనలవాక్యంబు లాకర్ణించుచు మందస్మి

తామృతభరితంబు లైనకటాక్షవీక్షణంబుల వారి కానండంబు సంధించుచు మధు

సూదనుండు మత్తమాతంగంబు తెఱంగునం గమనవిలాసంబు దీపింప నల్లనల్ల

సంగదలి చనుచుండె నయ్యవసరంబున.

3౧

ఉ॥ పాయని ప్రేమ పెంపున నృపాలుఁడు ధర్మతనూభవుండు నా

రాయణుఁ డంచుఁ జూడక యరాతులమూకలు పైకొనన్ మహా

పాయ మదేమి వచ్చునో యటంచుఁ గడుంగడ్డు శంకసేయుచున్

సాయముఁ బంపె నావిజయసారథికి జతురంగసైన్యమున్.

3౨

చ॥ నుడువఁగరాని ప్రేమమున ♦ నూర్కొని యెప్పు డనన్యచిత్త మే

ర్పడ వసియించువారగుటఁ ♦ బాంధవు లప్పుడు వెన్క కేగఁగా

నడుగులురాక దీనముఖులై యొకమాటయు నాడకుండనే

నడచిరి చాలదూరము జనార్దను తేరును వెంబడించుచున్.

33

వ॥ అట్లు సంపూర్ణానురాగంబునంజేసి తనవియోగంబునకు దుఃఖతులై కడుదవ్వరు

దెంచినవారలం గాంచి పద్మనేత్రుండు బాష్పపూరితనేత్రుండై యకుటిలం

బుల్లు, నుదారప్రేమగర్భితంబులు నైనసాంత్యనవాక్యంబుల నెట్టకేలకు వెను

కకు మరల్చి యటనుండి కదలి క్రమక్రమంబుగఁ జనిచని

౪॥ సకలసంపత్కళాసౌమ్యంబు, లగుకురుదేశంబులెల్ల నతిక్రమించి

యఖిలసౌఖ్యమ్ముల ♦ కావాస మనఁ గీర్తి, నలరుపాంచాలరాజ్యమును దాటి

మహితశూరులకు జన్మప్రదేశంబులౌ, నలశూరసేనభూములను గడచి

దీపితయమునానదీప్రాంతములఁ గాంతి, నెగడుపురంబుల ♦ నిర్గమించి

గీ॥ యనఘమైనబ్రహ్మవర్తమునుమఱియును, క్రురురుక్షేత్రమునుమత్స్యదేశమునుస

రస్వతీదివ్యవాహినీప్రాంతములను, దృణజలవిహనవిషయంబులెల్లమిగిలి. 3౪-3౫

గీ॥ అంతఁ గృష్ణుండు సావీరమాది పెక్కుదేశములు మీఱి ద్వారావతీపురంబు

నకుసమీపించియున్నయానర్తదేశమునుజూఱునప్పటికొకింతయల సెహతులు

గీ॥ అయినఁబయనంబు మానకఁయందు నందు | జను లొసంగెడుకానుకల్ ♦ గొను
చు సూర్యుఁ
డవరగిరిశిఖరాలంబిఁదై జలంబుఁబండుఁ గ్రుం తెడువేళకు ♦ నరిగె నటకు. 3౬

11 వ య భాగ య ము .

వ॥ అంత నాభగవంతుం డఖిలసంపత్సమృద్ధంబులును నతిసుందరంబులును నాత్మీ
యంబులు నైతయాన ర్తంబుల కరిగి యనంతరంబున.

౯౩ ఉ॥ అన్య మెఱుంగ తెట్లు దనఁయంఘ్రులె నమ్మి యటన్ వసించుసౌ
జన్యమయుల్ క్రుజల్ భిరహఁజన్యవిషాదము వీగ దేవమూ
ర్ధన్యుఁడు చక్రి యొత్తె నతిధన్యము మాన్యము నందితేష్టరా
జన్యము భంజితారిజనఁజన్య మజన్యముఁ బాంచజన్యకా.

ఉ॥ హృదయముఁ గూర్చె శౌరియరుఁజాధరకాంతులఁ జాలవితగా
నరుణిత మైనశంఖ మది ♦ హస్తపయోరుహభాసమానమై
యరుణసరోరుహప్రకరఁమందుఁ దగన్ ధ్వనిసేయుచున్ మనో
హరరుచి నుల్లసిల్లుకలఁహంసముచాడ్చున దర్శనీయమై.

వ॥ అనంతరంబున.

ఉ॥ క్రమ్మి జగద్భయంకరవిఁకారములం బొనరించుదుష్టసం
ఘమునకున్ భయంబు నొసఁగంగల యమ్మహనీయశంఖరా
జమ్ము వినంబత్తం బ్రజలు ♦ తామరసాక్షుఁడు వచ్చుచుంటఁ జి
త్తమ్మున నిశ్చయించి ప్రమఁదంబును సంభ్రమముం దలిర్పఁగన్.

శా॥ తత్సందర్శనభాగ్య మబ్బు నని వాఁతస్సల్యంబుతో నప్పు డ
త్యుత్సాహంబున శేషశేషముల నన్యోన్యంబు సంప్రీతి శ్రీ
వత్సాంకుం జీతె వచ్చెవచ్చె ననుచున్ ♦ భాషించుకొంచుం దగన్
వత్సత్ వృద్ధులుఁ గూడితా నెదురుగా ♦ వచ్చెన్ జనంబంతయున్.

శా॥ స్వానందానుభవైకభావమున నాత్మారాముఁడుం బూర్ణుఁడౌ
నానీరేజదళాయతేక్షణుని వా ♦ రర్చించి యర్చించి రెం
తే నీలోకము దన్ వెలార్చురవికిన్ ♦ దీపంబు నర్పించుచు
దానన్ గాఢకలన్ యథోచితము ప్రీతస్వాంతులై యందఱున్. ౪౭

వ॥ అట్లు తాన్మతాసంగిన వానిం గని హీనంబులుగాఁ దలంపక భక్తవత్సలుం
డగుప్రభుఁడొకాక్షుండు పరిగ్రహించిన వారను నానందకందళితవదనారవిందు
తైరంత.

శా॥ మనమున నించుకేని తునుఁమానము లేక యుకేవిధంబునన్

గర్భాగ్రంథం ప్రేమవిజ్ఞాన గుణకలముఁ గామమునుండు తండ్రితోఁ

దనములు నోలె నాపదముఁ జూపున కల్లనఁ జేరి శౌరికి

ట్లనిరి మహానురాగమున్ ♦ నత్తటి గద్గదకంత మేర్పడన్.

క॥ శరణంబులు సంస్మృతిభయహరణంబులు సంతతాశ్రితాఖిలజనతా
భరణంబులు నీసుందరచరణంబులు మాకు దిక్కు ♦ సర్వేశ హరీ!

క॥ శ్రీదంబులు త్రయ్యంతవినోదంబులు భవభయాపనోదంబులు సా
క్షాదంబులు నీయాశ్రితాదంబులుఁ గొలుతు మెప్పుడు ♦ పద్మదళాక్షా!

క॥ పదములు సంపదలకు నాస్పదములు సముదారదాసజనములకు భయ
ప్రదములు దుర్మతులకు నీపదములు మౌక్తికము మహాభీవంచి మహాత్మా!

చ॥ సనకసనందనాదిమునిసంఘము సారసగర్భవాసవా

ద్యనిమిషసంచయంబు ననయంబు సమంచితభక్తియు క్షమ

కనక కనక్కిరీటమణితాంతులచేత నులకరించుచు

బ్రీణతులొనర్చు నీచరణపద్మములన్ భజింతు మచ్యుతా!

ఉ॥ ఆదరమొప్ప శ్రేయముల ♦ నాత్మ దలంచుచు మౌక్తికవారికిన్

మేదుర మైనసంపద నమేయముగా నిడి ట్లేమలాభము

బోధియొనర్చి పాపముల ♦ బోకడఁబెట్టి సుఖంఁ జేయు నీ

పాదపయోధులంబులకు ♦ భక్తి బ్రీణాహ మొనర్తు మచ్యుతా!

చ॥ సరసిజసంభవాదిసురసంఘమున్ స్వవశీకరించుచున్

సరము నమోఘవేగమగు ♦ కాలమునైతము వేనినిన్ పశి

కరణముఁజేసికొఁ దరముగాక యశక్తి వహించు నట్టి నీ

చరణసతోధులంబులకు ♦ సాగిలి మౌక్తిక మెప్పు డచ్యుతా!

ళా॥ నీవే తల్లివి తండ్రివిన్ గురుడవున్ ♦ నీవే సుహృద్భక్తమున్

నీవే దాతవు నేతవున్ బ్రీయఁడవున్ ♦ నీవే నిదానంబవున్

నీవే నాధుఁడవున్ మహాప్రభుఁడవున్ ♦ నీవే సమస్తంబు మా

కివే భద్రము లెల్లప్రాప్తుఁ గరుణన్ ♦ వీక్షించి విశ్వాధిపా!

॥ సతతము నిన్ను నమ్మి పరిచర్యలొనర్చుచు ధన్యులైన మా

కితరుల వేడనేల సకలేశ్వరుఁ డాద్యుడు విశ్వభావకుం

డతులదయాపరుండునగునట్టి మహాత్ముడ మీ పయెప్పుడున్

హితమగు నేది మా కొసగు ♦ మంతయుఁ బ్రేమముతోడ నచ్యుతా!

చ॥ శుభకరుణావతోకనము ♦ సుందరమందరమందహాసమున్

• సుభగముఁ బ్రేమపూర్ణ మతిశోభిత మైనమంజూరిబుజులతో

బ్రీభువనదుర్లభం బయిన ♦ దేవరతాపముఁ గొంచు మా కహ

ప్రభుఁడవు నీవ చెప్పనలె ♦ భాగ్య ము బెట్టిదొ భక్త వత్సలా!

క॥ నిరతిశయసుఖము లొసగుచు | బరణమహాప్రభువు గలుగఁ ♦ మా దేవ రవివన్

ధర మేమెగాక యుక సావ్యరు పరులు గలా రమోఘభాగ్యుల మవుతా.

క॥ కురుదేశమొ మధుదేశమొ | యరిగెదు నీ వాప్తజనుల • సరయంగ నపుడో
హరిహరి క్షణమైనను వాత్సరములు లక్షలును గోట్లువలె నగు మాకున్.

క॥ తమమంతయుఁ బాపెడునాకమలాపుని గననిచో జగంబులకుఁ బలెన్
సుమనోహర మగునీరూపముఁజూడకయున్న మాకుఁబ్రజ్ఞ నశించున్.

వ॥ అని యిట్లు ప్రేమగౌరవాదరభరితఁబుగ భాషించుచున్న ప్రజలవాక్యంబు
లాలించి సంతృప్తచిత్తుండై భక్తవత్సలుండు ప్రపుల్లకమలదళమిత్రంబు లైననేత్రం
బుల ననుగ్రహించును బ్రకటించుచుఁ బురప్రవేశంబుఁ గావించె నయ్య
దియును.

చ॥ అగణితసత్త్వసారమున • నమ్మరమర్దను బోలి కీర్తి నొ
ప్పుగు యదుభోజనందకదశార్థముఖాఖిలవీరు లెప్పుడున్
సుగముగ నప్రమాదమునఁజూచుచు నేలఁగఁ గ్రాలు ద్వారకా
నగరము నాగపాలనమునందగు భోగవతీపురం బనన్.

రచ॥ సరగున నెప్పుడున్ వడ్డుతుఁసంభవపుష్పఫలాభివృద్ధిచే
బరఁగెడుపారిజాతముఖిపాదపబృందములున్ లతావిక
స్వరవరమండకంబులును • వర్తిల నొప్పెడు పూవుదోటలన్
విరచితపుష్పవాలులనువెల్గు బురిన్ కమలాకరంబులున్.

క॥ భూరిపురద్వారగృహద్వారంబుల వారిజాక్షువచ్చుట విని శృం
గారముగ నడుపు మంగళాతొరణములు గట్టఁబడియెఁదోరఁపుఁగూర్చిన్.

గీ॥ వింతవింతలధ్వజము లనంతములుగఁగ్రంతలను బొంతలను దారిసంతలను ని
రంతరము నిల్పఁబడినధ్వజాగ్రముల సుగంధశీతలచ్ఛాయమైఁగ్రాలె బురము.

మ॥ రథమార్గంబులు రాచబాటలును వాఁరశాలలున్ మేల్చుతు
ష్పధముల్ వాణిజవీధులు న్నొదలుగా • భాసిల్లువీ డంతయున్
బ్రధితామోఘయశుండు కృష్ణుఁ డిదె చేరన్వచ్చు నంచున్ సుగం
ధధురీణం బగుశీతలోదకమునన్ • సమ్మార్జితంబై తగెన్.

క॥ కలకలలాడెడు పురమున | నలరారె మనోహరముగ • నపుడు కిసలయం
బులుఁ గుసుమంబులుఁ దీయనిఫలముల • నక్షతలు వాడఁవాడల యందున్.

క॥ జలపూర్ణకుంభములు వర్తిల దధ్యాదులును ధూపదీపాదులు రా
జిలుచుండనిక్షుఖండము | లలరఁగ నలరారె బ్రతిగృహద్వారంబున్.

వ॥ అంత నగరపాలకు లగుపరిచారకులు సంభ్రమించుచుఁ ద్వరితగమనంబుల నరిగి
వసుదేవాదులకు హరిరాక నెఱింగించుటయు.

ఉ॥ ధీరజనోత్తముండు పనుదేవుఁడు భాగవతాగ్రగణ్యుఁ డ
కృపియుఁడు సుగ్రహియుఁడు నకుంతిలవిక్రమశాలి రేవతీ
దారుఁడుఁ బారుధేష్ఠుఁడు నుదారుఁడు భీష్మనుతాకుమాకుఁడున్

సారబలుండు సాంబుడును ♦ శౌరిని గన్గొన వేగిరించుచున్. ౧౬-౧౭

గీ॥ అంత నగ్గలంపు ♦ సంతోషవశమున | భోజనములు శయనములు మహాస
నములు విడిచి వేగనడచి రొండొరులను | మీటి వారు హరి నమేయుఁ జూడ.

సీ॥ స్వర్ణమాణిక్యభూషణభూషితంబయి, మొనయుమత్తేభంబు ♦ ముందునడువ
బ్రాహ్మణప్రవరులపావనస్వస్తివా, చనమహావేదఘోషములు సెలఁగ
మహితనానావిధమంగళవాద్యస, మ్మిళితనాదంబులు ♦ మిన్నముట్టఁ
బరిమళభరితపుష్పములును దీయని, ఫలములు నొగిఁ గరంబులఁదలిర్పఁ

గీ॥ బ్రణయజనితమైనభయమున హృదయంబు | లెల్లఁ గంపమంద ♦ నెల్లవారు
“రండురం”డటంచురథము లధిష్ఠించి | ముడముగదురహరికి నెదురుచనిరి. ౧౮-౧౯

క॥ కుండలములమణికాంతులు | గండస్థలములను గ్రమ్మఁగా హృదయమునన్
నిండినమోదంబునఁ జనుచుండెను యానముల వారయోషాజనమున్.

ఉ॥ ఆడెడువారుఁ దాండవముల | ఆడెడువారు మనోహరంబుగాఁ

బాడెడువారు స్తోత్రములఁ ♦ బాడెడువారుఁ గులక్రమంబు గొం

డాడెడువారు మంగళము ♦ లాడెడువారు మురారిగాధలం

బాడఁగఁజొచ్చి రప్పుడొకవారును వీరన కెల్లవారలున్. ౨౦

వ॥ ఇట్లు నిరతిశయంబై సుమహావైభవంబున నభిముఖులై యరుదెంచుపురజనంబులు
బాంధవు లావులు మిత్రులుమున్నుగా నెల్లగం గాంచి దేవకీనందనుం డానం
దంబు నొందుచు నెదురుచనియె నంత. ౨౧

సీ॥ గురువరేణ్యులచెంత ♦ కరిగి శిరమువంచి, సాష్టాంగవందనం ♦ బాచరించి
సదృశవయస్కులౌ ♦ జనుల సమీపించి, గాఢాదరంబునఁ ♦ గొంగిలించి
కారవంబెసఁగఁ జెంగటఁజేరి యధికారి, వర్గంబునకుఁ గరస్పర్శమొసఁగి
తనప్రేమమును జూటగొనినమిత్రులఁ గాంచి, నర్మంబుగాఁ జిటునవ్వునవ్వి

గీ॥ బాలు రాదిగఁదక్కినవారియందుఁ | బ్రేమవీక్షణములఁ బ్రసరింపఁజేసి

శౌరితనతండ్రిమొదలుపంశములవఱకు | నందఱనుయధోచితముగఁ సాదరించె. ౨౨

సీ॥ “నాయనా వచ్చితివా”యని వసుదేవ, జనపతి ప్రేమబాష్పములు విడువ
నభ్యుదయం బొత్త ♦ మనుచు నాచార్యసంఘము మంగళాశాసనములు సేయఁ
బరమపవిత్రముల్ ♦ బ్రహ్మవాక్కులతోడ, ద్విజులుచేయెల్లి దీపెన లొసంగ
“జయవిజయీభవ ♦ జయవిజయీభవ”, యని వందిమాగధు ♦ లనువదింప

గీ॥ మోముదమ్ములందు ♦ ముసిముసినగవులు | మొలకలెత్త స్నేహితులు గనంగ
నంద అనుసరింప ♦ హరి సాధమునకుఁ బో | నెంచి రాజవీధి నేగుచుండె. ౨౩

క॥ అనివార్యవైభవంబున | వనజాక్షుఁడు రాజవీధి ♦ వచ్చుచునున్నాఁ
డని విని మేడలపై నెక్కి నిక్కిగనుఁగొనిరి సతులు ♦ కృష్ణజిహ్వ. ౨౪

ఉ॥ ద్వారవతీపురంబున సతంబు వసించి ప్రతీక్షణంబుఁ గ

న్నారంగ యినివాసు సముదారవికాసుఁ బ్రమోదమాధురీ
పూరితమందహాసు జలపూర్ణఘనాభశరీరభాసు శృం
గారవిలాసుఁ గాంచినను † గల్గడు వారికిఁ దృప్తి యుతయున్. ౨౧

సీ॥ పసియించు నెవ్వనిపక్షంబునం గల్గి, వడఁతి లావణ్యానుభవముకొఱకుఁ
గ్రోలుచుండురు దిశాపాలకు లేవ్వని, బాహుసౌందర్యంబు † భద్రమనుచు
నాసతీరకయందు † రనఘాత్ము లేవనియు, భారవిందమరంద † మానియూని
తృప్తిగాఁ దలలూప † రెవనిపాదాంబుజ, చింతనామృతపానసిద్ధి మునులు
గీ॥ నతిమౌనోజ్జ మాదృశతానందశుతయు వా చామగోచరంబు † ప్రేమమధుర
మనుభవైకవేద్య † మాకృష్ణరూపంబుఁ । గనినవారి కెల్లు † తనివి దీరు. ౨౨

ఉ॥ అమ్మెయి రాజహార్గమన † సాజగదేకమనోహరుండు ఛ
త్రమ్మును జామరంబులును † దాలిచి కొండలు గొల్పుచుండ సా
ధమ్ములనుండి యంగనలు † దందడి సందడి మీఱు బుష్పవ
ర్షమ్ము లవారిగాఁ గురియఁ † బ్రాభవమొప్పఁగ ముందునొడుచున్. ౨౩

గీ॥ సీ॥ రమ్యకాంతుల నీను † రత్నకిరీటంబు, వనజాతబాంధవు † ననుకరింప
స్నిగ్ధమాక్తికసరఃశ్వేతాతపత్రంబు, నమృతాంశురూపంబు † నవఘళింప
నిరువంశలందును † బరఁగువింజామరల్, గురుశక్తులవిధంబుఁ † బరిధవింప
గుండమందారాది † కుసుమపరంపరల్, తారకాశ్రేణియందము వహింప

గీ॥ కనకపీతాంబరముమెఱుంఁగునుహసింప । భవ్యవనమాలయ్యద్రచాపరుచినింప
నీలమేఘంబు బోలి వర్ణింప నొప్పె । నఖలభవనైకమోహనుండచ్యుతండు
వ॥ ఇవ్విధంబున. ౨౪

క॥ ముదమునఁ జని చని జనకునిసదనంబునఁ జొచ్చి మ్రొక్కె † సాధువినయసం
పద నేడ్వొలుతల్లులకును । యదుకులకమలాకరప్రభాకరుఁ డంతన్.

క॥ ప్రేమాంబులగనములచే । సామాధవుఁ జేరదీసి † యంకతలములం
హామగువ లిడుకొని “నఖలభవనైకమోహనుండ” యని వనితమునిచి కుర్చిన్. ౨౫

క॥ మానుగఁ బాలు స్రవించగే । నాశశివశైవసమఁ జేసి † రవు జభిషేకం
బొసరదబ్రాహ్మములచే । నాశసమును ముద్దఁగొనుచు † నందలుఁ బ్రీతిన్.

మ॥ పితృగోహంబునఁ గొంతకాల మటు దా † విచ్చేసి యవ్వారికిన్
వితతానందమొనంగి వందనములన్ † పిహ్నోలు గైకొంచు న
చ్యుతఁ డతల్లిగ నేగ బుడకసహస్రహృదబాహుద

౩॥ పృథినాభారతమనంతకాంతసుఖవిశ్రాంతంబు శుద్ధాంతమున్. ౩౦

౧౬ ఉ॥ అంతః బ్రహ్మసమన్ సతివి † యాత్మవిభిర డతుడెండు నవ్విధం
బంతయు దూరమంద కనుకయుద్భుతహర్షముతోడఁ బుష్ప డ
త్వంతము సిగ్గుచే గనులు † సాశనపద్మము వంచి లేచి ర

కాంతలు స్వాశయంబు వ్రతకర్మముఁ బీతము నుజ్జగించుచున్. 3౧
 ౯౭ గీ॥ కాఁగిలించి రగాధమైఁత్రాల్పుఁజేమఁగనులచేనంతరాత్మతోఁగన్నసుతుల

మూలముననుబడఁతులుఁమోహనాంగుఁడైనతమప్రాణవల్లభుఁనందరపుడు. 3౨
 గీ॥ గాఢమగుఁజేమమును సిగ్గుకల్గుకతనఁవనిత లెంతనిరోధించిఁనను నిలువక
 సరగున నదార్థ్య మేర్పడఁజారె నశ్రుకణములప్పుడు నునువాలుఁగనులనుండి.

మ॥ సరసీజాతుఁడు ప్రాణనాథుఁడు రహస్యస్థానము దుండినక
 మురియెఁబాధఁగఁ బ్రకృతుండినను నెట్లుఁపారికిఁ వానిశ్రీ

మృతకర్మము నూత్ననూత్న నిలసఁజేసెందర్యమై గానరాఁ

భరదేశాగతుఁడైన వేఱ యొక సంతాపింపఁగా నేటికిన్? 33

చ॥ పరమపతివ్రతామణులు ధి వాధు శ్రీశృద్ధిగ వాసుదేవునే
 వరునిగ నెంచి కొల్పెదరు ధి పాయగఁజాలుదు రెట్టులింకఁద
 చ్చరణసరోరుహంబులును ధి జంచలయయ్యును లక్ష్మీసైతమున్
 నిరత మొకప్పుడు విడువఁనేరక సారెకుఁ గొల్పుచుండగన్.

వ॥ అని పలికి సూతుండు వెండియు నిట్లనియె. 3౪

మ॥ అవసాధారముగా నిరంతరదురంతాక్షోహిణీసైన్యముల్

దపులం దేజమునందలిర్చున్మృపులన్ ధి దైత్యులి వైశ్వానరున్
 సవిశేషంబు జనింపఁజేసి వెన వంశవ్రతముం గొల్పుగా
 డ్పువలెన్ దగ్ధులఁజేసె గేలను శరంబుం బూనకే లీలతోన్.

గీ॥ అట్లు లనోన్యమును గలహాగ్నిచేతధరణీధవవంశములనుదగ్ధములుగా నొ
 నర్చి ప్రబలుభూభారమంతయును సంహరించి కృతకృత్యుడై విరమించెశౌరి.

మ॥ తనసంకల్పముచేత భూతలమునం ధి దా నిట్లు జన్మంబుఁ గై
 కొని సామాన్యమనుష్యుడట్టులు మహాఁగూఢస్వరూపంబుతో
 ననయంబుం జరియించుచున్ యువతి వశ్యత్వానుకారంబునం
 గన్తనై వర్తిలుచుండు బాహురుఁడనన్ ధి గంసారి సంసారియై.

35

మ॥ అతిగంభీరతరాత్మభావలలితోద్యన్మందహాసంబులన్

గృతలజ్జామధురావలోకనములన్ ధి గ్రీడ నివిడంబించు న
 చ్యుతభామాజనసౌతుమాద్యము మరుం ధి డొక్కువృద్ధిం బూచి యా
 ద్వితుడై చే విలు జారిపోఁప మఱచున్ ధి దేహంబు మోహంబునన్.

3౬

ఉ॥ అంగజునైన నట్టలనయంబును గాంచుటతోన శ్రిత ము

ప్సంగఁగ హావభావంబుల ధి మోహమహాంబుధి ముంచివైచున
 య్యంగన లేమిచెప్ప హృదయంఁగమనైజవిలాసవంచనా
 భంగి నశక్త లైరి తమవల్లభ మోహితుఁడేయ నెలయన్.

గీ॥ సంగదూరుఁడయ్యుఁ ధి జగి ఫ్వయాభాగ్యురీతి కాచి పడుతిరీతి ముఖ్య

నరయ లేక సంగి యనియెంచి తమతోడఁ బోల్చుకొ నెడువారు మూఢ మతులు. 32
 సీ॥ సర్వాంతరాత్మయాఁ ♦ సరసీరుహాత్ముండు, మూలప్రకృతియందుఁ ♦ గ్రాలుచున్న
 నాప్రకృతిగుణంబులైన సత్త్వరజస్త, మస్సులచేతను ♦ మఱియుఁ బ్రత్య
 గాత్మగుణంబులొ ♦ నజ్ఞానభేదమో, దాదులచేతను ♦ ననవరతము
 నేమాత్రమును స్పృశియింపఁబడకుండు, నిరతిశయంబును ♦ నిత్యము నయి
 గీ॥ తనరుతనజ్ఞాన మెన్నఁగఁ ♦ దద్గుణములచేత స్పృశియింపఁబడకుండు రీతి నిట్లు 3౩
 ప్రకృతిఁ జొచ్చియుఁ దద్గుణ ప్రకరమారుఁ డగు యీశ్వరునీశ్వర తాత్విశయము.
 గీ॥ వల్లభుస్వరూప మెఱుంగని వారుగానఁ గామినీవశుఁగా నెంతుఁ కాంతలెల్ల
 హరిని గలరూపున నెఱుంగ ♦ కన్యరీతిఁ బోల్చుసంసారబద్ధుల బుద్ధులట్లు. 3౪

౧౨ వ యధ్యాయము.

౯౮ వ॥ అని పలుకుచున్న సూతుం గాంచి శౌనకుం డిట్లనియె. ౧
 గీ॥ ఈర్ష్యఁగొని ద్రాణిబ్రహ్మస్త్ర మేసెననియు నద్దియు తరాగర్భము నడచెననియు
 గృష్ణుఁ డాగర్భమును బ్రతికించె ననియు । నీవలన విన్నవార్థము ♦ నిపుణబుద్ధి.
 సీ॥ పరమాద్భుతముగఁ గన్పట్టుపరీక్షిన్న హారాజు జన్మవృత్తాంత మెట్లు
 పావనమూర్తి కృపాశాలి కృతకృత్యుఁ, డతఁ డేమికార్యము ♦ లాచరించె
 వ్యాసాత్మజుఁడు శుకుం డమ్మహాత్మునకు నే, తీరున జ్ఞానంబు ♦ దెలియఁజెప్పె
 నఖిలోపకారకం ♦ బగుశరీరము నామ, హీశుఁడు విడచుట ♦ కేమికతము
 గీ॥ భౌతికం బైనదేహంబు ♦ బాసి భాగవతశిఖామణి యతఁ డెట్టిగతి లభించె
 శ్రద్ధధానులచుగుమాకు సందియంబులన్ని యుదొలంగవివరింపు మయ్యసూత! ౨-3
 వ॥ అనిన శౌనకాదులకు సూతుం డిట్లనియె. ౪
 గీ॥ ధర్మపాలనంబుఁ ♦ దప్పక యెంతయు । నట్లు ధర్మతనయుఁ ♦ డచ్యుతాంఘ్రి
 కమలసేవచేతఁ ♦ గలువంబు లన్నియుఁ । దొలఁగిపోవఁ గామదూరుఁడగుచు.
 క॥ జనకుఁ డగుపాండుభూపతి । యనువున రాజ్యంబు నేలె. ♦ న్యాయము విన్దయం
 బును బ్రేమయు దయయు దలిర్ప నిధంతరముగఁ జ్రాజును రంజకుఁడగుచు.
 ఉ॥ ఏమని చెప్ప ధర్మజు నహీనమహావిభవంబు దేవతా
 గ్రామణులైనఁ గోరుకొనఁగోడగు నద్భుతవస్తుసంపదల్
 కామితదాయకంబులు మఖంబులుఁ గానుకలిచ్చు సత్ప్రజల్
 కామునకేనిఁ గామమును ♦ గల్గఁగఁ జేసెడు కామినీమణుల్. ౫
 ఉ॥ దీపితవిక్రమాఘ్యలయి ♦ ధిగ్విజయం బొనరించు సోదరుల్
 వ్యాపక మైనదివ్యయశఁ మప్రతిమానధరిత్రి జాంబవ
 ద్వీపమహాధిపత్యము సుధీజనసంగము నయమీశ్వర
 శ్రీ పడవద్ద సేవనముఁ చేప్పుగ నేల సమృద్ధమంతయు.

చ॥ వినుఁ డిటు లెన్నిసందలు ♦ వెల్లుచునున్నను గృష్టపాదచిం
తన మదితక్క వేఱెడియుఁ ♦ దన్నదు ధర్మజుఁ గృష్ణసేవకుఁ
వనరుచు నాకటం బడినవానిని నన్నముదక్క యింకఁ జం
దనమును బుష్పమాలలును ♦ దన్ననికైవడి నించు కేనియున్.

E.

—* సూతుఁడు పరీక్షిజ్ఞన్మవృత్తాంతము నెఱింగించుట *

౯౯ వ॥ అంతం గొంతకాలంబునకుఁ బ్రతిహింసాపరాయణుం డైనద్రోణాత్మజుండు
గండుమీటి ప్రియోగించిన యమ్మహాస్త్రంబు జాబ్బిల్యమానంబగుచు నుత్త
రాగర్భస్థుం డైనయర్భకు నాకృమించుటయు.

2

గీ॥ దహ్యామానుడగుచుఁ ♦ దహతహఁ జెందుచు నెవఁడు నాకు శరణమిప్పుడనుచు
గర్భమందు రుద్ధఃకంఠుడై యెంతయుఁ । గుండి శిశువు బాధఁజెందుచుండ.

సీ॥ మగరాలచే నిగనిగలాడుచుఁ బసిండి, డాలు డీలెడు కిరీటంబుతోడఁ

గోమలనీరదశ్యామలకాంతిచే, నవఘళించెడు మేనిహవాసుతోడఁ

గనులకు మిఱుమిట్లు ♦ గలిగించుమెఱుఁగు నా, రమణీయపీతాంబరంబుతోడ

మహనీయమాణిక్యమకరకుండలముల, రహి నిగ్గులీనుకర్ణములతోడఁ

గీ॥ ఒవిమలాజానుదీర్ఘ బాహువులతోడఁ గొనలలోఁ గెంపు గదిరిన కనులతోడ

నెమ్మిస్పృహణీయమైనరూపమ్మతోడఁ బరఁగునంగుష్ఠమాత్రుఁడుపురుషుడొకడు. ౧

ఉ॥ చండతరాగ్నికీలలను ♦ జల్లుచు భీకర మైనపెన్దదా

దండము గిఱుగిఱుమని ♦ తద్దయును దనుజుట్టి యంతటం

గొండొకకాలమున్ విడక ♦ కూడి పదింబది ద్విప్పచున్ మహా

త్తుం డతఁ డండయై కనులముందటఁ గానఁగవచ్చె వానికిన్.

F.

౧౦౦ క॥ బ్రహ్మను గలిగించుపరఁబ్రహ్మము నారాయణుండు ♦ బాలునిఁ బోవన్

బ్రహ్మబ్రువు వైచిన యా । బ్రహ్మాస్త్రము నొంచె నుద్ధరగదాహతిచేన్.

క॥ మంచును మార్తాండు మార్దించెడుచందమున నస్త్రతేజమును బటా

వంచలుగావించి సమీపించి వసించె శిశుచెంతఁ ♦ బ్రియమున నంతన్.

౧౦

క॥ దశమాసపరిచ్ఛేద్యుడు । శిశు వమ్మహనీయదివ్యచిత్రాకారున్

శశిసూర్యసదృశరుచి నాత్మశరణ్యుని గాంచి సమ్మదంబు జనింపన్.

శా॥ అంతన్ బాలుఁ డనునతేజఁ డితఁ డాహా యెవ్వఁ డెంచున్ నిజ

స్వాంతరబంధుఁ బరీక్ష సేయుడు నమోయాత్ముం డెఱుఁగెనుం డనా

ద్యంతప్రాభవశాలి ధర్మపరిరక్షాధ్యక్షుఁ డెఱిగెనుం

డంతర్ధానముఁ జెందె నర్భకున కత్వాశ్చర్యమేపారఁగన్.

౧౦౧

వ॥ ఇట్లు నారాయణుం డంతర్హితుం డైనవారంతరంబున.

౧౦౨

క॥ సకలగుణాధికమై తగు । నొకశుభలగ్నంబునందు ♦ నుదయించెను

రకుఁ డకుతోభయుడై గ్రహనికరం బనుకూలభావనియిది ధనరన్.

ఉ॥ పాండవవంశవర్ధనుడు ♦ పార్థివలోకవిభుండు విస్ఫురఁ
త్పాండురకీర్తిమండలుడు ♦ భండనపండితమౌళి వెండియుం.
బాండుమహీశుఁడో యనెడుభంగి వెలుంగుచుఁ దేజతోడఁ గ
న్పండువుగాఁ గనంబడియె ♦ బాలుడు ముద్దులుమూటఁగట్టుచున్.

శా॥ ఊహితమహాప్రమోదమునఁ జాత్రోదంత మాలించి యు
త్సాహం బుప్పతిలంగ ధౌమ్యుఁడుఁ గృపాచార్యుండుమున్నొద్విజ
వ్రాహంబుం బిలిపించి వారికిఁ దగం ♦ బూజల్ ప్రకల్పించి పు
ణ్యాహంబుం జదివించె ధర్మతనయుం ♦ డాచారమార్గంబునన్.

౧౩

ఉ॥ అమ్మనుజేశ్వరుండు వినయమ్మున విపులఁ గూడి జాతక
ర్మ మొనరించి యంత నతిమాత్రము పాత్ర మెఱుంగుఁగాన స్వ
ర్ణమ్ములు ధేనుసంతతులు ♦ గ్రామసమూహములున్ గజమ్ముల
శ్వమ్ములు మున్నుగా నొసఁగె ♦ బ్రాహ్మణజాతి కనేకదానముల్.

ఉ॥ మన్నన నన్నరేందుఁ డసమానమహావిభవైకసాంధ్యుఁడై
గ్రన్ననఁ బట్టుపుట్టములఁ ♦ గట్టఁగనిచ్చి యపూపసూపసం
పన్నములు న్నహామధురపాకములుం దగునట్లు హృష్టపు
ష్టాన్నము లారగించి తనియం బొనరించె సమంచితంబుగన్.

౧౪

క॥ పాత్రములకు దానములును | జిత్రాన్నంబులును దివ్యచేలంబులు నా
ధాత్రీశ్వరుం డొసఁగి తన | పాత్రునిజన్మోత్సవంబు ♦ బాగుగఁ జేసెన్.

క॥ దీనులు బధిరులు లోచనాహీనులు బంగువులు భిక్షు ♦ లిత్యాదులకున్
మానవనాథుఁడుదయనన్యూనాన్నాంబరములొసఁగియూటఁగూర్చెన్.

౧౫

ప॥ ఇట్లు సదయాంతఃకరణం దైనయమ్మహీరమణుం డఖిలభూతతృప్తి గావించినం
గనుంగొని భూసురులు సంతసించి యిట్లనిరి.

ఉ॥ పాండుమహామహీశ్వరునివంశము సర్వము సంతరింపఁబో
నుండఁగ గర్భపిండము ననూనకృపం బ్రభవిష్టుఁ డైన వి
ష్ణుండు నిరంకుశప్రతిభఁ ♦ జూపి శుభంబుగఁ బోచెఁ గాన బా
లుం డిఁక విష్ణురాతుఁ డన ♦ లోకమునం జరియించుఁగావుతన్.

ఉ॥ శ్రీగణానీయుడై యరులఁ ♦ తెండు నఖండపరాక్రమంబునన్
ద్యాగము భోగముం గలిగి ♦ తద్దయుఁ గీరితిఁ గాంచు నెమ్మదిన్
రాగము ద్వేష మిండుకయుఁ ♦ గ్రమ్మఁగనీక విరక్తుడై మహా
భాగవతాగ్రగణ్యుడనఁ బాలుఁ డితండు దరించు జన్మమున్.

౧౬-౧౭

ప॥ అని యివ్వధంబునం బలికిన పుడమివేల్పుల నుడువు లొకర్ణించి పాత్రుని భావి
గుణంబులం దెలియం దలచి పాండవాగ్రజుండు వారలంగాంచి యిట్లనియె.

౧౮

చ॥ హిమకరుఁడాదిపాండుధరఁణీశ్వరుదాఁక నవకృష్ణము

కృమమున శత్రువీరులను ♦ నైవసముం బొనరించి తుచ్ఛభో
గములఁ ద్యజించి కీర్తియెసఁగఁ గృపతో ఋషు లెట్లు లట్లు ని
ర్మమతఁ జరించుచుండి రిటు ♦ మాకొలమందలిపెద్ద లందఱున్.

ఉ॥ ఆలరిమూకలం దఱిమి ♦ యార్యులధర్మము నాన్యశంస్యమున్
మేలుగ నెంచి మాధవునిఁమీఁదిమనంబున నిర్మమత్వమున్
శీలము నార్జవంబు శుభఁచింతనముం దనరారఁ గీర్తితో
బాలుఁ డితండు వారివలె ♦ భాసిలునే చిరకాలజీవియై?

క॥ ఈతని భావిఫలం బది । యేతెఱఁగుననుండు? విబుధు ♦ లెన్నెడుగతి వి
ఖ్యాతం డగునో తెల్పుఁడు । జాతకకోవిదులు మీరు ♦ సర్వము మాకున్.

వ॥ అని యడిగిన విని సకలశాస్త్రపారంగతు లైనభాసురులు జాతకఫలంబును
జక్కఁగా విమర్శించి ధర్మనందనుం గాంచి యిట్లనిరి. ౧౯

క॥ అసితరసాధారణమై । చనుగుణమొక డుండు నొక్కఁసజ్జనునకు నీ
మనుమని కిన్నియు నొప్పెడు । విను మిదె విన్పించెదము సఁవిస్తారముగన్.

స్త్రీ॥ ప్రజలఁ గాపాడు వైవస్వతమనువున, కాత్మజం డైనయిఁత్యాకువట్లు
బ్రాహ్మణోత్తములందుఁభక్తియు నూన్మత,వ్రతమునొప్పఁగనొప్పఁరాముడట్లు
లాశ్మితరక్షకుఁ ♦ డఖిలార్థదాతయు, నైమించు శిబిసార్వభౌముడట్లు
లాత్మీయుఁడును ♦ యాగకర్తలయందు, నధికుడై యలరు దుష్కృతుడట్లు

గీ॥ లస్త్రవిద్యయందు ♦ నద్వితీయుండయి । వెలయుఁ బార్థకార్తవీర్యులట్లు
దుస్సహప్రతాపఁదుర్నిరీక్ష్యుండయిఁయొప్పుమీఱునగ్నిఁహోతుడట్లు. ౧౯...౨౦

క॥ పారావారమువలె గలభీరుఁడు దుస్తరుఁడు నగుచుఁ ♦ బెంపెక్కు మహా
దారపరాక్రమశీలుం । డైరాణించును మృగేంద్రఁమట్లు నరేంద్రా! ౨౦-౨౧

క॥ సతతంబు జంతుసంసే । వితుడైయమరున్ హిమాద్రిఁవిధిని క్షమాసం
యుతుడై యలరు వసుంధరఁవితమున నీయర్భకుండు ♦ విశ్వమునందున్.

క॥ తలిదండ్రులచందంబునఁ । గలకాలము మిగులఁ గరుణ ♦ గడలుకొనగ లో
కు లొనర్చెడు పౌరాధంబుల నోర్పుచునుండు నితఁడు ♦ భూవర! వింకే. ౨౧

స్త్రీ॥ చతురాననుఁడువోలె ♦ సర్వభూతములకు, సముడయి విమలయశంబుఁగాంచుఁ
బార్వతీవల్లభుఁపగిఁది ననుగ్రహం,బున జ్ఞానదాతయై ♦ తనరుచుండు
హరిచందమున మహాపురుషార్థకాంక్షులొ, హరికాశ్రయుడయిఁపఱిణితుడఁ
గృష్ణునికైవడి ♦ నిట్టిసద్గుణముల, కన్నింటికి నిదానమై తలిర్చు

గీ॥ దాసమున రంతిదేవసఁమానుడగును । మొనసిధర్మంబునయయాఁచిఁతనఁగనొప్పు
ధీరతను బలిచక్రవర్తికి నెనయగుభక్తిచేతనుబ్రహ్మదుఁబరిభవించు. ౨౨...౨౩

క॥ మించును సద్యశమున నొనరించును హయమేధములను ♦ బియ్యమొప్పుగ సే
వించును వృద్ధజనుల గల్గించునుదనుబోరెడుకృతకృత్యులనుతులన్. ౨౧-౨౨

క॥ పాపించు సత్పథంబును । స్థాపించు ధరిత్రీయందు ♦ ధర్మములెల్ల
రూపించు విష్ణుమహిమము! దాపించు దురాత్ముఁ గలి నితండు మహిశా! ౨౩

చ॥ గురుతరవిప్రశాపమునకుం గుఱియై తన కేడునాళ్ళలో
మరణము సంభవించు ననుమాట యెఱింగి సమస్తసంగముల్
పరువడి నుజ్జగించి హరిభక్తిని విష్ణుపదీతటంబున
నిరశనుడై లభించుఁ గరుణింపఁగ శ్రీశుకుఁ డాత్మతత్త్వమున్. ౨౪-౨౫

క॥ దక్షుఁ డగుతాపసునిపరు! షాక్షరముల వెడలు శాప ♦ మతిఘోరంబై
తక్షకసర్పాకృతిఁ గొని । యక్షీణజవంబుతోడ ♦ నరిగి పరుగునన్. ౨౫

క॥ హాలాహలమును గ్రక్కుచు । వ్యాళము తనుగఱచి పటవఁ ♦ బ్రాణముల విని
ర్మూలించి నిత్యనిర్మల । మౌలక్షీనాథుపదము ♦ నందు నరేంద్రా! ౨౬

చ॥ అని యిట్లు వచించి యథోచితసత్కారంబులం బరిగ్రహించి తపోదా-
బును బ్రశంసించుచు నమ్మహీనాథుని వీడ్కొని భూసురు లాత్మభవనంబుల
కేగినయనంతరంబున. ౨౭

మ॥ జననీగర్భములోన నుండఁ దనకు ♦ సందర్శనం బిచ్చు న
య్యిన తేజస్కుఁ డలంచుచు న్మది నతం ♦ డీలోకమం దెన్నఁ గ
ల్గివహఁడో మఱి గల్గఁడో యని పరీక్షింపం బరీక్షిత్తు నాఁ
జనునామంబునఁ బ్రస్తుతింపఁబడె నశాంతంబు నబ్బలుడున్. ౩౦

గీ॥ తనరు శుక్లపక్షమునయందుఁ బదునైదు । కళల వృద్ధిజెందు నెలవిధమున
బుడమివృద్ధిబొందఁదొడఁగెనంతటఁ బితామహులచేతనక్కుమారకుండు. ౩౧

చ॥ అని పలికి సూతుండు వెండియు ని ట్లనియె. ౩౨

౧౦౧ ఉ॥ అమ్మెయి బంధుమారణమహాఘముఁ బాపుకొనంగ నశ్వమే
ధమ్మున నచ్యుతేగ గొలువ ♦ ధర్మసుతుం డెద నిశ్చయించి వి
త్తమ్ముఁ బ్రజాసమూహమును ♦ దండనఁజేసి కరంబుఁ గొన్నఁ గా
కిమ్ముగ నింక నొక్కట లభింపఁగరామికిఁ గుందుచుండగన్. ౩౩

చ॥ సఖిప్రభ తమ్ములుం గమలనాభుననుజ్ఞ నుదజ్ఞుఖంబుగా
బలములతోడ నేగి యటఁ ♦ బైకొనునప్పుడు నిర్జితావనీం
దుగ్రిలు విడవఁజేసి యనూనధనంబు లసంఖ్యముల్ గరం
బులరంగఁ దెచ్చి యిచ్చి రపు డన్నకు మన్ననఁజేసి యంతయున్. ౩౪

౧౦౨ ఉ॥ జరసి వాని ధర్మజుడు ♦ హర్షము నొంది పృథస్తవస్తుసం
భూతమ్ములెల్లఁ గూర్చుకొని ♦ మాటికిమాటికి జాగరూకుడై

శ్రీరమణః భజించే బెటచింతలః బోవిడి యశ్వమేధముల్

గోరిక మూఁ డొనర్చి యెటఁగూడఁ గొఱంత ఘటంపకుండఁగన్. 3౪

శా॥ ఆహూతుండయి యధ్వరంబులకు నశ్శబ్దాతుండు విచ్చేసి తా

స్నేహంబాప్ప మఖత్రయం బతనిచే జేయించి సన్నిత్రసం

దోహప్రీతి వసించి కొన్ని నెల లండు ధర్మజాజ్ఞాతుడై

యాహాపుట్టఁగఁ జేయుమేల్విభవ మ త్వంతంబు దీపింపఁగన్. 3౫-3౬

శీ॥ ద్రుపదపుత్రీయుఁడక్కుబంధుగులు వీడుకొలుపఁబాండవమధ్యముంఁగూడిశౌరి

యాదవులతోఁ బ్రవేశించెనంతసిరికిఁగొపురం బగుతనద్వారకాపురంబు. 3౬

13 వ య థ్యా య ము .

వ॥ ఇది ద్వారకానగరవృత్తాంతం బింక హస్తినాపురోదంతం బెఱింగించెద నాక
ర్ణింపుం డని సూతుండు వెండియు ని ట్లనియె.

ఉ॥ కౌరవపాండవాహవముకన్నను ముందుగ నంధరాజు దాఁ

గోరుచు మంత్రకార్యమునకు నివ్విదురుం బిలిపించె నాతఁడున్

వారక యర్థరాజ్యమును బాండుకుమారుల కీయుఁ డంచుఁ బెం

పార వచించి తత్సతుఁ డహంకృతిఁ గారులఁ గూసి నొంచినన్.

శీ॥ అచట నింక నుండు టర్హంబుగా దని । పోయి తీర్థయాత్రఁ జేయ విద్యుధుఁ

డందు నొక్కచో ముకుందవిధేయు మైత్రేయు మానిభాగధేయుఁ గాంచి:

౧౦౩ శీ॥ అన్ముహానుభావుఁడాత్మతత్త్వంబు సమగ్రముగను దన కనుగ్రహింప

వేద్యమెల్ల నెఱిగివిదురుండు వెండియు । హస్తినగరమునకునరుగుదెంచె.

వ॥ బుద్ధిమదగ్రేసరుం డగు నవిద్యుదురుండు నిజప్రశ్నంబులందు మైత్రేయునివలనఁ

గతిపయప్రత్యుత్తరంబు లాకర్ణించినంతన నారాయణచరణారవిందంబులయం

దనన్యప్రయోజనం బగు భక్తియోగంబు సిద్ధించుటంజేసి ధన్యుడై పరిశిష్ట

ప్రశ్నంబు లన్నియు విరమించె నిట్లు కృతార్థుడై విచ్చేసిన యమ్మహాత్ము

నెఱింగి ధర్మజభీమార్జుననకులసహదేవులును ధృతరాష్ట్రసంజయయుయుత్సు

కృపాచార్యులును గాంధారికుంతీద్రాపదిసుభద్రోత్తరాకృపులును, దక్కుం

గల పాండురాజసంబంధులు నంతఃపురాంగనలును మున్నుగా నిష్టులు బంధువు

లావులు సఖులు పరిచారకు లెల్లవారనుం బోయినస్థానంబు గ్రమ్మి వచ్చి

నట్లుగా భావించి సమ్మాదసంభ్రమసంపూర్ణచిత్తరంబుతో నదురేగి మూగి

యాలింగనవందనాదులచే కౌరవించి నేత్రంబులంగ్రమ్మకొను నానందబాష్పం

బుల నాత్మీయప్రేమబాహుశ్యంబుఁ బ్రకటించిరంతఁ గొఁతేయగ్రామమున నిజ

మందిరంబునకుం గొనిచని యథార్థంబుగాఁ బూజించి యుచితపూజలుబల్పించి

షడ్రససంపన్నంబు లగునన్నంబులం బరితృప్తహృదయుం గాచి యొక్కచో

సుఖవిశ్రాంతిం గల్పించి వినయవినయితగాఁగుండై పన్నితశరీరబలంబుల

దోయిలించి తమవారందఱు నాకర్ణించుచుండ నౌదార్థ్యభూషణంబు లగుభాష
ణంబుల నవ్విచురుం గాంచి యిట్లనియె. ౨... ౭

ఉ॥ కారుణికత్వ మేర్పడగఁ ♦ గష్టములన్నియుఁ దీర్చుచున్ మహా
దారతఁ దండిలేనికొఱతం బడసీయక చేరఁదీసి యా
తీరున నుద్ధరించితిరి ♦ దేవర మ మ్మటుగాకయున్నచో
నూరును బేరు లేక యెపుడో గతియింపకయుండువారమే.

చ॥ చినతనమందు మమ్ము నెడఁజేసి సుయోధనుఁ డింటనుండి పా
మ్మని జతుగేహమం దనల ♦ మట్లు రగుల్పఁగ నిశ్చయించుటం
గనుఁగొని యమ్మహాగ్నిబడి ♦ కాలఁగనీయక మాకు మీయైన
ర్చినయుపకార మింత యని ♦ చెప్పఁగ శక్యమె? సత్కృపానిధీ!

చ॥ ప్రియమునఁ దండిలేని పసిబిడ్డలు వీరని నెమ్మనంబున
దయ దయవార నంకమునఁదార్చుచుఁ గోరినవెల్లఁ గూర్చుచున్
భయమును దీర్చుచున్ మఱి శుభంబు లొనర్చుచు నెత్తిపించి యె
తయు మమ్ము నుద్ధరించితిరి ♦ దైవముపోలికఁ దొల్లి తల్లితో.

ఉ॥ సమ్మతిఁ జూపఁబోక విషసర్పమహాగ్నుల నొవ్వఁజేసి స
ర్వమ్ము గ్రహించి కానలకుఁ ♦ బంపిన నింతయు నల్లకుండ మే
మిమ్మెయి నుంట యించుక గణింపఁగ మీకృపగాదె జన్మజ
న్మమ్ములకైన మీఋణము ♦ మా కెటు దీర్పఁగ శక్యమయ్యెడున్.

క॥ నానాకష్టము లట్టులు । కాననమున మందిరమునఁగల్గినఁ గరుణ
మీసీడఁ జేర్చి పోచితి । రో నాతండ్రి! తలంతు ♦ రో మ మ్మెపుడేన్.

శా॥ గర్వాంధుండు సుయోధనుండు దమకుం ♦ గాలంబు దా పొటచే
జ్ఞార్వాపర్యము లేమియుం గన కటుల్ ♦ భాషించె దుర్భాషలన్
నిర్వేదంబునఁ బొంది యప్పలుకులన్ ♦ మీ రాగతిం బోవుచో
నిర్వర్తిచితి రేవిధానమునఁ దండ్రి! దేశసంచారమున్.

శా॥ అం దందుం జరియించునప్పుడు సమ ♦ స్తాఘంబులుం బాయ నా
నందంబుం దనరార జన్మమునకుం ♦ ధన్యత్వముం గూడ ధీ
సౌందర్యంబును బావనత్వమును విజ్ఞానంబు నొప్పుం దగన్
సందర్శించితి రెన్నిముఖ్యతమముల్ ♦ సద్వైష్ణవక్షేత్రముల్.

చ॥ హరిపదభక్తు లైనమహితాత్ములు మీరు స్వతఃపవిత్రులై
పవిత్రులగుదు రట్టులొట నికఁ ♦ బాపనులొటకు వేఱ యత్నముం
బిచ్చుటగ నేమికార్య మయినన్ హరి మీకడ నుంటఁజేసి మీ
కరుణచునుందు) తీర్థములకావటం బావనతఁ ఘటించగన్.

- మ॥ వనజాతాక్షుఁడె రక్షకుం డని మనోవాక్కాయకర్మంబులు
దనరాగన్ నిరతంబుఁ గొల్చెడుమహాధన్యుల్ వదాన్యుల్ దయా
వనధుల్ మిత్రులు బంధుగుల్ యదువు లా • ద్వారావతీపట్టణం
బున నిత్యంబు సమస్తసౌఖ్యములతోఁ • బొల్పొందఁ గన్గొంటిరే? ౧౧
- క॥ ద్వారవతీనగరమునకు । మీ రరుగనియెడల నందు • మేలుగ వా రు
న్నా రనుశుభమైనను విన్నారుగదా తెలుపరయ్య • నా కఖిలంబున్.
- వ॥ అని యిట్లడుగు నప్పుడమితేనివాక్యంబు లాకర్ణించి యత్యంతసంతృప్తాంతరం
గుండై యప్పుడు. ౧౨
- క॥ ఘనుఁ డాధర్మజునకుఁ దాఁ । గనినవియును వినినవియునుగ్రమమున యదునా
శన మొండుఁ దక్క విదురుఁడు । వినిపించెను సర్వమును సవిస్తారముగన్.
- ఉ॥ తానయి వచ్చి పైఁబడెడుఁ • దప్పుదు మృత్యువ యోర్వరాని ద
ట్లైన యదుక్షయంబు వినినంతన యెంతయుఁ గుండుపాండుసం
తానముదుఃఖపాటును గనన్ మనసాప్తమిఁ జెప్పఁడయ్యె వి
జ్ఞాని దయామయుం డతఁడు • సజ్జను లన్యులదుఃఖ మొర్తురే? ౧౩
- చ॥ అగణితభక్తి దైవముగ • నర్చనసేయఁగ, నాతఁ డగ్రిజం
డగుధృతరాష్ట్రభూపతికిఁ • బ్రాణవియోగము జ్ఞప్తిరా, విర
క్తి గలుగ ముక్త్యపాయమును • దెల్పుచుఁ గొన్నిదినంబు లచ్చటం
దగ నివసించె నెల్లరమనంబులకుం బ్రమదంబుఁ గొల్పుచున్. ౧౪
- వ॥ అనిన విని మానవమాత్మం దైనయవ్విదురుం డెట్లు ధృతరాష్ట్రావసానంబుఁ
గానంజాలె నని యడుగుటయు నాకర్ణింపుఁ డని సూతుండు శౌనకాదులం
గాంచి వెండియు నిట్లనియె. ౧౫
- మ॥ సకలప్రాణుల మృత్యుకాల మెఱుంగన్ • శక్తాత్ముఁ డౌదండధా
రికి మాండవ్యమహర్షిశాపమున శూద్రీపుత్రభావంబు ద
ప్పక రా నాతఁడు స్వాధికారభరమం • బద్మాపుపై నున్చి కొం
చక లోకుల్ విదురుం డనం దనరు విజ్ఞానంబునన్ వెల్లుచున్.
- గీ॥ విదురుడై దండధరుఁ డుర్వి • వెలయునూఱువత్సరంబులదాడ దివాకరుండు
బాప మొనరించుజనములపాపములకు । ననుగుణంబుగ దండము • నాచరించు.
- క॥ ప్రతిభామూర్తి విదురుఁ డీస్థితిదండధరుండు గాన • ధృతరాష్ట్రమహీ
పతి కాసన్నమరణసంగతి వక్కాణించుశక్తి • గలిగెఁ దెలియఁగన్.
- వ॥ అని పలికి సూతుండు వెండియు నిట్లనియె. ౧౬
- సీ॥ అరులచేఁ జిక్కిన • యాత్మీయసామ్రాజ్య మంతయు స్వాధీన • మునుపటివలె
బ్రాభవంబున లోకపాలుర కెనయగు, సోదరుల్ సేవించుచు • చతురజ్ఞు
కుల ముద్ధరింపఁగా • గుణరత్ననిధి యన, మించుపొత్తుండు జన్మించుకత్తన

- బదనైన సకలసంపదలచే బాదలుచు, దులఁదూగుచుండెడు ♦ బలిమికలిమి
గీ॥ ధర్మమార్గంబుఁ దప్పక ♦ ధరణిజనులు । తనయనుజ్ఞ శిరంబునఁదాల్చి కొలువ
నేకొఱంతయులేక కుంతికుమారుఁ । డిట్లు లానందమున రాజ్యమేలుచుండె.
క॥ సముదారవైభవంబును । బ్రహ్మాదమును మీఱ నిట్లు ♦ పాలింపఁ గ్రమ
క్రమముగఁ గొన్నాళ్ళ కతిక్రమించె వారలకు భోగకాలంబెల్లఁ . ౧౭
- చ॥ అరయక గేహమం దభిమతార్థులు బద్ధులునై తదిచ్చచే
మరలక మృత్యుకాలనియమంబును గుర్తిడలేక యజ్ఞలౌ
నరుల కెఱుంగరాకయె జనంబును లోఁగొని లోనుగాక తాఁ
బరఁగుచునుండుకాల మది ♦ వచ్చి పయింబడు నాక్రమించుచుఁ .
వ॥ అవిలంఘనీయం బగునక్కాలంబు ధృతరాష్ట్రదులను సమీపించుటయుఁ
గాలజ్ఞుం డైనవిదురుండు గుర్తించి యగ్రిజం గాంచి వైరాగ్యసంపాదకంబు లగు
వాక్యంబుల నిట్లనియె. ౧౮
- క॥ వెడలుము వెడలు మొకింతయుఁ । దడయుక గేహంబునుండి ♦ ధర్మవైభవంబున
బడుచుండె మృత్యుభయ మిమ్మొడలఁబ్రీతికారమునుగఁగిరిచుటయొప్పుఁ .
ఉ॥ ఎందును నెవ్విధంబునను ♦ నింత ప్రతిక్రియ లేక సంతతా
మందజవాన్వితం బగుచు ♦ మాధవుచేత నియామ్యమానమై
యందఱ లోనుగాఁ గొనెడు ♦ నట్టిది లోఁబడ దెట్టివారికిం
గ్రండుగ మృత్యుకాల మది ♦ గ్రమ్ముకొనె మనలఁ మహీశ్వరా! ౧౯
- క॥ కాల మనునగ్ని యిటు లాభీలజ్వాలాసమూహవిపులంబై భూ
పాలకులోత్తమ! క్రమ్మఁగ । నాలోచింపవు ప్రతిక్రియాసాధనముఁ .
మ॥ అరయం గాల మ దెంతవారికి నవశ్యంభావియకాఁ గాన దు
స్తర మద్దానికి మారులే దిఁకఁ దనూసంగంబుఁ బోనాడి యీ
పురము వీడి విరక్తిఁ గూడి శమసంపూర్ణుండవై కాననాం
తరమందుం దష మాచరించుటయె కఠిన్యంబు రాజోత్తమా!
చ॥ కనుఁగొన నద్భుతం బయిన ♦ కాలముచేత నిమేషమాత్రంలో
ననవధికప్రియంబు లగు ♦ ప్రాణములే యెడఁబాసి పోవఁగా
ధనములు ధాన్యముల్ సుతులు ♦ దమ్ములుఁ గొమ్ములులెక్కయేమి? నె
మ్మనమున నిరంతయుం దెలిసి ♦ మానవనాథ! త్యజింపు మోహముఁ . ౨౦
- సీ॥ తండ్రిలుఁ దోడయులుఁ ♦ దమ్ములు మిత్ర లందఱు నట్లు నిహితృలై నాకమేగి
రేకార్యమునకు నెంతోకౌతుకముఁగూర్చు, యకావనమా భుక్తమై గతించె
ముడుత ముద్దల్యుడై యొకలితో ముక్కాలి; ముడుసలివై యొకఁమూలఁ బడితి
ప్రభు శేఖరుండవు ♦ పట్టాభిషేకై, పరులపంచులఁ జేరి ♦ బడలుచుండ
గీ॥ కన్నుల కానరావు సౌఖ్యంబు సున్న । యుండియును లేనియట్లులఁయున్న భాద ♦

వందమాచందమా దేని ♦ కాసఁజేసి! బ్రదుక నెంతువు పుడమిపైఁ బార్థివేంద్ర! ౨౧
క॥ కొండంతబలగ మొప్పు నఖండమహావైభవంబుఁ ♦ గాంచినరాజేం

దుండ్రు పొట్టకుఁ బిండము | నిండని యెరునింటఁ చేరి ♦ యిటు లుండుదు వే? ౨౨
మ॥ మనపాలం బడె నీమహాత్ముఁడు జగన్మాన్యుఁడు మే లెంతయున్
బొనరించెన్ మనకుం గుమారులును దాఁ ♦ బూర్వంబునం, దప్పదం
చని భీముం డిడుపిండమున్ శునకమ ♦ ట్లాసించి జీవితం విం
దనుకన్ జీవితతృప్తి యెంతబలవంతం బద్దిరా జీవికిన్!

సీ॥ హాయిగా నిదురింప ♦ నరసి పాశములంగ,ట్టించి వివంబుఁ బెట్టించినాఁడు
స్వపురంబుఁ దప్పించి ♦ జతుగేహమునకు గెం,టించి యం దనల మంటించినాఁడు
కల్లజూదం బొండు ♦ గల్పించి వేగ ర,ప్పించి రాజ్యంబుఁ దప్పించినాఁడు
మాచాపదిని సభామందిరంబునకు నీ,డ్పించి యంబరము లూడ్పించినాఁడు

గీ॥ కొడుకు; వానిచేతల కొడంబడినగుడ్డి | యిప్పుడు మాకూటి కానించె ♦ నెంతసిగ్గు
లేనివాఁ డనిపాండవుల్విసువు కొనుచుఁ బెట్టుపిండంబుఁ గుడిచెదఁ వెట్టులధిప. ౨౩

క॥ అత్యంతవిహీనాన్నము | నిత్యం బిటు గుడిచి కడుపు ♦ నింపుటకన్నన్

• సత్యముగఁ దత్తణమ ప్రాణత్యాగమునీత మే లనం దగదె నృపా!

క॥ విభవేంద్రుఁడ వైనమహాప్రభుఁడవు దీనునివిధానఁ ♦ బ్రాణంబుల ని
ట్లు భరించుట కింతేనియు | నభిమానంబును జనింపదా సరనాథా!

మ॥ క్షీణినాథోత్తమ! దీనవృత్తికిని సంఘీకారముం బూని యే

స్థితిలోనైనను బొట్ట నింపుకొనుచున్ ♦ జీవింప నీ వెంతుగా

కతిజీర్ణం బగుసంబరంబువలె నిత్యంబున్ జరాభారబా

ధితమై జీర్ణతఁ బాడువారిన భవద్దేహంబు వోకుండునే? ౨౪

వ॥ అని పలికి లోకజ్ఞుం డైనవిదురుండు ధృతరాష్ట్రునకు వెండియు ని ట్లనియె.

సీ॥ దేహంబునందును ♦ దేహానుబంధుల,యందును ననురాగ ♦ మవలఁ ద్రోసి

సంసారఘోరపాశములందుఁ దగిలించు, తతపుణ్యపాపజంధములఁద్రెంచి

జ్ఞాతిలోకమున కజ్ఞాతంబు లగుతను, త్యాగలోకాంతరప్రాప్తి గలిగి

సాత్త్వికవేషంబు ♦ సముక్తుతననిశీగి, తాపసవృత్తిచే ♦ దపమొనర్చి

గీ॥ తనయపేక్షించుపురుషార్థమునకుమిగుల | ననుషయ క్తమైనశరీరమునుద్యజించు
నేమహాత్ముఁడులోకమందెప్పుడునట్టి | వాఁడెయోగియటంచుఁ జెప్పఁబడుచుండునాగి.

మ॥ తనుఁదాఁగాని, పరోపదేశమును బొందదుగల్గికానీ, మహా

ఘనవైరాగ్యమునం జితేంద్రియుఁడగు నిష్కామిండునై భక్తబంధు

ధనసంహారు హరికృష్ణుని నిలిపి సత్త్వాసంబు దీపింపఁగాఁ

జని ముక్తుండగువాఁడె యుత్తముఁడు భూచక్రంబున భూపతి!

మ॥ విను మల్లాట నరేంద్ర తత్త్వపథమున్ ♦ వీక్షించి ప్రేమానుబంధనమెల్ల దెగఁగోసి యెంతయు విరక్తం బైనచిత్తంబునన్ జని నీ పుత్తరదిక్కుఁగూర్చి స్వజనాఞ్జాతుండవై యన్యచిం తనముం బోవిడి వీరమూర్తివయి కర్తవ్యంబు సాధింపుమా. ౨౭

గీ॥ అవనినాథ! యింక ♦ నరుదెంచు కలికాల । మతినికృప్త, మెప్పు ♦ డపహరించుఁ బురుషు నాత్మగుణస ♦ మూహంబుఁ గాపునఁదడపుసేయ నీకుఁ ♦ దగదుతగదు.

—♦ గాంధారీధృతరాష్ట్రులు వనంబున కగురుట ♦—

మ॥ అని యిట్లవ్విడురుండు విజ్ఞుడు మహాదాదారప్రసంగంబులన్ ఘనవైరాగ్యముఁ గొల్పువాక్యము లనేకంబు లవ్వచింపన్ సుధీ జను లెన్నన్ ధృతరాష్ట్రభూవిభుడు ప్రజ్ఞాచతుర్థై దుఃఖవా ర్థినిమగ్నాత్ముఁడుగాక యెంతయును నిర్వేదంబు నిండారగన్. ౨౮

గీ॥ విదురదర్శితమాగ్గము ♦ విడక దేహమందు దేహనుబంధులయందు గాథ మైనమోహపాశముమొదలంటఁగోసి । గృహమునుండివెడలెనమ్మహిశ్వరుండు.

ఉ॥ భూరివివేకమొప్పు నటు ♦ పోవుచునుండెడు భర్తవెంట గాంధారియు నేగె దుర్గమపథం బగుకాననసీమ, కయ్యెడన్ ధీరజనాభినంద్య మగు ♦ దివ్యచరిత్రము నాభిజాత్య మాచారము శీలముం గలుగు ♦ సాధ్వల కయ్యుది యుక్తమేకదా! ౨౯

గీ॥ అఖిలభూతసుహృన్మణులైనమునుల । కాత్మనానంద మొసఁగుహిమామాలయమున కట్లు వా రేగుచుండుటయార్యజనుల । కద్ది యుద్బోధకమువోలె నరయనయ్యె.

వ॥ ఇవ్విధంబున గాంధారీధృతరాష్ట్రులు విదురసహితంబుగ గజానాంతరంబున కరిగినమఱునాఁడు బాండవజ్యేష్ఠుండు ప్రత్యూషంబున నుత్థితుండై స్నాన సంధ్యావందనంబులును నిత్యహోమంబును నిర్వర్తించి పండితోత్తము లగు బ్రాహ్మణుల సత్తులకు గోభూతిలహిరణ్యాది దానంబులు గావించి నమస్కరించి తదాశీర్వాచనంబులర బరిగ్రహించి యానంతరంబున విత్యవత్సలుం డగు టంజేసె యథాపూర్వంబుగ వృద్ధదంపతు లగుగాంధారీధృతరాష్ట్రులకు వందనం బొనర్పఁ దన్మందిరంబున కరిగి యందు వారిం గానక వ్యాకులచిత్తంబున నొక్కయెడఁ గూరుచుండియున్న సంజయుం జూచి యిట్లనియె. ౩౦-౧౩

గీ॥ వృద్ధునిజ్ఞాతరిడి ♦ ముక్కాలిముదుసలి । కానలేడు మాందుఁ ♦ గవలలేడు వందనంబుఁ జేయవచ్చితిఁ గానరా । డెందుఁబోయె నకటయెఱుగఁజెపుమరితి.

చ॥ కడుపునఁ గన్నబిడ్డలటసకాలము చేరువయకాటఁ బోరునం బడుటఁ దలంచి యెప్పుడును ♦ 'బ్రాహ్మణు వోవ' డటందు నెంతయో యడలుచు నన్నపానములి ♦ నైనఁ దలంపక యెడ్చి యెడ్చి పెన్యడి యిల వాల్మీకిఁ దల్లిఁ గనుపట్టదు నేఁ డిట నెందుఁ బోయెనో?

- గీ॥ పరమకరుణతోడఁబసితనంబుననుండి | యింతఁదాక మమ్ముఁ నిట్లు బ్రోచె
బ్రేమమయుఁడు ఘనుఁడు పినతండ్రి విదురుండు | గానరాఁడునేడుఁ కతమదేమొ?
- శా॥ జ్ఞానం బింతయులేక కన్నసుతులకఁ ఁ ఖండించుటకఁ దుఃఖతుం
డై నిత్యంబు మహాపరాధి యని నాఁయందుక విరక్తాత్ముడై
హా నాతండ్రి మహాత్ముఁ డుత్తముఁడు భార్యాయుక్తుడై గంగలోఁ
బ్రాణత్యాగముఁ జేసియుండఁడుగదా ఁ భాషింపు మోసంజయా! 33
- గీ॥ కన్నతండ్రి దివముఁ జన్నపిమ్మటఁ జేరఁ | దీసి మమ్ముఁ గరుణఁ దిద్ది తీర్చి
పెంచి పెద్దఁజేసెఁబినతండ్రి పెదతండ్రియెందుఁజనిరొ చెప్పఁమీమహాత్ము. 34
- క॥ అని యడుగుధర్మపుత్రు వచనముల నాలించి యపుడుఁ సంజయుఁ డథిపుం
గనుఁగొనమి నెమ్మనంబున | ఘనమై దుఃఖంబు గ్రమ్మఁగా బెగ్గిలుచుక. 35
- గీ॥ స్వామివిరహకర్చితఁడయిఁసంజయుండు! స్నేహవైక్లవ్యమును దయాఁస్నిగ్ధమతియు
నభిశయింపఁగఁగన్నులఁ నశ్రులురుల! నోపఁడయ్యెను జెప్పఁ బ్రత్యుత్తరంబు.
- గీ॥ కొంతతడ వూరకుండి ధీమంతుఁ డతఁడు! పొడముకన్నీరుఁ దుడిచి స్వబుద్ధిబలము
చేత నెమ్మది ధైర్యముఁజిక్కఁబట్టి! ప్రభుపదంబులఁ దలచుచుఁబలికె నిట్లు. 36
- క॥ అతివృద్ధులు గాంధారిధృతరాష్ట్రులు విదురుతోడఁ నెం దేగిరొ ని
శ్చితమేమొ యెఱుంగఁ గడువలచితుఁ జేసిరి నన్ను సాధుఁచిత్తులు తండ్రి. 37
- వ॥ అని యిట్లు పలికి దుఃఖించుచుండుసమయంబునఁ దుంబురుసభాత్ముడై కరుణా
మయుం డైననారదుం డచ్చటి కేతెంచుటయు, ధర్మపుత్రుండు గాంచి సానుజుడై
యెదురేగి తోడ్కొనివచ్చి యుచితసపర్యలసంతుష్టహృదయుం గావించి
మొక్కి దుఃఖాకులుం డగుచు నిట్లనియె. 38
- సీ॥ పినతండ్రి పెదతండ్రిఁ విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రుఁడెం దేగియుండిరో! యెఱుంగఁజాల
కొడుకులందఱు బోవఁగడుపుదుఃఖంబుచేఁ, దవీయించు తల్లి గాంధారి సాధ్వీ
యెచ్చటి కేగిరో ఁ యేనిశ్చయముతోడ, నున్నవారలొ వారఁ లోమహాత్ము!
యత్యంతదయనీయుఁ లావృద్ధదంపతు, లను దలంచిన దుఃఖఁ మినుమడించు
- గీ॥ జలధి దాటనున్నఁ జనులకు నావికుఁ | డట్లుదుఃఖపార్థియందు మునిగి
యున్న మమ్ముఁ బారఁమొందింపనరుదెంచి | హహ! యఖిలవిదుఁడ వైసనీవు 39-రం
- వ॥ అని పలుకుచున్న యన్నరేంద్రున కమ్మునొందుం డిట్లనియె. 40.
- మ॥ అవసివల్లభ! వేసిగూర్చియును నీఁ వావడతయుం జింతలోఁ
దవులం జేయకు లోకలోకవతులుం ఁ దానత్వముని బూనఁ గ
ర్మవిశేషానుగుణంబుగా ఫలము నాఁరం జూర్చు నయ్యిందిరే
శువశంబై జగమింతయుక నియమితఁజూర్చి విడంబించెడుక. 41
- సీ॥ ధారుణీశ్వర! నాసికారంధ్రములయందు, ద్రాడు గ్రువ్వంద బ్రాతాటితోడ
మెడత్రాళ్ళు బిడ్డింపఁబడ మానవుల కధీనం బగుగోసమ్మఁజూంబువోలె

- లోకపాలురతోడ • లోకంబులెల్ల వేదం బ్రనురజ్జుబంధనముఁ గలిగి
వర్ణాశ్రమాదిరూపము లైనయుపదామములుగలయద్ధానివలనఁ దగిలి
గీ॥ యెల్లవేళలందు • నిందిరాసుందరిప్రాణవల్లభునకు • వశములగుచు
దాసభావ మూని • తత్పరతంత్రంబు । లగుచుఁ బూజనంబు • లాచరించు. ౪౩
- క॥ కావున బ్రహ్మమొదలొకని । భావింపఁగ తుద్రజంతుపర్యంతము ల
క్షీవిభునకు నశమై పూజావిధు లొనఁచుననుచుఁ జగము నెఱుఁగుమా.
- సీ॥ మనుజుండు కీర్తిఁడింపఁమదిఁ దలపోసి కీర్తిఁడాసాధనంబులైఁడంబుమీఱు
కంధుకాదులకు నేకరణి సంయోగవియోగంబులను గూర్చుచుండు నరయ
నావిధంబుననె శ్రీహరియుఁ గీర్తిఁడాసాధనం బైనజంతుసంతానమునకు
నొనర సంయోగవియోగంబులను సంఘటించుచు మిగులఁ గ్రీడించుచుండు
గీ॥ నట్లుగాన నరుల • కనిశంబుఁ గలుగుసంయోగమును వియోగముర్వియందు
భగవదిచ్చుచేతఁబరఁగుచుండునటంచుఁ । దలఁపుమయ్యయెప్పుడుఁధరణినాథ. ౪౪
- ౧౦౪సీ॥ ధ్రువ మని యెంతువా • ధ్రువ మైనజీవాత్మ, కెన్నడు నాశనంబుననుండు
ద్రువం బని యెంతువా? యధ్రువంబు దేహాదికలెల్ల నాశైకయాప
మరసి ధ్రువాధ్రువంబనియెంతువా?విరుద్ధము లవియొక్కచోనమరవెపుడు
గాన నట్టిది యుంట • కల్ల లోకం బిట్టిదగుట శోకింపనేలయ్య నీకు
గీ॥ నధిప!యజ్ఞానవశతదేహమునె,యాత్మాయనితలంచియాసక్తుడవైనకార ౪౫
ణముననాదేహమునశించుఁసమయమందుఁబొడముచుండునుదుఃఖంబుపూర్ణమగుచు.
క॥ దేహాత్మభ్రమమూలక । మూహింపఁగ దుఃఖ మగుటనుర్వీశ్వర! సం
దేహంబు విడచి తద్భ్రమ । మీహం దొలంగింపు శోక • మెల్ల నడంగు.
- క॥ విను మట్లుగాన జ్ఞానంబునఁ దద్భ్రమమెల్లఁ దూల్చి • భూమిశ్వర! నె
మ్మనమునఁ దన్మూలక మగు । ఘనదుఃఖము నింక విడువఁగాఁ దగు సీకు. ౪౬
- వ॥ అనిఁజలికి నారదుండు వెండియు నిట్లనియె.
క॥ అతీడినులు సేగతికు లగు । ధృతరాష్ట్రదులు ననుం ద్యజించిన నెటు జీ
వితముఁ గడుపఁగలరని భూ । పతి! నీమతిఁ జింతసీయఁ • బనిలేదునుమీ.
- సీ॥ హాలాహలముగ్రక్కువ్యాళంబుచేమ్రుంగఁ,బడుచుండుపురుషుండుఁపరులఁబ్రోవ
జాలనివిధమునఁ • గాలంబునకును బ్రా, క్తనపుణ్యపాతకకర్మనివహ
మునకు సత్త్వరజస్తమోగుణంబులకును, వశమయి యెప్పుడుఁబంచభూత
ముల నేర్పడినదేహము సమర్థ మగు తెట్టు, లన్యుల రక్షింపు • నరసిచూడ.
- గీ॥ నిట్లు నీదుదేహవేష నీవు రక్షించుకొనఁగలేనియపుడు • మనుజునాథ!
“యేనుబ్రోచువాడఁధృతరాష్ట్రమఖ్యుల” । ననుట తెల్విలేమియగునుగాదె? ౪౭
- సీ॥ కరములు గలయట్టి • నరులకు నాహార, మగుఁ గరహీనమృగాదులెల్లఁ
దము ల్లిగినప్రాణికి భోజ్యంబు, లగు బాదశూన్యంబులైనజంతు

- లరయ వ్యాఘ్రాదిమహాజంతులకు భక్ష్యమగుతుండ్రతరకురంఁగాదికంబు
 వేయునేల? సజీవమైయెసంగెడు జీవ, మునకు జీవంబె జీవనమునుమ్మి
 గీ॥ యిట్లు సర్వేశ్వరుండె తా ఁ నెల్లజీవులకును జీవనవిధముఁగల్పనముఁ జేసెఁ
 గావున ధృతరాష్ట్రాదులఁజీవనవిధిమాత్రం దలపోసి చింతించుటనవసరము. ౮౮
 ౧౦౧గీ॥ చిదచిదాత్మకముగాఁజెలువారుసీప్రపంచకమెల్లభగవానుఁడొకఁడె గాన
 సత్త్వాదిగుణపురఁస్సరముగాఁ గల్పితంబైన దేహాదిదేహములఁ దాల్చు
 నాత్మలయం దంతరాత్మయై చొచ్చి వానికిశాసకుఁడునుదాఁరకుఁడు నగుచు
 నాత్మయాధాత్మ్యంబునరయువాడగుటఁ దద్గతదోషదూరుడైతనరునంత
 గీ॥ రాత్మయయ్య బహిర్భాగమందు నలరు । నరయఁగ ననేకవిధములఁబరిణమించు
 నదియుఁ దనకు శరీరమైనదియు నైనప్రకృతిచే బెక్కులైనట్లువానిగనుము. ౮౯
 ౧౦౨ గీ॥ కానఁ జిదచిదాత్మఁ కానేకదేవనారాదిదేహభేద మమర నాప
 రాత్మరుం డొకఁడెఁగ్రాలుచుండు నటంచుమనుజనాథ! తెలిసికొనుమునీవు.
 సీ॥ జగదంతరాత్మయు ఁ స్వవశీకృతానంతభువనత్రయుఁడు సర్వభూతభావ
 నుఁడు నైనపురుషోత్తముఁడు నేఁడు ద్వారకయందుఁ గృష్ణుండన ఁ నసురనాశ
 మొనరింప నెంచి మృత్యుస్వరూపంబున, నవతారమంది నాఁ ఁ డధిప యతఁడు
 దేవకృత్యంబు సాధించి శర్తవ్యావశిష్టాబునకుఁ బ్రతీక్షించుచుండె
 గీ॥ నీశ్వరుండు కృష్ణుఁ ఁ డెందాఁక భూమిపై । వెలయు సంతదాఁక ఁ వేచియుండి
 ధీరులగుచుఁ బిదపధృతరాష్ట్రముఖ్యులయట్ల మీరు నడవికరుగరయ్య. ౧౦-౧౧
 వ॥ అని యుపదేశించి యమరముసీంద్రుండు మఱియు నిట్లనియె ౧౨
 క॥ విను మిప్పుడు ధృతరాష్ట్రుఁడు । దనరఁగ హిమవంతమునకు ఁ దక్షిణభాగం
 బున సప్తసోతం బనఁ । జనునాశ్రమమున వసించు ఁ సహజసతులతోఁ .
 శా॥ సప్తర్షుల్ బ్రమదంబు నొందుటకుఁగా ఁ స్వర్గంగ యుప్పొంగుచు
 సప్తసోతములం దగ న్నెడలుచుఁ ఁ సర్వాఘము ట్టూల్చుచు
 సప్తాకారముల వహించెఁ దొలి నాస్థానంబునం గావున
 సప్తసోతము నాఁగ నయ్యది ప్రశంసాపాత్రమా ధాత్రిపై. ౧౩
 సీ॥ సంధ్యాత్రయమునందుఁస్నానంబుఁ గావించి, యర్హవిధంబునఁగి వేల్చి
 నీరమాత్రంబ యాహారంబుఁగాఁగొని, కామాదిదుర్గుణఁగ్రామ మడచి
 యీషణత్రయముఁ ద్యజించి జితాసనుండ్ల వాయునిర్బంధ మొనరించి
 చటులశబ్దాదివిషయసంఘముననుండి, యాటింద్రియంబుల ఁ నడ్డగించి
 గీ॥ పరమపురుషస్వరూపధ్రువస్మరణము । కలిమి సత్త్వరజస్తమఃకార్యములును
 మోక్షబంధకములునైనపుణ్యపాపకర్మములనెల్లభస్మంబుఁగా నొనర్చి. ౧౪-౧౫
 సీ॥ విజ్ఞానరూపుడై ఁ వెలయుజీవాత్మయం దింద్రియంబులఁగూర్చియెసగుచుండుఁ
 గావున నింద్రియఁగ్రామంబునకు నధీనంబుగాకుండ జిత్తంబు నిలిపి

తలఁప నుపాధిభూతఘటంబును నశింకఁ, గాఁజేసి లోనియాకాశమును మ
హాకాశసదృశమానాకారముగలట్టి, దనుచు యోజించెడునట్లుపాధి
గీ॥ దూరునొసరించిజీవునాధారభూతహరిసమానమహాకారుడనుచునిశ్చయించి
యాహారమునునీడియిపుడు మొఱిడుపగిదినున్నవాఁడొద్రయబలమునడచి. ౧౬-౧౭

ఉ॥ ఇమ్మెయి సర్వకర్మముల నేచినతండ్రకి జేయ కంతరా
యమ్మును, విన్ము నేడుమొదలైదవనాడు త్యజించు దా శరీ
రమ్మును, దచ్చరీరమును గ్రమ్ముచు బైపయి యోగవహ్ని భ
స్మమ్మొనరించు నంచితసమగ్రశిఖావళి బర్ణశాలతోక. ౧౮-౧౯-౨౦

ఉ॥ ఆరహి భర్తదేహ ముదితానలదగ్ధముగాఁగఁ జూచి గాం
ధారి పతివ్రతామణి యుదారచరిత్ర తదగ్ని జొచ్చు దా
నారసి యమ్మహాద్భుతము హర్షము శోకము నెమ్మనంబునం
గూరఁగ నంతమోద నరుగు విదురుండును దీర్ఘయాత్రకు. ౨౦-౨౧

గీ॥ అనియిటులుధర్మసుతునకు వినిచిస్వర్గమరిగెదంబునుసహితంబున
పాండవేయాగ్రజండుడ ద్వాక్యమునునునంబునం బాదుకొల్పితుఁ ఁబువిడిచె. ౨౨
ఆశ్వాసాంతము.

చ॥ ఇతరము నేదియుం దలఁప కెప్పుడు విద్యఁ బఠించుచున్న న
న్నతులగభీరదుస్తరభవాబ్ధిని ముంచితి వంతఁబోక ది
వ్యతమభవత్పదాబ్జములపైఁ బరిపక్వముగానిభక్తి ని
చ్చితి విపు డిట్టిసంకటముచేతఁ గృశించెద నేలు మీశ్వరా!

చ॥ గృహవిషయంబు నించుక స్మరించిన మోహముగల్గు దోడనే
యిహము తిరంబుగా దనుచు నెంచ విరక్తి జనించు నంత దు
స్సహతరకార్య మడ్డుపడ జారు విరాగము దాన నిట్టు ల
స్వహామును ఘోరసంకటమునక దపియించెదఁ బ్రోవు మచ్యుతా!

గద్యము:— ఇది శ్రీధనాచల రామచంద్ర చరణారవింద
సీవాసమాసాదిత శతవధానాది కవితావిచిత్ర, శ్రీవత్స
గోత్రపవిత్ర సింగరాచార్యపౌత్ర, శతగోపాచార్య
పుత్ర, సమధిగత సకల భాగవతదాస్యానుభావ
భాగధేయ సంపన్నుడుంబ సింగరాచార్య
నామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీ భాగవత
ప్రథమస్కంధమునందుఁ
ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీ ధనాచలరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీ భాగవతము.

ప్రథమస్కంధము - తృతీయాశ్వాసము.

14 వ యధ్యాయము.

క॥ శ్రీహనుమదీయ బక్తిసామాహిత దివ్యాంతరంగ! ♦ మనుజాశనసం
దోహమడభంగ! జవకసుతాహృత్కమలాభిరామ! ♦ ధనగిరిరామా!

వ॥ అవధరింపు మంత నొక్కనాడు ధర్మనందనుండు బంధుసందర్శనార్థంబును
బరమపురుషలీలావలోకనార్థంబును ద్వారకాపురంబున కరిగి యర్జునుండు మాస
సప్తకం బతిక్రమించుచుండినం దిరిగి రాకుండుటయు నాలసించుచుండుటయుం
దలపోసి విచారించుచుండె నయ్యవసరంబున. ౧-౨

సీ॥ అతిఘోరమగుచు వ్యత్యస్తవిధంబునఁ, గానవచ్చుచునుండు ♦ కాలగతియు
నెప్పు డెట్లుండనో ♦ నెప్పు డెట్లుండని, ఋతుధర్మముల విపరీతరీతి
కోధతోభావృతకూరులై స్వాధైర్యపరు లైనమనుజుల ♦ పాపవృత్తి

లోనఁ గాపట్టంబుఁబూని పైకి వినిర్మలాకార మగువ్యవహారవిధము
గీ॥ స్నేహితులవంచనాన్విత ♦ సౌహృదంబు । భర్తతోఁ బోరుసల్పెడు ♦ పడఁతిబుద్ధి
తల్లితండ్రిల హింసించుతనయుచేత । లన్నదమ్ములద్వంద్వయు ♦ ద్దాభిలాష. ౩-౪
చ॥ కడుపునఁ గన్నబిడ్డలను ♦ గాసుల కమ్ముచునున్నతండ్రియు
గడకొని తల్లిదండ్రులను ♦ గావఁగ నెంచనియాత్మజుండు నె
య్యెడలను వేదపాఠముఁ ద్యజించి చరించెడునగ్గజన్ములు
దడయక యాగమాధ్యయనతత్పరులై పరియించుశూద్రులు. ౫

గీ॥ కలుగ విపరీత మగుకాలగతి నెసంగి । దుఃఖసూచకారిష్టముల్ ♦ దోచుటయును
మానవులకెల్లలోభంబు ♦ మచ్చరంబు । మొదలుగనధర్మబుద్ధులుపొడముటయును. ౬

—* ధర్మరాజు దర్శిమిత్రములను గాంచి విచారించుట *

వ॥ గుర్తించి ధర్మనందనుండు డెందంబునం దత్యంతసౌతాపంబునొందుచుఁ బవన
నందనున కిట్లనియె.

క॥ మనపార్థుండు బంధుజనంబును జూడఁగఁ బూజ్యమూర్తి ♦ పురుషోత్తము న
త్యనుపమలీలలఁ దెలియఁగఁ । జనియె ద్వారకకుఁ బరమసంతోషమున. ౭

మ॥ తెలియఁరా దొకవార్తయున్ మనము సంతోషోక్తులం బయ్యె న
గ్గల మానందమె చెందుచుండెనొ మతోకథంబు పొప్తించెనో

- నిలు మంచున్ జలజాతుడే ప్రియమునన్ నిర్బంధముం జేసెనో
నెల లేడయ్యెను బోయి ఘల్లులుడు తండ్రి! రాడు నేడేనియున్. ౮
- క॥ కారణ మేమియుఁ దెలియఁగరాదు కిరీటి యింతకాలంబైనం
దా రాడు నారదుడు మున్నారసి వచియించుకాల నిమిషమెంచెనొకో. ౯
- శా॥ శ్రీలోలుండు జనార్దనుడు ఖలులన్ నిక్షిప్తించి సద్భక్తులం
బాలింపన్ జనియించె గృష్ణుఁ డనునామం బూని యమ్మాధవుం
డాలోచించుఁ గృతావతారచరితుండై యుంట నేడ దుర్వికిన్
లీలామానుషదేహమున్ విడచి విశ్లేషంబుఁ గల్పింపఁగన్.
- క॥ మనసంపద మనరాజ్యము | మనకాంతలు మనకులంబు నిమిషపాణింబుల్
మనప్రజలు బ్రతుకులన్నియు | మనకిడు మనకల్పకంబుమాధవుఁ డెపుడు. ౧౦
- మ॥ పరమోదారపరాక్రమక్రమకళాపాండిత్యముం గూర్చి య
ట్లరిసంహార మొనర్పజేసి సకలజ్యాచక్రమేలింపె స్నే
హరసం బేర్పడ వశ్యుడై తిరిగె గట్ట! కల్లునో కల్గదో
హరిపాదాబ్జములం గనుంగొనెడు భాగ్యం బింక నా కిమ్మహిన్.
- క॥ పాపాత్ముడఁ గించిజ్ఞుడఁ | గాపురుషుడఁ బెక్కుయజ్ఞకర్మలు నాచే
గోపాలుడు సేయించి యాహా! పరలోకంబు లొంద నిర్హు నొనర్చెన్.
- వ॥ అని పలికి దుర్నిమిత్తంబులకుం గలంగుచుఁ గాంతేయాగ్రజుండు మఱియు ని
ట్లనియె. ౧౧
- క॥ అవిరళముగ దివియందును | భువియందును దేహమందుఁ ని
నవశకునంబులు, వికలంబవుఁ జిత్తము భయము దొడరు నితీశీఘ్రముగన్.
- క॥ ఇదె వామభాగమునఁ గడునదరుచునున్నయవి యూరువతులు, భుజముల్
హృదయము కంపించెడు నెయ్యదియో విప్రియము మనలకగు సచిరమునన్. ౧౨
- క॥ వజ్రులు సూర్యున కెదురుగ | నటచుచునున్నయవి చూడు నిమిషమునన్
మెఱసెడుమోముల నియ్యది | యెఱిగించెడుభయముజగతి కెంతయుఁదండీ. ౧౩
- క॥ మొఱిగుచునున్నది నాముందట మూటికి మోర యెత్తి నితరుచు శునకం
బెఱిగించుచు విప్రియముం | దటచుగ భీకరరవంబు నివారంగన్.
- క॥ సోదర! కనుగొమ్ము గవా | శ్వాదులు చను నాకు మిగుల నితరసవ్యముగా
నీదెస సవ్యముగా మహి | పాదులు విప్రియము నిశ్చయంబుగఁ గలుగున్. ౧౪
- ఉ॥ మే ఆగు నశ్వసంహయము నిమిషగజోత్కరమున్ మొగింబులన్
వాలించి జాలిపుట్ట గనుపట్టుచునున్నవి నూలమూలలన్
దూలుచు సోలుచు నిగ్గులన్ ముఖముఁ దెంచుచు, పాని కూరకే
కాటువ గట్టుచున్నయది నిమిషమెంచె నీరు సోదరా! ౧౫

క॥ ఏతటి నాకన్నులముందే తిరుగుచు నెందుఁబోక ♦ యిదె చూడుము మ-
చ్చేతముఁ జలింపఁ జేయుఁ గఁపొతము సమవర్తి మాతఁపొలికఁ దండీ! ౧౩
గీ॥ మదికి నొకఘూక మధికకంఠపంబుఁ గూర్చునభిముఖం బగు దానికిఁనన్యఘూక
మివిగొ యివిరెండుఁ గూర్చులేకెఱుంగఁజేయు । శూన్యముగనీస్థలంబు నెచ్చుగ
నఱుచుచు.

గీ॥ తేటలేక యిదిగొ ♦ దిగ్భాగములు గప్పఁబడుచునుండె భూళిఁపటలిచేత
నాకసంబునందు ♦ నవె పరివేషముల్ । గానవచ్చుచుండె ♦ గనుము వత్స! ౧౬

క॥ కనుఁగొన నెంతయుఁ దీవ్రంబును దారుణ మైనవేగమున వీచుచు భూ
ళి నెగంజిమ్ముచు లోకంబును గాడ్పులు తిమిరమందు ♦ ముంచుచునుండె. ౧౭

క॥ ధరణీధగములతోడకా । ధరణియుఁ గంపింపఁ దొడఁగె ♦ దడదడ మనుచుం
బొరిఁబొరి నకాలధారాధరములతోఁ బడుచునుండె ♦ దద్దయుఁ బిడుగుల్.

క॥ ధారాధరములు సారెకు । బోరున నిర్ఘాతపాతములతో ఘనగ
ర్జావభీభత్సావ్యాపారములై భువిని రక్తవర్షముఁ గురిసె.

క॥ అరయుఁగ సహస్రకిరణుని । పరమాద్భుతదీప్తియెల్లఁ ♦ బాసించ నెఁ బర
స్పరము నభంబున గ్రహములకు రయోద్ధతిఁ బొడమి పోరుఁ ఘోరంబయ్యె. ౧౮

క॥ ఆతతకలకలరవములచేత దివియు భవియుఁ గాల్చు ♦ చేవ దలిర్పె
భూతప్రేతపిశాచవ్రాతంబులు పెచ్చుపెరిగి ♦ పైకొనఁజొచ్చె.

వ! అని పలికి ధర్మనందనుండు వెండియు నిట్లనియె. ౧౯

క॥ నదములు నంభోనిధులును! నదులును గొలఁకులును నొకఁ డనఁగ నేటికి ని
య్యదె సంక్షోభముఁ జెందెడు । ముదమేదఁగ సకలభూతములమూఁసముల్.

క॥ అనఘం బాహవసీయా! ద్యనలం బాజ్యంబుచేత ♦ నైనను జ్వలనం
బెనయకయున్నది యేకీ! డొనరించునొ యిట్టికాల ♦ ముగ్ధం బనుజా!

క॥ గోవులు మాడలకుం బాలీ వామాడలును గుడువ ♦ నేగవు మణి యా
గోవులు గన్నులఁ గాలువలై వాఱఁగ నశ్రుజలము ♦ లాకోశించు.

క॥ ఏచి ముదంబున అంకెల । వైచుచు గోవులను గూడఁబాఱవు మణి బా
ష్పాచితము లైనమోములఁ । దోచెడువృషభములు వగలఁదూలెడుపోత్కి.

గీ॥ అద్భుతంబుగ దేవాలయములందు । దేవతావిగ్రహంబులు ♦ దేవురించు
చున్నయట్టుల భాష్పములురులఁజెనుటఁగార్చుఁదగిరిపడదురీతిఁ గానుపించు. ౨౦

క॥ కోటలుఁ బేటలుఁ దోటలు । బాటలు ముఘాళ్యశ్రీముములు ♦ పట్టణములు వే
యేటికి లోకంబున నెచ్చోట నొకింతయును గాంతి ♦ చూపట్ట దహి.

క॥ ఎక్కడఁ జూచిన దుఃఖము । లెక్కడఁ జూచినను నార్చులేప్పులు శ్రింసల్
డక్కులు డక్కులెగానీ । యెక్కడఁ గనరాదు మోద ♦ వింతయువత్స!

క॥ ఈదుర్నిమిత్తములు సమోదోన్మూలకము లార్చి ధూళియు పుష్పములు

ర్యాదాపాదకములు ధర । కేదుఃఖము గలుగగలదొ ♦ యెరుగము వత్సా!

చ॥ పరుల కసంభవంబు లగుఁ పంకరుహంకుశముఖ్య రేఖలన్

బరఁగెడుపాదపద్మములఁ ♦ బై నిడి శౌరి పవిత్రఁ జేయఁగా

నిరుపమకాంతితోడ రమఁజెంచెడుభాగ్యము ధాత్రి కింతతో

సరి యగు నంచు జిత్తమున ♦ సందియ మయ్యెడు నేడు సోదరా! ౨౩

వ॥ అని యిట్లరిష్టంబులఁ గని ధర్మజుండు బెగడుచుండు సమయంబున ద్వారకా
నగరంబునుండి ఫాల్గునుండు విచ్చేసి విషాదదోఘాయమానమానసుండై యగ్ర
జుచరణంబులం బడియె, నంత. ౨౪

సీ॥ ఒకమాటయైన నాడక తటాలున వచ్చి, పాదపద్మంబులం ♦ బడినవాని
నపరాధ మొనరించి నట్లు నిర్వేదంబు, దనరారఁ దలవంచుకొనినవాని
బొంగి పొరలుదుఃఖఁచున మునుంగుచు వెక్కి, వెక్కి యూరక విలపించువాని
మున్నీరుగ స్రవించు ♦ కన్నీరు రోజుచు, మాటిమాటకే గోటమీటువాని

గీ॥ నట్టి దివ్యకాంతియంతయు నరుగ వెల్వెల్ల నైనమేనివిధముఘోషి
బూర్వమట్లు గాక ♦ పొక్కుచుండెడుపిన్నతమ్ముఁగాంచిధర్మతనయుడపుడు. ౨౫

వ. నిర్ఘాతపాతంబునం బలెఁ జేతంబు గంపించుచుండ దిటవు చెడి నారదోక్తంబుఁ
దలంపునకుఁ బెచ్చుకొని నానావిధంబుల సందేహించుచు నాధర్మనందనుండు
మందస్వరంబునం దమ్మునిం గాంచి యిట్లనియె. ౨౬

ఉ॥ కోరుచునుండు రెపు మనఁకున్ శుభముల్ కరుణామయుల్ మహా

దారులు బాంధవోత్తములు ♦ యాదవభోజదశార్వు లంచితా

కారము లొప్పు నేడు నినుఁ ♦ గాంచినఁ గన్ములఁ గట్టినట్లుగా

సారెకుఁ గానవచ్చెదరు ♦ సౌఖ్యమె యందఱకున్ ధనంజయ! ౨౭

క॥ గంధర్వసములు శాత్రువాసింధురమదవారణాగ్రాసింహులు యదువృ
ష్ణ్యంధకముఖ్యులు మనసంబంధులకందరకు సేమమా ద్వారకలో?

క॥ కనుఁగొనలఁ గార్చు జలజలమని యశ్రుకణంబు లస్కదాయాసము నే
డును దలఁచి తలఁచిశూరుఁడు! మనమాతామహుఁడు ప్రేమమయుఁడు కుశలియే?

౧౦౭ మ॥ అసురప్రియుఁడు గంసుఁ డాగతి మహాఁయాసంబుఁ జేకూర్చినన్

విసువుం బొందని తత్వవేత్త సుతులం ♦ దీవాసికిఁ జంకఁబో

క సమర్పించినసత్యసంధుఁడు హరిం ♦ గన్నట్టిధన్యాత్ముఁ డా

వసుదేవుండు సహానుజుండు సుఖయై ♦ వర్తించునే ద్వారకన్.

౧౦౮ క॥ మనమేనమామ వసుదేవునియంగన లుగ్రసేనభూపతిచెల్లెం

డైనఘచరిత్రలు దేవకి । మునుగాఁగల యేడ్వారకును ♦ మోదమేవిజయా! ౨౮

క॥ కోడుకులుఁ గోడండ్రిను నెక్కుడుమక్కువఁ గలిసి మెలసి ♦ కొంకక యనయం

బడఁకుట గడలుకొనఁగ నెప్పుడు వారలఁగొల్పిచిసుఖముఁబొందుదురుగదా? •

గీ॥ అఖిలధర్మవేత్త ♦ యత్యంతదయనీయుఁ | డుగ్రసేనుఁడు సుఖ ♦ మున్నవాఁడె
తండ్రి యనుచునైనఁ ♦ దలఁపక కూర్చుండు | గంసుఁడమ్మహాత్ముఁగట్టపెట్టె. 30

సీ॥ ఆతనియనుజన్ముఁ ♦ డద్భుతవిక్రమో, దీప్తుఁడు కుశలమే ♦ దేవకునకు
హృదికునికొడుకు శ్రీకృష్ణభక్తుఁడు మహా, దారుఁడుసుఖమెయఁకూరునకును
వసుదేవసుతులు పావనమతుల్ నిశ్చేయ, సంబెగద జయంతసారణులకు
వారితోబుట్టువుల్ ♦ వైరిసంహారులు, భద్రమే శత్రుజిత్ప్రముఖులకును

గీ॥ దుష్టజనులపాలి ♦ ధూమకేతువు భక్తజనులపాలిపారిజాతమనఁగ 30-31
మెలఁగువాఁడుసేమమే? రామునకుఁ బ్రలం, బాంతకునకుఁ డెల్పుమయ్యపార్థ!

శా॥ విద్యాజ్ఞానములం గడించె విలసద్విక్రాంతి నాన్జించె దు

రేఖద్యాస్తార్థములం గ్రహించె సమరోర్వి వైరులం దుగించె స

ర్వద్యావాపృథివీతలాంతరమహాప్రఖ్యాతి సాధించె నా

ప్రద్యుమ్నుండు నిరంతరంబు సుఖయై ♦ భాసిల్లునే? ఫల్గునా! 32

క॥ అనితరసాధారణమై | తనరార మహాద్భుతప్రతాపము రిపులం

దునుఁమాడినశూరవరుం | డనిరుద్ధుఁడు హర్షయక్తుఁ ♦ డగునే యెపుడు.

క॥ జాంబవతీపుత్రుం డగు | సాంబునకు సుషేణునకును ♦ సౌఖ్యమే? యారో

గ్యంబగునె చారుడేష్టునకుం బెఱపారలకు సుఖము ♦ గూడునె? పార్థా! 33

గీ॥ కృష్ణసుతులలోన ♦ నెంతయు మంచివా | రరయ ఋషభముఖ్యులరదతునుగు
మారసహితముగ ననారతంబును సుఖంబున్నవారె తెల్పుమోయి తండ్రి!

క॥ అనుచరులై కృష్ణునకుం | ఒనివినియెడివారు యాదవశ్రేష్ఠులు ధీ

ఘనులు శ్రుతదేవుఁ డుద్ధవుఁడును నందుండును సునందుఁడును హర్షితులే? 34

క॥ ఆయాదవులెల్లరు నిశ్చేయసముం గోరి రామకృష్ణులబాహు

చ్ఛాయ నివసించి తత్కరుణాయుక్తి సుఖంబునం దనర్తురె యచట? 35

క॥ అనవధికం బతినిర్మల | మనుషమ మగుస్నేహ మొప్ప ♦ యాదవులెల్ల

మనకుశలముఁ దమచిత్తంబునఁ గోరుచునుందురయ్య ♦ పూర్వమువోలె?

వ॥ అని వలికి ధర్మజుండు సంభ్రమించుచు వెండియు నిట్లనియె.

మ॥ దనుజానీకము నొంప ధర్మమును సంస్థాపింప సాధువ్రజం

బును బాలింపుమహీభరంబు సకలంబుం డింప దేవర్షిసం

ఘనుతుండై యవతారముం గొనినసాక్షాదిందిరానాథుఁ డా

మనశ్రీకృష్ణుఁడు భక్తవత్సలుఁడు బ్రహ్మణ్యుండు భద్రాత్ముఁడే? 36

ఉ॥ ఆదరమేదురం బగుకటాక్షపరంపరయు, నిరంతరా

హ్లాదసనాథ మైనవచనామృతధారయుఁ బెంపుగా సుఖ

శ్రీ దయివారఁజేయుచు సుహృన్మణుల సభలోన రాముతో

నాదిమమూర్తి యాదవకులార్జవపూర్ణసుధాంశుఁ డొప్పునే? 37

మ॥ జగతీరక్షణదక్షదక్షిణభుజాః స్తంభంబునం ద్వారకా
నగరంబు నిలఁజేసి యవ్వీభుఁడు విఁన్నాణంబుమైఁ బోవ య
క్షగణంబట్టులు యాదవప్రకర మశ్రాంతంబు లోకార్చితం
బగుచుఁ బొల్పుచునుండు సౌఖ్యము శుభంఁ బానందముం బొందుగఁ. 3౮

మ॥ అనిశం బచ్యుతపాదపద్మపరిచర్య ముఖ్యకార్యంబుగా
వినతిం జేయుట సత్య మున్నుగఁబదాఁజేయ లంగనల్ వేల్పుమూ
కను గోల్పుచ్చి విభుండు దెచ్చియిడఁగాఁ ఁ గైకొందు రింద్రాంగనా
జనయోగ్యంబులు పారిజాతముఖచంఁచదవస్తుసాభాగ్యముల్. 3౯

౧౦౯ ఉ॥ యాదవవీరు లాహరిమహాభుజదండము లాశ్రయించి స
మ్మోదము నిర్భయత్వమును ఁ బొందుచు విక్రమనిర్జితంబు నిం
ద్రాదిసురోచితంబు నిఖిలార్థయుతంబును నౌసుధర్మయం
దాదర మొప్ప నొప్పుదు రనారతముఁ హితవర్తనంబులఁ. ౪౦

క॥ శ్రీమంగళములు యోగిక్షేపంబులు లోకములకుఁ జేయఁగఁ గృష్ణ
స్వామి బలరాముతో నట । సేమంబుగ నున్నవాడె? చెప్పము తండ్రి! ౪౧

ఉ॥ సేమమె నీకు? నీముఖము ఁ చెన్ను దొరికినయట్లు దోచు నే
యామయముఁ ఘటింపదుగదా? వసియించితి పెద్దకాల మం
దేక్షివిశేష? మెవ్వరికి ఁ నెట్టి దొసంగును జేయకుందుగా
దే? మరియాద నిల్పుకొనియే యరుదెంతుగదయ్య తమ్ముడా!

ఉ॥ యాదవులెల్ల నిన్ను ముదఁమారఁ గనుంగొనుచుండు రోటు శ
బ్దాదు లమంగళావహములందు వడిం బడకుందువే? శ్రీమం
దేదఁబ్రతిజ్ఞఁ జేసి ప్రియమీయఁగ నర్థికిఁ జాలవైతివో?
సోదర! యేల యీపగిడి ఁ శోకమునం గడు నుమ్మలింపఁగఁ. ౪౧-౪౨

క॥ శరణాగతవత్సలుడవు! శరణుబాలురను వృద్ధజనులను ధరణీ
సురులను గోవుల రోగులఁ దరుణుల రక్షింపలేక ఁ తలడిల్లుదువో? ౪౩

గీ॥ పొందొనర్పదగని ఁ పొలఁతుల నాసింప । కుందుగాదె? మఱియుఁబొందఁ దగిన
యట్టిసతులఁబొందఁకవమాన మొనరించియుండవుగదా? తెల్పుఁమోయితండ్రి. ౪౪

సీ॥ మార్గమధ్యమున దుర్మార్గు లెవ్వరిచేత, నెట్టియోటమియు ఘటింపదుగద
పంక్తి నుండేనశ్చద్ధబాలురం దెవ్వని, నేని ద్యజించి భుజింపవుగద
మా కప్రియంబుగా ఁ మన్నింపఁ దగనిదు, ర్విషయ మేదియు నాచరింపవుగద
దండింపఁ దగనియుఁ తముని దండించి దుశ్చిత్తు దండుని విసర్జింపవుగద

గీ॥ యేకహృదయుఁబ్రియనుఁహృన్మణిఁబరమాత్ముగృష్ణునదయువిడచియేగుదెంచు
కేతన నిట్లుకరముఁగాంతిఁ బాయవుగద! తండ్రి! తెల్పుమేలఁతల్లడింప. ౪౪... ౪౫

15 వ య భాగము.

వ॥ అని యిట్లనేకవిధంబుల నందేహింపం దగి తేజోహీనంబై యున్న నిజరూపంబుఁ గన్ భయసంభ్రమంబుల నగ్రజుం డడిగిన నయ్యర్జునుండును. ౧
 సీ॥ పాణాధికప్రియుండగు కృష్ణపరమహాత్మ్య, యెడఁబాటుచే మనంబెరియుచుండఁ గోఁతులం బై నా మోక్షముదామర దుఃఖమునఁజేసి వెలవెఱఁబోవుచుండఁ గాంతియెంతయుఁదొలంగఁగశుష్కభావంబు, హృదయంబునందువర్తింతుమండ హరిమూర్తి హరిప్రేమ హరిలీలలన్నియుఁ, దలఁపునం బడి మాటనిలచుచుండ గీ॥ నెట్టులో కష్టమున నరికట్టి దుఃఖ మడరుకన్నీరుఁ గరములం దుడిచికొనుచు నెదుట లేకుండిననుబ్రయఃహితునిదయయుఁ బ్రణయమాత్మంత్యమునుభయభ్రాంతిఁ గొలుప. ౨-3

శా॥ సారథ్యంబును గౌరవంబును మహాసాచివ్యముం దొట్టి నా నారూపంబుల శౌరిగన్పఱచు నానందంబు సఖ్యంబు శృం గారంబు హితచింతనంబు హృదయైక్యంబుం బ్రియంబుం దలం పార సారెకు గొంతు రాల్పడ విహదాత్మాంతచిత్తంబున. ౪

వ॥ పాండవాగ్రజుం గని పరిదేవనంబుఁ గావించుచుఁ బార్థుం డిట్లనియె. ౫

—* అర్జునుఁడు ధర్మరాజునకు శ్రీకృష్ణనిర్యాణము నెఱింగించుట *

గీ॥ పోయెఁబోయె నకటపురుషోత్తముఁడు మనఃహితుఁడు సఖుఁడుమిత్రుఁడెఱింగితజ్ఞఁ డాత్మబంధుఁ డభిప్రదాచార్యుఁ డధ్వర్యుఁ డన్న! నేనె పోకయున్నవాఁడ.

గీ॥ మధురభాషణముల ద మహానీయలీలావిలాసపోషణముల ద నాసఁ గొల్పి హృదయమును హరించియింతలోఁ గటకటా! వానుదేవుఁ డిట్లు మోసపుచ్చె.

క॥ పరికించి వేల్పులేనియుఁ బరమాశ్చర్యంబు నొంద భాసిల్లి మహా త్తరమైన నాదుతేజము పరియించెను నేడు గృష్ణుఁ డంతయు నధిపా!

చ॥ ఒకక్షణమైన నెవ్వనివియోగమునక సకలప్రపంచము వికలము నప్రియంబు నయి వేగుచుఁ బ్రాణవిహీన మైనమే నుకరణి రోతఁ గొల్పెడుఁ గనుంగొన నట్టి యుదారదర్శనుం డకటకటా! ముకుందుఁ డిపుడందఱ వీడి చనక మహీశ్వరా! ౬

సీ॥ ఆపదపాలుగా ద కరిగి పాంచాలీస్వ, యంవరసభలోన ద నధివసించి మన్మథోన్మాదంబు ద మైకొన విచ్చేయు, నవనీశ్వరులతేజ ద మపహరించి సజ్యకృతంబుగా ద సవదరించి శరాస,నంబున మత్స్యయంత్రమును దునిమి సకలజనంబు లాశ్చర్యంబు నొందఁగా, జయలక్ష్మితోడఁ బాంచాలిఁ దెచ్చి

గీ॥ మించినాఁడ నేయమేయప్రభావునియంఘ్రిపంకజంబు ద లాశ్రియించి మనల నిందు విడిచి ద మనుజేంద్ర! యరిగె న! మూఢపుండుగరుఁడూలి నేడు. ౭
 ఉ॥ ఎవ్వనిసన్నిధానము లభించుట జేసి మహీశ! యిందు కా

- దవ్యుల సర్వదేవసహితంబుగ నుద్ధతసంగరంబునం
గ్రోవ్వడఁగించి ఖాండవముఁ ♦ గొమ్మని యగ్ని కొసంగినాఁడ ము
న్నవ్విభుఁ డక్కటా! మనల ♦ నందఱ ముంచె విచారవారిధిఁ.
- మ॥ పరమాశ్చర్యకరంబు లైనప్రతిమాబంధంబులున్ శిల్పచా
తురియున్ మీఱి మనోహరం బగుచు నెందుం జూడఁగా రాక దు
ష్కరమై యొప్పుసభన్ మయుం డొసఁగె నేకారుణ్యవారాశియా
దరలబ్ధిఁ ధరణీశ! యేగె నిపు డాదామోదరుం డేమనన్.
- క॥ హయమేధమందుఁ గాన్కలు! భయమున నర్పించి రెల్లపాద్ధివవరు లే
నయమూర్తిసాయమున నీకయయో చనె నమ్మహాత్ముఁ ♦ డవసీనాథా!
- చ॥ అయుతమహాగజప్రబలుఁ ♦ డౌననిలాత్మజుఁ డాజరాసుతున్
భయ మఱి చీల్చి చంపి మును ♦ భైరవపూజకుఁ దెచ్చినట్టిభూ
దయితులకున్ విముక్తి నిడి ♦ తత్సముపాత్త ధనంబు లేరమా
ప్రియుకరుణన్ భవత్సవనవృద్ధి కొసంగె నతండు రాఁ డిఁకన్.
- మ॥ శ్రీమచే ద్రాపది కంటనీ రిడినఁ జంచద్రాజసూయాభిషి
క్తము వేణీభరముం గ్రహించి సభ కాకర్షించు దుష్టాత్ములన్
బ్రహ్మదారత్నశిరోజశోభ దొలంగన్ ♦ భంజించె నేసూరుషో
త్తముసాయంబున భీముఁ, డేగె నిపు డాదైత్యాంతకుం డగ్గిజా!
- గం॥ మ॥ మును దుర్యోధనుఁ డంపవచ్చి పదివేల్కూర్చిమీనురౌఘంబుతోఁ
దన కన్నం బిడు మంచు నేగ నది కంతన్ శిష్టశాకాన్నమున్
దిని దుర్వాసునకుం దిలోకములకుం ♦ దృప్తిం బ్రకల్పించి యే
యనఘుం డాపదఁ బాపె వచ్చి, మన కయ్యబ్రాత్రుఁ డేగెం గటా. గం
- వ॥ అని పలికి యాత్మవిషయకం బైనభగవదుపకారంబుఁదలంచుకొని యర్జునుండు
విలపించుచు మఱియు నిట్లనియె
- మ॥ కపటప్యాధుఁడు శంభుఁ డద్భుతమెసంగం దాకినన్ మెచ్చి పా
శుపతంబున్ మఱి యట్ల యన్యదివిజస్తామంబు దివ్యాశ్రమముల్
గృప సందీయ గ్రహించినాఁడ ననియం దేదేవుతేజంబు న
న్నపసర్పించుటఁజేసి, యట్టిమహనీయుం డింకఁ గన్పట్టునే?
- గీ॥ నాఁడు తేజోవిహీనమై ♦ వాడియున్న । యీశరీరంబుతోడన ♦ యెక్కినాఁడ
నిందు నర్థాసనమున నే ♦ హితునితేజ । మావరించిన, నతఁ డేగనయ్య నేడు.
- మ॥ అనఘుం డాహరిసత్ప్రభావముననే ♦ యానాఁడు శక్రాదిదే
వనికాయంబునకున్ నిషాతకవచధ్వంసక్రియార్థం బొగిన్
ఘనగాండీవధనుఁప్రచండభుజదండం బాశ్రయం బొట హః!
నను వంచించెను వాసుదేవుడు రమానాథుండు నేఁ డగ్గిజా!

- సీ॥ శకునివాయువుచేతఁ ♦ జలియించుధార్తరా,ప్రమహాతరంగసంఘముగల్గి
కర మగాధం బైన ♦ గంగాతనయకుంభ,సంభవాద్యావర్తసమితిగల్గి
ప్రాణముల్ చనుదాఁక ♦ పట్టువీడక పోరు, కర్ణశల్యాదినఁకములుగల్గి
పరమగంభీరకృపదోణనందన, సైంధవాదిదురంతజలముగల్గి
- గీ॥ చటులమై యొప్పుకొరవ ♦ సైన్యజలధి నంతయును నిస్సహాయుడ ♦ నగుచు నీదఁ
గంటినెవ్వఁడుబంధుఁడై యుంటఁజేసిప్రీలుచున్నదిహృదయమవిభ్రమనిదలఁప. ౧౪
- గీ॥ శత్రువీరుల నిర్జించి ♦ సర్వధనము । నొడిచి తేజఃప్రదంబులై ♦ యొప్పుమణుల
శిరములందుండి యేదేవుఁకరుణఁ గొంటిఁ । దలఁప నాదేవుఁ జిత్తంబుదత్తరించు.
- మ॥ కృపుడుం దోణుఁడు దోణనందనుఁడు గాంశేయుండు గర్జుం డిలా
ధిపయూధాతిరథప్రధానులగుచుం ♦ దీపింప ముం దుండి త
ద్విపులాయుర్బలచిత్తముల్ హరి గొనుం ♦ దృష్టిప్రసారంబునం
దపియించు హృదయంబు హా! ప్రియసఖా ♦ ధ్యానింప నిర్భిన్నమై. ౧౫
- మ॥ గురుగంగాసుతకర్ణశల్యశలముఖ్యుల్ ఖూటి యేయం బభిభా
భరితోగ్రాస్త్రసమూహ మింతయు స్పృశింపంబోడు ప్రహ్లాదు నా
సురబాధల్బలఁ దద్భుజాశ్రయుడనై ♦ శోభిల్లుటంజేసి యా
కరుణాసాగరు నీశ్వరం గ నెడుభాగ్యం బింకఁ జెల్లెం గటా! ౧౬
- ౧౧౧ సీ॥ భజియించు నెవ్వని ♦ పాదపద్మంబులు, ముక్తి నపేక్షించి ♦ మునిగఁజిలు
సచరాచరంబై నజగమెల్ల నెవ్వఁడు, పుట్టించుఁ బోషించుఁబాడవడంచు
నెవ్వనిమహిమంబునింతయు బ్రహ్మరు,ద్రాదులుగు ర్తింపకలయుచుందు
ప్రార్థించి సేవించు ♦ భక్తుల కెవ్వఁడు, తన్నెన నిచ్చెడు ♦ దైవతంబు
- గీ॥ అట్టివేదాంతవేద్యు నానాదినిధనుసారథిగఁ గుత్సితుండనై ♦ స్యందనమున ౧౭
నిల్పిననునన్నుక్షమియించి నెనరుఁ జూపెనింతటియుదారహృదయునిఁకెట్లుమరతు?
- ఉ॥ సైంధవుఁ జంపునాఁడు రథఁసైంధవముల్ గడు డస్సి మొగ్గుచుం
డంధర డిగ్గి తేరుపఁ గడంగితి నత్తటి వేనిమాయచే
బంధురవృత్తి శత్రువులు ♦ బాణము వేయఁ దలంప రావిప
ద్భంధు దయైకసింధు నెడఁబాసియుఁ బ్రాణములేగ వగ్గిజా!
- సీ॥ జగదేకకల్యాణసంధాయకంబులై, యలరునున్నతగభీరాశయములు
నవ్యనిగూఢనానావిధభావప్ర, ధానంబు లైనమందస్మితములు
వాత్సల్యసౌలభ్య ♦ వాల్మభ్యసతతసంభావ్యంబు లగునర్కభాషణములు
కార్యప్రసంగసంఘటితంబు లగుపాండు, పుత్రమిత్రాదిసంబోధనములు
- గీ॥ మధురమధురంబు లానందమంజుళములు! నిఖిలహృదయంగమంబు లానీరజాక్షు
ప్రేమమయసన్నివేశంబులే మనందు! నెంచియెంచిమనంబు తోఁభించునకట. ౧౮
- సీ॥ “నీయందె సత్యంబునిండియుండె”నటంచు, మేత్తన నొక్కమాఁర త్రిపొడవు

- మమతతో నొకయెడఁగి "మఱది రా ర" మ్మని, కడు గారవంబునఁగఁగిలింతు
 "నవర వీరుండవా" దని గుణంబొక తేవ, చేదట్టుచు బ్రశంసించుచుండు
 "నా ప్రేమకీవెయ్యెంతయుఁబాత్ర" మనుచునొకప్పుడహృదయంబు విప్పిచూపుఁ
 గీ॥ గుమతి నై యేదియేస బాపమునొనర్ప । సఖుని మిత్రుఁడు పుత్తుని జనకుఁడెట్లు
 ల్పట్టె అఖరాధముత్తమించు నమ్ముటోత్తుఁడలఁచినకొలందిఁజి త్తముతాపమొందు
 సీ॥ శయనించితిమి పెక్కు సరససల్లాపముల్, సాగిపోవఁగ నొక్క శయ్యయంగుఁ
 గూరుచుంటిమి దోసి కొనుచునొండొరులఱు, ప్రేమపెంపునొక్క పీఠమందుఁ
 బోవుచుంటిమి దేహమును దేహమున రాయు, చొరగుచుఁబై నొక్క యదరమందు
 నారగించితిమి యన్యోన్యంబుఁ బంతము, ల్పాని మున్నుదొక్క పొత్తునందు
 గీ॥ ధటకట! శరీరములె వేఱుగాని యిర్వురకును భేదంబు లే దట్టి ప్రాణమయుని
 మిత్రు నెడఁబాసి చావక మిగిలియుంటిఁగఱినహృదయంబు బ్రద్దలుగాదు తండ్రి!
 సీ॥ కలితమత్ప్రేమగంఁగా పవాహమున కే యఖిలేశము ర్తిర త్పాకరంబు
 సంతతంబును భావసర్వస్వమున కేని, రీహామహర్గము శశ్యతోహరంబు
 అజ్ఞానతాపంబునడఁప నేయనఘవా, క్యంబు చల్లనిచంది కామృతంబు
 పబలమైతీవిహారమున కేకరుణాస, నాధుచిత్తంబు ఘంటాపథంబు
 గీ॥ అట్టిమాధవు నెడఁబాసి యమ్మహాత్మునంగనల నిడికొని వెంటనగుదెంచు
 చడవిమొఱకులు గోపకులబ్ధువడిన । సంతలో నిర్జితుడనైతి నబలనోలె. ౨౦
 గీ॥ చవిటి నేలను బడినబీజంబుభంగి । భస్మమున వేల్వఁబడిన హవ్యంబుపగిడి
 హీనవిప్రునకొసఁగిన దానమట్లు బలము సర్వంబుఁజూయె ముత్పథుఁడులేమి. ౨౧
 సీ॥ జగదేకగణనీయమగు ధనూరత్నంబు, గాఢీన మిశను గదలలేదు
 కఠినశాస్త్రవవీర కంఠలుగతాకముల్, బాణంబు లింకను బాయలేదు
 పబలవేగంబునం బైపయి బఱతెంచు, తురగంబు లింకను దొలఁగలేదు
 కపికేతనంబుతోఁ గనుపండువై యుండు, స్వందనం బింకను సాగలేదు
 గీ॥ ఫాలనేత్రు నెదిరి పాశుపతము గొన్న । విజయుఁప్రాణంబు లింకను పెడలలేదు
 మాధవుఁడొకండులేకున్న మాత్రమున నెయంతయును వ్యర్థమయ్యె నేమందునధిప!
 ఉ॥ ద్వాపకయంగుఁ గల్గుమనబందుగు లందఱసేమము విసం
 గోరితి వీవు బ్రేమము బుగ్గులొన నక్కట! మందభాగ్యుడ౯
 నేర వచింప మంగళము నీప్రియబంధుసితవ్రజంబునం
 బేరునకున్నవారు పృథివీవర నల్వరొ తేవురొసుమీ. ౨౨
 ఉ॥ యాదవవీరు లొక్కడినమందు మదంబున మద్యపానన
 మ్మోదముమీఱి మైముఱచి భూసురశాపమున స్వకీయ మ
 న్మోద నతిక్రమించి వెనుకాడక యొండొరుపైఁ బ్రహరవి
 చ్ఛేదవిధానముల్ నెఱపి చిక్కిరి కాలున, తేమి చెప్పుదు. ౨౩

వ॥ అని పలికి యద్భుతుండు పాండవాగ్రజునకు వెండియు నిట్లనియె. ౨౩

క॥ భూతము లెటు హరిసంకల్పాతిశయమువలనఁ బుట్టు ♦ నభివృద్ధి గనున్
నీతముగ నిదియుఁ దలఁపఁగ । నాతనిసంకల్పమునన ♦ యయ్యె మహీశా! ౨౪

సీ॥ జలమందుఁ బెద్దమత్స్యంబులు మానక, చిన్నచేపలను భుజించుభంగి
బలముగల్గినజంతువులు దుర్బలంబు లౌ, జంతువులను బట్టి ♦ చంపునట్లు
పూని ప్రబలసత్త్వములు మహాసత్త్వములును బరస్పరమువ్రాలినవిధమున
నెంతేసివారికి ♦ ‘నిదమిత’ మని గ్రహింపఁగరాని సంకల్పబలమువలనఁ

గీ॥ బెక్కుకలఁతలువ్యూహముల్ వివిధగతులు | గల్పనమొనర్చియన్యోన్యకలహమందు
మృందఁగాఁజేసె నీశుండు మాధవుండు | దా నుదాసీనుఁడైయిట్లు ధరణినాథ! ౨౫

మ॥ సరసీజాతుండు గృష్ణరూపమున సంస్థాపింప ధర్మం బిటుల్
భరితోద్యద్బలు లైనయాదవులచే ♦ భంజింపఁగాఁ జేసి ముం
దొరుల దుర్బలులం బదంపడి రణవ్యూహంబు మీఱం బర

స్పరమున్ యాదవులెల్లఁ బోరి చన భూభారంబు బాపె న్నృపా! ౨౬

గీ॥ దేశకాలములను ♦ దెలిసి కర్తవ్యంబు । దిన్ది తీర్చువాసు దేవుమధుర
భాషణములుహృదయపరితాపశమనంబు | లాత్మఁదలఁపమోహమావరించు. ౨౭

వ॥ అని యిట్లు పలికి నిరుత్తరుండై నిరతిశయం బైనప్రేమంబునంజేసి వాసుదేవ
దివ్యచరణారవింశధ్యానంబుఁ గావించుటయు నప్పు డపొండవమధ్యముని మా
నసంబు నిర్ఘాతరాగాదికంబై నిర్మలత్వంబు నొందె నిట్లు తద్భగవత్పాదకమల
చింతనంబునఁ బ్రావణ్యంబును దాన నవిచ్ఛిన్నస్మృతిసంతానరూపంబై
ప్రేమాకారంబు నైన భక్తియోగంబును నద్దానఁ గామరోషాది నిర్మోచనం
బును సిద్ధించుటయు నపార్థునిబుద్ధి నిశ్చించలంబై యొప్పె నంత సంగరారంభం
బున భగవద్గీతం బైనస్వాత్మ పరమాత్మ యాధాత్మ్యంబును దత్ప్రాప్తి సాధ
నాదియాధాత్మ్యంబును దెలియఁజేయువిజ్ఞానంబు పెద్దకాలంబు గడచుటం

జేసియుఁ దమోగుణంబునంజేసియుఁ గార్యాంతరాసక్తింజేసియు నవరుద్ధంబై
యుండినను గామాదినిర్ముక్తుం డైనకారణంబునఁ దత్త్వావధారణపటిష్ఠం డైన
పార్థుండు వెండియు నవగతంబుఁ గావించుకొనియె నిట్లు లబ్ధంబైన బ్రహ్మజ్ఞా
నంబునంజేసి దేహగతం బైనదేవాది నానావిధభేదం బాత్మీయంబుగా దని
యెఱింగి స్థూలదేహవియోగానుసంధానంబును సూక్ష్మప్రకృతి వినష్టంబైనం
గుణత్రయవియోగానుసంధానంబును గావించుచు నక్కారణంబునన పునర్జన్మ
రాహిత్యంబునకు నపహతపాపృత్వాదిగుణావృత్తయుక్తం బైనస్వరూపంబు
నకును నర్హుండై యుండె నంత. ౨౮... ౩౦

గీ॥ శౌరి వైకుంఠలోకముఁజనుట యాదవాన్వయంబు నశించుట ♦ నాలకించి
యపుడుధర్మాత్మజుండునిశ్చలత్మఁడగుచు | బరమపదమునకిరుగ భావము నెదలఁచె.

శా|| అంతః బార్హనిచేతః గూతి యదువంశాంతంబు గోవిందువృ
తాంతంబున్ విని వంత సుంతః గౌనఃబోశై కాంతికాత్యంతికా
క్రాంతంబై తగుభక్తి స్వాంతము రమాశాంతాంఘ్రిపద్మంబులన్
సంతోషంబునఁ బాదుకొల్పి వదలెన్ ♦ సంసారసంబంధమున్. 33

౧౧౨గీ|| కంటకమును వేచొకకంటకమునఁ బెటికి విడుచుగతినిట్టులజుడుశ్రీవిభుఁడుఖలుల
దునిమితనమానవశరీరమునుద్యజించె సమములైయుండురెండుసీశ్వరునకెపుడు. 3౪

మ|| నటనంబుం బొనరించుమానవుఁడు దా ♦ నాట్యోపయుక్తంబుగా
నెటు వేషాంతర మూని వీడుఁ బదపన్ ♦ వీక్షింప సర్వేశ్వరుం
డెటు లీలోకహితోపయుక్తముగ మత్స్యద్యాకృతు ల్పానుఁ బి
మ్మట వానిన్ విడి భాసిలుం దన యసామాన్యస్వరూపంబునన్. 3౫

క|| కావున నావిధముననే | శ్రీవనితావిభుఁడు శౌరి ♦ క్షితిభారంబుం
బోవిడిచినదేహంబును | దా విడచి స్వరూప మూని ♦ తగ విచ్చేసెన్.

మ|| అనఘుం డాద్యుఁడు శౌరి శ్రావ్యచరితుండాకృష్ణుఁ డావిష్ణుఁ డే
దినమం దీధర వీడి యేగెఁ దనదాదివ్యస్వరూపంబుతో
ఘనధర్మంబుల రూపుమాపునశుభాకారంబు దీపింప నా
దినమందే చొఱఁబాఱెఁ దాఁ గలి మదోదేకంబు లేకెత్తగన్. 3౬

—* ధర్మరాజు పరీక్షిత్తునకుఁ బట్టముఁ గట్టుట *

ప|| ఇట్లు భగవన్నిర్యాణానంతరంబున సకలపాపస్వరూపుం డైనకలిపురుషుండు
దేశంబులు పురంబులు గృహంబులు దేహంబులు నాక సర్వస్థలంబు లాక
మించి ప్రవిష్టుం డగుటంజేసి యంత నసత్యలోభంబులును నసూయాహింసా
కౌటిల్యంబులును నాదిగా ననేకదుర్గుణంబులు ప్రవృద్ధంబులై కలహకారపణ్యం
బులం గలిగించుచు వ్యర్థదూషణంబు, నశాంతియుం బురికొల్పుచు దేవబ్రాహ్మ
ణానందానైష్యంబుల కాకరంబులై గానవచ్చినం గాంచి యింక నుండుట యను
చితం బని నిశ్చయించి నిఖలధర్మస్వరూపుం డైనపాండవేయాగ్రజుండు ధేహం
బునుండి నిర్గమింప సంకల్పించి. 3౭

మ|| సతతంబున్ వినయాదిసద్గుణములన్ ♦ జానొందుచున్ మించి స్వ
ప్రతిరూపం బననొప్పువాని ననఘుం ♦ జాత్తుం బరీక్షిస్త్రువుం
జతురభోధిపరీతభూతలమహాసామ్రాజ్యసింహాసన
స్థితుఁ జేసెన్ యమసూతి హస్తినపురిన్ ♦ దేజంబుఁ దీపింపగన్. 3౮

క|| జనవిభుఁడు ధర్మనందనుఁ | డనిరుద్ధకుమారు వజ్రిఁడనువాని మహా
త్ముని శూరసేనములకుం | బొనరించె నధీశుఁగాగ ♦ ముదమున మధురన్. 3౯

—* ధర్మరాజుదులు మహాప్రస్థానముఁ గావించుట *

గీ|| ఆచరించి ప్రాజాపత్యమనెడియిష్టి | నాత్మయందు నారోపించి ♦ యగునెల్ల .

వస్త్రములు భూషణములు సర్వముఁ ద్యజించి మమతయు నహంతయును బాసి మనుజు
విభుఁడు. ౪౭

౧౧౩ సీ॥ వివిధబంధంబుల విచ్ఛేద మొనరించి, యుభయేంద్రియ వ్యాప్తి నొగింప నంబు
నందు మనంబును బ్రాణంబునందుఁ బ్రాణంబును మఱి యపాశంబునం ద
పానంబు వ్యానమునందును వ్యాన ము, దాశంబునందు నుదానమును స
మానంబునందు సమానంబుఁ బ్రాణాది, పంచక హేతువౌ వాయునందు

గీ॥ వాయుసంయుతమగు భూత పంచకంబు నింద్రియ సమూహము నుదగఁ నెవ సిత్రివిధ
మగు నహంకారమందున య్యదియుఁ బ్రకృతి యందు లీలంబులుగ నెంచి యవని విభుఁడు.
౪౮...౪౯

సీ॥ అరియ నచేతన ప్యాపారమంతయుఁ జేతనాధీనమై చెల్లుఁ గాన
వాక్కు మొదలొకని పృకృతి పర్యంత మీ, యఖిలంబు తదధీనమని తలంచి
హరి కధీనుండయి పరఁగుఁగావున జీవు, నర్పించి యప్పర మాత్మయందు
నారలు దొడి నిరాహారుఁడు మౌనియు, నై కేశ పటలి జీరాడుచుండ

గీ॥ వెట్టివోలె జడుని విధిఁ బిశాచగ్రస్తుఁడట్లు సంచరించుచంత నంధు ౪౯...౪౯
కరణి బధితు సరణిఁ గనఁబోవినఁబోక వెడలిచని యెగృహము వీడి నృపుడు.

గీ॥ ఏదెనకుఁ బోయి మరలి రాఁ రెల్లజనులు! మిన్ను మహానీ లగు పాపాశోకమునట్టి
యు తరపుదిక్కు గుఱిచియ! య్యుర్వి విభుఁడు | పనజ సాభుని ధ్యానించుకొనుచు నడచె.
౪౯...౫౦

క॥ అగ్రజగమనముఁ గాంచియు! వ్యగ్రం బగుకలిప్రవేశ మరసియుఁ బ్రజయ
త్యుగ్రతరవృత్తి గనియు సమగ్రవివేకమునఁ జనిరి యందఱుఁడమ్మల్. ౫౧

వ॥ అట్లు చని పాండవులందఱుఁ బరిదృశ్యమౌనంబు లగుపదార్థంబులన్నియుఁ
దుచ్చంబులుగాఁ దలంచి, కాలంబు సమీపించుట గ్రహించి సమంచితం బైన
ధారణావిశేషంబున వాసుదేవుని చరణారవిందంబులను డెందంబులఁ బ్రతిష్ఠించి
ధ్యానాతిశయంబున సముద్రిక్తం బై భక్తియోగంబు దీపింపఁ బరిశుద్ధం బైన బుద్ధి
యుం బరమాత్మయందు నిబద్ధంబుఁ గావించి తత్ప్రాప్తి ప్రతిబంధకంబు లగు
పూర్వోత్తరాక్షుంబులను బాపంచ లొనరించి నిరస్తరజ స్తమోగుఁడై బ్రహ్మయ
లంపటులకు జుష్ప్రవేశం బైన మరమపురుషాని పరమపదంబును బ్రాప్తించి
రంత. ౫౨...౫౩

సీ॥ విదురుఁడు గొన్నాల్లు విడువక తీర్థాల, నముఁ జేసికొనుచుఁ బాండవులయొక
మూలించి భగవత్సమాహితచిత్తుడై, తచ్చరణంబుల ద్వయము దక్క
నన్యరంబుఁ దలఁపక యంతఁ బ్రభాసతీర్థంబునఁ దనశరీరంబు విడిచి
వెండియు యముఁడయుఁ పితృదేవతా సమూహము గొల్పి స్వీయలక్ష్మీకమునకరిగఁ

గీ॥ బతులవైరాగ్య ముదసి ద్రాఁపదియు నపుడు | వాసుదేవుని తీర్థాశ్రమంబున గము

నందునైకాంతికాత్యంతికాంతరంగభక్తిదనరారబ్రాపించెఁబరమపదము. ౪౯-౧౦
 మ॥ అమలంబు శుభదంబు నైనహరినిఁర్యాణంబుఁ గాంతేయయా
 నము నేమానఁపుఁ డాలకించుఁ జదువున్ ♦ శ్రద్ధావధానంబులన్
 గమలానాథునిపాదపద్మములపై ♦ గాఢానురాగస్వరూ
 పమహాభక్తి జనింపఁ జూటఁగొను నాభవృన్దు గైవల్యమున్. ౧౦

16 వ యధ్యాయము.

వ॥ అని పలికి సూతుండు వెండియు నిట్లనియె.

ఉ॥ ఆగతిఁ దాత లేగినయఁనంతరమందుఁ బరీక్షితుండు ము

న్నగతి జన్మవేళ వదిలియించిరి జాతకవేత్త లాగతిం

ద్యాగము భోగము విసయ ♦ మాస్తికబుద్ధియు నాదిగాగుణ

శ్రీ గొమరార భాగవతఁశేఖరుడయ్యె ద్విజోపదిష్టుడై.

క॥ ధరణీమండలమంతయుఁ బరిపాలించుచుఁ గురుకులవర్ధనుఁ డతఁ డు

త్తరునికుమారిత యగునయ్యిరావతిని బెండ్లియాడి యిపుడలిర్పన్.

సీ॥ జనమేజయాదులఁదనయుల నల్వరఁ, గని యామెయందఁ భూకాంతుఁ డంత
 నాచార్యుఁగాఁ గృపాచార్యుని వరియించి, యమరులు స్వస్వరూపములతోడ
 బటతెంచి తమహవిఁర్యాగంబుఁ గైకొని, తనివెఁజెందఁగ గాంగతటమునందఁ
 భూరిదక్షిణలతోఁ ♦ మూఁ డశ్వమేధంబు, లొనరించి చక్కఁగా ♦ నొక్కనాడు

గీ॥ దిగ్విజయముఁ గోరి తిరుగుచు రాజచిహ్నములఁ దాల్చి శూద్రుడయ్యు నొక్క
 చో మహాగ్రహమునఁగోమిధునముఁ గాలఁ దన్నుకలిని బట్టిదర్ప మడఁచె. 3-౪

వ॥ అనిన విని దిగ్విజయంబునం బరీక్షిన్న రేండుండు కలిపురుషు నేల నిగ్రహించె
 శూద్రుండయ్యు రాజలాంఛనంబులను ధరించి గోవృషభంబులం గాలఁ దన్నిన
 యాబాలిశుం డెట్టిగుణంబులవాడని పలికి శౌనకుండు సూతుంగాంచి వెండియు
 నిట్లనియె. ౧౧

చ॥ పరమపవిత్ర మైనభగవంతుని దివ్యకథాసుధా ఝరిం

బరఁగుచునున్న లేక మఱి ♦ వానిపదాబ్జమరందమాను స

త్పురుషుల దివ్యవృత్తమునఁ ♦ బూరితమై పాలుపొందుచున్న నా

ఛరితము మాకుఁ దెల్పఁ దగు ♦ సర్వ మఖర్వముదంబు చేకుఱన్. ౬

క॥ శోరిరి వీ రనిభగవాచ్చారిత విహీనమగుచు సద్భక్తిరసో

దారంబు గొనిదుర్వ్యాపారులచరితంబు సూత! ♦ వర్ణింపకుమీ!

సీ॥ వెనువెంటనంటియుండినమృత్యువెలుగక, తనువు శాశ్వతముగాఁదలంచువారు

తమచేయుచుండుకర్మములయం దెంతయో, ఫలము నపేక్షించి ♦ పరఁగువారు

తనయులు దండు లంగనలు మున్నగమహా, ప్రకృతిబంధంబునంబడినవారు

అసమర్థులయ్యు మే ♦ మఖలంబు సాధించు, వీరుల మని విట్టి ♦ వీగువారు

గీ॥ మరణశీలు రల్పాయువు • ల్మత్తు లిట్టి కూర్మలచరిత్రముల నెన్నిమాటులు వచి
యించినను వినినను ఫలమేమి? కాలమంతయును వ్యర్థపరచుటకన్న ననఘ! ౭

ఉ॥ నిత్యము గాదు దేహము గణింపగ నెన్నటికైన మృత్యువే
సత్యము ప్రోవ రెవ్వరును • స్వల్పము నాయు వటంచుఁ జిత్తమం
దత్యయ మెంచి మోక్షమున • కాసయొనర్చినమాకు శ్రావ్యమున్
స్తుత్యముఁ గానియన్యకథతో నిక నేమి ఫలంబు ధీమణి!

క॥ సార్థక మొనరింపక యాత్యర్థ మమూల్య మగుజీవితము నల్పంబున్
వ్యర్థ మొనరింపలేము కృతార్థులఁ గావింపు హరికథాలాపములన్.

సీ॥ పాపము ల్బాపెడు • భగవంతునిఖలహే, యప్రత్యసీకకల్యాణగుణము
లన్నియుఁ దెలుపుచు • నాలకించుచునుండు, భాగ్యంబుఁ గూర్చుట • బ్రహ్మసత్త్రి
మనఁబడునియ్యగ • మందుఁ గృతాంతుఁ డా, హూతుఁడై విచ్చేసి • యుండెనడుగొ
వసియించు నతఁ డెంతవఱ కొక్కఁడైనను, మరణింపఁడందాక • మనుజుఁడిందుఁ

గీ॥ బరమపురుషుడివ్వ • చరితంబుఁ జక్కఁగా | వినుచుఁ దనదువృత్తివీడి యిందు
నంతకుండు నస్మదధ్వరంబు సమాప్తిఁ | జెందువఱకుఁ దా వసించియుండు.

గీ॥ ఈస్థలంబున నివసించు • నెల్లజనులు | మృత్యు వాక్రమింపక యిప్పుడెడదొలంగి
యుండుకొఱకెఱుషిశ్వరా • హూతుఁడగుచు | నరుగుదెంచివసించెనియ్యంతకుండు

మ॥ హరిలీలామయమై మహామధురమై • యానందముం గూర్చుచున్
దురితంబుల్ బరిమార్చుచున్ భవమహా • దుఃఖంబుఁ బోకార్చుచున్
బరఁగంజాలినయట్టిసచ్చరితమే • వర్ణింప నాలింప నౌ
నరయన్ మోక్షముఁ గోరువారలకు నన్యాలాపముల్ బాపముల్.

సీ॥ మందభాగ్యుఁడు మందమతియు నల్పాయువు, నై నమందుఁడు హీనమానస్తండు
రాత్రికాలమున నిద్రామూలకంబుగఁ, బగట సాంసారికబహుళకర్మ
మూలకంబుగ నాయువునుసమస్తమునమూ,ల్యముగఁగన్గొనకవ్యర్థముగఁబుచ్చు
నవ్వొని కథమకృత్యములఁ గావింపఁగా, సంతకాలముఁ జాలి • దే మనందు

గీ॥ సంతెకాని యించుకంతయునేని గోవిందమృదుపదారవిందములమ
రంద మాని మది నమంద మానందముఁ | బడయ నకట తీరుగడయెలేడు. ౧౦

క॥ ఎత్తటి భగవద్భాగవతోత్తమచరితములఁ బొగడియును వినియుఁ దదా
యత్తు లగువారిభాగ్య మియత్తాదూరంబు తెలుపనగు నెవ్వనికిన్.

వ॥ అని యివ్విధంబున రమానాథునికథాసుధారసంబు నాస్వాదింప నభిలషించి
యడుగునమ్మునీందులఁ గాంచి సూతుం డీ ట్లనియె.

గీ॥ మించి కురుజాంగలముల వసించుచుఁ గలి | స్వపరిపాలితమైనదేశమునఁ జొచ్చె
ననుచు నత్యంతమప్రియంబయినవార్త | నాలకించిమహాగుండై యవనివిభుఁడు.

ఉ॥ వీసరవోనిరోసమున ♦ వెల్లుచు విశ్వహితంబుఁ గోరి యు
ద్యాసిత మైనశౌర్యమును ♦ ధైర్య మవార్యముగాగ బాణబా
ణాసనముల్ ధరించి సమశాంగణపండితుఁ డైనయమ్మహీ
వాసవుఁ డాజి సేయుటకు ♦ వాంఛయొనర్చుచు సేనఁగూర్చుచున్.

మ॥ చతురంగధ్వజీసమేతుఁడగుచున్ ♦ సాగించె బ్రస్తాన ము
న్నతపంచానన కేతనస్ఫురితమున్ ♦ నానావిధాలంకియా
ద్భుతమున్ శ్యామతురంగసంగతమునై ♦ పొల్పారుతే రెక్కి యా
క్షీతినాథాగ్రణి సర్వదిగ్విజయలక్ష్మీసిద్ధి సిద్ధింపగన్.

౧౨

గీ॥ భారతము జయించి ♦ భద్రాశ్వమోడించి । కేతుమాలమడచి ♦ కింపురుషముఁ
బాడిచి యుత్తరకురుభూముల నిర్జించి కొనియెగప్పములను ♦ మనుజవిభుఁడు. ౧౩

క॥ అట నట ఘను లగుతమతొ । ల్లిటిపెద్దలయశముఁ గృష్ణలీలలు జనముల్
స్ఫుటతరముగ గానము సేయుట నాకర్ణించి భూపుఁడొందె ముదంబున్.

౧౪

సీ॥ కేల శత్రుముఁ బూనకే లీల శౌరి భూ, భరముఁ దీర్చినమహాప్రతిభ వినుచు
ద్రాణియత్రుంబునఁ దపియించుచుండఁద, న్మనిచినహరిదయామహిమ వినుచు
యాదవపాండవు ♦ లనోన్యమును స్నేహ, కలితులై వర్తించుకథలు వినుచుఁ
బ్రేమసర్వస్వ మర్పించి వారెల్లరుఁ, బరమాత్ముఁ గొల్చిన ♦ భక్తి వినుచుఁ

గీ॥ బ్రీతిచేతఁ గనులు ♦ వికసింప నమ్మహాదారమూర్తి నృపుఁడు ♦ వారికెల్ల
భూషణములుఁ బెక్కుముత్యైపుహారంబులంబరంబులిచ్చి యాదరించె.

౧౫-౧౬

సీ॥ సచరాచరప్రపంచనియామకుండయి తన్నమస్కృతికిఁ బాత్రమగుశౌరి
భక్తవత్సలుఁడౌట ♦ బరమసౌలభ్యంబు, దీపింప నెపుడు విధేయుఁడగుచు
సచివుడై దూతయై ♦ సభికుడై సారథియై సేవకత్వము ♦ నాచరించి

భయము భక్తియును గన్పటచి యనుసరించి, స్తవముఁగావించివందనమొనర్చి

గీ॥ పేజుచే బాండవులఁ బోచువిధముఁదలచి ధర్మజాదులసత్ప్రవర్తనముననుస
రించిహరిపాదపద్మముల్ హృదయమందు నిల్పి ధ్యానించుచుండెనాన్మృపవరుఁడు.

౧౭

గీ॥ ఇట్లు లుండ నానరేంద్రసమీపప్రదేశమందు సంయమింశ! యొక్క
యద్భుతంబు జరిగె ♦ నద్దానినంతయు । విస్తరింతు నిపుడు ♦ వినుఁడు మీరు.

౧౮

వ॥ వృషభరూపధారియై యేకపాదంబున నడచుచు ధర్మపురుషుండు దనయుపాం
తంబున వివత్స యైనజనయిత్రీ తెఱంగున నంగలార్చుచుఁ జింతాసంతప్త
స్వాంతయై శాంతిం గోల్పోయి గోరూపధారణియై యున్న భారణిం గని యు
ట్లనియె.

౧౯

ఉ॥ కాలువ గట్టుచున్నయది ♦ గన్నుల వేంబడి నీరు చింతకు
వాళకమై ముఖాంబుజము ♦ భాడినఁ దెంతయు గాంతిహీనమై
భూతిభూతల్లు వేహముగు ♦ చోచుచున్నది శోకు నీదు చు

- ట్టాలకు నెట్టికీడు నకటా! యెట లేదుగదమ్మ చెప్పవే. ౨౦
- శా|| నీరీతిం గనుంగొన్న నీమనమునకా ♦ నిక్కంబు నేఁ డేదియో
తొరం బైనవిచార భారము సముద్రాభ్రతంబుగా దానిచేఁ
గారింపంబడుచున్నయట్టు లరయం ♦ గన్నట్టు నిప్పట్టునం
దారోగ్యంబుగదమ్మ దేహమున నేల యిట్లు చింతింపఁగక?
- శా|| సమ్మోహం బనృతంబు నిర్దయయు మింపక మూఁడుపాదంబులుక
వమ్మై పోవఁగ నేచి పాపు లధముల్ ♦ న న్నేకపాదంబుతో
నిమ్మై వర్తిలఁ జేయుచుండి రనియో ♦ యారీతిఁ జేతంబునం
దమ్మా! యేటికి మాటి కున్న రని యత్యంతంబు నిట్టూర్పఁగక. ౨౧
- ౧౧౨ మ|| జననీ! సంకరజాతిరాజులు నినుకా ♦ సాధించి పాలింతు రం
చనియో? రక్కసు లుక్కుమీటి సురయాగార్థంబుఁ గైకొందు రం
చనియో? బాధితు లైనవేల్పులును జింతాకాంతులై యుందు రం
చనియో? యూరక యొక్కరీతి నిటులేలా నేడు వాపోవఁగక?
- సీ|| భయమును భక్తియుఁ ♦ బ్రభవింప మానవుల్, చేమోడ్చి సురల భజింపరనియె
పూజాదివిధులెల్లఁ ♦ బోవుట సంతృప్తి, జెంద కిందుండు వర్షింపుఁ డనియె
విపరీత మగు ననావృష్టిదోషంబునఁ, బంటలన్నియుఁ బాడుపాటు ననియె
“యన్నమో రామచంద్రా” యన నీబిడ్డలకుఁ బెక్కుకష్టములగుననియె.
- గీ|| యాకటఁ దపించు బాలురఁనంగనలను | గఠినచిత్తులు గూర్చరాక్షసులువోలెఁ
జేరి పీడింప నెవరురక్షింతురనియె| తలఁచితలఁచితపించెదుతల్లి చెపును. ౨౧-౨౨
- మ|| క్షితిదేవుల్ పతితాత్మ్యులై ఖలులకుం ♦ జేమోడ్చు లర్పించి కు
త్పితకర్మంబులమీఁద నాస్థఁ గొని వర్తింపక సతంబుం దదా
యతమై యొప్పెడునాగమంబునకు లేదాధార మంచుక భవ
న్మతి యోజించియె యొక్కరీతి నిటు లమామా! యేల జాలిం బడక? ౨౩
- మ|| నరనాథుల్ ఖలులై పదింబది మదోన్మాదంబునకా మీటి భూ
సురసంరక్షణ మాచరింప రనియో? ♦ సొం పేది యవ్వపులుం
గర మాయాసముఁ జెందుచుండు రనియో? ♦ గాకున్న జిత్తంబునకా
ధరణీ! యాకరణికా నుడంత మగుసంతాపంబు నీ కేటికెక?
- గీ|| తపియింతువా? కలిధర్మానుసారులై, దర్పించుక్షత్రియాధములఁగూర్చి
పిలపింతువా? రాష్ట్రముల కుపద్రవముఁగూర్చురటంచుదుష్టభూపరులఁగూర్చి
దుఃఖింతువా? భక్తితోఁ దల్లిదండ్రుల, మన్నంప రనుచు నాత్యజాలఁగూర్చి
శోకింతువా? ప్రేమలేకయే వరచనా, మయే తొడు రని యాలుమగలఁగూర్చి
- సీ|| దేవుడించెదవా? యశాస్త్రీయవిధుల | నశనపానభోజనశయశోననాంబ
రాభరణమజ్జనాదులఁనాచరింపఁ | గడఁగుదు రటంచు జీవలోకంబుగూర్చి. ౨౪

౧౧౧|| మ|| అవనీ! నీకునభారమంతయును బాఁయం జేయఁగా మర్త్యుడై
యవతారంబు ధరించి డెందమున కఠిన్యానందముం గూర్చుమా
ధవుఁ డాకృష్ణుఁడు వీడిపోవుట మహాఁదారంబు మోక్షప్రదం
బవగీర్ణంబును నైనతచ్చరితముఁ ♦ ధ్యానించి చింతింతువో? ౨౪

శా|| ముల్లోకంబులయం దలభ్యము మహాఁమోదప్రదంబుఁ సము
ద్యలీలానిలయంబు నిర్జరగణఁ స్తవ్యంబు భవ్యంబు నౌ
త్వల్లావణ్యధనంబు నేఁ డతిబలోత్తలంబు గాలంబుచేఁ
దల్లి! సర్వము సంగ్రహింపఁబడెనే ♦ దైన్యంబు దైవారగఁ. ౨౫

క|| ఇమ్మాడ్కిఁ జిక్కి సగమై | సమ్మోదము వీడు నట్లు ♦ సంభవమగుచుఁ
నెమ్మదిఁ గలఁచువిచారము! నమ్మా! దయయుంచి తెల్పుఁమంతయు నాకుఁ.

వ|| అని యిట్లు మాటిమాటి కాదరంబున నడుగుచున్న ధర్మపురుషుం గని భూదేవి
యిట్లనియె.

మ|| అనఘా! నన్నిటు గ్రొత్తగా నడిగె దేలా? ధర్మముల్ నీ వేఱు
గని వే మున్నవి? నీకు సర్వమును విజ్ఞాతంబు సౌఖ్యైకవ
ర్ధనముల్ నాలుగుపాదము ల్లలిగి పూర్వం బొప్పి నేఁ డొంటికా
లను నీ వీగతిఁ గుంటుచుండుటయె మూలం బస్మదీయా ర్చికె. ౨౬

సీ|| సత్కృప యపరాధఁసహనభావము భూత, హితవ ర్తనము బలం ♦ బెవని కమరుఁ
ద్రుకరణశుద్ధి యింఁదియనిగ్రహము జగత్సృష్టి సంతల్పము ♦ నెవని కెసఁగు
విషయనిస్పృహతయు ♦ విఫలకార్యనివృత్తి, హేయప్రతిభటత్వ ♦ మెవని కలరు
శౌర్యంబు నప్రధృఃవ్యత్యంబు వీర్యంబు, నితరాన పేక్షత్వ ♦ మెవని కొప్పు
గీ|| మార్దవంబు శీలఁమహిమంబు సకలార్థగౌరవంబు గార్యకౌశలంబు
నెవని కడరు నట్టికృష్ణుండు ననుఁ బాసి | యేగె వగవకుందుఁ నెట్లు తండ్రీ. ౨౭

సీ|| కోరినఁ దన్నెనఁగొను మవి యిడువాఁడు, లేశంబుఁ గ్లేశంబు ♦ లేనివాఁడు
ఊర్మిషట్కంబుచే ♦ నుమ్మలింపనివాఁడు, ద్వంద్వంబులకును లోఁబడనివాఁడు
శాస్త్రార్థతత్త్వంబు ♦ సంగ్రహించినవాఁడు, మించి సర్వము సయమించువాఁడు
ఆశ్రితానిష్ఠంబు ♦ లడఁచు జ్ఞానమువాఁడు, నిత్యనిర్మలకాంతి ♦ నెగడువాఁడు

గీ|| ఎన్నియపచారము లొనర్చియున్నవానిదలఁప కుపకారలేశంబెఁతలఁచువాఁడు
వినయమున నార్యజనులసేవించువాఁడుకృష్ణుఁడెడఁబాసెననుచుదుఃఖించుచుంటి. ౨౮

సీ|| ప్రభుసభాస్థలములంబ్రకటించుసామర్థ్య, మన్నాదిజనితవిభ్యాతశక్తి
ప్రాణంబునకును స్వాభావికం బగుసమర్థతయు శాస్త్రీయవాక్ప్రత్యయంబు
నత్యంతదురవగాహం బైనభావంబు, యశము విక్రమముఁ బూజార్హతయును
మహితదేహత్మాభి ♦ మానరాహిత్యంబు, నవికార మకోధమాత్మసుఖము

గీ॥ నాదిగాఁగనసంతకః॥ల్యాణగుణము॥లన్నియుమహాత్వమునుగోరునట్టివారి॥౨-౩౦

కందఱకుఁ బ్రార్థనీయంబు॥లగుచుఁ గృష్ణానందుసత్యంబుగానిత్యమమరియుండు.

గీ॥ అట్టిసద్గుణరత్నరత్నాకరుండు । కృష్ణుఁ డిప్పుడు నను వీడియేగుకతనఁ

బాపికలిచేతనాక్రమింపఁబడియున్న॥డవలోకంబుఁగనుఁగొన్నఁ జింతవొడము॥౩౧

సీ॥ తాపసోత్తములకుఁదపము సాగ దటంచు, జేజేలమొక్కులు॥చెల్లవంచు

సజ్జనులకు బాధ॥ సంపాప్త మగునంచు, గోవులకు భయంబు॥గూరు నంచు

వర్ణాశ్రమాచారపద్ధతి చెడు నంచు, బిత్తదేవతల కార్తి॥ పెరుగు నంచు

బాదహీనత నీవు॥ పడుచుఁ గుంటెద వంచు, నధముల కే వశ్య॥నగుదు నంచు॥

గీ॥ తలఁచుకొన్న గుండె॥ జలదరించుచునుండె । సంభ్రమంబు సాధ్య॥సంబునిండెఁ

జివికి చివికి చింతచేఁ గుంగవలెఁగాక । యిక నాకు సౌఖ్యమేడతండి॥౩౨

మ॥ కమనీయైకకటాక్షవీణక్షముఁ గాంతం జేసి బ్రహ్మదులే

ప్రేమదారత్నము నాత్మయం దిడి తపో॥వ్యాసక్తులై కొల్తు రా

కమలావాసిని యాత్మవాసకమల॥గారంబు వర్జించి ని

త్యము బ్రేమించుచు శౌరిపాదకమల॥ద్వంద్వంబు సేవించెడున్.

33

మ॥ అరవిందాంకుశవజ్రకేతుముఖరే॥ఖాలంకృతంబై రమా

• పరమప్రేమముఁ జూఱగొన్నతనశ్రీ॥పాదారవిందంబులం

బరమానందముతో ముకుందుఁ డటు నా॥పై మోపి కీర్తించి నేఁ

డరిగె న్నా కింక నట్టిభాగ్య మెటు సం॥ప్రాప్తించు భావింపఁగన్.

34

మ॥ నరవేషంబున నిందిరావిభుఁ డటుల్ • నాయందు వర్తించుటన్

బరమాశ్చర్యకరప్రభావ మెసఁగన్॥భాసిల్లుచున్ నాఁ కింకన్

సరిరా వీభువనంబులెల్ల ననుచున్ • స్వాంతంబునం దెంతయో

గరువం బందుదు నాదుగర్వ మది భ॥గ్నంబయ్యె నీనాటికిన్.

మ॥ సతతం బాసురభావపూరితమహి॥శప్రాపితాక్షాహిణీ

• శతముల్ నా కతిభారమైన దొలచెన్ • సర్వేశ్వరుం డిగతిన్

హతపాదుండవు దుఃఖతుండ వగుని॥న్నాత్మీయసామర్థ్యముం

బ్రతిపాదించుచు నిల్పెయాదవుఁ డనన్॥రంజిల్లి రమ్యాకృతిన్.

35

ఉ॥ ఆదరహాసభాసురముఖంబుజముం గల్గి యామనోహరా

హ్లాదకరావలోకనము • లారసి యాయుధరీకృతామృతా

పాదితమాధురీమధుర॥భాషితముల్ విని తాల్కి దూలగా

యాదవకాంతలెల్ల హరి॥కాత్మసమర్పణ మాచరింపరే॥

36

చ॥ అడుగులు మోపి నాపయి మహాత్ముఁ డతండు చరించుచుండు

ప్పుడు గడుఁ గారవశ్యమున • బొండ్లు మైఁ బులుకాంకురంబుల్

ట్లడరుసమ సైసస్యనివహంబులతోఁ దులధూగుచుండు

యొడ్డయని బాసి యేసతి వియోగభరంబు భరింపజాలెడు? 3౬

వ॥ అని యివ్వితంబున వృషభగోరూపంబులను ధరించి ధర్మదేవుడును భూదేవియు బ్రాక్సరస్వతి యనం బరఁగు ప్రభాసతీర్థంబున సంభాషించుచుండ నాసమీపంబునకు మహాధనుర్ధరుండును, ధర్మపరిపాలకుండును నైనపరీక్షి న్మహీవల్ల భుండు విచ్చేసె నప్పుడు. 3౭

౧౭ వ యధ్యాయము.

క॥ అమలిన నృణాశనాశము । క్రమమున నతిధవళమగుచుఁ ♦ గమ్మఁడు శూద్రాధముఁ డెగసి తన్న నెవ్వఁగఁ । గుమిలి తపింపఁ గనెఁడె ♦ గోమిధునంబుఁ ౧

సీ॥ అధమాధముఁడు దండహస్తఁడై యెప్పుడు, చెండునో యని భీతిఁ జెంది చెంది కఠిన మాతత్పదాఘాతంబు నోర్వక, బడిబడి మూత్రంబు ♦ విడిచి విడిచి దేహంబునందెల్లఁ ♦ దెగఁ జెమ్మటలువోయ, నెడనెడ గడగడ ♦ వడకి వడకి పడుచు లేచుచు మూఁడుపాదంబులున్ బోవ, భూమి పెనొంటికాల్కొప్పిమ్మోపి

గీ॥ యొక్కరీతి నశ్శ్రుతిలుక ది క్కేది సంతాపత పమగుచుఁ ♦ దలఁచి వృషభరాజమును నశ్రేద్ధరిక్షణములగాదాల్చి శూన్యఁ డెగసి తన్నెమఱు. ౨

ఉ॥ ఆమదమత్తుఁ డంత వెనుకాడక యశ్శ్రులు జాలువాఱు నెమ్మొమును గంప మొందు తనువుం దృణముం దినఁ జూచునాల్కయుం గొ, మొఱవెట్టుచుం బడలికం గృశియించు వివత్సధేనువుఁ వామపదంబుచే నపుడు ♦ వచ్చి వడిం బడఁదన్నె దుష్టుఁడై. 3

శా॥ హంకారంబున సాధుజంతువుల నిట్లత్యంతగర్వంబు నిశ్శంకాటోపము నుద్ధతాచరణముఁ ♦ సంధిల్ల బాధించురా జాంకాలంకృతుఁ గాంచి భూపతి ధనుర్జ్యోత్పల్లరీపుల్లరీ టంకారంబులు దిగ్గజశ్శ్రుతుల కాటంకంబుఁ గల్పింపఁగఁ. ౪

క॥ బంగారు పరికరంబుల । రంశారు రథంబునెక్కి ♦ రాజేంద్రుండు ప్పొంగుచుఁ బలికె జలధరాభంగురగర్జాగభీర ♦ పటువాక్యములఁ. ౪

శా॥ సప్తదీపపరీవృతాఖిల మహాజ్ఞాచక్ర మస్మద్భుజాగుప్తంబై కొమరారుచుండ బలిమిగ ♦ గూరిుండవై దుర్బలా వ్యాప్తాంగం బగుసాధుజంతుచయముఁ ♦ బాధింతు విబ్భంగి సదా ప్రాప్తింఁచె లయకాలుఁ డట్లు లిదిగో ♦ పౌరవృత్త డోదుర్మతీ! ౫

ఉ॥ దండినటుండువోలె మెయిఁ ♦ దాల్చినవేసము నెంచి చూడ భూమండలనాథుఁ డట్లు, నతిమానుషభంగి నొనర్చు ధౌర్జ్యముఁ గండతనంబు గర్వమును ♦ గన్న ధ్వజేతరుఁడట్లుఁ దోచె దె వ్వండపు నీవు నీవిధముఁ ♦ బల్కుము సర్వము మాకు దుర్మతీ!

ఉ॥ మొందుగ ధర్మము న్నిలిపి ♦ మేలిని వీడి జ్ఞనార్థమందుఁ బా

- ద్ధుండును బోవ సాధువులదోష మొకించుకయైనఁ గోనరా
కుండ నకారణంబ మద ధముప్పతిలక బ్రహ్మరెంతు విట్లు వ
ధ్యుండవు గాన నిన్నిపుడె ధన్యైద నీబలగంబు లార్వగన్. ౬
- ప॥ అని యిట్లు భర్తించుచుఁ బరీక్షిన్మరేందుండుతనసమక్షంబున సత్యంతబాధాను
భవంబునంజేసి పరితపించువృషభముం గని కనికరంబు జనింప సమాపించి
లాలించుచు నిట్లనియె. ౭
- మ॥ రమణీయంబు మృణాళనాళమువలెన్ ధంజల్లు నేమ్మేను పా
దములు న్నాలుగు నుర్వి మోప కీటు లత్యంతంబు సంతప్తుచి
త్తమునం బోయెద నొంటికాల నకటా ధర్పించియేమానవా
ధముఁడౌవంతయు జాలి లేక యిటు బాధం గూర్చి గోరాజమా!
- క॥ నీ వెవ్వండవు ధర నిచ్చావశమున వృషభమగుచు ధంజరంబుం
గావింపఁ గోరి తిరిగెడు దేవుండ వటంచుఁ దోచుఁ ధేలుపుము మాకున్.
- ఉ॥ ఎన్నఁడు నెట్టియాపదయు ధన్యరికిం బొనరింప వక్కలా
కన్నుల నీరు కాలువలు ధగట్టఁగ నొట్టిపదంబుతోడ ని
ట్లున్ననినుం గోసుంగొనిన ధనో వృషభో త్తమ! మాకు భేద ము
త్పన్నమగు దురాత్ము నిదే ధట్టి వధించెద నూటాడెల్లమా.
- ఉ॥ పౌరవంశసంభవన్మపాలభుజాపరిరంభణాధ్యయై
భూరితరప్రమోదమున ధబొందెడు నీధరయందు నీవుగా
కేరును నింతకాల మొక ధహినుఁడు దమ్ముఁ దపింపఁ జేయఁ గ
న్నీ రిడియండలేదు మది ధన్యగ దీరెడు నీకు నీవయన్. ౮
- చ॥ కడకొని నీపదత్రయముఁ ధగోటియవట్టిస యద్దురాత్ము ని
ప్పుడ దునుమాడుదున్ గరముఁ ధబొంపిరివోపుచు నేడ్చుచున్న నీ
యన్ లుడిగింతుఁ గన్గొనల ధనశ్రీపు లేటికిఁ జార్చె దింక నిన్
నడువగఁజేయుదుం గనుము ధనాలుగుపాదములన్ వృషాధిపా!
- ప॥ అని యూరడించి పరమదయాపరుం డైన యప్పార్థివోత్తముం ధనంతరి
సత్యంతముం బరీక్షేవనం బొనరించు గోమాతం గని యిట్లనియె.
- క॥ ఏతావన్నాత్రము, నీ కేతాపున నింక నేపుడు ధనేకష్టము ను
ద్యుతంబుగొడు గావున ధమాతల్లి! యూరడిల్లుమా యుల్లమునన్.
- మ॥ తనరాజ్యంబున దుర్జనుల్ ప్రజకు బాధం గూర్చి వేధించుచుం
డినచందంబు నెఱింగి క్రూరజనులన్ ధశ్శించి సన్మార్గులన్
మనుపంబోక మదోద్ధతిం బరఁగుభూనాధుండు సాభాగ్యమున్
ధనముం గీర్తియు సాయువుం జెడఁ దుదండపుం ధగుం దల్లిరీ!
- మ॥ జననీ! దుష్టులు పాపవర్తనులు నీచస్వంతు లార్వతదే

ఘనులక శిష్టుల సాఘులక విబుధులం ♦ గప్తంబుపా లేసినం
గని రక్షించుట మాకు ధర్మహితమా ♦ కర్తవ్య మారీతిఁ జే
యనిచో ధారుణి నింక మా బ్రతుకులేలా? నిప్పులం గాల్పనా? ౧౧

ఉ॥ సఖ్యముఁ గూర్చియుం దయయు ♦ సంధిలఁగాఁ బ్రజ నేలుచుంటయే
ముఖ్యము రాజలక్షణసమ్మూహ మునం దటు గానిచో నృపా
భిఖ్య కనర్హుఁ డల్లపృథివీతలనాధుఁ డెఱుంగుదుం బ్రజా
సౌఖ్యమే రాజుజీవితము ♦ సంతతముం బలుమాట లేటికిఁ.

క॥ కావున నీభూతద్రో! హావిలమత్తుం దురాత్ము ♦ నధమాధము దు
ర్భావుని వధింతు నిదె యేలా వెఱవ ఖలాంతకుండ ♦ నగు నే నుండఁ.

వ॥ అని యిట్లు పలికి పరదుఃఖదుఃఖ యగు నప్పండవపాత్రుండు వెండియు వృష
భంబున కిట్లనియె. ౧౨

మ॥ అవని న్నాలుగుపాదముల్ నిలిపి యొక్కయ్యారంబు దీప్తింప ని
త్యవిహారం బొనరింపఁగాఁ దగుదు చీవారాధ యొక్కారుఁ జే
యవినీతుం డధముం డనార్యుఁ డదయుండు యుష్మదంఘ్రిత్రయం
బు వినష్టం బొనరించెఁ దెల్పు మిదె యమ్మూర్ఖు విదారించెదఁ.

మ॥ పరిపూర్ణం బగుభక్తిఁ గృష్ణు నెడఁదఁ ♦ భావించి సేవించి త
త్కరుణావర్ధిత సౌఖ్యసంపదలతో ♦ దైవారుమారాజ్యమం
దురులం గన్నుల నీరు నద్దుకొను చీయోజ్ఞ నిరానందు తె
వ్వగు నుండం దగ దూఱటం గను మిఁక ♦ భద్రంబు నీ కయ్యెడుఁ.

క॥ నినువంటి నిరపరాధుల | ననయము బాధించి యిట్లు ♦ లపరాధంబుం
బొనరించువాఁడు దుర్జీ! వనుండు వధ్యుండు వాఁ డవశ్యము మాకుఁ. ౧౩

క॥ ఆపాపి నీ కొనర్చిన! యీపాదత్రితయభంగమిత్తరిఁ బాండు
త్మోపాలవంశ్యరాజమహాపాండురకీర్తి భంగమగుఁ దెలియంగఁ.

చ॥ ఎచట నొకింత కీడు ఘటియింపక పచ్చికతోనె తృప్తిఁ గాం
చుచు నదులందు స్వచ్ఛమగు • తోయముఁ ద్రావుచు లోకసేవఁ జే
యుచుఁ దగ సస్యసంపదకు ♦ నూతయనం దగునీకు నిల్లు మూఁ
డుచరణముల్ హరించిన జడుఁ వచియింపుము మేలు గల్గెడుఁ.

ఉ॥ పాడి దొఱంగి యంతయుఁ గృపామహిమంబును ధర్మమార్గముం
జూడక నిర్నిమిత్తముగ ♦ శుద్ధమనస్కుల కెగ్గు సేయ నె
వ్వాఁడు మదోద్ధతుండగుచుఁ ♦ బాటుపడుకొ విను మెన్నఁడేనియుఁ
గూడియె తీరు నావలనఁ ఘోరతరంబు భయంబు వానికిఁ. ౧౪

మ॥ అపరాధం బొకయింతుకంతయును జేయంబోనిశుద్ధాత్ములక
వైపరీతాచరణప్రవీణుడగుచుఁ ♦ వేధించు నే భూర్ముఁ డ

చ॥ అతులితదివ్యధర్మనివహంబు సమస్తము నీ వెఱుంగుదీ

- గతి వృషభస్వరూపమును * గైకొని వర్తిల్లుదుడు ధర్మదే
వత, వటు గాకయున్న వృషభం బది యెక్కడ ధర్మభాధనాం ౨౨
కితవచనామృతంబు నొలి * కించుటయెక్కడ చోద్య మత్యేషుక్.
- క॥ ఆపద యెంతయు నివ్వధిఁ | బ్రాపించినఁ గారణరబు * బలుకవయితి వా
హి ! పశితాపముఁ గూర్చి సమీపరబునఁ బాపకారి * మేలఁగుచునున్నాఁ.
- చ॥ కడఁగి యధర్మకారి యగు * కష్టనకే నరకాదిబాధ ల
య్యెడు ముఱి యయ్యధర్మ 'మిదమిత్థ' మేటం చేఱిఁగించువానికిం
గడకొను సట్టికష్టములు * గావున నీవరితాపకారణం
బడిగినఁ జెప్పవైతివి హృదంతరమందు నెఱింగియుండియున్.
- ఉ॥ స్వల్ప మెఱుంగుజంతువుల * వాక్యములున్ హృదయంబులున్ జగ
త్కల్పనరక్షణప్రళయకారణ మైనమురారిదివ్యసం
కల్పము నెల్లెఱుంగు నటు * గావున జేసె నధర్మకారిగా
దెల్పుట పాడిగా దనుట * తెల్ల వగుట ధర్మదేవతావర్తి. ౨౩
- గీ॥ తెలియనయ్యె ధర్మదేవత వీ పట్లు | గాన నీకుఁ గలుగు * కాళ్ళగుండ
శంక లేదు లోకసామాన్యవృషభపాదములు గావునుమ్ము * ధర్మపురుష! ౨౪
- గీ॥ తపముశౌచంబుదయయుసత్యంబునాఁగ | దనరుచుండును నీకుఁ బాదములునాల్గు
స్థయముసంగంబుమదమునాఁజనునధార్మికాంశములచేతమూఁడంఘ్రులడఁగెనందు
గీ॥ మూఁడుపాదంబు లీరితిఁబోజతుర్థి | పాదమగుసత్యమునుగూడఁ * బాపమయుండు
కలియసత్యంబుచేవృద్ధిఁగాంచిమించి | నాశమొనరింప నెంచుచున్నాఁడు నేడు. ౨౫
- క॥ భూదేవిగాని ధేనువు | గా దీయమ కలిసే బ్రజలు * కలుషితమత్తులై
పోదు రని నేడు వంతకుఁ | బాదై యొనరించు నిట్లు * పరిదేవనమున్. ౨౬
- చ॥ కలుషమనస్కు లౌన్యపుల * గండడగించి స్వకీయభారముం
దొలఁగఁగోజేసి మున్ను దయతో సవతోయజపత్రేనేత్రుఁ డిం
పలరఁగ శంఖచక్రకరలిశంకుశక్తికల్పకముఖ్యద్యోత
ఖలఁ దగుపాదముల్ నిలపి * కౌతుక మెంతయుఁ గూర్చి నీమెకున్.
- ఉ॥ అట్టి మనోహరుండు నళినాథుండు దా విడనాడి పోవగాఁ
జెట్టలు సంకరుల్ నృపతిచిహ్నములం ధరియించి బాధలం
బెట్టెడు సొంక న న్ననుభవించెద రం చని మందభాగ్య నా
నిట్టులు సాధ్యు లయ్యధరణియెంతయుఁ గన్నుల నీరు దాఱునున్. ౨౭
- వ॥ తన యిట్లు గోవృషభరూపధారు లైనధారుణి ధర్మపురుషుల నుదారహాక్యంబుల
సోదరించి యమ్మహానాథుండు నానావిధంబు లైకబుర్మలంబులకు నధర్మంబుల
కును నూలకందం బైనకలిపురుషుని కంతంబు నుత్తరించుటకుఁ గరరబున భక్తం
బును గ్రహించినం గని కరంబు భయంబునం గంజియిచు పాదముల చాచితిఁ

నంబులను విసర్జించి యమృతరాజుపాదపద్మంబులం బడియె నంత. ౨౮-౨౯
 గీ॥ పాదపత్తితుండైవ * పతతాత్ము నా కలిం | గని దయారసంబు * గడలుకొవంగ
 దీనవత్సలుండు * మానవేండ్రిడు వీరవరుండు చంప కిట్లు * పలికె నగుము. 30
 మ॥ విహితాచారుఁ డవక్రివిక్రిమకతావిఖ్యాతుఁ డస్మత్ప్రతా
 మఫలఁ డయ్యుర్జును నూర్జితాంబితయశోమాహాత్మ్యముం బూని య
 వ్యహాముక్ వృద్ధి యొనర్చుమాకథ భయంభావంతయు లేదు నీ
 కమాహా, యంబలి దోయిలింతు కపుట * వా పారముల్ సేయుచు. 30

ఉ॥ తత్త్వరబుద్ధి ధార్మిక పథం బబ్రుమాత్రము వీధ కిట్లు ల
 స్మృత్పరిపాలితంబును సమస్తసహృద్ధము నైవభూమితైః
 ద్వత్పద మైతమాత్రమున * వర్షిక మోపి చరింప సంతతా
 తత్త్వరికల్పనాద్యుడవు * సాఫమయాత్మ్యుడ వీవు దుర్మతి! 30

ఉ॥ క్రమ్మి నృపాలధేహముల * గ్రాలెడు నీవెనుటెంటనే యస
 త్యమ్మును లోభము బగయు * దంభము శాత్రుముఁ గోధమున్ మహా
 ఘమ్మును నిద్రయు బహుళగర్వము మాయయుఁ జోరవృత్తి పె
 ద్యమ్ముయు ఘున్నుగాంగల యధర్మములన్నియు వచ్చి చేరెడి. 30

క॥ పావనమై ధర్మమువక్తుఁ | దాసలమై సత్యమునక్తుఁ * దాసకమై భ
 ద్రావహమై యొప్పెడు బ్రహ్మవర్తం బిద్ది తీని * నల్లవియె పొగడ. 30

క॥ ప్రజ్ఞానమూర్తులు మహా | యజ్ఞానుస్థానవిదులు * నగుమును లిచట
 యజ్ఞము లొనర్చుచుందురు | యజ్ఞేశ్వరుఁ డైనవిష్ణువారాధింప, 30

సీ॥ ఆరాధనీయు లైనట్టియగ్నింద్రాదు, లెవనిశరీరమై * మౌనగృహుండు
 రప్పరమాత్మ సర్వాధ్వరఫలదాత, శౌరి యూరీతి యజ్ఞములచేత
 వారాధితుండయు * హర్షించి స్థావర, జంగమంబులయంతరంగమందు
 బహిరంగమందును * వాయుపువిధమున, వ్యాపించి సంపూర్ణుడై సతంబు 30

గీ॥ ధారకుండు శాసకుండునాత్మయునునగుచు నట్టులా రాధన మొనర్చునమ్మహాము
 నీంద్రులకునీప్పితార్థము లెల్లఁగూర్చికరుణనవసానమందు మోక్షమునొసంగుచెర 30

క॥ కావున సద్గత్యుండుడ | వావిలము రివి ఖలుండ * భగవంతు నిజం
 గా వలదు గణియుము బ్రహ్మవర్తమునందు నొడు నైన దురాత్మా! 30

వ॥ అని యివిధంబున

ఉ॥ విందుమనంబుతోడఁ గరుణించి నృపాలుఁ డనుజ్ఞ నీయఁగా
 నొం డొకచేప్రయుం జలుపనోపక యేపు వొఱంగి కుంగుచు
 దండధర్మమోలె భయంబు బగుఖడ్గముఁబూనియున్నయా
 ఖండలపుత్రపాత్రుఁ గనికంఠమున న్నలి భీతచిత్తుడై. 30

మ॥ బెడిదంబొనడిదంబుఁ బూని పురయ్యాబీలాంతకుండో యుత్త

గడు భీతిం గలిగించుచుండెడునినుంగన్గొన్నమాత్రంబునక
వడకున్ దేహము గుండియ ల్వగిలెడున్ ♦ వాక్యంబు రాదయ్యె, నె
క్కడకుం బోవుదు నేడ నుందు నకటా ♦ కౌరవ్యచూడామణి. 3౬

క॥ మండుడను హినుడను నను । మందింపకు నాదొసంగు ♦ మన్నింపుము నీ
మెం దుండు మనిన నీయా । జ్ఞం దల నిడి యుందు నంగు♦సంతత మధిపా!

గీ॥ ఎచట నేచట వసితు నేనచట నచట । భూరిభయదమహాధను♦ధారివగుచు
నడరునిన్ను సమక్షమునందుఁ గాంచు! చుండెదనుగాక స్వేచ్ఛ మైనుండెనింక.

గీ॥ చంపకుము చంపకుము నన్ను♦సంతతంబు । నీయనుజ్ఞను బాలింతుఁజేయ నింక
నిందుసంచారమకట! నాకించుకంత! నిలువనీడ యొసంగుము ♦ నృపవరేణ్య! 3౭

వ॥ అని యిట్లు ప్రార్థించునక్కలిపురుషున కప్పుణ్యపురుషుండి ట్లనియె. 3౮

సీ॥ మోసమే జీవనం ♦ బుగఁ బాపవృత్తులై, యశాంతమును జూడ♦మాడుచోట
మద్యపానంబుచే ♦ మత్తెక్కి దేహము, నరయక తేతక్క ♦ లాడుచోట
సిగ్గుఁ బోవిడి వర♦ప్రేపురుషు లధర్మరీతి నంగమ మునరెడుచోట
స్వార్థపరాయణులై దయాశూన్యులై, యన్యులహింసించునట్టిచోట

గీ॥ నిలచియుండు మెపుడు ♦ నీ వీచతుర్విధాధర్మసహితము లగుతావులందుఁ
బ్రార్థనంబుఁ జేసిపాణంబులను నిల్పుకొంటి వింకఁబొమ్ముకుత్సితాత్మ! 3౯

వ॥ అని పలికి యింకనుం గొన్నిప్రదేశంబులను దయసేయు మని మఱి మఱి విన
యంబునం బ్రార్థించిన నప్పరీక్షిన్న కేంద్రుండును హిరణ్యంబును గామక్రోధ
మదంబులును నసత్యవైరంబును నివాసభూములుగా నిద్దేశించి పొమ్మితావు
లం దక్క తక్కినచోటుల నిలువ వల దని శాసించినం గంపించుచు సకల
పాపస్వరూపుం డైనయక్కలిపురుషుండును దచ్చాసనంబును శిరసావహించి
యాస్థలంబులంద నివసించుచుండె నట్లగుటంజేసి. 3౯-౪౦

సీ॥ ఆస్థలంబున మహితాత్ములార ! యధర్మ, సంభవం బగుకలి ♦ సంచరించు
గావున నాత్మసత్తావాంఛ యొనరించు, వాని శాతావున ♦ వలదు నిలువ
నిలిచినయెడల వానికి నిశ్చయముగ నంతంబున స్థావరత్వము ఘటించు
బ్రజలఁ గాపాడుభూపతి విశేషించియు, ధర్మంబునఁ జరింపఁదగును గాన

గీ॥ నట్టిచోటుల వర్తించు ♦ టనుచితంబు । మౌనలేగ్రదుండు ధర్మమార్గంబు విడిచి
యట్లు నడచిన నాతని ♦ ననుసరించి । యట్ల నడచుచుఁ బ్రజనాశ మందుదుదకు. ౪౧

భ॥ ఇట్లు కలినిగ్రహంబుఁ గావించి వృషభరూపధారి యైనధర్మపురుషునకుం గొఱ
వడిన తపశ్శ్రేయోపదయాఖ్యపాదత్రయంబుఁ గ్రమ్మఱ ననుగ్రహించి గోరూప
ధారిణి యగుభూదేవి కమందానందంబు ననుసంధించి యమ్మహివల్లభుండు. ౪౨

గీ॥ గహనమున కేగుచుం బితౄమహుండుధర్మతనయుఁడర్పిలెదవ కిచ్చిచనినసౌర్య
భాఘసింహాసనంబునఁ బృథవంబు! గాల నివసించి విపులవిభూతిఁ గాంచి. ౪౩

గీ॥ సార్వభౌమలక్ష్మీః సమకూర నాపరీక్షిన్మహీమహేంద్రః ♦ డున్మదారి
 మూకలెల్లఁ గొలువ ♦ మొన్న మొన్నటి దాఁకఁగరిపురంబునందుఁ బరగుచుండె
 డి. ఇట్టిమహానుభావుఁడు మునీశ్వర! యయ్యభిమన్యుఁడు పుత్రుఁ డి
 ప్పట్టున నమ్మహీశ్వరుని భౌతికదేహము లేకయుండినన్
 గట్టడ జెల్లుచుంటఁ గలి ♦ కంపము నొందుచు నిందుఁ జేరరా
 డిట్టులు విఘ్నబాధఁ బడ ♦ కీ రొనరింతురు దాన సత్తమున్. ౪౫
 క॥ ఘనసారము పేటికఁ గన్గొన తాకుండినను గుబులుకొని పరిమళ మె
 ట్లనయంబుఁ బర్వ నటు ల | య్యనఘుఁడు గనరాకయున్న ♦ నాజ్ఞవెలుంగున్.

౧౮ వ యధ్యాయము.

వ॥ అని పలికి సూతుండు వెండియు ని ట్లనియె. ౧
 క॥ మునివర్యులార! కలుషాత్ము నధర్మప్రభవు దుష్టు ♦ దుర్వృత్తు గలిన్
 మునుకొని దర్ప మడంచినయనఘుఁ బరీక్షిన్మరేంద్రు ♦ నలవియె సొగడన్. ౧
 మ॥ జననీగర్భమునన్ వసించుతటి నం చక్రార్థుఁ డాదోణనం
 దనుబ్రహ్మస్త్రభవానలోగ్రశిఖలన్ ♦ దగ్ధాంగుడయ్యున్ మృతిం
 గన కాభూరమణుండు బ్రాణములతోఁ ♦ గ్రాలెన్ మహాశ్చర్యపా
 వనలీలామయుఁ డై నకృష్ణునికృపా ♦ పాల్లభ్యలాభంబునన్.
 శా॥ ఆనందంబునఁ గృష్ణునందు హృదయం ♦ బర్పించి విజ్ఞానియై
 ప్రాణోన్మూలకవిప్రశాపవచనోద్యత్తక్షకకూరదం
 స్త్రానిర్ముక్తమహాహాలాహలము తీండ్రింబై విడంబింప నా
 భూనాథుం డొకయింతయుం గొనఁ డహః! ♦ మోహంబు దేహంబునన్. ౨
 గీ॥ అరసి దేహంబునందు దేహానుబంధులందు సంబంధమును విడనాడి శుకుని
 గురునిగ్రహించితనక లే బరమువిడిచెఁగాంగతటమునహరిభక్తికలితుడగుచు. ౩
 గీ॥ భగవదాస్తిక్యమెఱిగినవారుమోహామొందరికఁదత్పదాంబుజయుగముగొలుచు
 వారుఁ దత్కథామృతమానువారు నెల్లుకలకఁజెందుదు రవసానకాలమందు ౪
 గీ॥ కలి యిలఁ బ్రవిష్టుడయ్యు నిస్తులచరిత్రుఁడాపరీక్షిత్తు పాలించునంతవఱకు
 నతనియానతి వర్తించునంతవఱకుఁజగతిఁదనయిచ్చుదిరుగనశక్తుడయ్యె. ౫
 క॥ ఏనాఁడు వీణేశ్వరభగవాండు లీలార్థ మవనిఁ ♦ బడసిన నెమ్మే
 నానాఁడె యిందుఁబాపా జ్ఞానాధర్మాత్ముఁ డైనకలి చొఱఁబాటెన్. ౬
 ౧౧౬చ॥ హరిభజనాదికర్మనివహం బచిరంబ ఫలించు నంచు దు
 ర్భరతర పాపకర్మవిసరంబు చిరంబు ఫలించు నంచు ము
 ఘ్నరుగలిఁ ద్రొంపఁడయ్యె నృపచంద్రుఁడు తేనియఁ గోలి పుష్పమున్
 విరవిరఁ ద్రొంపఁబోనిమదభృంగముచందమునన్ గుణజ్ఞుఁడై. ౭
 చ॥ అనఘుఁడు నప్రేమత్తుడగునట్టివివేకికడ భయంబునన్

- జెనఁటి ప్రియత్నుఁ డౌనరుని ♦ చెంగట శౌర్యమునన్ మెలంగుఁ గ్ర
క్కునఁ గలి యప్రమాదమునఁ ♦ గూడినగొఱ్ఱెల్లఁ జేరఁబోక, మై
గనక చరించుమేషమును ♦ గాంచి హరించు వృకంబుచాడ్పునన్,
- క॥ అదిగావునఁ గలి యుండిన! నొదవదు హాని యని చంపఁ నూహింపఁడు భూ
తదయాపరుఁడు మహాత్ముఁడు! మదమునుమాత్రము హరించి మన్నించెదగన్.
- క్ష॥ అ ట్లగుటంజేసి కలిప్రవేశంబున విశిష్టకర్మంబులు నష్టంబు లగు నని శంకింప
వల దని పలికి సూతుండు మఱియు ని ట్లనియె.
- ఉ॥ ఆమృషితానుభావుమహిమాతీశయం బడి యిట్టి దిందు ల
క్షీమసౌఖామనోహరవిచిత్రకథామృతమాధురీయుతం
బై మహనీయ మైనతదుదారపవిత్రచరిత్రమంతయున్
ధీమణులార! మీ రడుగఁ ♦ దెల్పితఁ దోచినవట్టు మీకృపన్.
- క॥ సంతాపహారి యగుభగ! వంతునిచరితంబు వినియె ♦ వర్ణించియు సం
భ్రాంతిఁదొలఁగించుకొనఁదగునితత్కమించినయుచాఁడు మెఱుఱుడియగుదున్.
- క॥ శ్రీమన్మంగళగుణలీలామాధుర్యంబు నిమ్మశంకము నగు శ్రీ
దామోదరుచిత్రచరిత్రామృతమంతయును గ్రోలఁనగు సాధులకున్.
- వ॥ అని యివ్వధంబున నిజవచనామృతధారల నానందసాగరంబునం దేలించుచున్న
పౌరాణికోత్తముం గాంచి శౌనకమునీంద్రుం డి ట్లనియె.
- చ॥ మరణభయంబునం బడినఁజూకు సమంచితసౌహృదంబునన్
నిరవధికంబు నిర్మలము ♦ నిత్యమునై యలరారు నిందిరా
వరుని కథాసుధారసముఁ ♦ బాసమొనర్చి సుఖించి ధన్యతం
బరఁగ నుపన్యసించితి వభంగురమంగళమంజులోక్తులన్.
- క॥ పౌరాణికోత్తము! మహళా! దారగుణాభరణుండవు మహాత్ముండవు గృహ
నారాశి వీవు బ్రత్యుపకారము నీ కేమిసేయఁగలము తలంపన్.
- చ॥ సరసవచోధురీణ! బహుజన్మజరామరణాదిరూపదు
ర్భరభవతాపమంతయును ♦ బాయఁగ శ్రీరమణీమణీమనో
హరుఁడరితప్రసంగముల ♦ నంధఁ డన్పుచు నిట్లు పెక్కువ
త్సరములు గీర్తియున్ సుఖము ♦ శాంతియుఁ జేకుట వృద్ధిఁ గాంచుమా.
- చ॥ భవభయముం దొలంపవు శుభం బొనఁగూర్చవు విశ్వసింపరా
నివి మఖకర్మ లంచు మది ♦ నెంచక యజ్ఞులమై దిగంతర
ప్రవితతభూరిధూమమున ♦ మ్రందుచునుండినఘాగు సాధుపుం
గవ! యిట నీయొనర్చుదువ ♦ కారము నెం తని యెన్నఁజాలుదున్.
- గీ॥ కేవలముఁ గర్మజడులమై ♦ పోవునుండు! నప్పు డిట్లు ముకుందపాదారవింద
భిమలమకరందరసముద్రాభినివహింపు! శాంతిశాంతియొనర్చితిగదయహృదయ!

గీ॥ భగవదాశ్రితు లగు మిముఁపంటివారితోడఁద్రుటికాలమేనియుఁగూడియున్నఁ
జాలు స్వర్గంబు మోక్షంబుఁసాటిరావఁయింక నర్థకామాక్షులఁనేల నుడువ. ౧౩

మ॥ పరమప్రాప్యముఁ బ్రాపకంబుగ మదిఁ ♦ భావించి సేవించుచుం
దురు ప్రావణ్యమునకే మహాత్ము లగుసాధుశ్రేష్ఠు లేయిందిరా
వరు నాశ్రీహరిసత్కథామృతరసాస్వాదంబునం దృఢుడై
పరగంజాలు రసజ్ఞుఁ డెవ్వఁ డరయం ♦ జౌరాణికగ్రామణీ! ౧౪

మ॥ వినుతజ్ఞాన విరక్తిభక్తియుతులై ♦ వెల్లొందుయోగీంద్రులున్
వనజాతాసనహామదేవముఖదే ♦ వశ్రేష్ఠులున్ నిష్ఠ న
య్యనఘోదార మహాగుణార్ణవు గుణ ♦ వ్యాపారపారంబుఁ గ
న్గొనలే రంచు వచించుచుండ నికఁ బే ♦ రోగ్గ నేల సామాన్యులన్॥

క. వనజాక్షుని గుణకర్మము । లనుపమము లమేయములు ననంతము లగుచున్
విన వినఁ గొత్తురుచులు గొల్పును గావున మాకుఁ దృప్తి ♦ బొడమదు తండ్రి.

ఉ॥ యోగిజనాశ్రయిండు పురుఁబోత్తముఁ డవిభుదివ్యవైభవ
శ్రీగుణచేష్టితంబులు బ్రసిద్ధము లద్భుతముల్ పవిత్రగా
ధాగరిమబు లట్లగుటఁ ♦ దత్పరతక వినఁ గోర్కె యయ్యెడిన్

• భాగవతాగ్రగణ్యుడవు ♦ ప్రాజ్ఞుడ వీవు వచింపు మంతయున్. ౧౫

ఉ॥ సమ్మతవర్తనండు గుణశాలి పరీక్షితుఁ డేపురాణర
త్నమ్మును వ్యాసపుత్రువలనక విని జ్ఞానము బెంపుమీఱ మో
క్షమ్మునుపేర నొప్పెడు ఖగధ్వజపాదపయోజసన్నిధా
నమ్మునఁ జేరె నయ్యది విశం గుతుకం బగు మాకు ధీమణి? ౧౬

సీ॥ స్వాధికంబును స్వతుల్యంబును లేమిఁ బు, రాణగత్నం బనఁగ్రాలుచుండు
ననయంబు వర్ణింపఁనాలింప నిరతిశ, యం జౌనగణ్యపుణ్యంబుఁ గూర్పు
స్పష్టంబుగ ముముక్షుజనుల కర్హంబు లౌ, విషయంబులన్నియుఁవెల్లడింతు
భగవత్పదాంబుజభక్తియోగంబు సి, ధ్నింపఁగ నిష్ఠఁబ్రాప్తింపఁజేయు

గీ॥ రూపితాపరిచ్ఛిన్నస్వరూపరూపగుణవిభూతుల వెలయు ముకుందు శత్రు ౧౭
నిర్మలమనోజ్ఞలీలల ♦ నిండియుండు । భాగవత మట్లగుటఁ దెల్పవలయు మాకు.

వ॥ అని యిట్లు ప్రిశ్నించిన శౌనకుం గని భగవద్గుణానువర్ణనంబున నియుక్తుం
డైన తన్నుం గృతార్థునిగొఁ దలంచుచు భక్తివినయంబులు దీపింప సూతుం డి
ట్లనియె. ౧౮

౧౧౭ శా॥ ఆహా! మేము విలోమజాతులమ చుట్టయ్యున్ దయాసాగరుల్
సాహార్దాంచిత దివ్యచిత్తులు వయోజ్ఞానాధికుల్ మీర లు
తానాం బేర్పడఁ జెంతఁ జేర్చుటఁ బ్రశస్తం బంచు మాజన్మమున్
వ్యాహరంపరగవచ్చు భక్త్యులము నేఁ ♦ డట్లాట సారోజ్యైముల్.

ఉ॥ ఇట్టిమహానుభావు లగు ♦ సీరలు గారవ మార నన్ను ని
 ప్పట్టునఁ జేరఁ దీసి భగవత్కథలన్ వినఁగోర నద్దిరా!
 యెట్టివిశిష్టకార్యముల ♦ నే నొనరించితి నో సమస్తముం
 గట్టడఁ జేసి చెప్పటకుఁ ♦ గల్గెను భాగ్యము సంయమిశ్వరుల్.

క॥ మీరు వినుచుండ భగవచ్ఛాసిత్రముఁ జెప్పటమేలు ♦ సమకూరుటచే
 దీరెం దుష్కులజన్మవిచారము సర్వంబు నేడు ♦ స్వాంతమునందున్.

చ॥ తమకు వచించుమాత్రమునఁదద్దయు దుష్కులజన్మజాతదుః
 ఖము సకలంబునుం దొలఁగఁగఁగఁ దమకుం దగఁ బ్రాప్తకంబుఁ బ్రా
 ప్యము నగువాసుదేవునిశుభావహదివ్యపవిత్రినామగా
 నము నొనరింపఁ దీరెడు నశనం బనియుండునె తాపసోత్తముల్.

౧౯

మ॥ అని పలికి నారాయణుడె పరాత్పరుం డని సిద్ధాంతీకరించుచు సూతుండు
 వెండియు నిట్లనియె.

౧౧౦సీ॥ తననామముచ్చరించినమాత్రదోషము, ల్పడలఁజేయుననంతశ్రీభాగవతము

జ్ఞానాదిషడ్గుణసంపూర్ణుడై వైభవంబునఁ దగుభగవంతుఁ డగుచు

విశ్వంబునకు సర్వవిధకారణము దాన, యెయొప్పునిఖిలాంతరాత్మయగుచు

నఖిలజగద్వ్యాపకానంతరూపుడై, యలరారుచుండు ననంతఁడగుచు

గీ॥ మఱియు నాత్మగుణసమాజ మనంతమాహాహేతువునను శ్రుతులచేత నెపు డ
 నంతఁ డనుచుఁ జెప్పఁనై చెలంగు ననంతఁడగుచు వెలయుచుండునచ్యుతుండు.

గీ॥ ఎల్లజగములను సృజింపఁ బెంప హరింపఁ గర్తయై ప్రశస్తమూర్తినొప్పు
 నబ్జనేత్రుకన్న ♦ నధికగుణుండు సమానగుణుండు లేడు ♦ మౌనులార. ౨౦

మ॥ వనజాతాసనవాసవప్రముఖదేవశ్రేష్ఠు లర్థించుచు

న్నను వీక్షింపక త్రోసిరా జనుచుఁ దన్వాంఛింపకున్నం బ్రియం

బున శ్రీదేవి సరోజనేత్రుచరణాం ♦ భోజద్వయీరేణువుల్

మనసారన్ భజియించుచుండుటయె తన్మాహాత్మ్యముం దెల్పెడున్.

ఉ॥ అంబుజసంభవుం డొసఁగు ♦ నర్హజలంబు ముకుండువామపా

దాంబురుహంగుళిప్రసృతమై పదునాలుగులోకముల్ పవి

త్రంబు లొనర్చు బాలకయుతంబుగ గంగ యనంగఁ దన్మహా

త్త్వం బతిలోక మంచుఁ దెలుపంబడు దీనన వేయినేటికిన్.

౨౧

మ॥ జగదేకప్రభుఁ డిందిరావిభుండు గంధర్వంసి దక్కన్ సదా

నిగమాంతస్ఫురితంబులై పరములైనిత్యంబులై యొప్పుది

వ్యగుణగ్రామమునం దలిర్చెడుమహాదారుం బ్రశంసించునా

భగవచ్ఛబ్దముచేతఁ జెప్పఁబడు నెవ్వఁ డింక లోకంబునన్.

మ॥ అనురాగంబును బూని యచ్యుతునియం ♦ దత్యంతముండత్తణం

బున దేహంబుపయిం దదన్వితసతీపుత్రాద్రిబంధంబుపై

ఘనమూలం బగుదుష్టమోహతరువున్ ♦ ఖండించి ధన్యుల్ సుధీ

జను లప్పారమహంస్య మొందుదు రహింసాబద్ధచేతస్కులై. ౨౨

గీ॥ గాఢవిజ్ఞానులయ్యును ♦ గరుణఁజేసి | హరిమహత్త్వంబుఁ దెలుప నఁన్నడిగి తీరు
హృదయమున గోచరించెడునెంతవఱకు|నంతవఱకునువిన్నపమాచరింతు. ౨౩

గీ॥ తనబలంబున మింట నెందాఁక నెగయఁగలుగు నందాక నెగయుఖగంబువోలెఁ
దనమనంబునహరిమహత్త్వంబునెంతదెలియఁజాలునుబుధుడంతదెలియుచుండు.

గీ॥ ఆకసము, మీఁద లేమిఁగాకాత్మబలముభ్రష్టమగుటన మరలెడు ♦ పక్షివోలె
హరిమహత్త్వములేమిఁగాకాత్మబుద్ధితఱుగుకారణమునబుధుంఁడెఱుంగలేడు.

ప॥ అని పలికి భాగవతాగ్రగణ్యం డగుటంజేసి పరీక్షిన్నరేంద్రునిచరిత్రంబు శ్లాఘా
పాత్రం బాకర్ణింపుఁ డని సూతుం డిట్లనియె. ౨౪

క॥ చెలరేగినదుష్టమృగావలిఁ బొలియింప నొకనాఁడు ♦ పాండవపౌత్రుం

డలఘుపరివారములతో | విలునఁబ్దులు దాల్చి వెడలె ♦ వేటాడుటకున్.

క॥ కాఱడవిఁ జొచ్చి తిరుగుచు | నాఱనితమకమునఁ దవిలి ♦ యవసీశుఁ డెటం

బాఱఁగనీక మృగంబుల | నాఱువ వధియిం చెఁ గఱకుటమ్ముల నంతన్.

క॥ మిగిలి పిఱుతివక గుమ్ములై | యొగిఁ బైపై నుముకుచుండ ♦ నుర్రీశ్వరుఁడుం

దెగువమెయిన్ నురుమాడు చరిగెఁ గడుద వ్వనుసరించి ♦ మృగములవెంటన్.

గీ॥ పోయిపోయి యొంటి ♦ నాయరణ్యాంతరమందు దప్పికయునునాకలియును

నంత కంత కలమి ♦ యగ్గలం బగుడు దానాగలేక మిగుల ♦ నారటించి.

క॥ కలఁగినడెందంబున నట | సలిలాశయ మెందునైన ♦ సందర్శింపం

దలఁచి కనలేక తిరుగుచు | నలసి యలసి చనియెఁ దాపసాశ్రమమునకున్. ౨౫

గీ॥ సీ॥ నేత్రముల్ ముకుళించినిభృతసాత్త్వికతేజ, మొదవనొక్కైడఁగూరుచున్నవాని

బ్రాణేంద్రియాదులన్ వ్యాపారములనుండి, యరికట్టి యుపరతుండునవాని

సారిది జాగ్రత్స్వప్నసుప్తులన్ మూఁడవస్థలకుఁ బరుండయి ♦ తనరువాని

నాత్మానుసంధాన ♦ మాచరించుచు హరి, భావనాస్వీతుడై ♦ కరఁగువాని

గీ॥ నేవికారంబులును లేకయెసఁగువాని | జడలు విప్పరి మైఁ గప్పు ♦ నడరువాని

గలితమృగచర్మధారియైగ్రాలువాని| మునివరేణ్యశమీకుగన్గొనియెఱేడు. ౨౫-౨౬

క॥ కనుఁగొని తాలువులును మోమును మిగులఁ గృశింపఁ దాపమునఁ బొందుచు న

మ్మునుజేంద్రుఁడు క్షీణస్వరమున నల్లనఁ జేరి పలికె ♦ మునిముఖ్యునితోన్. ౨౬

ఉ॥ పాండవవంశమందుఁ బ్రభవంబును గన్నపరీక్షితుండ వే

దండపురాధినాథుడ నుదగ్రమృగంబులఁ జెండ నిన్ముషా

ద్దండవనంబుఁ జేరఁ గడు ♦ దాహొన దప్పిక యెందుఁ గానరా

కుండె జలాశయంబు విబుధోత్తమ! యించుక నీర మీయజ్ఞే.

వ॥ అని యిట్లు జలార్థియై పార్థింపుచున్న పార్థివోత్తముని దెసం జూడక శమీక
మునీంద్రుండు సమాధియం దుండుటంచేసి కుశలప్రశ్నంబు సేయుటయు నర్హా
సనం బొసంగుటయు నర్హ్యపాద్యాదులఁ బరితృప్తుం గావించుటయు నొనర్ప
కుండె నంత.

ఉ॥ కోరినఁగాని రానినృపకుంజరుఁ దన్నుఁ బ్రియాతథిఁ గుఱో
దారుఁ దపోంతరాయనివహహృతిబంధమహాపకారకుం
జీరఁడు సాధువాక్యములఁ జేమ మెఱుంగఁ దొనంగఁ డర్హ్యమున్
సీర మిఁ కేల యిచ్చు ధరణీసురుఁ డం చెవఁ దోచె తేనిన్.

చ॥ తనకుఁ బరాభవంబు నృపతల్లజుచేత ఘటిల్లినట్లుగా
మనమున నూహచేసి మునిమండనుపై జగదేకపూజ్యుడై
గినుకయు దోహచింతయునుఁ గీల్కొనె ము న్నెపుడుం జనింపకుం
డినను మహీతలేందునకుఁ, నెక్కొన నొకలిదప్ప లొక్కటన్.

గీ॥ ఇంద్రియంబుల నరికట్టియే సమాధి నొచ్చి ముకుళితనేత్రుడై యున్నవాడొ
క్షత్రబంధులతో నేమిశార్యమని మృషాసమాధి నటించునో జటియటంచు. 30

గీ॥ ఆగ్రహవిష్టచేతస్కుడై నరేంద్రుఁడంతఁ దనవిరికికొప్పుననందుఁ జచ్చి
పడినయొకభూరిసర్పశఃవంబు నెత్తిముగిళంబునఁ దగిలించియేగెఁ బురికి. 31

క॥ అంత నదియంతయుం గనిభ్రాంతాత్మకులగుచు మానిబాలకు లావృ
తాంతఃసుఁ జెప్పుకొనుచుఁ దాత్ప్రీంతవనాంతరముఁ జనిరిఁ పరుగుపరుగులన్.

వ॥ చని యర్థకులతోడం గ్రీడించుచున్నయమ్మునిపుత్తున కెఱింగింపఁ బితృవిధే
యుండును భక్తిపరిపూర్ణుండును బ్రహ్మతేజస్సంపన్నుండును నై నశ్యంగి యను
నమ్మునికుమారుండు రాజకృతం బైనజనకపరాభవంబు సాకర్ణించి. 32

చ॥ అమితదయాంబురాశి యఖిలాగమతత్వవిదుండు శ్రీరమా
రమణపదాబ్జభక్తుఁ డపరాధలవంబు నొనర్పఁబోనియు
త్రమచరితుండు తండ్రీ కిటుఁ దార్కొనుఘోరపరాభవంబునన్
మమతయు మచ్చరంబు నభిమానముఁ జెచ్చరఁ బిచ్చలింపఁగన్.

క॥ కంటిరె మీరెల్ల జగత్కంటకులై భూమివిభులుఁ ధర్మము న్నెల్లన్
గెంటుచు నెల్లు మహాత్ములఁ పెంటాడుచునున్నవారొ విపరీతముగన్. 33

క॥ బలివేసినయన్నంబును | గలకాలము మెక్కి నిక్కిఁ కడు బలిసినకా
కులవలెఁ గ్రిందును మీఁడునుదెలియక రాజాధములు మదించిరి కట్ట!

ఉ॥ దాసులవంటివారు సతతంబు మహివిభు లైనక్షత్రియుల్
భూసురకోటి కట్లగుటఁ బూని యనర్పదగున్ నపర్యలన్
గ్రాసము మెక్కుచుండుశుశ్రుష మేలికయంతిముంగిటన్
వాసము సేయుచుం గొలుచుభరగి నభంగుర మైనశ్రద్ధతోన్.

గీ॥ దాసు లైననృపులు * ధరణీసురలతోడి సామ్యమంద నెట్లు * చాలువారు?
 ఏక భాండమందు * నేలికతోఁ దినఁజనున గృహముఁ గాచు * శునకమునకు. 3౪
 చ॥ గృహయజమానికా ల్గఱచి * కేరెడునాశునకంబువోలె న
 న్వహమును దాసుఁ డైననరఁజాధుఁ డెవఁడో దురాగ్రహంబునఁ
 మహితచరిత్రుఁ డుత్తముఁడు * మాన్యుఁడునై తనరారుతండి కి
 ట్లిహముఁ బఠంబునుం జెడ నిశీ! యవమానముఁ గూర్చె నంధుఁడై.
 శా॥ పాద్రాభావము నొంది కృష్ణుఁ డనఁగాఁ * బద్మాక్షుఁ డీక్షోణి నా
 హా దర్పాంధుల గండడంచి జగదా * హ్లాదంబుఁ గావించి పో
 భేదంబుం బొనరించి ధర్మపదవిన్ * భీతి విసర్జించి మ
 ర్యాదాతిక్రమణంబుఁ జేసెదరు డుష్టాత్ముల్ ప్రహృష్టాత్ములై. 3౫
 శా॥ ఆసర్వేశ్వరుఁ డాదయానిలయుఁ డా * యభ్యాక్షుఁ డాకృష్ణుఁ డు
 ల్లాసం బొందఁగ సాధుసజ్జనుల కా * హ్లాదంబు సంధించెదన్
 దోసంబుల్ బొనరించుదుష్టజనులం * దోడ్తోడ శిక్షించెదన్
 నాసామర్థ్యము నేదఱుం గనుఁ డికన్ * నానాప్రకారంబులన్.
 వ॥ అని పలుకుచుఁ గన్గొనలఁ గెంపు గదురఁ ద్వరితగమనంబుల నమ్మునికుమా
 రుండు గోపంబు నాపంజాలకు వాపునం గలకౌశికీనది కరిగి దుర్నిరీక్ష్యం బైవ
 తేజోవిశేషంబున. 3౬

—* శృంగి పరీక్షిన్మహారాజునకు శాప మొసంగుట *

క॥ జలములను వార్చి మిత్తులు | పలుగతుల భయంబుతోడఁ * బరువెత్తఁగ ను
 త్తలపాటున వజ్రాయుధ | తులితం బగుశాప మొసఁగి * త్రుంచెడుపూన్కిన్. 3౭
 చ॥ అవనిసురోత్తముండు మహి * మాధ్యుడు నాపితృపాదుకంఠమం
 దవమతిగా భుజంగ మిటు * లాఱుడి వైచినపాపచిత్తుఁ డు
 ద్దవిడి భయగకరోగ్రతర * తక్షక ఘోరవిషాగ్ని నేటి కే
 డవధివసంబునందుఁ దన * ప్రాణములం ద్యజియించుఁగావుతన్. 3౮
 క॥ అని యిట్లు శాప మిడి చయ్యన నంతట మునికుమారుఁ * డాశ్రమమునకుం
 జనుదెంచి తండ్రీకంఠం | బున వ్రేలాడెడుభుజంగ * మును గని యడరెన్. 3౯
 క॥ అడరి తడఁబడుచు బాలుఁడు | బడి బడి యచ్చిలువ గఱచి * పాటు నని కడుం
 గడు వెఱచి పఱచి విడఁదీసెడునే ర్పెలుఁగ రెలుఁగెత్తి * చిడిముడినేడ్చెన్. 4౦
 వ॥ ఏడ్చినం గుమారునివిలాపంబు నాలకించి ముసీంద్రుండు సమాధిఁ జాలించి
 యల్లనల్లన నేత్రంబులను విచ్చి గళంబున వ్రేలాడుచున్న కాకోదరంబు శవ్వలం
 బాఱవైచి శృంగిం జూచి యిట్లనియె. ౪౦-౪౧
 ఉ॥ ఏల కుమార! యిట్లు పగ * నెంతయుఁ గుండెడు మాటిమాటికిన్
 ఘాలిమి ఘాలి నీకు నభిఘాన మెవం ధొనరించె నీపయ్యం

దాలిమిఁ దూలఁగాఁ బనియుఁ ♦ దాకొన దూఱడి దుఃఖహేతువుం
జోల వచింపుమయ్య భయము నివ్డనాడి సమస్త మిత్తటిన్.

౪౧

శా॥ తీండ్రంబుం గనిపింపఁబో మొరులపై ♦ దివ్యాత్మముల్ వేడ మే
వాండ్రున్ మౌనుల సాధులన్ మనల నొవ్వం జేయ రా రెప్పుడున్
గాండ్రుపన్ సమకట్ట వెట్టిమ్మగసంఘంబుల్ ప్రశాంతంబులై
తండ్రీ! తెల్పగదయ్య దుఃఖవిధమున్ ♦ ధైర్యంబు దాకొల్పుచున్.

వ॥ అని యడిగి పుడమితేడరుదెంచి భుజంగంబును దనగళంబునం దగిలించి యేగు
టయు దానిం గని శృంగి యుగ్రుండై యుదగ్రం బగు శాపంబు నొసంగుటయు
నాకర్ణించి.

౪౨

క॥ శపియింపఁ దగనివసుధాధిపు ధర్మావనధురీణు ♦ ధీమంతుఁ బరం
తపు శపియించిన సుతుపని । కపు డింతయు సంతసింపఁకమ్ముని పలుకున్.

మ॥ ఒకనాఁడేనియు శాంతిఁ జేకొనవు గర్వోద్రేక మం తంతకుం
బ్రకటంబయ్యెడు నల్పదోషమునకై ♦ ప్రాజ్ఞున్ ముఖీపాలు నొ
ట్లు కఠోరం బగుఘోరదండనముపా ♦ ల్ద్రోయంగ నాయంబు గా
దకటా పుత్రిక! భూరిపాతకము నేఁ ♦ డార్జించి తిం కే మనన్.

మ॥ పరిపాకంబును బొంద దిప్పటికి నీపృజ్ఞావిశేషంబు భూ
వరుఁ డేదే నపకారముం జలిపినం ♦ బ్రామాదికావస్థమై
నరు లేనాఁడును మారుసేయ కతనిన్ ♦ మన్నించు టొప్పున్ నిరం
తరసారక్షణదత్తు నొంచిన జగద్భద్రంబు జేకూరు నే.

౪౩

శా॥ ఎన్నుండున్ బ్రజలన్ నిజప్రజలయ ♦ ట్లీక్షించి రక్షించు నా
మన్నీఁ డొక్కమనుష్యమాత్మఁ గగునే? ♦ మన్నింప లేవైతి సా
క్షాన్నారాయణు రాజరూపధరు సత్కారుణ్యవారాళి నేఁ
డన్నా! యెంతటిఘోరసాహసము నీయం దయ్యె నూహింపఁగన్.

గీ॥ గౌరవింపఁ దగినకారుణ్యమూర్తినిజావుమనుచు దిట్టఁజను నె నీకు
మాళిఁదాల్పఁదగినమందారకుసమంబుఁ గాలతాళినట్లు ♦ గన్నతండి!

మ॥ ఒకకష్టంబును నష్టముం గలుగనీకుండన్ దయామూర్తియై
సకలారాతిభయంకరప్రధితతేజశ్శాలియై పాలుమా
లక పాలించెడు రాజచంద్రమునిచే ♦ లక్షింప నై భూప్రజా
నికరం బెందును భీతి లేక సుఖమున్ ♦ శ్రేయంబు నందం గనున్.

శా॥ ట్రిగణ్యం డగుతేనిచే జగతికిం ♦ జేకూరుకల్యాణమున్
సౌగుణ్యంబును శాంతియున్ సుఖము వాచాగోచరం బెట్లగున్
బాగోగుల్ బరికింపవైతివి నృపున్ ♦ భంజించితి ట్లక్కటా
రాగద్యేషము లింక నీమదిని బుత్తా? పట్టి పల్లార్చెడున్.

- మ॥ నరనాథుం డనునామ మూనిన రమానాథుండు లేనప్పుడీ
 ధరణీలోక మరత్యమాణమగుచున్ ♦ దన్యుప్రతానంబునన్
 భరితంబై నిరతంబు నెల్లగతులన్ ♦ భ్రష్టంబు నవ్వు బగున్
 బారిమాలున్ వృకబద్ధమేషము గతిన్ ♦ బుంగున్ నలంగుండుగిటిన్. ర౧
- మ॥ అమితక్షోభకరంబు సాధుజనగర్హ్యం బజ్జతాపాదకం
 బు మదోన్నాదనిదానకంబు నగుచుం ♦ బొల్పారు నీశాకువా.
 క్యమునన్ ముంచుకొనున్ శుభేతరతరంఁగాఘాతమై ఘోరపా
 పమహంభోనిధి జృంభమాణమగుచున్ ♦ వంశక్షయం బేర్పడన్. ర౨
- సీ॥ ఆహరింతురు చోరులై మీటి యన్యోన్యధనధాన్యజస్తుసంఘములను
 బాధింతురు మదంబుపైకొన దుష్టన, రాధముల్ మాయలసాధువులను
 గ్రసియింతురు పరాపకారదుర్జీవను, లడరి యు త్తములపాగిఁగానిలంబు
 లపహరింతురు నిర్భయస్వాంతులై పర, స్పరము బల్మిని సతీపశుగణాంబు
 గీ॥ దొలఁగువర్ణాశ్రమాచారములునుసకల! వేదవిహితంబులగుకర్మవిధులతోడరగి
 మానవులయార్యధర్మముల్ ♦ మాసిపోవు! శాసనముసేయుపతిలేని! సమయమందు. ర౩
- మ॥ అరయన్ ధర్మము మాసిపోవ వికలంబా నర్థకామాధికా
 దరముం బూని భ్రాతృసమూహ మటమూఁదన్ స్వేచ్ఛమై శ్వాసవా
 నరసంఘంబు గతిం జరించు బిదపన్ ♦ వడ్డంబు సుంజీర్ణమై
 దురితాంభోనిధిమగ్నమై నరకమండుం గూలెడున్ మృందుచున్. ర౪
- మ॥ క్షితిఁ బాలించెడునెట్టివానికయినం ♦ గీఁడెంచఁగారామ పం
 తతమున్ మన్ననసేయు టొప్పు నని శాస్త్రం బిట్లు డెల్పి బరీ
 క్షితురాజేంద్రు! మహాహిదంశమున భాస్మీభూతుఁ గ మ్మంతుడి
 ట్టితి పీకట్టిడిసాహసిక్యమునఁ బండ్రి! మేలు సేకూరునే? ర౫
- చ॥ నిరుపమకీర్తిచే దిశల ♦ నించెను జక్కఁగ నశ్వశేధముల్
 నెరపెను సార్వభౌముడయి ♦ నీచుల నెల్లర గండడంచె నా
 దరమున ధర్మమార్గము యథాయథలై చనకుండ నిల్పె న
 పురమపవిత్రమూర్తి నిటు ♦ ప్రాణము లీగ శపింపవచ్చునే? ర౬
- సీ॥ గర్భస్థుడై యిండుకాలంబునవ కృష్ణ, పరమాత్మునకుఁగృహపాత్రుడయ్యె
 బరమపావను లైన పాండుకుమారుల, యన్వయాబ్ధికిఁ జుండుకొడై యెసంగె
 గలుషాత్మకుని గలింగదలసేకొండ ని, గ్రహముఁ గావించి ధర్మంబు విల్పె
 నఖిలంబు విష్ణుమాత్రం బని తలఁచి తా, జర్మియై ప్రఖ్యాతి ♦ నతిశయిలై. ర౭
- గీ॥ సాధుసజ్జనులందు విశ్వాసబుద్ధి! నిల్పి నేలించె నత్యంతనిర్మలాత్మ
 డన్న! యే మని యాపతిక్షిన్న రేంద్రు! పంపితోతాదృశ నిట్టకక్షింపితమున్.
 క॥ హరిమయము సర్వహనియము! హరిభాగ్యముఁ జాగ్రత్తబాధనమును గురుధీ

వరుఁ బరమభాగవతశేఖరుఁ దిట్టిన నింక మనకు ♦ గత్తులుం గలవే?
 చ॥ అసువులకుం దెగించి మనఁకై మృగసంఘముఁ ద్రొంచువాని వె
 క్కసమయి యున్న వేటతమఁకంబున డస్సినవాని డప్పిచేఁ
 బన చెడి యాశ్రమంబునకు ♦ వచ్చినవాని జలం బొసంగి సం
 తసముగ సత్కరించు టుచితం బగుఁగాక శపించు టొప్పునే? ర౪
 ౧౧౯ వ॥ అని మందలించి మునీంద్రుండు కుమారకృతభాగవతాపచారంబున
 కెంతయు నంతరంగంబున సంతాపంబు జనింప భయంపడుచు భగవంతు
 నుద్దేశించి.

ఉ॥ పాపఁడు పీఁడు బుద్ధిపరిపాకము నొందమిఁ గోపియై మహా
 పాపముఁ జేయకుండినను ♦ భాగవతాగ్రణి కుగ్రూప మా
 శాప మొసంగె సర్వమున ♦ సంతత మొప్పెద వంతరాత్మనై
 యోపరిపూర్ణ! నిత్యకరుణోజ్జ్వల! కృష్ణ! క్షమింపు మొక్కెడన్.
 ఉ॥ నేరక యెవ్వఁడేనియును ♦ నిందయొనర్చి కలఁచినన్ దిక్
 స్కారముఁ జేసి మించిన నిఁకారముఁ బూని శపించినన్ నిజా
 కారము దూల నొంచిన నఖండసమర్థత గల్గియుం బ్రతీ
 కారము సేయ రించుకయుఁ ♦ గారుణికుల్ హరిభక్తు లెప్పుడున్. ర౫
 క॥ అని యీచందమ్మున నమ్మునినాథుఁడు పరమశాంతిమూర్తి నిజకుమా
 రునిసాహసమున కెంతయు | ననుతాపము నొందె నంతరంగమునందున్.
 క॥ అవనీశ్వరుండు దన కట్లవమానముఁ జేయుమాటయైనను మదిలోఁ
 దవులఁగనీయఁడు మునిపుంగవుఁ డాత్మజుఁడెగడు నెంతకరుణామయుఁడో? గిం
 క॥ రాగద్వేషాదులచేఁ | గ్రాగనిచి త్తంబు గలుగు ♦ ఘను లగుట నొరుల్
 బా గొనరించిన సంతస | మో గొనరించిన విచారమొందరు సుజనుల్. గిం

19 వ యధ్యాయము.

వ॥ అట్లు పరీక్షిన్న రేంద్రుండు నగరంబున కరిగినయనంతరంబున గర్హణీయం బైన
 నిజకృత్యంబు నత్యంతంబు గర్హించుచుఁ బశ్చాత్తాపతప్తుండై యాత్మగతంబునఁ
 ఉ॥ నా కపరాధ మేదియు నొనర్పఁ డొకప్పుడు, గూఢ తేజుడై
 యాకు లలంబులం దిని వనాంతరమందు సమాధి నుండు స
 త్రైకమయస్వరూపుఁడు మహాత్ముఁడు బ్రాహ్మణసత్తముండుఁ గ
 ట్టా! కనలేక మూర్ఖజనుఁడట్లు లొనర్చితఁ బాపకృత్యమున్.
 ఉ॥ చేతులుఁ గట్టుకొంచుఁ బెఱచింతలు మాని సభక్తిభావ మా
 చేతముతోడ సన్నిధికిఁజేరి ప్రణామ మొనర్చి సేవచేఁ
 ద్దీక్షుని జేసి తత్కరుణబెంపు వహించుట పాడి గాక యీ
 కృత మహాపరాధ మొనరించిన భాపము రాకయుండునే?

- మ॥ అవసీదేవకులో త్తముండు హరిపాదాంభోజయుగ్మంబు భ
క్తివిశేషంబునఁ గొల్పుచుం దలఁచుచుం గీర్తించుచుం బొల్పువాఁ
డవుటం గేవల మొక్కబ్రాహ్మణునెగాఁ కౌశ్రీహరిన్ సైత మే
నవమానించితి దుష్టకృత్య మిటు లత్యంతంబుఁ గావించుటన్.
- ఉ॥ కృష్ణమీనమేటిగర్వమునఁ గన్నులఁ గానక విప్రజాతి కే
నమ్మెయి నాచరించినమహాఘముచే నచిరమ్మునందఁ దుః
ఖమ్ము దురత్యయంబగుచుఁ గల్గును, గల్గునుగాక పాపసం
ఘమ్ము సమస్తముం దొలఁచుఁ గావున నా కది మేల యయ్యెడున్.
- శా॥ ఘోరాఘంబులఁ గూలఁద్రోసి శుభముం గూర్పంగ నత్యంతశి
క్షారూపంబయి తీవ్రదుఃఖము వెసన్ సంప్రాప్త మాఁగాక యే
వారి నే నికమీఁదఁ జేరి ఘనగర్వగ్రస్తబుద్ధిం దిర
స్కారంబుం బొనరించి పాపములపాల్గొకుండు నద్దానిచే.
- చ॥ తలఁపక నాయొనర్చుదురితంబున, గోపనుఁ డైనమానియు
జ్వలతరశాపవహ్ని రభసంబుగ నేఁడె ధనంబు రాజ్యముం
గులమును గూల్చుగా కెపుడు గోద్విజదైవతకోటి కీగతిం
జలకొనుపాపబుద్ధి నపచారముఁ జేయకయుండుగావుత.
- వ॥ అని యివ్వధంబునఁ బృథివీశ్వరుం డురగనిధానరూపం బైనయాత్మపాపంబు
నకుఁ బశ్చాత్తాపంబు నొంది యనంతరంబున.
- చ॥ కినుకదలిర్పఁ దండిమెడఁ గీల్కొనఁజేసినపాముఁ బూచి త
త్తనయుఁడు శృంగి యుగ్రిడయి తక్షకఘోరవిషాగ్నికీలలక
వనరుచు నేటి కేడవదిఁనంబునఁ దన్మరణంబుఁ జెందు మం
చని శపియించువార్తను సమగ్రముగా విని సంతసించుచుక.
- చ॥ ఎడతెగకుండుతుచ్చవిషయేచ్ఛల మున్గి షరం బెఱుంగ కె
ప్పుడు మరుభూములం దుదకముంబలె సంసృతియందు సౌఖ్య మ
య్యెడు నని మోహ మొందుచు భ్రమించెడు నాకు విరక్తిహేతువై
యడరు మహాగ్రతక్షకవిషాసల మంచుఁ దలంచి శాంతుఁడై.
- క॥ మునిసుతునిశాపమునకున్ । ఘనమోదమె చెందుచుండఁగాని యొకింతై
నను రాసేడు నరేంద్రుఁడు మనమందు విషాద మనెడుమాటయు నెపుడున్ ॥

—* పరీక్షి న్మహారాజు ప్రాయోపవేశమును గావించుట *

- ౧౨౦ ఉ॥ భీష్మభవాగ్నిలోఁ బడి తపించుటకన్నను గూఢపాద్విషా
ర్చిష్మదుదారకీలికలచేఁ దను వీగుట మే లటంచు రో
చిష్మదమోఘతేజ మదిచేపడ హేయము లంచు నైహికా
ముష్మికసౌఖ్యసంపదల గుద్ధిఁ దలంచి త్యజించి భీరుఁడై

- చ॥ నిరవధికంబు నిత్యము నశనిండిత మాపురుషార్థ మొంద శ్రీ
హరిచరణాశయింపయుగళై కసమర్చయె సాధనంబుగా
నరయుచు జాహ్నువీతటమునందు నివృత్తసమస్తసంగుండై
నరవరపుంగవుల డనశశనవ్రతదీక్షకు బూనె దత్తుండై.
- గీ॥ ఆత్మగృహమునఁగాని యశన్యప్రదేశమందుఁగాని చేరక యమర్త్యనదియందె
భూవిభుఁడు నిల్చుకొన్నెక్కువఁజుట్టువేతువమ్మనావాహినీమహాత్మ్యమొనున్ము.
- ఉ॥ శ్రీతులసీవిమిశ్రమమరజితృద రేణుపవిత్రసీరయై
యేతఁజ్ఞా భావనత్వము ఘటించుచు లోకుల లోకపాలురం
వీరమనస్కులు జటుఘటాపిష్టుపదిన్ భజియింపకుండు నే
చేతనుఁ డింక దేహముఁ ద్యజింపగఁబోయెడువేళ నేనియున్?
- మ॥ సముదాచారుఁ డతఁ డమర్త్యనది నీచందానఁ బ్రాయోపవే
శమునం దప్పక ముక్తిఁ గాంచుటకునై సుంకల్పముం జేసి దే
హమునం దేహగతానుబంధుల నవాఁర్యం బైనసంగంబు ను
ర్వము భంగంబొనరించి చిత్త మితరవ్యాపారదూరంబుగాన్.
- వ॥ ఇట్లు పాండవపాత్తుని డగుపరీక్షిన్నరేంద్రుండు పుండరీకాక్షుని చరణపుండరీ
కంబుల నాత్మహృదయపుండరీకంబునం బదిలపరచి యాకారత్రయసంపన్నుండై
భాగ్యవించుచుండె నంత.
- ఉ॥ అమ్మహానీయుఁ డట్లు నియమాన్వితుండై నివసించు గాంగతీ
రమ్మున కేగుచెంచిరి కరమ్ము నయ మ్రొనయంగ శిష్యసం
ఘమ్ములు గొల్చి రా నఘవికారవిదూరులు లోకము ల్పవి
త్రమ్ము లొనర్పఁజాలినయఁదారతపోధను లామహామునుల్.
- క॥ అమ్మనులు వీర్యయాత్ర నెఱవమ్మున సాధారణముగ వర్తించుచుఁ దీ
ర్థమ్ముల నత్యంత పవిత్రమ్ముల గావించుచుండెదరు దయతోడక.
- నీ॥ చ్యవనుఁడు భాదరాజుఁడు వసిష్ఠుండు, గౌతముం డార్జునుడు కశ్యపుండు
పరశురాముండు భరద్వాజుఁ డంగిరసుండు, భృగుఁ డిద్ధవాహుఁ డశిష్ఠనేమి
యాష్ణికపేణుండువిష్ణులాదుఁ డుతధ్యుండు, దైవతమునియు నింద్రప్రమదుండు
ఘటసూభవుండును గవశుండు మేధాతిథియును మైత్రేయుండు దేవలుండు.
- గీ॥ నత్త్రియును బరాశరాహ్వయుండును శరదవృంతఁ డాదిగాఁగఁబరమమాను
లాసమాజుండు నలరారుచుండిరి యోడఁగృపారసంబుగఁడలుకొనగ.
- క॥ నార్వమునఁ గృష్ణాక్షుతమును వర్తించుచు వచ్చి రటకు బ్రహ్మర్షులు దే
వర్షులు రాజర్షులు గౌరవర్షు బరుణుఁ డాదిగా మహర్షులు గుముతై.
- మ॥ తనయందుఁ తయఁబూని వచ్చుముమలం బావవృక్షం గాంచి యు
జ్జననాథుం డెదురేగి నింకఁజూచుటతో ప్వాంతంబున భక్తియుగ

వినయంబు, ప్నయమున్ వేకము హాహువిశ్వాసముం బైకొనన్
ఘనపూజావిధి గౌరవించుచు నమస్కారంబుం గావించుచున్.

వ|| తోడ్కొని వచ్చి యుచితపూజావిధుల నాదరించి మఱియు.

౧౨

౧౨౧చ|| అపరిమితానురాగమున • నయ్యెడ వారు సుఖోపవిష్టులై
కృప నివసింపగా మరల • నేర్పడ మొక్కి వివేక మొప్పు న
తపసులదాపున నిల్చి • తద్దయ నొద్దిక దోయించి వి
న్నపమువరించె నిట్లు సరసనాయకుఁ డాత్మచిక్కిరితార్థమున్.

చ|| అలఘుతపోగరిష్ఠులు మహామహులు లుత్తము లూర్జితప్రభా

పులు భజనీయసద్గుణ సమూహులు శ్రీహరిపాదపద్మభ

క్తులు సగుణాకటాక్షమునాకుం దగఁ బాతులమాటఁజేసి ధ

న్యుల మన నింక మేమె ధరఁనుండెడు క్షత్రియమండలంబునన్.

౧౩

ఉ|| చిత్రవిచిత్రమూర్తి యగుశ్రీహరిసేవకు లైనమిచ్చుఁ దా

పత్రయబాధలన్నియును • బాయఁగ భక్తి భజించి యోశయో

స్తోత్రము లాచరించి పరిశుద్ధి గ్రహించి తరింపఁబోని యా

క్షత్రియమండలం బపయశరబున మృందెడు నింద్యకర్మమై.

సీ|| హాలాహలోదగ్గఁమై గభీరం బగా, ధంబు నొత్పష్టాజలంబుతోడ

మదనవాయువుచేత • మాటిమాటికిఁ జంచ, లించుమోహోర్మిమాఁలికలతోడ

నడరుఁజూపుచు లోనఁబడఁజేసి కలఁగించు, ప్రమదాజనావర్తసమితితోడఁ

దనుజన్ము లరుజన్ములును మిత్రులును శత్రు, లన నొప్పుప్రబలనఁక్రాళితోడ

గీ|| జటులభయద మైనసంసారకూపారమందుఁ గూలి విసుగుఁ జెంది చెంది

తనువుదొఱఁగుతెఱఁగుఁదలఁపబ్రాహ్మణశాపమిపుడునాకుముక్తి హేతువయ్యెగర

శా|| పారం బింతయు లేనిసంసరణకూపారంబునం దిట్లహం

కారంబున్ మమకారముం బెనఁగొనం • గాసిల్లు నన్నుం గృపా

సాతశ్యంబున విప్రశాశ మనువ్యాజం బొందుఁ గల్పించి ల

క్ష్మీరామాపతి ముక్తసంగు నొనరించెన్ భక్తి జేకూర్చుచున్.

శా|| అన్వితకృత్యమాయమానకరుణావ్యాపారుఁ డాదీనర

క్షానిత్యవ్రతుఁ డాభవాంబుధినిమగ్న నేకదర్శివవి

జ్ఞానోద్ధారకుఁ డామహాప్రభువు బాధబెల్ల ఖండించి యీ

లోన న్నొ కభయంబునిచ్చు నభుముల్ • దూలించు మే తెంచుచున్.

మ|| భగవత్పాదరజఃపవిత్రతమయై • భాసిల్లు నీగంగయున్

భగవత్ప్రేమతసంబుఁ జూఱఁగొనుభక్త్యస్వాంత లీమోరలున్

భగవద్భాగవతాంఘ్రిపంకజములే • ప్రాప్యంబుగా నున్ననన్

భగవత్ప్రీతిగ భృత్యభృత్యుడనుచున్ • భావించు ప్రేమకాదన్.

౧౪

క॥ పొంగారు విప్రశాపమునం గదలి విషానలంబునం బొదలుచు న
న్నం గఱచుఁగాక తక్షకుఁ । డంగికారంబ భయము నందను దానన్.

క॥ కావింపుఁడు హరిభజనము । భావింపుఁడు వానినిత్య న భాసురలీలల్
సేవింపుఁడు తద్భక్తుల । దీవింపుఁడు నన్ను ముక్తి తెఱువునఁ బోవన్. ౧౬

క॥ హరిపాదపద్మసేవయు । హరిచరిత్రశ్రవణమందు నాదరమతియున్
హరిభక్తియు నిక జన్మాంతరమునను లభించువిధమునం దయఁగనుఁడీ.

క॥ హరిపాదంబుల భక్తియు । హరిభక్తులయందు మిగుల ననురక్తియును
దొరకొనువిధమున నన్ను । గరుణింపుఁడు మీరలెల్లఁ గరములుమోడ్తున్.

వ॥ అని విన్నవించి దృఢాధ్యవసాయంబు దీపింప నాభూపాలకులోత్తముండు నిజకు
మారుం డగుజనమేజయు నఖిలభూవలయ సామ్రాజ్యపట్టభద్రుం గావించి
యచంచలుండై యుండె నివ్వధంబున. ౧౭

౧౨౨ క॥ నిగ్రహము గలిగి మనుజేంద్రగ్రామణి గాంగదక్షిణతటంబున న
వ్యగ్రమతి నుండె బ్రాచీనాగ్రము లగుకుశల నుత్తరాభిముఖుండై.

మ॥ పరమోదారుఁడు భారణీశ్వరుఁ డటుల్ ప్రాయోపవేశంబునం
బరంగం గన్గొని యెంతయుం బొగడుచున్ న స్వాతంబు లుప్పొంగఁగా
నరదేవోత్తముపై నభంబున సురల్ నానాపసిసూనంబులం
గురియం జొచ్చిరి దుందుభిస్వనములుం గొల్పన్ మహాహర్షమున్. ౧౮

చ॥ అజసదృశప్రభావులు మహామహు లచ్చటఁ గూడియున్న స
ద్విజులు మహర్షులెల్లఁ బృథివీధవుఁ బ్రస్తుతిజేసి పల్కి ర
క్కజ మెసఁగన్ దదుద్యమముఁ గన్గొని మే లని సమ్మతించుచున్
బ్రజల ననుగ్రహించుటయె వారిస్వభావము గాన నెంతయున్. ౧౯

మ॥ భగవత్పార్శ్వముఁ గోరి మీ రఖిలభూపాలావళిమస్తక
స్థగితానేకచిరత్నరత్నవిలసత్సామ్రాజ్యసింహాసనం
బొగి వర్జించుచునున్నవారు భగవద్వృత్తాత్ము లామీకు నీ
పగిఁదిం జేయుట యేమియద్భుతము విద్యద్రాజచూడామణి! ౨౦

ఉ॥ ఎన్నఁడు భక్తసేవి వగు నీవు శరీరము వీడి శుద్ధస
త్వోన్నతమై గుణాష్టకమహోదయమేదురభూమి యైన శ్రీ
మన్నెనినాడులోకమును మన్ననఁ జేరుదు వన్నినాల్గు నీ
సన్నిధియంద యుందుము ప్రసన్నులమై భరతాన్వయాగ్రణీ! ౨౧

మ॥ కృమగంభీరతరాశయాన్వితములై కాపట్యహీనంబులై
యమృతం బెంతయుఁ జిల్కుచున్ విషమభావార్థంబులే కొప్పు సం
యమివాక్యంబుల నాలకించి హితచింతాసక్తులై యున్న య
ల్లమహాభాగవతాగ్రణ్యులకు నుల్లాసంబునన్ ముక్కుచున్. ౨౨

- క॥ శ్రీలక్ష్మీనాథచరిత్రాపసుధారసంబు ♦ నత్యంతము భూ
పాలుఁడు కర్ణాంజలులం । గోలఁగ మది నెంచి పలికె ♦ గురుతరభక్తిన్.
- గీ॥ సత్యలోకమందుఁ ♦ జక్కగా మూర్తిభావించి వెలయుచుండు ♦ వేదము లన
నెలమి మిగుల మీర ♦ లెల్ల నల్లిక్కులనుండి యిటకు వచ్చియున్నవారు. ౨౩
- చ॥ పరమతపోధనాగ్రణులు ♦ పావనవైదికధర్మతత్పరుల్
పరుల ననుగ్రహించుచు శుభంబులు గూర్చుచుఁ దాపమార్చుచుం
బరఁగుచునుంటయే తమస్వభావ మి కెట్టిప్రయోజనంబు లే
దరయఁగ మీ కొకించుకయు ♦ నందును నిందును నిశ్చయంబుగన్.
- ఉ॥ కావున నాపయిం గరుణ ♦ గ్రమ్మఁగ నిమ్మెయి నేగుదెంచుమీ
పావనపాదపద్మముల ♦ పై హృదయంబును బాదుకొల్పి ర
తొవిషయంబునం దిపుడు ♦ సందియము న్విడి విశ్వసించి భ
ద్రావహ మైనకృత్యమునకై యిదె మీకడ విన్నవించెదన్. ౨౪
- క॥ మరణింప నున్నమనుజుఁడు । కరణత్రయశుద్ధి నెట్టి ♦ కర్మ మొనర్పం
బరమపద మందుఁ జక్కఁగ । నరసి వచింపుఁడు మహాత్ములందఱు మీరల్. ౨౫
- వ. అని విన్నవించుటయు నత్తాపసపుంగవులు నరేంద్రోత్తము నాదరించి ప్రత్యు
త్తరంబు లొసంగఁ డలంచుసమయంబున.

—* శుకుండు పరీక్షిస్తృహరాజనాద్ధ కేతెంచుట *

- సీ॥ సర్వసర్వంసహాచక్రింబున నిజేచ్ఛ, సంచార మెపుడు ♦ సాగించువాఁడు
తనకుఁ గావించుకోఁ ♦ దగినట్టియెట్టికృత్యమును లే కనపేక్షుఁడైనవాఁడు
బ్రహ్మాత్మకస్వానుభవముచేతన నిరం, తరము సంతృప్తుడై తనరువాఁడు
“ఋషి యీతఁ”డనుచుగుర్తింపగాఁదగినయే, చిహ్నంబులును లేకఁచెలఁగువాఁడు
- గీ॥ మిగులఁ బరిభవింపఁ ♦ దగునవధూతవేషంబుతోడ నెందుఁ ♦ జనెడువాఁడు
బాలురెల్లఁ జేరిఁగేలిసేయుచు వెంటఁబడ మహాత్ముఁ డటకువచ్చె శుకుఁడు.
- శా॥ ఆహస్తంబునసొంపు, నానడకయొక్కయ్యారంబు నాయుల్లస
దృఢహృద్వంద్యముతీరు నాతోడలయంధం బాకపోలప్రభా
బాహుళ్యంబును జూడఁజూడఁగ ననిర్వాచ్యప్రభావుం డటం
చాహాపుట్టఁగ నెట్టివారలు మహాహర్షాభి నోలాడరే ? ౨౬
- సీ॥ ఆరుతరుచిరంబులగు నేత్రములతోడ, సమములై యొప్పుకర్ణములతోడ
నాకర్ణకం బైన ♦ యాననాబ్జముతోడ, మురిపెంబుఁ గొల్పుకన్బామలతోడ
నందమై యున్నతమైననాసికతోడఁ ♦ గంబుసమానకంఠంబుతోడ
లాలితతుంగవిశాలవక్షముతోడ, నవిరళగూఢజతుప్రళతోడ
- గీ॥ రమ్యవళియుక్త మగునుదరంబుతోడ । నాణెమై యొప్పునావర్తశాఖితోడ
జానుపర్యంతలంబిభుజములతోడ । నతఁడలరుపోడ శాబ్దవాయున్కుండగుఁడు. ౨౭-౨౮

- క॥ అరయం గామకోధాద్యరిషడ్వర్గంబు విడిచి ♦ నల్లుగ నెపు డం
బరము విసర్జించి మునీశ్వరుఁ డగువ్యాసాత్మజుండు ♦ భాసిలుచుండున్. ౨౭
- గీ॥ సాగి నునుపారి కేశపాశంబు దేహమంతటను గ్రమ్ముకొనుచు వేళలాడుచుండ
నసదృశంబగు బ్రహ్మవర్చసముతోడ శ్యామమూర్తిమునీంద్రుఁడొప్పారుచుండె.
- క॥ కమనీయతరవయస్సంభ్రమ మగుమైకాంతితోడమందమధురహా
సముతోడ మనోహరుడై |యమరెడు నమరోత్తమాభుఁడతఁడింతులకున్. ౨౮
- ఉ॥ కూడనివాఁడు దుర్మతులకూటమునందు నొకప్పుడేనియున్
వీడనివాఁడు భాగవతవిశ్రుతదివ్యకథానురాగమున్
వేడనివాఁడు స్వార్థము నపేక్షయొనర్చి ఫలంబు నెప్పుడున్
జూడనివాఁడు విష్ణుపరిశుద్ధకథారహితంబు లాకృతుల్.
- ఉ॥ మించినవాఁడు కామముల ♦ మేలుగ్రహించినవాఁడు కోధముం
దంచినవాఁడు సర్వభువనంబున కాడిమకారణంబు గు
ర్తించినవాఁడు వైదికసుధీజనమండలియందుఁ బ్రస్తుతిం
గాంచినవాఁడు సర్వమును ♦ గాంచినవాఁడు విరాణ్మయంబుగన్.
- శా॥ అత్యంతంబు నిగూఢవేషుడయినన్ ♦ వ్యాసాత్మజుం జూచి త
త్ప్రత్యుల్ తాపసవర్మలందఱును దత్ప్రజ్ఞాప్రభావప్రభా
సత్యాకార మెఱుంగువార లగుటన్ ♦ సంభ్రాంతులై యెంతయుం
బ్రత్యుత్థానఘ్నుఁ జేసి రాసనములన్ ♦ వర్జించి వైశంబుగన్.
- వ॥ అట్లు నిష్కాముం డగునప్పరమమునీంద్రుండు నిర్దోతుక కారుణ్యంబునంజేసి
విచ్చేసినం గని భయవినయసంభ్రమాబులు ముప్పిరిగొన నప్పు డప్పుడమితేడు
సాష్టాంగంబుగ దండవత్ప్రణామంబు లాచరించి సమంచితవిధివిధానంబున భక్తి
భరితుడై పూజించె నంత. ౨౯
- చ॥ అరమర లేక వెట్టి యని ♦ యాత్మ డలంచుచు గేలిసేయుచు
బరువని హెచ్చి యుచ్చటికి ♦ వచ్చిన యాలరి బొలఱాళికల్
నరవరుచేతఁ బూజఁగొనినం గని వెన్నకు నేగి రీతఁ డ
ద్దిర! మహితానుభావుఁ డని ♦ దివ్యతపోధను వీడి యందఱున్.
- క॥ ఆసంయమినాథుఁడు పూజాసంతుష్టాత్మఁడగుచు ♦ జనపతి వినయ
శ్రీశాంపారఁగ నొసంగిన | నాసీనుండయ్యెను త్తమాసనమందున్.
- చ॥ అరయ మహాత్మ్యలండును మహాత్మ్య డనం దగునమ్మునీంద్రుఁ డ
ప్పరమతపోధనైకకీర్తిపాతపతీవృత్తుడై మహాసభాం
తరమున వెల్లుచుండె వివిధగ్రహసంచయతారకావళి
పరిశృతుడై సభంబున విభాసిలుచుండు సుభాకరుం డనన్.

- సీ॥ సాత్త్విక వేషు నాశనసన్నివిష్టు న,మోఘఫీవిభవు నమ్మునిని జూచి
భయమును విసయము • భక్తియు ముప్పిరి,గొన నల్లన సమీపమునకు నేగి
ఫాలతలుబు భూభాగంబు నంటఁగా, సాష్టాంగవందన • మాచరించి
దాసభావముఁ బారతంత్ర్యమున్ సూచింపనో యన నంజలిదోయిలించి
- గీ॥ సంయమిశ్వరసద్వచశ్రవణమునకుఁ దగినయట్టులు గడు సావధానుడగుచు
భాగవతశేఖరుండైన • పార్థివుండు । విమలమృదులహక్కుల నిట్లువిన్నవించె. 30
- శా॥ ఆహా చిత్రము తుత్రబంధులము మేమట్లయ్య మౌనీశ్వర
వ్యాహరంబుల నాలకించి భజియింపం గంటి మర్హత్వమున్
దేహపత్యకశత్రబద్ధమతితోఁ • దీండించునన్నున్ మహా!
తాహంబాప్పఁగ వచ్చి నీవతిథివై • ధన్యాత్ముఁ గావించుటన్. 31
- ఉ॥ శ్రీపతిదివ్యపాదసరసీరుహాచితనసంతతాత్మకై
ప్రాపితసత్త్వమూర్తులుఁ గృపామయు లాతమదర్శనంబునం
బాపములన్నియుం దొలఁగె • భద్రములెంతయుఁ బొందఁగంటి స
తాపములెల్లఁ డీరెభవనంబును బావనమయ్యె ధీమణి.
- మ॥ మిముఁబోంట్లన్ స్మరియించుమాత్రముననేమిధ్యాప్రియల్ పాపదు
ర్గము లార్యేతరులుఁబుట్టుటగనిచో • డర్శించి సేవించి యు
త్తమపీఠం బమరించి భక్తియుతులై • ధ్యానించి శ్రీపాదతి
ర్గము నర్థిం గ్రహించుధన్యులు పవిత్రస్వాంతులౌ టబ్రమే. 32
- క॥ మిముఁబోటిమనులసాన్నిధ్యమునం బాపంబు లెంతలైనను బురుషో
త్తముసాన్నిధ్యంబున నాయ్యమరవిరోధులు నశింపునట్లు నశింపున్. 33
- మ॥ చతురఁభోధిపరీవృతాఖిలమహీచక్రంబు మాతాతలన్
హితుఁడై మేనమఱియై కరుణతో • నేలించుకృష్ణుండు నే
డతివాత్సల్యముఁ జూపె దత్కులమునం • దానాయెడం గానిచోఁ
బతితుండన్ నిను జూచుభాగ్య మెటుసం ప్రాప్తించుననోటికిన్. 34
- అ॥ అనయంబున్ భవపాశబద్ధులకు నవ్యక్తప్రచారుండవై
వనమందే నివసించుసిద్ధుడవు భవ్యం బైననీదివ్య ద
ర్శన మిట్లబ్బుటఁజేసి మర్శింపఁడనై • చాపంగనన్నట్టి నా
కనఘా! శౌరి ప్రసన్నతం గనుట భాగ్యం బింక వేయేటికిన్. 35
- శ॥ అని సన్నుతించి యన్నఁడేంద్రుండు మునీంద్రునకు వేండియు నిట్లనియె. 36
- ఉ॥ ఎప్పుడు దుర్లభం బంసునయీ తమదర్శనభాగ్య మబ్బె నా
కప్పుడె యీప్సితార్థము లవన్నియుఁ జేతుట నంచు గట్టిగాఁ
జెప్పుఁగవచ్చు యోగిజనశేఖర! నీ వఖిలార్థతత్త్వముం
గప్పక గుర్రెఱుంగుదావు • దాసునివిన్నప మాలకింపవే.

గీ॥ ఈజగములోన మోక్షముం దిచ్చజేయఁపురుషుఁడొందును నేడొ రేపోగతింప
నున్నవాఁడు త్రిశుద్ధిగ ♦ నోమహాత్మ! యేమియాచరించిన భవమెల్ల బాయు.

ఉ॥ దేని జపింపఁగావలయు ♦ దేనిని గర్లములన్ వినందగున్
దేని నొనర్చుటొప్పు మఱి ♦ దేనిని లో మననం బొనర్చునా
దేనిని మాటిమాటికిని ♦ దీరని పేమముతోడ నెంతయున్

ధ్యానమొనర్చినన్ శుభము ♦ లందు నరుండు భవంబుఁ జెండుచున్. 3౮

క॥ ఆర్తముముఱువులకు నెటుక ర్తవ్యజ్ఞాన మటు లక ర్తవ్యము సం
పూర్తిగఁ దెలియఁదగు నగుటఁ | గర్తవ్యవిపర్యయంబుఁ గరుణఁ దెలుపుమి!

గీ॥ అనఘ! సంసారిగృహములయందు గోవుపాలుఁ బిదుకునంతటిస్వల్పకాలమైన
గానరా వట్టి నీవిందుఁగరుణ దర్శనంబిడుట నాదుపూర్వపుణ్యంబుగాదె. 3౯

క॥ అనియిట్లు సన్నుతించుచు | జనవిభుఁ డడుంగఁగ ముముఱు జనధర్మములె
ల్ల నెఱింగినయాశుకముని | వినిచెన్ మృదుమధురవాక్యవిస్వాసమునన్.

అశ్వాసాంతము.

శా॥ కొంచెంబేనియు నాత్మధీవిభవముం ♦ గుర్తింపఁబో కిమ్మహాత్మా
దంచత్కార్యముఁ బూనితిం గ్రమముగా ♦ నారోగ్యమెల్లం బటా

పంచల్ సేయఁదొడంగఁ గాలము మఱేభంగంబు రానున్నదో
మంచిం జెడ్డకు నీదె భార మిదె యస్త్రత్పత్తయం బమృతా!

ఉ॥ చేతులతో మహార్ణవముఁ ♦ జిమ్ముచు నవ్వలియొడ్డుఁ జేరఁగాఁ
బాతరలాడు పందవలె ♦ భాగవతం బిటు మందబ్బుదియే
యాతగఁ జేయఁ బూనితి నహో! యయినన్ భయమేమి? నీదు ని
హ్నేతుకజాయమానకృపయేకల దాశ్రితకార్యసిద్ధికి.

గద్యము:— ఇది శ్రీధనాచల రామచంద్ర చరణారవింద

సేవాసమాసాదిత శతవధానాది కవితావిచిత్ర, శ్రీవత్స

గోత్రపవిత్ర సింగరాచార్యపాత్ర, శతగోపాచార్య

పుత్ర, సమధిగత సకల భాగవతదాస్యానుభావ

భాగధేయ సంపన్నుడుంబ సింగరాచార్య

నామధేయ ప్రణీతం బైనశ్రీ భాగవత

పృథమస్కంధమునందుఁ

దృతీయాశ్వాసము.

క॥ ప్రథితం బగుభక్తి దలి ర్ప ధనాచలరామచంద్రపాదములకు మ
ద్భ్రథితము శ్రీ భాగవత పృథమస్కంధము సుమంబుఁ బలె నర్పింతున్.

ఓం తత్ సత్.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

శ్రీ ధనాచలరామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీ భాగవతము.

ద్వితీయ స్కంధము.

ప్రథమాశ్వాసము - ౧ వ యధ్యాయము.

శ్రీ మహితమూర్తియగుచుం | బేమామృతదృష్టి మమ్ముఁ బెంచుచు నెపుడుం
గామితముల నొసఁగు పరంధాముని భజియింతు నిన్ను ♦ ధనగిరిరామా!

వ॥ అవధరింపుము సూతపారాణికోత్తముండు శౌనకాదిమహర్షిసత్తముల కిట్లనియె
నట్లు సామాన్యంబుగ నాత్మశ్రవణాదులు ముక్తిసాధనంబులగుట యెఱింగి
విశేషాకారంబున నవ్వానిం దెలియఁ గోరి యట్లడిగిన పుడమితేనింగని ముని
పుంగవుం డగు శుకుండు సంతుష్టాంతరంగుండై యిట్లనియె. శ్లో॥ ౧

మ॥ ధరణీపాలకుఁడవతంస మన మత్యంతంబు సంతోషసం
భరితంబై దనరారు నుత్తమము నీ ♦ ప్రశ్నంబు, సంసారసా
గరసంతారణకారణంబగుట సత్కల్యాణపారంపరి
బరంగంజేసెడు నీకెగాక జగతి ♦ వర్తించు నెవ్వారికి.

గీ॥ ఆత్మవిజ్ఞానధనులైన ♦ యదాకును | బరమసమ్మత మియ్యది ♦ పార్థివేంద్ర!
యట్లుగావున శ్రేష్ఠమైయలరునీడు | ప్రశ్న మిది తత్ప్రశంసకుఁ బాత్రమగుచు.
వ॥ నరేంద్రా! శ్రోతవ్యంబులు మంతవ్యంబులు నిదిధ్యాసితవ్యంబులు నైసర్థ్యం
బులతత్త్వంబు నెఱుంగం గోరి కావింపంబడుటంజేసి నీప్రశ్నంబు శ్లాఘా
పాత్రంబై యొప్పు మఱియు.

౧ మ॥ తలఁపక మోక్షుఁ గోరువారలకు శ్రీ ♦ దామోదరుం డొక్కఁడే
— కలఁ డెన్నో కల వాలకింపఁడగు విఖ్యాతార్థముల్ మందిరం
బుల నల్పాస్థిరలాభమందె హృదయంబు న్నిల్పి యాస్థిరచు గే
స్తుల శెల్లఁజ్వుడు నాత్మతత్త్వవిధము ♦ శోధింప లేకుండుట.

గీ॥ అట్లులయ్యును గృహమేధులొత్మతత్త్వమాత్మదెలియంగఁగోరి యింకెనఁగాని
పూనియత్నంబొనర్పఁగాఁబోక రాత్రియును బవలువ్యర్థముగఁబుచ్చుచున్నవార్లు. ౩

గీ॥ నిద్రచే నంగనాభోగనిరతిచేత | రాత్రియంతయుఁ గామినీపుత్రుఁడై
గాఁగలుగువారిఁ బోషించుకడక చేతఁ బవలు సర్వముఁ గడచు నవ్వారి నెఱుఁడు.

క॥ అరయ ననిత్యకుటుంబముఁ | బరిపాలించుటకుఁ బాటుపడ శెల్లఁజ్వుడు
నరు లాత్మజ్ఞానమునకుఁ జిరముఁ బ్రియత్నింప బుద్ధి ♦ జేయరునుమ్మా. ౪

౨ గీ॥ విను మనిత్యంబులైనను దనుసతీను తాదులం దాస్థం బూని యెల్లపుడు వాని
చావుగనులారఁగాంచియు జ్ఞానహీనుఁడవ్వధంబునుదనయందు నరయఁబోడు.
3 వ॥ కావున సమస్తజీవులయం దంతర్యామియై వర్తించుచు స్వప్రాప్తిప్రతిబంధ
కంబు లగునుపాసకులపాపంబులను బటాపంచలు గావించుచు ననన్యార్హం
బగు భగవచ్ఛబ్దంబుచే జెప్పంబడుచు నారాయణుండు కార్యకారణావస్థావస్థి
తంబు లగుచేతనాచేతనంబులకు నియామకుండై ధ్యేయకారణంబై యొప్పు
చుండు నట్లగుటంజేసి.

క॥ భగవంతుఁడె నుత్తీసేయం । దగువాఁడు సదా స్మరింపఁ దగువాఁడు వినం
దగువాఁడు పరమపద మందఁగఁ గోరెడువారికెల్ల ధరణీనాథా !

౪ చ॥ అనయము జ్ఞానయోగమున నైనను గోరిక లేకయుంటచే
నను వగుకర్మయోగమున నైనను మానక భక్తియోగమున్
ఘనతరవిఘ్నముల్ దొలఁగఁ దగు గొనసాగఁగఁ జేసి యంతమం
దనఘు హరిన్ స్మరింపఁదగు నందున జన్మము సార్థకం బగున్.

౫ వ॥ కావున మోక్షార్థికిఁ గర్తవ్యంబు స్వయాపరూపగుణవిభూతివిశిష్టనారాయణ
విషయకం బైన శ్రీవణాదికంబ కాని యన్యంబు లేదు మఱియు.

౬ సీ॥ నిగమబోధితములై తగుకామ్యకర్మల , విధినిషేధాదుల నివిడిచిపుచ్చి
సతతశుభాశ్రయఃసంశీలనాసక్తులై సనకసనంద నాదులెల్ల
సత్త్వరజస్తమస్సంగదూరుండైన, నారాయణునిపై మనంబు దవుల
సంశ్రితజనభవ త్కయకరం బఖిలహే, యప్రత్యసీకంబు నైన వాని

గీ॥ నిత్యమంగళగుణ నికరంబు మేన రో । మాంచ మొదవ ననువదించుకొనుచు
ననుపమంబు లైన యానందతుంగతారంగభంగముల మునుగుచుందు.

౭ సీ॥ భగవానుచే జెప్పఁ బడియుంటఁజేసియు, రూఢి నాభగవత్స్వరూపరూప
గుణవిభూతుల నెసంగుచు నుంటఁజేసియు, భాగవతంబు నాఁ బరఁగుచుండు
సత్ప్రబంధము వేదసదృశంబు మాతండి, వ్యాసముని కలియుగాదియందు
నా కుపదేశం బొనర్చె శాస్త్రములంద, పేక్షవహింప కయ్యిందెరేగు

గీ॥ నందె నిరతంబు సక్తుడ నయ్య నేను । వానిదివ్యలీలలు నాడు మానసంబు
గడఁగియాకర్షణమొనర్చుకారణముననభ్యసించితిఁదద్గ్రంథమధికభక్తి.

మ॥ అరవిందాక్షకథాసుధాకలితమా నట్లాట నిప్పట్ల వి
స్తరపూర్వంబుగ నీ కెఱుంగ నుపదేశం బిత్తు నోధారుణీ
శ్వర! యాభాగవతంబునంతయు జనుల్ శ్రద్ధాభురై విన్నచో
బరగుం గేశవునం దహైతుకముగా భావంబు భావింపఁగన్.

క॥ ఆరూఢచిత్తులై తగు వారికె శ్రీభాగవత ముపాదేయముగా
నార్హి వచింపవలయునె । భూరమణా యింక ఖిగు మోక్షార్థులకున్.

మ॥ హరిపాదాంబుజభక్తియు క్తముగ నీస్వాంతం బగుం గావునన్
 బరిచర్యాదులపైఁ బరీక్ష నొనరింపంబోక తద్గ్రంథమున్
 సరణిం దెల్పెద, భక్తకోటికి రహా ♦ సృజనబోధార్థమై
 చిరశుశ్రూష నపేక్ష సేయరుసుమీ ♦ చిత్తంబునం దుత్తముల్.

౮ చ॥ మునుకొని మూఁడుతాపముల ♦ మున్ని విరక్తియు మోక్షకాంక్షయుం
 దనర ఫలాభిసంధిరహితం బగుకర్మము నాచరించు నా
 ఘనులకు శౌరినామమును ♦ గానమొనర్చుటయున్, స్వరూపముం
 గని మననంబుసేయుటయుఁ ♦ గా కింక మార్గము లేదు ముక్తికిన్. ౧౧

క॥ ఆయువు నా కల్పంబై । వోయెడు క్షీణించి, యెల్లు ♦ పూనుదు శ్రీనా
 రాయణుని గొలిచి భవమును । బాయఁగ నని చింతసేయవలదు నరేంద్రా! ౧౨

ఉ॥ దారసుతాదులందు సతతం బనురక్తి వహించి యుండుసం
 సారికిఁ బెక్కువర్షములు ♦ సాగెడునాయువు గల్గియుండుఁగా
 క్షారయ నేమిలాభ? మది ♦ యంతయు వాని కెఱుంగరాకయే
 తీరుచునుండు జన్మముఁ బదింబదిఁ గూర్పఁగ ముఖ్యహేతువై.

చ॥ కడచుచునుండె వ్యర్థముగఁ ♦ గాలమటంచుఁ దలంచువానికిం
 గడకొని యాయు వొక్కతృటికాలము గల్గినఁ జాలుఁ జాటే నే
 ర్పడరఁగ నాక్షణంబుననె ♦ యాత్మ విరాగముఁ బూని మోక్షముం
 బడయఁగ యత్నముం జలిపి ♦ భద్రముఁ గాంచు నతండు ధన్యుడై. ౧౩

వ॥ అని పలికి శుకుండు వెండియు నరేంద్రుని కిట్లనియె. ౧౩

—* శుకుండు పరీక్షిత్తునకు ఖట్వాంగచరిత్రమును దెల్పుట *

క॥ జననాయక సమ్మోదం । బెనయఁగ నిందులకుఁ దగిన ♦దృష్టాంతముగా
 వినిపించెద సకలంబును । విను మీదె ఖట్వాంగనృపతివృత్తాంతంబున్.

ఉ॥ బంగరుకొండ ధైర్యపరిపాటికి, మేటికపింద్రకోటికిం

— దంగెటిజన్ను, ఖన్నజనతాఘనతాపనివారణంబునన్
 ముంగిలికల్పకంబు, నయమూర్తికిఁ గొంగుపసిండిమూట ఖ
 ట్వాంగమహీమహేంద్రుఁ డలఁరారు నభంగురభూతిసాంద్రుఁడై.

ఉ॥ ధీరుండు పండితప్రియుండు ♦ దివ్యయశోభరితుండు వార్ధిగం
 భీరుండు ఖండితానినృపవీరుండు దూరవిచారుఁ డార్తమం
 దారుండు యోగ్యుండు దుత్తముండు ♦ దాత మహాత్ముండు శూరుఁ డమృతహా
 దారునిబోలునట్టి వసుధాధిపు లుందురె యెందుఁ జూచినన్.

వ॥ ఇట్లు ఖట్వాంగమహీపురందరుండు సప్తద్వీపపరీవృతంబైనభూచక్రింబు నేకచ్ఛ
 త్రాధిపత్యంబుగఁ బరిపాలించుచుండు నక్కాలంబున రక్కసులతోఁ జొక్కం

డుక్కుమిగిలి దుర్నిరీక్ష్యతేజస్సంపన్నుండును దుష్టక్రియారంభుండును దురవధిక
చమూసమన్వితుండునై విజృంభించె నంత.

మ॥ అతులస్థైర్యపరాక్రమాదుల ఘనుం ధై చండదుర్వారదీ

ధితి ధిక్పాలకు లెల్ల డిల్లపడురీ ధి తి భీతిః జేకూర్చి య
ర్చితనానామరవైరివీరవరుఁ డక్షీణప్రభాభాసురుం
డతిరాదుగ్రిండు ప్రచండశాసనుఁడునా నాకటై ముల్లోకముల్.

క॥ గర్హితశిష్టులు దుష్టు లనర్హులు దానవులు వెంట ధ నంటఁగ నాజిక్
బర్హిర్ముఖుల నొనర్చెను బర్హిర్ముఖులను సురారి ధ వరుఁ డుగ్రుండై.

శా॥ అవ్యాజంబుగ నావరించెను దివం ధ బవ్యాహతుండై మహా
భవ్యంబై తగు నందనంబు బలిమిం ధ బట్టె హుతంబైన యా
హవ్యవాతముఁ గవ్యసంచయము నాహరించె గ్రూరాత్ముఁ డా
కృవ్యాదుండు సుమేధుపర్యతమునం గ్రాలె నిజేచ్ఛారతి.

వ॥ ఇట్లవక్రవిక్రమంబున విజృంభించి జంభారిప్రముఖనిఖిలబర్హిర్ముఖుల నపగత
సుఖులంగావింపం దలంచి దానవేశ్వరుం డఖండచమూమండలసమేతుండై స్వర్గం
బునకు నిర్గమించి యాక్రమించిన నుభయసైన్యంబులకు సంగ్రామంబు భీమంబయ్యె
నయ్యవసరంబున.

మ॥ కులశైలంబుల నుగ్రునూచమయిపోఁ ధ గొట్టంగ రంగారు న
క్కులిశంబుక్ ధరియించి మించి యమితోగ్రిండై సురేందుగ్రిండు దా
నలఘుస్ఫూర్తి సురారినాయకుని నేయఁ శాణధారానిఘ్న
ప్టలసద్రత్నముభాతి శోభిలు భుజాశౌర్యం బవార్యంబుగఁ.

మ॥ అని న్నాసర్వసుపర్వజిత్పరమదీవ్యచ్ఛైర్యవైశ్వానరుం
డు నిజోద్దీప్తి నడంపఁ దద్భవనమ్మందుం బాచకుండై చిరం
తనమై యొప్పుస్వపాచకాహ్వయ మపా ధ ధంబయ్యె బా మ్మంచుఁ డ
ద్ధనకారుణ్యపయోధి ముగ్ధుని బృహ ధ ద్భానుండు దీనస్థితి.

మ॥ తతః ఘోటీఖురపాశితాఖిలధరోద్యద్ధూజాలంబు దీ
ధితిసప్తార్చి పయోధి సైనికపయోధి బాహుసేయంగ స
గతభీతి వరుణుం డఖండభుజవిక్రాంతక్రియాస్థితత
ద్దితిపుతోరుద్ధయాపయోధినడుమం ధ దీపించె దీనాత్ముడై.

వ॥ ఇట్లు పురందర్థాద్ధిక్పాలకగణంబును నిర్జించి నిరాఘాటసంచారంబున నఖిల
వనభయంకరుండై యుండుపౌలసుదిండిం గాంచి కంపించి పలాయితంబులై సకల
స్మరసమ్మూహంబులు భూలోకంబున కరుగుదెంచి భూపాలకులశేఖరుం డైనఖ
ట్వాంగునిసాన్నిధ్యంబుఁ గల్పించుకొని సాహాయ్యంబు నర్థించుటయు నర్థిజన.

భాగధేయుండును, నవక్రివిక్రిమకళాధానేయుండును నగునాధారుణీశ్వరుండు దేవ
పక్షంబు నంగీకరించి దివంబున కరిగి దానవనైన్యంబుతోడం దలఁపడె నంత

శా|| ఆ రక్షకులనాధుఁ డా క్షణమునం ♦ దక్షిణశౌర్యాన్వితం
దైరూక్షంబుగ బాణమున్ వయిచేఁ దబ్జ్యవల్లరీర్పుల్లరీ
భూరిధ్వానము బోరుకొల్ప నృపుపైఁ ♦ బోద్దండదోర్దండకం
ఝాఠేఖోద్యదఖర్వగర్వగరిమతోటోపంబు దీపింపగన్.

శా|| భీష్మస్ఫూర్ణజవక్రివిక్రిమకళాధానేయుండునాధారుణీశ్వరుండు
ద్రీష్మాదిత్యుండు దైత్యలోకవిభుఁ డిరీతి శరం బేయ రో
చిష్మంతుం డన మండి చండశరముం ♦ త్రేబూని చెండాడె శో
చిష్మంతుం డగునమ్మహేంద్రుండు దిక్షాన్మగ్ధజ్జిభాసాంధ్రుండై.

శా|| అంతం బోకి మతోక్కకోలఁ గొనవేయన్ దైత్యవీరుండు దు
ర్గాంతప్రికియ వచ్చు దాని గడిమిం ♦ దైవారుదేవారు ల
త్యంతంబు న్మది సంతసింపఁగ మహాగ్రాకారుండై తుంచెఁ గ
ల్పంతానల్పగభీరభీమసమరఃప్రవాపర మేపారగన్.

వ|| ఇట్లనోన్వీన్యజయాభిలాషం దగిలి తారకాసురషణ్ముఖులసంగరంబు తెఱంగున,
మధుదానవరమాధవులయుద్ధంబువిధంబున, వృత్రాసుత్రాముల సంగ్రామంబు
చందంబునం బోరుచుండునయ్యవసరంబున నవనీశ్వరుం డుగ్మిండై.

శా|| చండకోధపరీవృతాత్ముండగుచున్ ♦ సత్త్వమ్ము సంధిల్ల ను
ద్దండఖండతరప్రభం దగు గదాదండంబు దీవ్యదృఢజా
దండగ్రంబున నిల్పి దైత్యుని గదాదండంబు ఖండించె బి
హ్మండంబంతయు బ్రద్దలై పగిలె నా ♦ నారావ మేపారగన్.

శా|| జంభారాతి విరోధినాధుపయి శస్త్రం బొండు చేఁబూని స
హస్తాంభోరాశిపరీవృతాఖిలమహాద్యాచక్ర మల్లాడఁగా
దంభోలి ఖగనాధుపై వయిచు సుత్రాముండు నా శౌర్యసం
రంభం బొప్పఁగ వైచి త్రుంచె శరమున్ ♦ రాజేంద్రుఁ డొక్కుమ్మడిన్.

వ. ఇట్లు సంగ్రామతలంబున నిహతుండై ఘడినదానవేంద్రుం గని హతశేషు లూడనిం
బాడిన నత్యంతంబు సంతృప్తులై యాదిత్యు లభినందించి యిష్టం బగువరంబు వేడు
మిచ్చెద మని పలుకుటయు.

క|| వాలారువినయమున భూ | పాలకులోత్తముండు నంత ♦ వలఁగొని యాయుఁ
కాలంబుఁ దెల్పుఁ డని సుర | బాలంబున్లు వేడుకొనియె ♦ జగతీన్యాధా!

గీ|| సురల నటు వేడుకొని మహాశ్వరుఁడుతనకు | రెండుగడియల్లుజీవితముండుననుచు
వారివలన నెఱింగిసంభ్రమం మీఱియప్పుడ విమానమున భూమి కడుగుదెంచి.

- క॥ మనమును బంధించి మహాః । ధనమును వర్జించి తనయః॥దారాదికబం
ధనమును ద్రెంచి చరమసా । ధనమును గుర్తించి మోక్షతత్పరుఁ డగుచున్.
- గీ॥ పరమపురుషుఁ డొకఁడె॥ప్రాప్యంబుబ్రాపకంబని తలంచి యచ్యుతుని స్మరించి
మించి యభయమును గ్రహించి ఖట్వాంగుఁడుబడసెముక్తిరెండుగడియలందు.
- గీ॥ రెండుగడియలయందె యాఃరీతి భక్తి । గలిగి ఖట్వాంగవిభుఁడు మోక్షములభింప
నేడుదినములు జీవించువొక నీవు । హరిని భజించి ముక్తుఁడవగుట యరుదె? ౧౪
- శా॥ కంపం బొందకు మల్పకాలమనుచున్ ॥ గాంభీర్యమున్ ధైర్యమున్
దెంపుం దేజము నప్రమాదమును వృద్ధిం బొందఁ గామంబు ని
ర్జింపం బూనుము పారతాకికహితః॥శ్రీయెల్ల సిద్ధింపఁగా
సంపాదిపుము సర్వసాధనములన్ ॥ సప్తాహమధ్యంబునన్.
- వ॥ అని పలికి శుకయోగీంద్రుం డన్నరేంద్రునకు వెండియు నిట్లనియె. ౧౫
- ౯ మ॥ మనుజాధీశ్వర యంతకాల మది సంప్రాప్తిప నిర్భీకుడై
తనదేహంబున దేహబంధు లగుపుత్రభాతృదారాదులన్
ఘనమోహం బనుపాశమున్ నరుఁడు ని ॥ స్కామాఖ్యశత్రుంబుఁ గై
కొని వీకన్ మొదలంటఁ గోయవలయున్ ॥ గోవిందసక్తాత్ముడై.
- ౧౦ గీ॥ అట్లువైరాగ్యమునఁబొందియంతగృహమునుండివెల్వడిసన్న్యాసియునుజితేంద్రి
యుఁడునగుచుదేహబంధువియోగమునకుఁ మానవుండువిచారముమానవలయు. ౧౬
- ౧౧ ఉ॥ అమ్మెయిఁ జింత వీడి హృదయమ్ము దృఢ మ్మొనరించి పుణ్యతీ
ర్థమ్మునఁ దానమాడి విహితమ్ముఁ బగిత్రము నొ వివిక్త దే
శమ్మునఁ జేరి యందు విధిసమ్మతి దర్శల నాసనమ్ము మా
న్య మ్మగునట్లు కల్పన మొ ॥ నర్చి కరమ్ము సుఖోపవిష్టుడై.
- ౧౨ గీ॥ అక్షరత్రయగ్రధితంబు ॥ నఖిలభువనపావనంబు హరిప్రతి ॥ పాదకంబు
నైనయోంకారమునుభక్తినిభ్యసింప వలయుఁదనమానసంబునవసుమతీశ! ౧౭
- ౧౩ గీ॥ కోరిరేచకపూరక ॥ కుంభకాఖ్య । నలరుచుండుప్రాణాయామములనరుండు
యాధీనుచ్చాస్వాసనిశ్వాసరూపవాయు వ్రనుజయింపఁగవలయునుభూతలేశ
క. ఇమ్మెయి నొనర్చి పిమ్మట । నమ్మనుజుఁడుబ్రహ్మబీజ ॥ మై తగునోంకా
రమ్మును స్మరించుచు వివే । కమ్మున బంధింపవలయు ॥ గట్టిగ మనమున్.
- గీ॥ ఆత్మయనురథికుఁడుదేహ ॥ మనురథంబు । నెక్కి బుద్ధి సారథిగాఁగనిగ్రదియాశ్వ
ములవిషయవీధిఁజనకుండనిలుపవలయుఁజిత్రమనెడుకల్లెపుద్రాళ్ళచేతనెపుడు. ౧౮
౧౪. చ॥ తమిఁ దొలిపుట్టువందు సతతం బొనరించిన పుణ్యపాపక
ర్మముల బలాత్కృతంబగుచు ॥ మాటికిమాటికి బర్వులెత్త ను
త్తమసదసద్వివేకనిభృతంబయియొప్పెడు బుద్ధితోడఁ జ
త్తమును జలింపకుండఁడు విధంబున నిమ్మగు నిల్వరింపఁగన్.

వ. నిశ్చయాత్మకం బైనబుద్ధివిశేషంబున నట్లు చిత్తంబును నిల్పిరించి నిఖిలశుభా
శ్రయం బైన శ్రీహరిరూపంబునఁ దిరంబుఁ గావింపవలయు మఱియు. ౧౮

గీ॥ అట్లు బద్ధంబుఁబూర్ణశుభాశ్రయంబు | నైనమనమునఁ బూర్ణమశాఢ్యానమున క
శక్తుఁడగునేని దొలుదొల్తజనుఁడుహరిము! ఖావయనమునుధ్యానింపనగునరేంద్ర.
౧౯. గీ. అవిరతముబాహ్యవిషయానుభవములేనిమనమునంతటదిరముగాదనరజేసి

దేవదేవుడై తగువాసుదేవుకన్ననితరవస్తు వేదియును స్మరింపదగదు.

గీ॥ కలుషితముగాక రాగాదికంబుచేత | నెమ్మనం బొప్పు దేని ధ్యానించునెడల
మనుజనాథసర్వోత్కృష్టమును శుభాశ్రయంబునగువిష్ణురూపమయ్యదియెసుమ్ము.
వ॥ మఱియు రజోగుణంబున నాక్షిప్తంబై తమోగుణంబున విమూఢం బైనమనం
బును ధారణాబలంబున నారాయణునందు నియమింపవలయు. ౨౦-౨౧

క॥ శాస్త్రన ముందుగ ధారణ | గావలయు రజస్తమోవి ధారములు దురం
తావిలములు రాగాదులు | బోవు న్నశీయించి పూర్ణముగ నద్దాన.

౧౬. గీ॥ ధారణా యోగలబ్ధి ననారతంబుఁ బరమశుభమైనయాధారమరయుచుండు
ధీరునకుఁ దోడన లభించుభూరిభవవిపాటనపటిష్ఠ మగు హరిపాదభక్తి.
వ. అనిన విని మునితల్లజునకు మనుజవల్లభుం డి ట్లనియె. ౨౨

౧౭ క॥ ధారణ యన నెట్టిది? యా | ధారంబగు దానికెద్ది? ధారణ మఱి యే
తీరున హరింపజాలెడు | నారయ నరుహృదయమలినమంతయు ననఘా.
వ॥ అనిన నరేంద్రునకు మునీంద్రుం డి ట్లనియె. ౨౩

౧౮ సీ॥ విధిచోదితంబయివెలయునాసనయోగ, మునమేటివై పుణ్యమునుగ్రహించి
మునుకొని రేచక ధారకాదులచేత, ననిలనిరోధంబు నాచరించి
దారపుత్రాదులం దారూఢమైయున్న, మోహంబును సమూలముగఁ ద్యజించి
దుర్విషయేచ్ఛకుం దొరకొననీక యే, కాదశేంద్రియశక్తిగండడంచి

గీ॥ యితరవస్తువులందాస్థియాసడించి యటు లిటులు బోవకుండెడు నట్లు మనము
నిశ్చలంబుగ బుద్ధిచే నిల్పవలయుఁ బరమపురుషునిస్థూలరూపంబునందు.

వ॥ కార్యకారణకారం బైనపృథివ్యాదిభూతమయప్రపంచంబంతయు నమ్మహా
పురుషునకు శరీరంబై స్థూలతరంబులందును స్థూలతరంబై కరంబుడంబుమీఱు.
భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలగోచరం బైనసమష్టివ్యస్త్యాత్మకపదార్థజాతంబెల్లఁ
దదంతర్గతంబుగా నుపాసకు లుపాసించుచుందురు మఱియు. ౨౪

గీ॥ అవనియుజలంబుదేజంబుననిల మాకసం బహంకారము మహత్తనంబరంగు
నావరణసప్తకంబుచే నండకోశ! మనెడుపురుషోత్తమునిరూపమమరియుండు. ౨౫

గీ॥ అట్టిరూపంబునం దలరారుచుండు | శ్రీవరుండె విరాట్టని చెప్పఁబడును
జ్ఞానుమీఱు నాతడెభక్తిసాధనమగుధారణా యోగమునకునా ధారమగుచు.

వ॥ మఱియు నపురమపురుషుని పాదతలంబుగఁ బాతాళంబును, బాదమూల
పాదాగ్రింబులుగ రసాతలంబును, గుల్ఫంబులుగ మహాతలంబును, జంఘ
లుగఁ దలాతలంబును, జానువులుగ సుతలంబును, నూరుద్వయంబుగ వితలాత
లంబులును, జఘనంబులుగ భూగ్లోకంబును, నాభీరంధ్రంబుగ భువగ్లోకంబును,
వక్షస్థలంబుగ సువగ్లోకంబును, గ్రీవాప్రదేశంబుగ మహగ్లోకంబును, వద
నంబుగ జనోలోకంబును, లలాటంబుగఁ దపోలోకంబును, శీర్షంబుగ సత్యలో
కంబును నుపాసకులుపాసింపుచుండురు. మఃః॥ ౨౬...౨౭

సీ॥ భాగ్యుండుచుండురు ♦ పాకారిముఖునిర, వాత్రంబు సచ్యుతు ♦ బాహులనుచు
భావించుచుండు రా ♦ శావితానంబు నా, రాయణకర్ణరంధ్రంబులనుచు
ధ్యానించుచుండురు ♦ ధ్వనివర్ణరూప మహా, శబ్దంబు నబ్జాక్షు ♦ శ్రీవణమనుచు
స్మరించుచుండురు ♦ స్వరైద్యులను మహా, పురుషుని నాసికాః పుటముల చుచుఁ

గీ॥ బ్రస్తుతించుచుండురు ♦ బహువిధ ఘోషగంధమునుగంధిశయనునిఁ స్మృష్ణునుచు
వినుతిఁ జేయుచుండురు ♦ వీతిహోతుఁ ధ్వనిశబ్దమునుపాపక్షులుహారి యాస్యమును

౧౯ వ॥ ఘటియు విలోకనంబులుగ ధ్యులోకంబును, నేత్రేంద్రియంబుగ మిత్తుం
డును, పక్ష్యంబులుగ రాత్రిందివములును, భూవిలాసంబుగ బ్రహ్మపదంబును,
తాలువులుగ జలాభిమాని యగువరుణుండును, రససేంద్రియంబుగ
రసంబును, శిరంబుగ నిగమంబులును. దంష్ట్రలుగ దండధరుండును,
దంతంబులుగ జంతుస్నేహంశంబులును, మందహాసంబుగ సమ్మోహ
కారిణి యగునాశ్చర్యశక్తియు, కటాక్షవర్ణంబుగ నపారసర్గంబును,
ఉత్తరాధరోష్ఠంబులుగ లజ్జాలోభంబులును, పయోధరంబులుగ ధర్మ
బును, పృష్ఠభాగంబుగ నధర్మంబును. గుహ్యంబుగఁ బ్రజాపతియు, నగడ
కోశంబులుగ మిత్రావరుణులును, సుదరంబుగ సుదధియు, శల్యంబులుగ
శైలంబులును, నాడిసమూహంబుగ నదీసంహారంబును, రోమంబులుగ, మహీ
రుహంబులును, బ్రాణంబులుగఁ బవమానుండును, గమనంబుగ గాలంబును,
కర్మంబులుగఁ బ్రాణిసంసారంబులును, కేశంబులుగ నంబుదంబులును, వస్త్రా
బుగ సంధ్యాద్వయంబును, హృదయంబుగఁ బ్రధానంబును, మనంబుగ
సమస్తాపధికార్యకారణం బగుచుండుండును, విజ్ఞానసామర్థ్యంబుగఁ మహాశక్తి
బును, అహంకారంబుగ రుదుండును, నభుంబులుగ నశ్వాశ్వతర్యుష్కగజంబు
లును, శ్రోణిప్రదేశంబుగ సకలపశుమృగంబులును, వ్యాహారంబుగ పేదాత్మక
తిత్తిర్యాదిపక్షినిపహంబును, మనీషావిశేషంబుగ మంత్రంబును, నివాసస్థానం
బుగ మానవవర్గంబును, షడ్భాదిస్వరంబుగ గంధర్వవిద్యాధరచారణాప్యగోగ
ణంబును, స్థూరణంబుగఁ బ్రహ్లాదుండును, ముఖంబుగ బ్రాహ్మణులును, భుజం
బులుగ క్షత్రియులును, నూకువులుగ వైశ్యులును, చరణంబులుగ శూద్రులును,

కర్మకలాపంబుగ నానావిధనామంబులం దనరి యజింపందగిన వసురుద్రాదుల
గుణంబులతోడం బ్రయుక్తంబును హవిస్సాధ్యంబును నగుయజ్ఞాదియోగం
బును, నుపాసకుల కుపాస్యంబులై యొప్పుచుండు. 30.... 32

౨౦ వ॥ ఇది విశ్వాత్మకువిశ్వరూపము మహాత్మ్యం బతిష్ఠాల మీ
విదితాకారముకన్న భిన్నమగుచున్ ♦ వీక్షింపలే దింక నె
య్యదియున్, దీన ననారతంబు మును లత్యంతంబు స్వాంతంబులం
బదిలంబుం బొనరించుచుండురు నిజప్రజ్ఞావిశేషంబులన్. 3౧

౨౧ వ॥ నరేంద్రా స్వప్నంబునందు జీవుం డొక్కండయ్య స్వకీయసుకృత
దుష్కృతానుసారంబుగఁ బరమాత్మచే స్పృష్టంబులును, కేవలస్వానుభావ్యంబు
లును, దత్కాలమాత్రావసానంబులును, రాజ్యాభిషేకశిరశ్చేదాదిసుఖదుఃఖ
మయంబులు నైనబహువిధపదార్థంబుల కధిష్ఠాతయైయుండుతెఱంగున, నారా
యణుం డొక్కండయ్యఁ బ్రత్యక్షాదిసకలవిధప్రమాణంబులచే ననుభూతం
బైనపదార్థజాతంబున కంతర్బహిర్భాగంబుల నధిష్ఠాతయై యొప్పుచుండు నిట్లు
దృష్టంబులును శ్రుతంబులును నగుచేతనాచేతనంబులను శరీరంబుగాఁ గలిగి
యుండియు స్వరూపగుణంబులచే నిర్వికారుండును నానందాశ్రయిండును
నానందస్వరూపుండునై యుండుఁగావునఁ జిదచిద్విలక్షణం దగునప్పుండరి
కాక్షుండు మోక్షార్థి కవశ్యము భజనీయుండై ప్రకాశించుచుండు. 3౨

గీ॥ అధిప! హరిపాదపద్మసక్తాత్ముఁడైన | సజ్జనుండు పునఃపునఃస్సంసరణముఁ
గలుగఁజేయు నబ్రహ్మత్మకస్వతంత్రావస్తుమోహంబునం దగుల్పడకయుండు.

౨ వ య థ్యా య ము .

౨౨ వ॥ అని పలికి ముసీందుగిండు నరేంద్రునకు వెండియు నిట్లనియె. ౧

౨౩ సీ॥ ధరణీశ విను మట్టిధారణాబలమునఁ, బురుషోత్తమునకు సమ్మదముఁగూర్చి
పూర్వకల్పగతరుఖితోడ నాశంబుఁ, గనినసృష్టిజ్ఞానమును లభించి
నానాచరాచరానూనసృష్టిక్రియా, క్రిమయత్నమున సమగ్రముగఁదనరి
తత్తత్తమస్తపదార్థజాతమును యథావస్థితంబుగఁనాత్మ నెఱింగి
గీ॥ ప్రశయమునకు ముందు ♦ భాసిల్లుచుండు నేరీతి వల్లు మున్ను ♦ సృష్టిజేసెఁ
బూర్వకల్పవస్తువులకు సజాతీయములుగ నెల్లవస్తువుల నజుండు.

౩ వ॥ నరేంద్రా! శబ్దస్వరూపం బగువేదంబునం దపగతపరమపురుషార్థంబులును
నామమాత్రసారభూతంబులును స్వరూపంబున నసారంబులున్ వైనస్వర్గాది
లోకంబులు ప్రతిపాదించంబడుటండేసి వానిం బడయుకొఱకుఁ గర్మకలాపంబున
బుద్ధికిఁ బ్రావణ్యంబు సిద్ధించుచుండు. ౨

- గీ॥ కాన మాయామయం బాజగంబునం ద|నాదికర్మవాసనకు లోఁనై జడుండు
మోక్షతదుపాయములఁగానఁబోఁడు కేవలమునుస్వర్గాదిలోకములం భ్రమించు.
- వ॥ మఱియు మాతాపితృసహస్రంబులకన్న నతివత్సలతమం బగువేదం బాత్మో
జ్ఞీవకంబగాని నామమాత్రసారభూతంబు లైనస్వర్గాదిలోకంబులను దదుపా
యంబు లగుకర్మకలాపంబులను బోధించి వంచింపదనియు రజస్తమోగుణ
ప్రచురులు స్వర్గాదులను సత్త్వగుణప్రచురులు మోక్షంబు నొందుదురని
ప్రత్యేకంబుగ నిట్లు బోధింపనియెడలఁ బ్రాయకంబుగ రజస్తమోగుణప్రచురు
లగు జనులు స్వాత్మీయకఫలంబగు మోక్షంబునందు విముఖులై తమయపేక్షిత
ఫలంబు నెఱుంగఁ జాలక కామప్రావణ్యవివశులై యపాయంబు నుపా
యంబుగ భ్రమించి నశింతురు గాన స్వర్గాదులును దత్సాధనంబులును గుణ
త్రయప్రచురులకుఁ బరిగ్రాహ్యంబులుగను, మోక్షార్థికిఁ బరిత్యాజ్యంబులుగను
మఱియుఁ దత్త్వలత్యాగపూర్వకంబుగ సర్వకర్మంబులు, మోక్షైకఫలసాధ
నంబులుగా ననుష్ఠేయములుగ బోధించుననియు, వేదోక్తంబు శుకలంబు నుపా
దేయంబు గాదనియు నిట్లు త్యాజ్యోపదేయవిభాగవిషయకవివేకసంపన్నుం
డైన పండితుండు దేహధారణార్థంబు పరిగ్రాహ్యంబులైనను బశ్వన్నాదులయం
దనానక్తుండై స్వర్గాదు లల్పంబు లస్థిరంబులు ననునిశ్చయజ్ఞానంబు గలిగి నానా
విధంబు లైనఫలంబులును దత్సాధనభూతంబు లగుకర్మంబులును వేద
బోధితంబులైనను దేహధారణంబునకు నుపాసనాసిద్ధికి నెంతవలయు నంత
మాత్రంబ పరిగ్రహించుచుండవలయు మఱియు. 3
- గీ॥ 'సర్వమును బూర్వకర్మానుసారముగ ఘటించుచుండును గానున్న డెట్లొ గాక
మానదుప్రయత్నమునకుశ్రమంబెఫలమటంచుయత్నింపఁదగదుపదార్థములకు.
- సీ॥ అతివిశాలంబు లో నవనిభాగము లుండ, బర్హంకమున కింత బాధ యేల?
సహజోపపన్నముల్ మహితబాహువు లుండ, దలగడ కింతసంతాప మేల?
నత్యంత ముపయుక్త మగుకరాంజలి యుండ, గనకపాత్రల కింత కష్టమేల?
నుత్తరీయములుగా నెత్తటి దిశలుండ, వస్త్రంబులకు నింత వంత యేల?
- గీ॥ వాసమొనరింపజైలగహ్వరము లుండ! భవ్యసాధాగ్రములకింత భ్రాంతియేల?
పాదపంబులఁ దీయనిఫలము లుండ! దుష్టపక్వాన్నముల కింతదుఃఖమేల? ౪-౧
- గీ॥ కలుపు ప్రాప్తిచెనే? వస్త్రఖండములకు నేల కౌపీనముగ ధరియింపరాదు?
యింకిపోయెనే? దివ్యవాహిను లవల్ల! యేల తన్మధురజలంబుఁగ్రోలరాదు?
- క॥ అగతికులకెల్ల గతియై జగదీశ్వరుడచ్యుతుండు సంతక్షింపక
బగబగ మనుధనవహ్నిం దెగమండెడుతుచ్చు బ్రస్తుతింపఁగ నేలా? ౫
- వ॥ అని యిట్లు విషయాంతరంబుల నాశింపక తనచిత్తంబును భగవదనుసంధానా
య త్తంబు గావించి ప్రత్యగాత్మకుం బరమాత్ముండును నికతిశయప్రీతివిషయం

డును, నిరతిశయసుఖస్వరూపుండును, నిరతిశయపురుషార్థస్వరూపుండును, హేయప్రత్యసీకనిఖలకల్యాణైకతాననిరవధికజ్ఞానశక్తిబలైశ్వర్యవీర్యతేజస్సంపన్నుండును, స్వప్రాప్తివిరోధిభూతావిద్యానివర్తకుండును నైనపరమపురుషుని యుపాసనావిశేషంబున నఖండసౌఖ్యంబు నొందుచు ఫలాంతరనివృత్తుండై పండితుండు భజించుచుండవలయు.

E

క॥ నిరతిశయసుఖ మొసంగెడు | పరమాత్మునిపాదచింత ♦ వదలి పదార్థాంతరచింతఁ బశువు దక్కఁగ | నరయఁగ నిక నెవఁడు సేయు ♦ నవసీనాథా! 2

మ॥ భగవద్భిన్న పదార్థజాతముపయిం ♦ బ్రావణ్య మెంతేని మించఁగఁ దద్వైతరణీసదృశ మగుసంసారంబునం గూలి యన్యగతిం గానక స్వీయకర్మపరిలభ్యానేకతాపంబులక వగవుంజెందెడువాని గాంచి యింక నెవ్వఁడందు వర్తించెడుక.

౨గీ గీ॥ ఇవిధమున ఫలాంతరంబీసడించునట్టిఘనుఁ డాత్మహృదయమధ్యావకాశమందుఁ బ్రదేశమాత్రుండై యలరుచుండు! నీరజాత్మునిహరినిధ్యానించుచుండు.

సీ. శంఖచక్రగదాంబుజములఁ దాల్చినవాని, గమనీయభుజచతుష్కంబువాని బూర్ణకృపారసోన్ముఖముఖాబ్జమువాని, సదమలోదారదర్శనమువాని జారుకదంబకింజల్కవస్త్రమువాని, నలినసన్నిభలోచనములవాని శ్రీవత్సకౌస్తుభస్నిగ్ధవక్షుమువాని, నమ్మానవనమాల ♦ నలరువాని

గీ॥ నిత్యనిరవద్యహృద్యనిర్విద్రభద్రదాకనకకటినూత్రకంఠికాకటకకంఠకాంగుళీయకనూపురాద్యఖలభూషణాంచితాద్భుత విగ్రహుండైనవాని. ౯-౧౦

సీ॥ నిరతిశయోజ్జ్వలన్నిఖలమహారత్న, కనకాంగదంబులఁ గొలువాని మణిఘృణీహృదయంగమస్వర్ణమయవిచి, త్రికిరీటకుండల ద్వయముపాని శోభాసమున్నిద్రాసుస్నిగ్ధకుంచిత, కమనీయసీలాలకములవాని మునిజనాంచితహృదంబుజకర్ణికాంతర, వాసితపదపల్లవములవాని

గీ॥ మృధురసరళమనోహరమందహాస | భాసురముఖారవిందుండై ♦ పరఁగువాని

హరినిధారణచేమనస్థిరతగలుగువఱ కుపాసింపఁ దగుయోగివల్లభునకు. ౧౦....౨౦

వ॥ ఇవిధంబున భగవత్స్వరూపంబును సంపూర్ణంబుగ నేకకాలంబున ధ్యానింపంజాలని పురుషుండు పాదాదిమందహాసపరవ్యంతంబుగఁ దదీయావయవంబులను బ్రత్యేకక్రమంబున భావింపవలయు నిట్లు భావనాప్రతిష్ఠితం బగు పాదగుల్ఫాద్యవయవస్థానంబును విశేషాకారంబునం దలంపక విడనాడి క్రమక్రమంబుగ జంఘాజాన్వాది స్థానంబును బుద్ధికిఁ బ్రసన్నత్వంబు లభించువఱకు ధారణనవలంబించి ధ్యానించునది. బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదుల కధీశ్వరుండును విశ్వనియామకుండును సర్వజ్ఞుండును నప్రాకృతదివ్యమంగళవిగ్రహవిశిష్టుండును నైనపురుషోత్తమునియందఖలశుభాశ్రయగోచరంబును బ్రీతిబూర్వకంబును నవిచ్ఛిన్నం

బును నగు భక్తియోగం బెంతకాలంబు సిద్ధింపకుండు నంతకాలంబును దివ్యాత్మస్వరూపంబుకన్న స్థూలం బైనతద్విగ్రహంబు నేకైకావయవపూర్వకంబుగ సమాహితచిత్తంబున సంస్మరించుచు సమస్తస్వరూపధ్యానంబు నభ్యసించి భక్తియోగంబును సంపాదింపవలయు మఱియు

సీ॥ యోగీశ్వరుండు భక్తియోగంబు నివ్వెధంబునఁ బూని సంపూర్ణముగ లభించి దేహకారణముగా ధీపించుప్రారబ్ధకర్మమంతంబును గనుటయెంచి దేశకాలములకై యాశింప కతినిర్భయప్రదేశంబున నధివసించి ప్రాణేంద్రియంబుల బంధించి భగవదుపాసనచేత బాపము లడంచి

గీ॥ నిశ్చయాత్మికబుద్ధిచే నెమ్మనంబు బద్ధమొనరించి జీవాత్మపై ఘటించి వాని బరమాత్మకర్పించి ప్రాప్తశాంతియగుచుఁద్యజియింపవలయుఁగృత్యంబులెల్ల

మ॥ అనఘం బాహరిరూపమందుఁ దనకార్యపోషిమం జూప న

వ్వనజాతాసనవాసవాద్యఖలదే వవ్రాతమున్ నైజశా

సనబద్ధంబుగఁ జేయుకాలమునకున్ సౌమర్థ్య మింతైన లే

దనినం జెప్పఁగ నేల వేల్పులఁ దదా జ్ఞాధీనలోకంబులన్.

౧౭

సీ॥ మోక్షంబుఁ గాంక్షించు పురుషున కచ్యుతః పరమపదంబొండె ప్రాప్యమనుచు హరిశరీరంబుగా కరయ స్వతంత్ర మిం, కేదియు వస్తువు లేదటంచు నద్వితీయం బైన యావిష్టురూపంబు, గాలాదికనియామకంబటంచుఁ బ్రకృతిగుణంబులఁ బ్రకృతికార్యంబుల, నది స్పృశింపంబడ కలరుననుచు

గీ॥ నఖలనిగమాంతనిగదితం బైతలిర్చు హరిస్వరూపంబు రాగాదు లవలఁద్రోసి యన్యసాహృదరహితమానాత్మతోడ భక్తి నాశ్లేష మొనరింపఁపలయు నెపుడు.

ప॥ ఇట్లు పరతత్వత్వం జైన యయ్యోగిపుంగవుండు దేహంబునుండి వెడలునప్పుడు “సర్వంబును బ్రహ్మాత్మకం” బనుబుద్ధిం బ్రతిష్ఠించుకొని భగవదుపాసనాత్మకంబును బ్రత్యక్షతాపన్నంబు నైనజ్ఞానసామర్థ్యంబున నిశ్చేషనివృత్తసమస్తపాసనాసంగుండై గతశ్రముండుగావుటకుం బాదమూలంబున మూలాధారంబును నిరోధించి ప్రాణంబును వక్ష్యమాణంబు లగుప్రదేశంబులఁ బొందింపవలయు.

౧౮

సీ॥ పొందింపఁదగు మణిపూరకస్థిత మైన, ప్రాణంబు నయ్యసాహితమునందు నటనుండి గూర్చంగ నగు నుదానగతివి, ధంబున నవ్విశుద్ధంబునఁడు నంత గమ్యము సెంచు చల్లనఁ జేర్పనొ, గడఁగి తదగ్రభాగంబునందు నాప్రదేశమునుండియటమొద గడియింపఁగఁదగునాజ్ఞాఖ్యచక్రంబునందు

గీ॥ స్థానసప్తకంబుఁ జక్కగ బంధించి యితరవిషయగంధ మిసడించి

భావ్యపరమపదమునందు నప్రతిహతజ్ఞానయుక్తుడగుచుఁ గ్రాలవలయు.

గీ॥ అంత విష్ణునుసంధానమాత్మలోన । విడక భూమధ్యమున నొక్కగడియ నిలచి
బ్రహ్మరంధ్రంబుభేదించిపరమయోగి । స్థూలదేహంబుఁద్యజియింపఁబోలునధిప!

—* శుకుఁడు పరీక్షిత్తున కర్చిరాదిమార్గం బెఱింగించుట. *—

ప॥ అని పలికి మోక్షార్థ కర్చిరాదిమార్గంబ గంతవ్యంబనియు, దదవ్యతిరిక్తం బగు
ధూమాదిమార్గంబు హేయంబనియు నెఱింగింపం దలంచి శుకయోగీంద్రుండు
రాజేంద్రునకు వెండియు నిట్లనియె. ౨౨

క॥ విను సర్వము బ్రహ్మాత్మక । మని తలఁపక కమలసంభవాదులఁ జిత్తం
బున ధ్యానించెడుపురుషుఁడు । చను ధూమాదిగతియందు ధి జగతీనాథా!

క॥ అణిమాభ్యుత్థైశ్వర్యై । ప్రణుతంబును సకలసిద్ధిపరనిలయంబుక

గణనాతీతము నైనదుర్ । హిణలోకింబునకు దాన ధి నేగుదురెపుడుక.

౨౨ గీ॥ అవిష్కంబునఁ బోయెడునపుడుస్థూలదేహ మిట నగ్నిదగ్గమై ధి తీరుగాన
భూతసూక్ష్మేంద్రియాత్మకంబై తలిర్చునట్టిలింగ దేహముతోన ధి యరుగుచుండు.

ప॥ మఱియు భగవద్భక్తిభిన్నం బైన యన్యయోగంబు ననుష్ఠించు నయోగీశ్వరు
లబ్రహ్మాత్మకస్వతంత్రజీవోపాసకు. లగుటంజేసి త్రిలోకంబుల సంతర్భహిర్భా
గంబులందుఁ గలుగు జనోలోకాదులందు సమీరణసమానమహావేగవంతులై
యేగుచుండు రిట్లు శాస్త్రజన్యజ్ఞానంబును, గర్మయోగంబును, యమనియ
మాదికంబును నవలంబించి యబ్రహ్మాత్మకస్వాత్మస్వరూపంబు ననుసంధించు
వారలకు బ్రహ్మాండాంతర్గతంబులైన భువనంబులం బ్రాప్తిచెడుస్వేచ్ఛాహా
రంబు కామ్యకర్మానుష్ఠాతల కలభ్యంబై యొప్పు నట్లగుటంజేసి కేవలకర్మ
యోగనిష్ఠులకన్న యోగీంద్రులును, యోగీంద్రులకన్న భగవదుపాసకులును
నధికులని యెఱుంగవలయు. ౨౩

క॥ భగవద్భక్తిపరాయణు । లగువారికిఁ గోరఁదగని ధి దగుటక ధూమా

దిగతిం ద్యజింపఁదగుఁ జిక్కఁగ విను మిఁక నర్చిరాది ధి గతినెఱింగింతున్. ౨౪

ప॥ నరేంద్రా ముక్తుం డగుపురుషుండు నిజహృదయకమలనివాసి యైన వాసుదేవుని
యనుగ్రహంబునం బ్రకాశితంబై తత్పదప్రాప్తికి మార్గభూతంబై యొప్పు
సుషుమ్నాఖ్య నాడీద్వారంబుగ బయలువెడలి శీర్షకపాలబహిష్టం బైన యాకా
శంబువలన నర్చిశ్శబ్దవాచ్యం బైనయాతివాహికపురుషుం బొంది యందుఁ
బునర్జన్మకారణంబు లైనపుణ్యపాపంబులను విదలించి నిరంజనుండై యుండును.

క॥ పాయక ధూమాదిగతిం । బోయెడువాఁ డిట్లు పుణ్యమును బాపంబుం

బాధుఁగఁజాలుననుచుఁ నామాయంబులఁ జెప్పఁబడదు ధి మానవసాధా!

ప॥ మఱియు నిట్లర్చిర్గతుండై నివృత్తిపుణ్యపాతకుండై యంతఁ గ్రమంబుగ నహ

శ్శుక్ల పక్షో త్రాయణసంవత్సరవాయ్యాదిత్యాభిమానిదేవత లగునాతివాహి
కులం గలసికొనుచుండు. ౨౪

గీ. అంత నాదిత్యునకు నూర్ధ్వమందుఁగల్గు | శీతకిరణావ్యవహితంబుశింశుమార
చక్రమునుబొందుచుండునిర్వక్రగతియు | నపగతక్లేశుఁడగుచునయ్యనఘుఁడధిప.

వ. అనంతరంబున నిరంతరగ్రహతారకనక్షత్రాద్యాశ్రయభూతంబును, విష్ణు
స్థానంబును, బ్రహ్మవిన్నమస్కృతంబును నైనయాశింశుమారచక్రంబు నతి
క్రమించి పృణప్తపుణ్యపాపంబును సూక్ష్మాతీసూక్ష్మంబునైన లింగశరీరం
బును బరిగ్రహించి యసహాయుండై వరుణేంద్రలోకంబులం గడచి కల్పపర్యం
తాయుష్కులగు వేల్పులకు విహారస్థానం బైనజనోలోకంబున కనుగమించి
యవాంతరకల్పంబున శేషముఖోద్భూతంబు లైనరుద్రగణంబులఫాలానలంబు
వలనం దందహ్యమానం బగునని త్రైకాలికజ్ఞానవంతుండగుటంచేసి ప్రత్యక్షం
బుగ నెఱింగి యం దుండనొల్లక బయలువెడలి చని చని. ౨౫ ౨౬

క॥ రెండుపరార్థంబులవల | కుండందగి రమ్యమగుచు యోగివిమానా
ఖండితమై చతురాననుఁ | డుండెడుస్థానంబుఁ జేరు | నురువేగమునక. ౨౬

క॥ వరుణకు బేరానిలయమ | పురుహూతాద్యమరలోకములకన్న మహా
త్తరమగుటెగాక యయ్యది | చిరకాలస్థాయీయగుచు జెలువొందుఁజూమి. ౨౭

సీ॥ పొడమవచ్చటజన్మములుజరాభారముల్, మదలోభమోహముల్ మచ్చరములు
పొడమ వచ్చటఁ గ్లేశములు నాశములుభావ్య, చటులదుఃఖిజ్ఞానసంభ్రమములు
పొడమ వచ్చట శోకములు తుత్త్విపాసలు, హీనకర్మము లార్యహింసనములు
పొడమ వచ్చట త్తోభములుఁ గోధములు శీత, వాతాతపాద్యాధిభౌతికములు

గీ॥ గాని పరిదృశ్యమానజగద్విభిన్నుఁ | డైన శ్రీహరి నెఱింగిన యచటివారు
స్వకృతకర్మంబువలన నపారభయద | భవము సంప్రాప్తమగు ననిపరితపింతు.

గీ॥ అట్లు లగుటఁజేసియాసరోజాసనుభవనమందు నిలువఁబోక ముక్త
పురుషుఁ డంత విగతభూరిభయుండయి | యచటనుండి వెడలియతిజవమున. ౨౮

వ॥ క్రమంబునఁ గ్లేదదాహాదిశంకాదూరుండును సంభ్రమరహితుండును నై సప్తావర-
ణంబులయందు బృథివ్యప్రేజోవాయ్వాకాశంబు లనునావరణపంచకంబును బొంది
తత్త్వస్వరూపోపలక్షితుండై యొప్పుచుండు నని చెప్పి మునీంద్రుం డన్నరేంద్రు
నకు వెండియు ని ట్లనియె.

గీ॥ తనదు సూక్ష్మదేహమున నొప్పుచుండెడు | నింద్రియములచేత నెట్లుతత్త
దఖిలభూతగుణము లాము క్తపురుషుండు | గొను వచింతు వినుముమనుజనాథ.

వ॥ చతుర్ముఖలోకపర్యంతంబ శబ్దాదు లనాదరణీయంబు లగుటఁజేసియు నావరణ
భూతగుణంబు లనితరభోగ్యంబు లగుటఁజేసియుండ తద్గతగంధాదులుము క్తపురుష
గ్రాహ్యంబు లగుంగావున నతండు ఘ్రాణేంద్రియంబునఁ బృథివీగతగంధంబును,

సనేంద్రియంబున జలగతరసంబును, జతురింద్రియంబున నగ్నిగతరూపంబును, ద్వగింద్రియంబున వాయుగతస్పర్శంబును, శ్రవణేంద్రియంబున నాకాశగతశబ్దంబును, సంతఃకరణంబున నభిప్రాయంబును గ్రహించి యరుగుచుండు నిట్లు గుణగ్రహణపూర్వకంబుగఁ బృథివ్యాద్యాకాశవర్యంతావరణపంచకంబు సత్క్రిమించి దిగ్వాతాదిదేవాధిష్ఠేయంబులైనయింద్రియంబులకును, మనంబునకును, నాకాశాదిభూతంబులకును, శబ్దాదితన్మాత్రంబులకును కర్మజ్ఞానేంద్రియంబులకును గారణంబైనయహంకారావరణంబును బొంది యతిక్రాంతంబైనయయ్యహంకారంబుచే నుపలక్షితుండై మహత్తత్వావరణంబును జేరి సత్త్వరజస్తమోగుణసామ్యావస్థంబగుప్రకృతితత్త్వంబునం బ్రవేశించుచుండు.

గీ॥ ఎప్పుడుస్వకీయభూతనూ॥ త్స్లేంద్రియంబులన్నియుస్వకారణంబులయందులయము బొందునప్పుడువిధ్వస్తః పుణ్యపాపమగుచునాత్మస్వరూప మొప్పురుచుండ.

క॥ నిరతిశయానందరసస్ఫురితుండు పరమాత్మసామ్యం మునుజేకొనుటక నిరతిశయానందరసస్ఫురితుండై యొప్పి ముక్తపురుషుం డంతక. 30

ఉ॥ పొందు ననంత శాంతం బరిపూర్ణ మనోహరనీలవర్ణ న స్పందితు సూరివందితుఁ బ్రభావనిరస్తషడూర్జితాపు నా నందఘనస్వరూపుఁ గరు ధారససింధు ననాదిబంధు గో విందు ముకుందు దీవ్యదరవిందవిలోచను బంధమోచనుక.

ను॥ నరనాథోత్తమ యర్చిరాదిగతివెంటటం బోయి దా నిట్లు సు స్థిరచిత్తుండగుచుక బ్రధానపురుషాతీతంబుగానొప్పున పురమాకాశమునందుఁ బద్మనమనుం బ్రాపించి ముక్తుండు గళ ర్మరతుండై జనియింపఁ డీప్రకృతిచక్రంబందు నిం కెప్పుడుక.

మ॥ ఇవి రెండుక నిగమోక్తముల్ దెలిపితిం బృథ్వీశ! నీ కెంతయు భువనాధీశ్వరు భక్తవత్సలు హరిక బూర్వంబునం బద్మసం భవుఁడత్యంతము భక్తిభావమున సంప్రార్థించి పూజించినక నవిశేషం బెఱిగించె నచ్యుతుండు వాత్సల్యంబు దీపింపఁగక. 31

ఘనసంసారసమ్మద్రం బుననుండి తరింపఁగోరుపురుషునకు శుభం బొనరించుపథము లే దింక మనుజేశ్వర! యర్చిరాదిమార్గముకన్నక. 32

అర్చిరాదిమార్గం మాత్మజంఠించిన సకలబంధములను సమయజేయు పరమపురుషునివ్యపాదపద్మంబుల భక్తి యుద్భవించు బాధివేంద్ర!

మ॥ భగవంతుం డగువాసుదేవుడె పరబ్రహ్మంబు తద్భక్తియే తగునత్యుత్తమముక్త్యుపాయ మనుచుం దర్శించి తర్కించి యి జగతిం గల్గుప్రమాణజాతము సమస్తంబుక, బ్రహ్మస్తాత్మ లా నిగమాంతజ్ఞులు నిశ్చయించిరిసుఖి నిశ్చింతభిత్తంబునక. 33

- 30 క॥ విను మట్లుగాన ముక్తి కిమనుజేశ్వర భక్తి సులభః॥ మార్గము దానన్
జనియించు నిశ్చయంబుగ । ననురాగము నిర్వికారుఁ డగుహరియందున్.
- సీ॥ యోగశుద్ధంబయి యొప్పుచిత్తంబున, నఖిలభూతములఁ బ్రీత్యక్షమగుచు
ఘటపటాదిపదార్థ ధృతులు దృశ్యుడుగాక, తత్సమస్తమునకు ధ్రువ్యమగుచు
మహితకారణముగా మహాదాదికార్యని, కాయంబుచే ననుమేయుండగుచు
బ్రబలప్రమాణసద్వైదికస్మార్తవాఙ్మనోచయంబునన్ దర్శనీయుండగుచు
- గీ॥ నలరుఁగాన నతీంద్రియుఁడైనయంబుజాక్షునెడ భక్తియును దానఁ నమ్మహాత్ము
నందుననురాగమునుననయంబుగలుగుననుటకిసుమంతయునుసందియంబు లేదు 31.
- ఉ॥ కాన సుధామనోజ్ఞమయి యగ్రాలెడువానికథావిధానమే
బాసమొనర్పఁగావలయుఁ బావనమై తగువానిరూపమే
ధ్యానమొనర్పఁగావలయుఁ దాపహరం బగువానికీర్తియే
గానమొనర్పఁగావలయుఁ గల్మషమంతయు నంతరింపుఁగన్.
- 32
- ఉ॥ శ్రవణపుటద్వయంబునను సారసనాభుని సత్కథామృతం
బవిరళమైనభక్తి ననయంబును గ్రోలుచునుండువాఁడు దు
ష్టవిషయదూషితంబయిన స్వాంతము నిర్మలమై తలిర్పఁగా
భవమును మీఱి చేరు హరిపాదపయోరుహసన్నిధానమున్.
- 32
- 31 గీ॥ సాధుసేవతొలుత, శ్రవణంబు నామోద, యోగకలనపిదప, నాగమోక్షి
తం బుపాయసప్తకంబు బిమ్మట, భక్తియంత, ముక్తి తుదనటంచెఱుగుము.

3 వ య ధ్యాయ ము .

—* శుకుఁడు భక్తియే మోక్షోపాయ మని నిరూపించుట * —

- వ॥ అని యివ్వధంబున నరేంద్రుని కమ్మునీదుండు ముముక్షువునకు భగవచ్ఛ్రు
వణాదికంబ కర్తవ్యంబుగా నుపదేశించి వ్యతిరేకముఖంబుననైత మద్వానిం
దృఢీకరించుటకుఁగా నన్వదైవతంబులు తుద్రాఫలదాయకంబులగుటం దేనియై
వాఁడై పూర్వోక్తానువాదపూర్వకంబుగా నిట్లని చెప్పం దొడంగె.
- గీ॥ దైవవశమున మానుషత్వంబు గన్నయట్టిజీవులలో జ్ఞాను లైనవారి
కందుఁ జానున్నవారికి నడుగఁ దెల్పినాఁడఁ గర్తవ్యమును మహీనాధనీకు.
- సీ॥ బ్రహ్మవర్చసమును బడయఁ గోరెడువాఁడు, దేవాధిపతిని సేవింపవలయు
నవయవపాటవం బందఁ గోరెడువాఁడు, దేవాధినాథుఁ బ్రార్థింపవలయు
భూరిసంతానంబు బొందఁ గోరెడువాఁడు, దక్షిణులను లోనఁదలఁపవలయు
విఘ్నతేజంబు లభింపఁ గోరెడువాఁడు వీతిహోతుని భక్తి వేల్పవలయు

గీ॥ సిరిని గోరెడువాఁడు లక్ష్మీమనోబ్జనిలయునాశ్చర్యశక్తిని గొలువవలయు
ధనముఁగోరెడువాఁడు సంతతమువసువులనుభజింపఁగవలయునిలాత లేంద్ర! ౨-౩

గీ॥ వరపరాక్రమంబు ధాన్యంబు వాఁడు రుద్రులను భక్తిమీఱఁగొలువవలయు
భక్త్యభోజ్యములను బడయఁదలంచువాఁడదితి నెంచవలయునవనినాధ! ౩-౪

గీ॥ స్వర్గమునుబాండఁగోరెడువాఁడుగొలువవలయునాదిత్యులను, రాష్ట్రపాలకత్వ
ముదఁగోరెడువాఁడు నిరంతరంబుఁ దలఁపవలయు విశ్వేదేవతల నరేంద్ర!

ప॥ మఱియు సాధ్యులను దిక్పాలకత్వకాముండును, నాశ్వినేయుల నాయుష్కా-
ముండును, భూదేవతను దేహబలకాముండును, భూమ్యాకాశంబులను స్థానప్రతి-
ష్ఠాకాముండును, గంధర్వులను సౌందర్యకాముండును, నూర్వశి సంగవాకా-
ముండును, సరోజాసనుని సర్వాధిపత్యకాముండును, యజ్ఞరూపనారాయణుని
యశస్కాముండును, వరుణుని ద్రవిణకోశకాముండును, వామదేవుని విద్యాకా-
ముండును, గాత్రాయనిని దాంపత్యకాముండును, దామోదరుని ధర్మార్థకా-
ముండును, బితరులను సంతానకాముండును, యక్షులను రక్షాకాముండును,
మరుద్గణంబుల నోజస్కాముండును నుపాసింపవలయు మఱియు. ౪-౮

౩౩సీ॥ మనురూపదేవతలనుభక్తిభజియింప, వలయురాజ్యమునొందఁదలఁచువాఁడు
నిరృతిని లోన గణింపఁగావలయు శా, త్రవమరణంబును ధలఁచువాఁడు
నిరతంబునోపధీశ్వరునుపాసింపఁగా, వలయుభోగములొందఁదలఁచువాఁడు
పరమపూరుషునెదంబాధింపవలయుని, శ్చలత వైరాగ్యముఁదలఁచువాఁడు

గీ॥ నింతయేల? ధారుణీశ్వర! సర్వంబుఁ గోరువారు నెదియుఁగోరకుండు
వారుపరమపదముఁగోరువారునుదీప్రభక్తిగొలువవలయుఁబరమపురుషు.

క॥ ధరణీశ్వర! యివ్విధిఁ దత్పరబుద్ధి ననారతంబు ధజియించెడున
పురుషులకెప్పుడు శ్రీహరి పరమపదం బబ్బు ననుచుఁ బలికెదవేనిక. ౧౧

మ॥ కలుషధ్వంసక మైనభాగవతసాంగత్యబునంజేసి ని
ర్మలముక నిత్యము నిశ్చలంబు నగుచుక ధావంబు పద్మాక్షసం
కలితంబయ్యెడు సంతకాలమునకక్రైవల్యసంప్రాప్తిచే
నలరారక విను మంతకాలమెసుమీ యంతంబు జింతింపఁక.

క॥ కావున భాగవతోత్తమ సీవాభాగ్యమును బొంది శ్రీహరిపదరా
జీవములయందు నిశ్చల ధావంబు లభింపవలయుఁ బ్రాజ్ఞున కెప్పుడుక.

౩౪ సీ॥ సత్త్వరజస్తమోజనోర్విర్మ వట్కంబుఁ గదలించి జ్ఞానంబుఁగలుగఁజేయు
నాధ్యాత్మికాదిమహాతాపము లడంచి, మూసంబునకు నైర్మల మొసగు
నైహికాముష్మికవ్యాపకబైదులం, దనయంబు వైరాగ్యమును ఘటించు
మోక్షసంప్రాప్తికి ముఖ్యసాధన మైన, భక్తియోగంబును బరిధవించు

గీ॥ నట్టిశ్రీవాసుదేవుడివ్యాసవద్య । పావనకథానుధారసపానమందుఁ గె
బరమసౌఖ్యాభిలాషి యాపురుషుఁడాత్మాయం దెవండనురాగముఁ జెండకుండు.
39 వ॥ అని యివ్వధంబున యోగిందుగ్గుండు రాజేందుగ్గున కెఱింగించెనని విని
శౌనకుండు సూతున కిట్లనియె. గ3

క॥ పరమాత్మదర్శి వేదాంతరహస్యజ్ఞుండు వ్యాసతనయుం డటు స
త్కరుణం దెల్పిన విని యా । భరతాన్వయచంద్రిఁ డేమి పశ్చిమొనర్చెన్.

గీ॥ సాధుపురుషులసత్సభాస్థలమునందు । హరికథామృతగర్భితంబగు కథాప
సంగమే ప్రస్తుతంబగుసర్వవిదుడ । వీవువినఁగోరెదముతెల్పుమీమహాత్మ! గర

క॥ హరిభక్తుల దివ్యసభాం । తరమున భాషింపఁబడెడు చైత్యారిలస
చ్చరితముల వినుటకన్నం । బరమఫలం బేమి గలదు? ప్రజ్ఞాననిధి!

శా॥ క్రీడాకాలమునందునైతము పరీక్షిద్దూభవరుం డచ్యుత
క్రీడారంగముగా సమస్తజగముం గీర్తించుచున్ జైశవ
క్రీడాసాధనముల్ ద్యజించి విలసన్ తక్మష్టాంఘ్రిపూజాదిక
క్రీడాజాలమునందు లోలుడగుచున్ గీడించె నుత్సాహియై. గ4

ఉ॥ అంబుజపత్రనేత్రుండు ని జాశ్రితరక్షకుఁ డొక్కరుండె పా
ప్యంబును బ్రాపకంబు నని భావమునం దగ నిశ్చయించి య
న్యంబుఁ దలంపఁబోక యనయంబు భజించుచునుండు సర్వశా
స్త్రాంబుధిమంథనంబు శుకుఁ డద్భుతభక్తిరసస్వరూపుడై. గ5

ఉ॥ పిన్నటనాటనుండియును విష్ణుపరుండు నృపుండు, జ్ఞానసం
పన్నుఁడు యోగిసత్తముఁడు, ప్రాజ్ఞులు భక్తులు నిర్వురొటచే
నెన్నియొ ప్రస్తుతంబు లగు నీశ్వరదివ్యకథావిధానముల్
సన్నతశీల! మా కింక బ్రసన్నుడవై సకలంబుఁ దెల్పవే.

చ॥ కొడుకులుఁ గొమ్మలుం జెలులుఁ గొంపలు సంపదలుం దిరంబుల
య్యెడు నని యెంచుచుండుమతిహీనునియాయువు సర్వమున్ జవం
బడరగ నుగ్రభానుఁ డుదయాస్తమయంబుల సంహరింపఁగా
నడలుచుఁ గాలకింకరగదాభిహతుండయి యెడ్చు బిమ్మటన్. గ6

క॥ హరిచరిత్రశ్రవణంబున । జరిగెడుక్షణకాలమైన సఫలంబగుచున్
స్థిరసౌఖ్యమిచ్చుచుండును । హరియింపఁగలేడు దాని నర్కుం దెపుడున్.

సీ॥ బ్రతుకుటే యాయువు ఫలమైన జీవింప, వే మహాోన్నతములై భూమిజములు
శ్వాసనిస్సరణమే ఫలమైన బీల్చుచు, గాలిఁ బుచ్చుటలేదె తోలుతిత్తు
లోహారమే ఫలం బైన గావింపవే, ఖాదనసురతముల్ గ్రామ్యపశువు
లార్జించుటే ఫలం బైన గూర్చుట లేదె, కమ్మతేనియ సరఃసమూహ

- గీ॥ మచ్యుతునినామ మొక్కపః॥ర్యాయమైనా॥నాలకింపనిదుష్టన॥రాధముండు
కాసరబిడాలశునకసూ॥కరఖరాదిదుష్టసంఘంబుతో॥దుల॥దూ॥గుచుండు॥౧౮
- సీ॥ దామోదరుని మహా॥ దారచరిత్ర మా, లింఘనిచెవులు రా॥ట్నంపు॥జెవులు
గరుడ వాహనునిమం॥గళవిగ్రహంబు॥ గాం, చనికనుల్ నెమలిపిం॥ఛంపు॥గనులు
మధుసూదనునిసుధా ॥ మధురమనోహర, కథల॥ బాడనినాల్క ॥ కప్పనాల్క
తో॥యజ్ఞాత్మునిపాద ॥ తులసీపరీమళం, బంద॥జాలనిముక్కు ॥ పండియుక్కు
- గీ॥ అఖిలభువనైక కారణం॥బై నదాన । వారియర్చావతారంబు ॥ నవధరించి ౨౦-౨౨
యమితకృపతో॥డనివసించు॥నాలయమున॥కరుగ నేరనిపదము లు॥తరుపదములు॥౨౩
- సీ॥ లలితకంకణకరం॥బులు ప్రేతహస్తముల్, శేషశాయికి॥ బూజ॥సేయకున్న
భరితపట్టకీరీట॥శిర మది॥శిఖరంబు, శ్రీహారికి నమస్క ॥ రింపకున్న
భవ్యశరీరంబు ॥ పాడుదారువు భాగ, వతపాదరజమును ॥ బడయకున్న
కార్మికచి త్తంబు ॥ గతినపాషాణంబు, హరికీర్తనంబుల॥ ॥ గరుగకున్న
- గీ॥ శ్రీమహాచక్రవర్తిస॥జీవశవము॥కనులనానంద బాష్పముల్॥గ్రమ్మ, మేన॥ ౨౧
బులకలుజనింప, మోమునం॥దలరదీ ప్తి, హరి॥దల॥చితన్మయత్వంబు॥నందకున్న. ౨౪
- గీ॥ భాగవతశేఖరుండవు ॥ పండితుండవు । హృత్ప్రియంబుగ భాషింతు ॥ వెపుడు॥గాన
నాత్మవిద్యావిశారదుం॥డాశుకుండు॥నృపతి॥కెఱిగించువిధమువ॥చింపుమయ్య. ౨౫

4 వ య థ్యా య ము .

- ప॥ అనిన విని యక్కఱకుండు శౌనకాదిమహామునులకు॥ బరీక్షిత్వశ్చంబు నుపన్య
సింఘవా॥డై తత్ప్రాక్తనవిధానంబు నెఱిగించుచు నిట్లనియె, ౧
- గీ॥ తత్త్వనిశ్చయకములు ను॥త్తమము లైన । వ్యాసనందనువాక్యంబు॥లాలకించి
యాత్తరేయుండుశ్రీకృష్ణ॥నంఘ్రియుగళ॥మందులగ్నంబొనర్చెహృ॥దంబుజంబు.
- చ॥ ధనములు మందిరంబులును ॥ దారలు॥ బుత్రులు బంధు లాపులుం
దనువును రాజ్యముం బశువి॥తానము సంతయు శాశ్వతంబుగా
ననయము “నేను, నాయది” య ॥ టంచు భ్రమింపగ॥ జేయుచుండు బం
ధనము సమస్తము నివ్వడిచి ॥ ధ్యానమొనర్చుచునుండె గృష్ణునిక. ౨
- గీ॥ అట్లు మమతం ద్యజించి మ॥హా॥శుండు । మానవాధీశ్వరుండు కృ ॥ ష్ణానుభావ
సంశ్రివణసావధానుడై॥సంయమిం॥ద్రు॥నడిగె హరిగాథలను మీర లడిగినట్లు. ౩
- శా॥ సప్తాహంబులలోన బ్రాహ్మణమహా ॥ శాపంబునంజేసి సం
ప్రాప్తంబయ్యెడు మృత్యు వం చెఱిగి భూ ॥ పాలుండు ధర్మార్థకా
మాప్తి గూర్చెడుకర్మము నివ్వడిచి స॥ర్వాంతర్బహిఃపూర్ణుడ
త్యాపుం డాహరియే మదాత్మ యనుచుక ॥ ధ్యానించె విజ్ఞానియై. ౪

వ॥ ఇట్లు బుద్ధివిశేషంబు నార్జించి యధ్యవనీశ్వరుండు సన్యస్తసకలసంసారబంధుం
డును సమీచీనజ్ఞానసంపన్నుండును సమధిగతనిరతిశయపురుషార్థస్వరూపుండునై

మ॥ అహిరాట్రుఱ్ఱుఁ డనంతఁ డచ్యుతునిది ♦ వ్యానేకచారిత్రముల్
బహుచిత్రాతివిచిత్రముల్ శుభదముల్ ♦ భాషించునీవాక్యముల్
సహజోదారగభీరముల్ వినిన నజ్ఞానంబు నాశిల్లు స
న్మహానీయుండవు సర్వవేత్తవు మహాత్మా ! బ్రహ్మవిద్రామణీ !

మ॥ అరవిందాసనవాసవాదులకు నూహాతీతమై యొప్పుచుం
బరిదృశ్యం బగు నీప్రపంచమును సర్వంబు హృషీకేశుఁ డే
కరణిఁ సృష్టి యొనర్చు నేవిధమునం ♦ గాపాడు నేరీతి సం
హరణంబుం బొనరించుచుండుఁ దెలుసం ♦ బ్రార్థింతు ని న్నెంతయున్. ॥౬-౨

చ॥ అనఘ ! యనంతశక్తి యగునమ్మధుసూదనుఁ డాత్మశక్తిచే
వనరుహసంభవప్రమథఃపాలకరూపములం ధరించి స
ర్జనలయముల్ బొనర్చు చనిశంబును దాఁ దనరూపుతోన. పా
లనమును జేయుచుండు సకలంబు నటంచు వచింతు పెంతయున్. ॥ ౨

క॥ తాపసవర ! యీభువన । వ్యాపారకీడ యా మహాత్మునకు నిజే
చ్ఛాపరికల్పితమో క । రాపూరితమో వచింపు ♦ మంతయుఁ గరుణన్.

గీ॥ లలితవిస్మయనీయ లాఘునుండు । పుండరీకాక్షుచేష్టితంబులు దలంప
పరమవిజ్ఞానధనులగువారికైనా నప్రశక్యంబులుగఁ దోచు ♦ నాత్మయందున్.

గీ॥ తా నొకండయ్యుఁ బెక్కవతారములను । దాల్చి హరి లీలలొనరించుతఱిగుణంబు
లనుధరించుట యేక కాళంబుననొక గ్రామంబుననొకెల్లవలయు సర్వంబుననఘ !

క॥ జిహ్వాత్వంబు నెఱుంగవు । బ్రహ్మాత్మకముగ జగంబుఁ ♦ బలికెడు శబ్ద
బ్రహ్మంబును మఱియుఁ బర । బ్రహ్మంబును దెలియు దీవుఁ ప్రజ్ఞాననిధీ ! ౧౦

—* శుకుండు భగవంతుని ధ్యానించుట *

వ॥ మఱియు నిమిత్తోపాదానాధికరణంబులును, సంయమాధికరణంబులును వివ
రింపుము. భగవంతుండు సృష్టిసంహారంబులట్లు రక్షణంబును జీవాంతర్యా
మియై యొనరించునో లేక స్వావతారంబునన గావిండునో మోకింగింపుము.
భగవదవతారంబులు త్రిగుణాత్మకంబులై యుండునో గాక యన్యతమగుణాత్మ
కంబులై యొప్పునో యట్లుగాక యప్రాకృతంబులై ప్రకాశించునో తెలియం
జెప్పుము. సర్వజ్ఞుండ వైననీవు నాసందేహంబు విచ్ఛేదింప నర్హుండ వని యివ్వి
ధంబున హరికథాకథనంబునం బ్రార్థించుచున్న పార్థివోత్తముం గాంచి
యత్రాపసోత్తముండు సర్వేంద్రియనియామకుం డైనపుండరీకాక్షునిఁ ధనమనం
బున నిట్లని ధ్యానింపందొడంగె. ॥ ౧౦-౧౧

సీ॥ స్థిరచరచేతనాఁ చేతనసంఘంబు, నకు విలక్షణుడై తనర్చువాని
నిజరూపగుణములకా ఁ నిఖిలవస్త్యంతర్భు, హిరవ్యోపకుండయియెసగువాని
జగదుద్భవస్థితి ఁ సంహారలీలచే, ముమ్మూర్తులను దాల్చి ఁ మొనయువాని
నఖిలంబునకు సంతరాత్మయై నివసించి, తచ్చాసకుండయితనరువాని

గీ॥ బ్రాక్రమతంబై నయింద్రియఁ గ్రామమునకు ననుపలభ్యంబు భ్యానగఁ మ్యంబునగుచు
వెలయుశుభవిగ్రహంబున నుభయవాని, బరమపురుషుని సద్భక్తిఁ బ్రస్తుతింతు. ౧౨

32 చ॥ అనయముఁ గూర్చుటం దునిమి ఁ యాశ్రితులకా గతకల్మషాత్ములం
బొనరించి యేలువాని, బరి ఁ పూరితసత్త్వమయస్వరూపుడై
తనరెడువాని, భక్తివిహి ఁ తంబుగఁ గర్మ మొనర్చుమోక్షకా
మునకు ఫలప్రదండగుచుఁ బొల్పెడువాని హరికా భజించెదకా. ౧3

3౩ ఉ॥ యాదవవంశసాగరసు ఁ ధాకరుడై తగువాని భక్తియో
గాదరహీను లౌజనుల ఁ కారయ ద వ్యగువాని మంగళా
పాదకనిససమాభ్యధిక ఁ భాసురతేజమున న్వలుంగుచుం
దాఁ దన సన్మహత్త్వమున ఁ దారెడువాని హరికా భజించెదకా. ౧౪

ఉ॥ అంచితభక్తియోగమున ఁ నాత్మ పవిత్రముగాఁగ వేనిఁ గీ
ర్తించిన నాలకించిన స్మృ ఁ రించినఁ గాంచిన వందనంబు ల
ర్పించినఁ బూజనంబు లొన ఁ రించిన లోకులపాపముం బటా
పంచ లొనర్చు నప్పరమ ఁ పావను నచ్యుతు నాశ్రియించెదకా. ౧5

3౪ చ॥ అనిశము నేమహాత్ముచర ఁ శాంబుజముల్ భజించు చందు నిం
దును మది సంగముకా విడిచి ఁ దుర్భరసంసరణోరుతాపముల్
గనక విచక్షణుల్ పరమ ఁ గమ్యము బ్రహ్మపదంబుఁ గాంతు ర
వ్వనరుహపత్రనేత్రునకు ఁ భద్రయశస్కున కేను మ్రొక్కెదకా. ౧౬

మ॥ తపఃకుం బూనిన దానముం జలిపినకా ఁ ధర్మంబుఁ గావించినకా
జపముం జేసినఁ గీర్తిగాంచిన సదాఁచారంబు సాధించినకా
విపరీతం బగు, వేని కర్పితముగా ఁ వెల్గొందకున్నకా రమా
ధిపు నయ్యాత్మైరు నచ్యుతుకా మధురిపుకా ఁ దివ్యాత్ము భావించెదకా. ౧౭

౩౫ చ॥ యవనపుళిందపుల్కుసులు ఁ వశాణకిరాతులు మ్లేచ్ఛకంకప
ల్లవులును మున్నగాఁగలకఁ శంకితజాతులు శుద్ధిఁ గాంతు రి
య్యవనిని వేనియాశ్రితులఁ యంఘ్రిపయోజము లాశ్రియించి యా
భువనపవిత్రు నచ్యుతుఁ బ్రాహ్లాఁ బురాపురుషుకా భజించెదకా. ౧౮

౩౬ చ॥ నిరుపమభక్తియోగపరినిష్ఠునకుం బహుకర్మకర్తకుకా
సురుచిరదానధర్మ పరి ఁ శుద్ధునకుకా ఫలమిచ్చుచుకా నిర్గు

తరము గతాఘులై తనరు ధాతృహారాదులకే నతర్క్కుఁడై

పరఁగెడువాని జ్ఞానమయుఁ బద్మదళేక్షణుఁ బ్రస్తుతించెదన్.

౧౯

సీ॥ రమణీయవత్సస్థలమునందు శ్రీదేవి, నానందమునఁ దాల్చి యలరువాని

భాగద్వయాత్మకఁ జైదికపరమధ, ర్మజ్ఞానమర్యాద మనుచువాని

సఖిలవిశ్వమును దదంతర్గతప్రజా, ప్రకరంబు నెపుడు గాపాడువాని

నవతరించి యధర్మమడఁగించి మర్యాద, చెడకుండ భరణి రక్షించువాని

గీ॥ నరసింహధకవృష్ణాదు లందుఁగలుగు నుద్ధవాక్రూరముఖుల కత్యంతములకుఁ

బతియు గతియును నగువాని భక్తతాపహరుని హతి నెంచెద బ్రసన్నుడగుటకొరకు.

ఉ॥ ఏవిభుపాదపద్మమాల నెంతయు ధ్యాన మొనర్చుచున్ విభూ

తావిల మైనచిత్తసున నారసి పండితు లాత్మతత్వమున్

ధీవిభవానుసారముగఁ దెల్పుచు నుండుదు రొడ్లకున్ సతం

బావిభుఁ డచ్యుతుం డభవుఁ డాధ్యుడు నానుఁ బ్రసన్నుడయ్యెడున్.

౨౦

ఉ॥ అంబుజసూతి సృష్టివిషయస్మృతి మోక్షదగఁ జేనియాత్మభావమున

జ్ఞంబుననుండి మున్ నెడల శౌతసరస్వతి సుస్వరాదులన్

బంబినభక్తియోగమునఁ బ్రాపడువాని మహర్షికోటికె

ల్లం బతియైనవాని నకలంకచరిత్ర హరిన్ స్మరించెదన్.

౨౧

ర॥ సీ॥ మొగిమహత్తత్వంబు మొదలుగఁ బృథివిప, ర్యంతంబుభూతవాఁరముగ్రహించి

పురశబ్దవాచ్యమై పరిదృశ్యమానమా, ఘనశరీరసమూహమును సృజించి

యఖిలజీవులలోన వ్యాపించి శాసింపఁ గలుగు సామర్థ్యసంకలన మించి

పురములందువసించి నిరతంబుసర్వశాస్త్రములలోఁ బురుషనామమునుగాంచి

గీ॥ ఊడశాత్మకుడగుచుఁ దాఁ ఊడశగుణములను నైకొనికీడించు నని నేత్రుఁ

డఖిలవాఙ్మయప్రతిపాద్యుడసృదీన వాక్యములకలంకారమై వఱలుఁగాక.

వ॥ అని యిట్లు భగవంతుని బ్రస్తుతించి యాచార్యుండును జనకుడు నైన వ్యాస

భట్టారకుం దలంచి యుంతు.

౨౨

ఉ॥ మానితసౌమ్యమూర్తు లగుమానివరేణ్యు లత్పక్షచిత్తులై

యానుచునుండు రెవ్వనిము ఖాబ్జమరందము జ్ఞానరూపమున్

ధ్యానమొనర్తు నచ్యుతుని యంశమునం జనియించి సర్వవి

జ్ఞానముఁ గన్న య పురమసత్త్వపరాయణు బాదరాయణున్.

వ॥ అని యిద్విధంబున దేవతాగురునమస్కారం బాచరించి పరీక్షిత్ప్రశంబునకుఁ

బ్రత్యుత్తర మొసంగ సంకల్పించి శుకయోగీంద్రుం డన్నరేంద్రుం గాంచి

యిట్లనియె.

౨౩

క॥ నను నీ వడిగినచందంబున మును దన్నడుగ నమరమునికి సరోజా

సనుడు వివరించె దన కవ్యసజాతుండు చెల్వితల్లు వసుధాధీశాన్

- ప॥ నారదునివలన మత్పితృపాదునకును, నమ్మహాత్మునివలన నాకును నయ్యదిసర్వం
బు నవగతంబయ్యెన్ నిట్లు సత్సంప్రదాయాగతం బైన యారహస్యార్థంబు నీకుం
దెల్పెద సావధానుండవై యాకర్ణింపుమని. శుకుండు వెండియు నిట్లనియె.

5 వ య ధ్యాయము.

- గీ॥ మనజ్జ్వాళికనాథ ♦ విను మొక్కదినమందు । నయవిశారదుండు ♦ నారదుండు
పుండరీకభవుని మ్రోలఁ గేలు మొగిడ్చి వినయ మొప్ప నిట్లు ♦ విన్నవించె॥ ౧
- ఉ॥ వేల్పులలోనఁ బెద్దవు ప్రవీణుడ వన్నిట నీవు, నీదుసం
కల్పముచేతనే పొడముఁ ♦ గాదె చరాచరజంతుజాలముల్
స్వల్పులు శంకరాదులును ♦ సత్యము నీకడ నట్లుగావునన్
దెల్పఁగదయ్య తత్త్వము నుదీరితవైభవ! పంకజోద్భవా !
- క॥ అజ్ఞేయం బైనప్రపంచజ్ఞానము గలుగునపుడ ♦ సంభవ మగు నా
త్మజ్ఞానము గానఁ వదీయజ్ఞానము నాజ్ఞయొసఁగు ♦ మయ్య మహాత్మా!
చ॥ ఎవనిశరీరమై తనరు ♦ నీజగ మంతయు ? దీనికిం గతం
బెవఁడు? నియామ్యమానమయి ♦ యేర్పడు నియ్యది వేనిచేత? లో
నవు మఱి వేనికిం బ్రళయమందు? నధీశ్వరుఁ డెవ్వఁ? డంబుజో
ద్భవ! భువనప్రకారమును ♦ దప్పక సర్వము నిర్వచింపుమీ॥ ౨
- చ॥ అరయఁగ మూఁడుకాలములయందును గల్గుపదార్థకోటి కీ
శ్వరుడవు నీవు, నీకుఁ బ్రియ ♦ భామిని భారతి, వైదికార్థముల్
కరబదరీసమానములు ♦ గావున విశ్వవిధంబు నీకు గో
చర మగు నంతయు, గమలసంభవ సందియముల్ హరింపవే॥ ౩
- క॥ భగవత్ప్రసాదలబ్ధం బగువిజ్ఞానమునఁజేసి ♦ యశ్రాంతంబున్
సుగమములై యొప్పెడు నెఱచఁగ నీకు సమస్తభువన ♦ సందర్భంబుల్
క॥ ఓనశినోద్భవ! నీ కీ । జ్ఞాన మెవం డిచ్చె? మఱియు ♦ సంశ్రయఁ డీశుం
డౌ నెవ్వఁడు? నీరూపము । వేనివలనఁ గలిగె నాకు ♦ వివరింపఁగదే? ౪
- మ॥ పరిభావంబు బరిశ్రమంబును స్పృశింపంబోక యేకాకివై
నిరతంబు న్నిజశక్తిఁ బ్రాణిపటలీనిర్మాణసంరక్షణ
హరణంబుల్ బొనరించుచుండుదు వుపా ♦ యంబై తగ్గ భూతముల్
సరసీజాసన ! సూత్రనాభిపగిదిక్ ♦ సంకల్పమాత్రంబునన్.
- మ॥ ప్రకటోద్వద్గుణనామరూపములచే ♦ భాసిల్లుచు సర్వతో
ధికమధ్యాధమభావభేదమున నెం ♦ లేఁ జేతనాచేతనా
త్మకమై యొప్పెడునీప్రపంచము భవత్కర్తృత్వముం బొందు నిద
చుకయుం దోపద యన్యకర్తృక మటం ♦ చుక భారతీవల్లభా ! ౫

ఉ॥ ఇట్టి జగద్విధాతవు మహేశుండ వాఘ్యుండ వాదిమూర్తి వే
కట్టడలేని నీకు నతిగాఢసమాధి నుదగ్రభంగిఁ గ
న్నట్టుమహాతపంబునకుఁ ♦ బాల్పడ నయ్యె నటంచు వింటిఁ బెం
దట్టఁపుఁజింత లోఁ దవితె ♦ దానఁ గరంబు సరోరుహాసనా !

2

మ॥ పరుఁ డెవ్వఁడును నీకు లేఁ డనుచు నే ♦ భావించు నిందాఁక, దు
శ్చరమై యొప్పెడు నీతపంబువలనన్ ♦ సర్వాధికుం డైన యీ
శ్వరుఁ డిం కొక్కఁడు గల్గు నంచుఁ బొడమెన్ ♦ సందేహ, మాద్యం బరా
త్పరు నవ్వాని నుపాసనీయుఁ దెలుపం ♦ బ్రార్థింతు ని న్నెంతయున్.

గీ॥ నీవు సర్వేశ్వరుండవు ♦ నీ కెఱుంగరాని దేదియు లేదు మహానుభావ!
చక్కఁగ నెఱుంగఁదగునట్లు ♦ సర్వమును సమగ్రముగ నాకుఁడ త్వమనుగ్రహింపు.

వ॥ అనిన సంతసించి నారదునకు వారిజాసనుం డిట్లనియె.

—* చతుర్ముఖుఁడు నారదునకుఁ జ్రమంచపక్రారము నెఱింగింపుట

క॥ నారద! యీక నేయర్థముఁ గోరక కేవలము హరిని ♦ గోర్చి యడిగి నీ
కారుణ్యంబును నాయెడఁ గీర్తితి పెలువరించి ♦ తేమందు నినున్.

మ॥ కృపతోడం బదునాల్గులోకములఁ గ ♦ ల్లింపం బ్రసాదించె నా
కుపమాతీతమహాప్రభాభరితుండై ♦ యొప్పారునారాయణుం
డుపయుక్తం బగు ప్రాభవంబు మహిమం ♦ బుత్సహమున్ జ్ఞానమున్
నిపుణత్వంబును, దానఁజేసి జగము ♦ నిర్మింతు నీతీరునన్.

౧౦

గీ॥ ఇట్టులుండఁ గాన ♦ “కీ వాకండవే సృష్టిఁ | జేయుచుందు” వనుచుఁ జెప్పితీవు
భువనకల్పనప్ర ♦ భూతసామర్థ్యంబు | మామకంబుగాదు ♦ మహానినాధ!

మ॥ గ్రహముల్ వహ్నియు సూర్యుఁడు శశియు న ♦ క్షత్రంబులున్, వేనిదు
స్సహతేజంబునఁ బూర్ణమై పెలుఁగునీ సర్వప్రపంచంబు న
న్వహముం దాము పెలుంగఁజేయు, నటు లే ♦ నారూఢ మానమ్మహా
మహా నాజ్ఞన్ వెలిగింతు నింతియసుమీ ♦ మానీంద్ర! మాచందముల్.

౧౧

మ॥ నిపుణుం డెవ్వఁడు లేఁడు నిశ్చయముగా ♦ నిర్వాణసంధాయకుం
డు పయోజాత్ముఁ డొకండుగాక విను మెందుం గాన కేదారియున్
ద్రోపచేఁ గూలుచునుండు మెల్లరము తన్మాయామహావర్తగ
ర్తపరీతం బగుసంధికారమున సంధత్వంబు జేకూరఁగన్.

ఉ॥ ఏవిభుమాయ గురైఱుంగ ♦ కెల్లరు మోహమునందు ముగ్ధి న
న్నే విభుఁగాఁ దలంచుచు నుతించుచునుండుదు రట్టియీశ్వరున్
బావనపావనున్ బ్రకృతిబంధవిమోచకు సర్వమంగళ

శ్రీవిజయైకతానుఁ జిదచిన్మయరూపు హరిన్ భజించెదన్.

౧౨

ఉ॥ శ్రీరమణీమనోహరునిద్వప్తిపథంబున నిల్చి స్వక్రియా
 గౌరవముఁ బెల్లార్చుటకుఁ ♦ గౌనక లజ్జ వహించుమాయచే
 సారయ “నేను” “నాయది” యటంచు వచించుచు మూఢమానవుల్
 నారద! మోహసాగరమునం బడి మున్గుచునుందు రెప్పుడుఁ. ౧౩

సీ॥ ఆడుచుందురు గొంద ♦ అరయఁ బృథివ్యాది, భూత సంఘాత మేఁ హేతు వనుచు
 నాడుచుందురు గొంద ♦ అరయఁ బురాతన, కర్మసమూహమే ♦ కత మటంచు
 నాడుచుందురు గొంద ♦ అరయ ననంతమై, గ్రామకాలంబె కాఁరణమటంచు

గీ॥ నాడుచుండ్రుగొంద ♦ అరయఁ గర్మకు లొంగి । తనరుజీవుఁడే నిదానమనుచు
 దెలియ కిట్లు భగవదీయమాయావిశేషమున నజ్ఞు లెపుడు సంయమింద్ర! ౧౪

క॥ హరిపరముగానియదియును । హరికి శరీరంబుగానియదియును హరికిం
 బరతంత్రముగానిదియును । హరిసాక్షిగ లేద యొకపదార్థంబైనఁ.

౪౩ సీ॥ అప్రమేయుం డైన ♦ యబ్జనాభునిప్రభా, వంబు వర్ణించువేదంబులెల్ల
 భువనకారణుం డైన ♦ పురుషోత్తముని శరీరమునుండి జనియించి రమరులెల్ల
 సర్వేశ్వరుం డైన ♦ సరసిజాత్యున కధీ, నంబు లైయుండు లోకంబులెల్ల ౧౫-౧౬
 సకలార్థదుం డైన ♦ శౌరియారాధనా, త్మకములై యలరారు ముఖములెల్ల

గీ॥ భవ్యగుణుం డైనచక్రియుఁ పాసనముగఁ నొప్పు ధ్యానాత్మకం బైన యోగమెల్ల
 మునివినుతుం డైనహరియందుఁ ముగియుచుండు విపులవిద్యాంగ భూతమాతపమదెల్ల.

గీ॥ సర్వశాస్త్రార్థజన్య మాజ్ఞానమునకుఁ ధ్యేయుం డై యొప్పువాఁడునాఁ రాయణుండు
 అఖిలయోగఫలం బైన యర్చిరాది । కరయ గంతవ్యుం డైనవాఁడచ్యుతుండు.

వ॥ యతీయు సర్వాంతర్యామియు సర్వజ్ఞుండును సర్వనియంతయు సర్వవికారదూ
 రుండు నైనపుండరీకాక్షునిసంకల్పరూపజ్ఞానంబునంజేసిసృజింపంబడిన నేను ద్రత్రే
 రణంబునన సృజ్యంబైనయీవిశ్వంబును వెండియు సృజించుచుండుదుం గావున
 మూర్ఖుర్విరియందుం బ్రయోజ్యప్రయోజకభావంబులం గౌననగు నిట్టిప్రయో
 జ్యప్రయోజకభావంబులకును, గించిజ్ఞసర్వజ్ఞత్వంబులకును, మాయావశత్వం
 బును మాయేశ్వరత్వంబును గారణంబు లని యెఱుంగుము. ౧౭

గీ॥ నిఖిలహేయగుణప్రత్యనీకమూర్తి । యఖిలకల్యాణమయుండు నొనచ్యుతుండు
 విశ్వమునకు సృష్టిస్థితివిలయములనుఁ జేయ సంకల్ప మొనరించి చిత్తమందు. ౧౮

క॥ నిరతంబు నియామ్యములై । పరఁగువిధంబున గ్రహించెఁ ♦ బ్రాకృతఘోరు స
 త్త్వరజస్తమోగుణంబులఁ । బరమాత్ముండు నిజవిశాసపరికరములుగాఁ.

వ॥ అందుఁ బ్రకౌశనస్వభావంబగుస త్త్వగుణంబును, బ్రవర్తనస్వభావం బగురేణో
 గుణంబును మోహనస్వభావం బగుతమోగుణంబును శరీరేంద్రియంబులవలనం

• బుణ్యపాపసంపాదనంబునకుఁగా, స్వరూపంబున నవ్యయుండైనను బ్రకృతి

వశ్యం డగుటంజేసి జీవుని నిత్యంబు బంధించుచుండుఁ గావున నిట్లు నిజశరీరభూత
ప్రకృతిగుణంబు లగు సత్త్వాదులచే నుపలక్షితుండై యన్యదర్శితమార్గండు
గాక స్వచ్ఛందగమనండు యథోక్షజం డలరారుచుండు. ౧౯-౨౦

క॥ పరికింప నిట్లు బీలాపరికల్పితమాయుఁడగుచుఁ ♦ బరఁగెడులక్ష్య
శ్వరుఁ డొక్కఁడె నిక్కం బీశ్వరుఁ డెప్పుడు నాకు నీప్రపంచంబునకు. ౨౦
రర వ॥ మఱియు మాయానియామకుం డైనయమ్మాధస్రండు ప్రకృతిద్వారంబుగ
ననేక నామరూప సమన్వితండుగుటకు సంకల్పించి పరప్రేరితుండును గర్మ
కురవశుండునుం గాక నిష్టేతుకంబుగ నాత్మసంగతంబులై గుణవైషమ్య
రూపగుణతోభకారణం బగుకాలంబును, జీవాదృష్టం బగుకర్మంబును,
ప్రకృతిపరిణామరూపం బగుస్వభావంబును ననువాసిని స్వకార్యంబున కున్న
ఖంబులుగా స్వీకరించె; నంతఁ గాలంబువలనను, గాలకృత సత్త్వాది గుణ
వైషమ్యంబువలనను, బ్రకృతి పరిణామస్వభావంబువలనను, జీవాదృష్టం
బువలనను బరమపురుషునిచే స్వకార్యజనేనంబునకుఁగాఁ గూర్చుంబడిననామ
మర్థ్యరీతి యలయవ్యక్తమునుండి మహత్తత్త్వంబు జన్మించె నట్లువిక్రియమా
ణంబును రజస్సత్త్వగుణ సంవర్ధితంబును నగునమ్మహత్తత్త్వంబువలన
మోహనప్రకాశన ప్రవర్తనస్వభావంబును దమఃప్రధానంబును నగునహం
కారంబు జన్మించె. ౨౧-౨౨-౨౩

క॥ ఓజటివల్లభ! వికృతికి । భాజనమై యదియు నంత ♦ వైకారికముం
దైజనమును దామసమును । నాఁ జెప్పంబడియెఁ గ్రమమునం దివిధంబై. ౨౪
వ॥ సాత్త్విక రాజస తామసాహంకారంబు లనునమ్మాడింటికిని జ్ఞానశక్తి క్రియా
శక్తి ద్రవ్యశక్తినామంబుల స్వభావంబులు నియతంబులై యుండు నందు
విమూఢంబు లైన మహాభూతాఖ్య ద్రవ్యంబుల నుత్పాదించుసామర్థ్యంబు గల
తామసాహంకారంబు ద్రవ్యశక్తి యనియు, బ్రవర్తనమే రజఃకార్య
మగుటంజేసి సాత్త్వికాహంకారగ్రాహకత్వరూపం బగుక్రియయందు సామర్థ్యంబు
గలరాజసాహంకారంబు క్రియాశక్తి యనియు, నేకాదశేంద్రియంబులు
సాత్త్వికాహంకారకార్యంబు లగుటవలనను, రాజసంబు తదనుగ్రాహకం
బగుటవలనను, శబ్దాది విషయజ్ఞానమునకు సాధనంబులైన యింద్రియం
బులం గలిగిండుసామర్థ్యంబు గలసాత్త్వికాహంకారంబు జ్ఞానశక్తి యనియుం
జెప్పఁబడుచుండు. ౨౪-౨౫

గీ॥ సంయమింద్రచంద్ర! ♦ శబ్దాదితన్మాత్ర । ములక్రమంబుతోడఁ ♦ గలిగెజమ్ము
తామస మన నొప్పు ♦ తామసాహంకార । మున నభోనిలాది ♦ భూతస్పృశి.

వ॥ విషయము, రూపాంతర మొంది భూతాదినామకం బైనయతామసాహంకారంబు
భూత శబ్దతన్మాత్రద్వారంబుగ నాకాశంబు జన్మించె, నయ్యాకాశంబున

కాత్మానాత్మలకుం బ్రమాణభూతం బైనశబ్దగుణం బసాధారణధర్మంబై యొప్పు చుండు. మఱియు రూపాంతరమొందిన యయ్యాకాశంబువలన స్పర్శతన్మాత్ర ద్వారంబుగ వాయువు జన్మించె, గారణభూతం బైనయాకాశగుణంబు తనయం దనువర్తించుటంజేసి యవ్వాయువు శబ్దస్పర్శగుణంబులు రెండింటితోడనుం గూడియుండు.

౨౫-౨౬

గీ॥ అవిద్విధంబున దేహమందమరియుంటఁ బ్రాణమనిచెప్ప నొప్పియవ్వాయుపెప్పు డిందియంబులకునుమఱిహృదయమునకుఁదనువునకుఁబాటవంబునుదార్చుచుండు.

వ॥ మఱియుఁ గాలకర్మస్వభావంబులచే రూపాంతర మొందిన యవ్వా యువువలన రూపతన్మాత్ర ద్వారంబుగఁ దేజంబు జన్మించె. కారణ భూతంబు లైన యాకాశవాయువుల గుణంబులు తనయం దనువర్తించుటంజేసి యత్రేజంబు శబ్దస్పర్శరూపగుణంబులు మూఁడింటితోడనుం గూడియుండు రూపాంతర మొందినయ త్రేజంబువలన రసతన్మాత్రద్వారంబుగ జలంబుజన్మించె; కారణభూతంబు లైన యాకాశవాయుతేజంబులగుణంబులు తనయం దనువర్తించుటంజేసి యజ్జలంబు శబ్దస్పర్శరూపగుణంబులు నాల్గింటితోడనుంగూడి యుండు. రూపాంతర మొందిన యజ్జలంబువలన గంధతన్మాత్రద్వారంబుగఁ బృథివి జన్మించె; కారణభూతంబు లైనయాకాశవాయుతేజో జలంబులగుణంబులు తనయం దనువర్తించుటంజేసి యపృథివి శబ్దస్పర్శరూపగుణంబు లై దింటితోడ నుంగూడియుండు; నివియన్నియుఁ దామసాహంకారకార్యంబులు. ౨౭-౨౮-౨౯

క॥ మునివల్లభ ! వైకారిక ! మన నొప్పుచునుండు సాత్త్వికాహంకారం బున నుద్భవించె విను మొయ్యన జిత్తం బిందియంబు లధిదైవతముల్. 30

వ. అధిష్ఠాత్రధిష్ఠేయంబు లైనవానియందుఁ గ్రమంబుగఁ ద్వక్చక్షుశ్రోత్రజిహ్వ ఘ్రాణంబు లనుజ్ఞానేంద్రియపంచకంబున, కనిలార్కదిగ్విరుణాశ్వినేయులును, వాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబు లనుకర్మేంద్రియపంచకంబున కన్నీంద్రోపేంద్ర విత్తప్రజాపతులును జిత్తంబునకు జండుండును నధిదైవతంబులుగా నుండురు. ఇదియంతయు సాత్త్వికాహంకారకార్యంబు.

క॥ ప్రతిపాదించెద విఁక దివ్యతపోధవవర్య! రాజసాహంకృతీసం గత మైనసాత్త్వికాహం । కృతీకార్యసమూహస్మష్టి నెల్లక వినుమీ. 31

వ॥ విక్రియమాణంబును రాజసాహంకారానుగృహీతంబును నగుసాత్త్వికాహంకారంబువలన జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబు లనునిందియదశకంబును సతతఃకరణ చతుష్టయంబును జన్మించె; నిట్లు భూతేంద్రియమనంబులును, శబ్దాద్భూతన్మాత్రం బులును, సమ్మితంబులు గాకుండుటంజేసి బ్రహ్మాండం బనియెడుభగవచ్ఛరీరం బును నిర్మింపం జాలక యాభగవచ్ఛక్తిచే బేరితంబులై పరస్పరసమ్మేళనంబు

గాంచి పంచీకణంబున స్థూలసూక్ష్మభావంబులను, బూర్వోక్తకాలకర్మస్వ
భావంబులను, బరిగ్రహించి బ్రహ్మాండంబును సృజించె; సమస్తపురుషుం డగు
చతుర్ముఖాఖ్యజీవుండు శరీరంబుగాఁ బరగు నప్పరమపురుషుం డచేతనంబై
జలంబుల మునిగియున్న యయ్యండంబును బ్రళయకాలావసానంబునం
గాలకర్మస్వభావంబులనాశ్రయించి సచేతనంబుగావించె; మఱియును. 31-32

శ|| అమ్మెయిఁ జతురాననరూపమ్మున భాసిల్లుచుండు పరమాత్ముం డొ
క్కుమ్మడి యండ మ్మడి సర్వమ్మును భేదించి వెడలివచ్చె మునీంద్రా! 32

ఉ|| వేలవిలోచనంబులును ♦ వేలశరంబులు, వేలమోములు,
వేలనితంబకంబులును, ♦ వేలగళంబులు, వేలకర్ణముల్,
వేలభుజాంతరంబులును, ♦ వేలపదంబులు, వేలయూరులు,
వేలయురంబులుం గలిగి ♦ విశ్వమయండు వెలుంగు నారదా!

ష|| సర్వతఃపాణిపాదాద్వికార్యకర్త మైనయ్యవిరాట్పురుషునియ్యాధ్యాయవయవంబు
లవలనం బొడఁబ్బినలోకంబుల నాయాయవయవంబులనుగా నుపాసించుట
యుక్తంబు గాన బుద్ధిమంతులగు నుపాసకులు పాతాళాదిచతుర్దశభువనంబుల
యందు సప్తలోకంబులను గటిప్రదేశంబునకుఁ గ్రిందియవయవంబులుగను,
సప్తలోకంబులను మీఁదియవయవంబులుగను గల్పించుచుండును. మఱియు
నప్పరమపురుషునిముఖంబునుండి బ్రహ్మకులంబును, బాహులనుండి క్షత్రియ
కులంబును, నూరువులనుండి వైశ్యకులంబును, బాదములనుండి శూద్రకులం
బును సఁభవించె. వెండియుం జతుర్దశలోకవాదు లగుకొండఱు భూర్లోకంబును
బాదంబు లనియు, భువర్లోకంబును నాభి యనియు, సువర్లోకంబును హృదయం
బనియు, మహర్లోకంబును వక్షం బనియు, జనోలోకంబును గంధర యనియు,
దపోలోకంబును గుచద్వయం బనియు, సనాతనంబును బ్రహ్మనివాసస్థానం
బును నగుసత్యలోకంబును శిరం బనియు నిట్లు సప్తలోకంబులును, నతలంబును
గటి యనియు, వితలంబు నూరువు లనియు, సుతలంబును జానువు లనియు,
దలాతలంబును జంఘ లనియు, మహాతలంబును గుల్ఫంబు లనియు, రసాతలం
బును బాదాగ్రంబు లనియు, బాతాళంబును బాదతలంబు లేనియు, నిట్లు
సప్తలోకంబులునుగాఁ జతుర్దశలోకంబులును, ద్విలోకవాదు లగుకొండఱు
భూర్లోకంబును బాదతలంబు లనియు, భువర్లోకంబును నాభి యనియు, సువర్లో
కంబును మూర్ధం బనియు; నిట్లు త్రిలోకంబులును బరిగణించి పరమపురుషుని
విశ్వమయునిగా నుపాసించుచుండుతని యిట్లత్రాపసోత్తముం డాత్మగేయునకు
విన్పించె నని సూతుండు శౌనకాదిమునీంద్రుల కెఱింగించె. 32-౪౦

ఆ శ్వా సాంతముః ॥

చ॥ క్రమముగ నాడునాటికిని ♦ గాంతి దోహతి శరీరమెల్ల శు
ష్క మగుచునుండె నన్నిట నశక్తి నెఱింగియు నిట్లు నాడుచి
త్తమున వసించి యీశ్వరికి ♦ దార్పితి, వట్టల నీయనుజ్ఞ శీ
ర్షమున వహించి చేసెదను ♦ బాణములైనను నిల్పు మచ్యుతా!

ఉ॥ కాపురుషత్వము విడక ♦ కాలము బుచ్చితి బ్రాజ్ఞుడెట్లు సంతాపము నొందుదు బహువిధంబుల; నందులకు ఫలంబుగా బాపుడ నయ్యు జేరితిని ♦ భాగవతంబును జేత బూని నీ ప్రాపున, నీదె భార మిక్క ♦ బాలను ముంచిన నీట ముంచినన్.

గద్యము:— ఇది త్రిధనాచల రామచంద్ర చరణారవింద సేవాసమాసాదిత శతవధానాది కవితావిచిత్ర, శ్రీవత్స గోత్రపవిత్ర సింగరాచార్యపాత్ర, శతగోపాచార్య పుత్ర, సమధిగత సకల భాగవతదాస్యానుభావ భాగధేయ సంప్రస్తుడుంబ సింగరాచార్య నామధేయ ప్రణీతంబైన త్రి భాగవత ద్వితీయ స్కంధమునందు బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీమతే రామానుజాయనమః

శ్రీ ధనాచలరామచంద్రపరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీ భాగవతము.

ద్వితీయస్కంధము - ద్వితీయాశ్వాసము.

౬ వ అ థ్యా య ము.

శ్రీ పూర్వాచార్యవచోదీపితనిజతత్త్వసీమ! ♦ దివ్యానంద

ప్రాప్తకకారుణ్యోరుసుధాపూర్ణకటాక్షభూమ! ♦ ధనగిరిరామా!

వ॥ అవధరింపుము సూతుండు శౌనకాదుల కిట్లనియె; నట్లు పలికి శుకయోగీం
ద్రుండు పరీక్షిన్నదేందునకు వెండియు నిఖిలభంబునఁ జెప్పందొడంగె.

గీ॥ అట్లుమహదాదులనుసృష్టమైనయీప్రపంచమువిరాడ్విభూతిగాఁ బలికిపురుష
సూక్తసంవాదమునఁ బంకజోద్భవుండు దృఢముఁగావింపవెండియు నిట్లులనియె.

—* శుకుండు పరీక్షితునకు విరాడ్విభూతిని వర్ణించి చెప్పుట *

రగి సీ॥ ఆగమవాక్కులు ♦ నధిదైవతం బన, లంబును బాడమె ముఖంబువలన
గాయత్రి మున్నుగాఁ గాగ్రులు ఛందస్సులు, ద్భవమయ్యె సప్తధాతువులవలన
హవ్యకవ్యామృతాన్నాదులు షడ్విధ, రసములును జనించె ♦ రసనవలన
సకలజీవప్రాణాసమితియు వాయువుం, బ్రభవిం చె ఘ్రాణరంధ్రములవలన

గీ॥ నోషధులు నాకలోకవైద్యులునుమోదమునుబ్రమోదంబుసంభవించెనుసమస్త
భువనములకును గారణభూతుడైన యమ్మహాత్ముని నాసేందిరియమ్మువలన.

సీ॥ దిక్కులకును సర్వతీర్థంబులకు నమ్మహాత్ముకర్ణబిలంబు ♦ లాకరంబు
లాకసంబునకు శబ్దాఘంబునకు నయ్యనంతరూపునిశోతమాస్పదంబు
వస్తుసారములకు ♦ వానిమనోజ్ఞత, కాయుత్తమునిగాత్ర ♦ మాశ్రయంబు
స్పర్శవాయువులకు ♦ సకలయజ్ఞముల కయ్యనఘుత్వగిందిరియంబాలయంబు

గీ॥ నెళినవత్రనేత్రునియనంబునయనంబుదీప్తరూపములకుఁ ♦ దేజములకు
నిండువాలకములు ♦ నేత్రగోలకములు । రమ్యమూర్తి నొప్పు ♦ రవికి దివికి. ౩-౫.

ర౬ సీ॥ మురవైరిరోమసముహంబు గేహంబు, మఖసాధనంబు తామహిజములకు
దామోదరునినఖిస్తామంబు ధామంబు, లోహములకు శిలాప్రూహములకు
వనజనాభునికేశపారం బగారంబు, తోరంబు మేఘసందోహములకు

శ్రీనాథుశ్మశుసంతానంబుతానంబు, తళతళమెఱయుసౌదామినులకు

గీ॥ నిఖిలమూర్తిబాహు ♦ నివహంబు నిలయంబు । పాలకులకు లోకపాలకులకు
ఘనునివిక్రమ ప్రకాండంబు కాండం బసేకములకు దివ్య లోకములకు. ౫-౬.

సీ॥ శరణంబు చరణంబు ♦ శరణంబులకు సదా, క్షేమములకు సర్వ ♦ కామములకు
భవశంబు గుహ్యంబు ♦ పానీయవీర్యప, జాపతిస్మృష్టి పర్జన్యజకును
నిలయు బువస్థంబు ♦ నిఖిలసంతానార్థ, సంభోగసంజాత సమ్మదమున
కయనంబు పొయ్యింది ♦ యం బంతకునకు మి, త్రునకును మలవిసర్జనమునకును

గీ॥ స్థానము గుదప్రదేశంబు ♦ సంతతంబు నిర్మతికినిహింసకును మృత్యునిరములకు
భాజనముపృష్ఠభాగంబు ♦ పరిభవమునకును నధర్మంబునకు దమో గుణమునకును

సీ॥ నాడీసమూహంబు ♦ నదులకును మహాన, దమ్ములకును నివాసమ్ముగాఁగ

శల్యసందోహంబు ♦ సకలభూమిధర, జాలంబునకుఁ బ్రదేశంబుగాఁగ
నుదరంబు ప్రకృతిరసోదధిభౌతిక, ప్రళయంబులకు నాకరంబుగాఁగ

హృదయంబు సంతతం ♦ బెల్లజీవుల మన, స్తత్త్వంబునకు నాస్పదంబుగాఁగ

గీ॥ నాత్మహరునకును మహత్త్వమునకు విజ్ఞానమునకు నీకు ♦ నాకు ధర్మ
ములకు నక్కుమారకులకు నెలవుగాఁగ | వెలయుచుండు నిట్లు విశ్వమయుఁడు. ౯-౧౧

౪౭ సీ॥ ఏను నీవును రుద్రుఁ ♦ డెల్లమునీందులు, సుర లసురలు మహిధరగజఖగ

మృగసరీస్పహపశూరగయక్షసిద్ధ వి, ద్యాధరరాక్షసు ♦ లప్పరసలు

గంధర్వులును భూతగణమును బితరులుం, జారణల్ వృక్షముల్ స్థలజలనభ

ములఁజరించెడుజంతువులుగ్రహములుగేతు, వులుదారలును మేఘములు

మేఘపులు

గీ॥ బెక్కు లేల కాలత్రయిన్ ♦ వెలయుచుండు సర్వవస్తుసమూహంబు ♦ సంతతంబు
దనశరీరంబుగాఁగొని ♦ తనరునైక్యమున నెసంగుచునావిరాట్పూరుషుండు. ౧౨-౧౩

క॥ మతిఁ దలఁప సమస్తాంతర్గతుఁడై యలరారునిందిరావిభునకు సం

తతము శరీరముగా కొక | స్వతంత్రవస్తువును లేదు ♦ సత్యము వత్సా! ౧౩

౪౮ ఊ॥ మానికులాగ్రగణ్య! వినుమా యనుమానము దీర నాభికిం

జే నెడుదూర మూర్ఖముగఁ ♦ జెన్నలరారెడు హృత్సరోజమం

దానలినాయతాక్షుఁ డనయంబు వసించుచు నిండియున్నవాఁ

డినిఖిలప్రపంచము నహీనమహామహిమానుభావుఁడై.

౪౯ ఇట్లు హృదయాంతర్వర్తి యగు నప్పరమాత్మ నిజనివాసస్థానంబైన శరీరంబు
నంతర్వాప్తిచే శాసనాధీనంబుఁ గావించుచుఁ దద్బహిష్టం బగు వస్తుజాతంబును
సైతము దనశాసనాధీనంబుఁ గావించుచున్నవాఁడు మఱియు విరాట్పూర్ణవా
చ్యుం డైనయనిరుద్ధునకుం గార్యభూతంబగు ప్రపంచంబును శాసనాధీనంబుఁ
గావించుచుఁ దదంతర్బహిర్భాగంబులంగల సమస్తంబును శాసనాధీనంబుఁ
గావించుచున్నవాఁ డని పలికి చతుర్ముఖుండు వెండియు నిట్లనితె. ౧౬

౫౦ గీ॥ అప్పరాత్పరుడభయంబు ♦ నమృతమునగు నట్టిమోక్షంబునొసఁగనిశరంతరంబు
నస్థిరంబును భోగ్యంబు ♦ నైనకర్మఫలము నంటక విలసిల్లువాఁడు గావు. ౧౭

౧౦ గీ॥ ప్రకృతిజీవాత్మకంబౌప్రకంచమెల్ల | వెలుపలనులోపలనునిండిన్వీయశాస
నమ్మునకధీనమొనరించు | నమ్ముకుందు | మహిమకంతంబు లేదుకుమారవింటె.
వ॥ అట్లపారమహిమాన్నితం డగుటంజేసి సర్వప్రపంచరూపంబునం దనరుచున్నను
దద్గతంబు లైనదోషంబుల కస్పృష్టుండగుటయు మోక్షప్రదండగుటయు నుప
పన్నంబు లగునని యెఱుంగునది.

౧౧ క॥ భూరాదిలోకములు దై | త్యారికి బాదంబువోలే | నంశము లగు, నం
దారయ సమస్తభౌతికవారము గల దనుచు బుధులు | భావించు రెడక. ౧౨
౧౨ వ॥ మఱియు నమృతాభయక్షేమశబ్దవాచ్యం బైనతీర్థైశ్వర్యంబును లీలా
విభూతి యన నొప్పుప్రకృతిమండలమున కుపరిభాగంబున నప్పరమాత్మచే
నిహితంబై యుండుటంజేసి బద్ధముక్తులప్రాప్తస్థానంబు లసంకరంబు లగుటయుఁ
బరమాత్మకు విభూతిభూతంబు లగుటయు నొప్పుచుండు నని యెఱుంగవలయు
నిదియునుంగాక.

సీ॥ బద్ధజీవులకన్నఁ | బరికించిచూడ ము, ప్రకృతియొద్దనున్న
వారిచే బ్రాపింపుఁ | బడకుస్థానంబు లన్నియు ననంతంబులై | నెగడుననియు,
వారును వారిప్రాప్తస్థలంబులును న, పురుషోత్తమునకు విభూతులనియు
స్వల్పసంఖ్యాకు లౌ | బద్ధులుం ద్రాప్తప్రమాలు నట్ల భగవద్విభూతులనియు
గీ॥ నమృతమభయంబుక్షేమంబుననంగఁదివిధ | మైనయైశ్వర్యమునుముక్తులగునుహా
నుభావులకాబ్రాప్తమగుఁగానిబద్ధజీవులకునలభ్యంబయనియుఁ దలంపు మనఁకు!

౧౩ వ॥ మఱియు భగవంతునిచతురంశవిభూతీయం దేకాంశంబు ప్రకృతిమండలం
బున కంతర్గతంబయ్యును నంత్రీయం బుపరిస్థితంబయ్యును నొప్పుచుండు;
నందుఁ బ్రకృత్యంతర్గతం బగునేకపాద్విభూతీయ యహంకారమమకారభరితం
డును, వర్ణాశ్రమాదిసహితుండును గర్మవశ్యుండును నైనబద్ధజీవునకుం బ్రాప్త
స్థానం బగుప్రపంచం బని యెఱుంగవలయు మఱియును.

గీ॥ ప్రకృతిమండలమున కూర్ధ్వ | భాగమందుబరఁగుచుండెడుభగవత్ప్రీతిపాద్విభూతి
జననమరణాదిరహితులై | తనరుముక్తు! లెల్లరకును లభించు మునీంద్ర వింటె.

క॥ పారంబు లేనిశ్రీమ! న్నారాయణమహిమ మిట్లు | నారద! నీకుం
గోరి వచించితి నవి | స్తారంబుగ నర్ప మవగతం బగుసరణి.

౧౪ వ॥ మఱియు జీవుండు భోగవైరాగ్యలక్షణంబు లగుధూమాద్యర్చిరాదిమాగ్గం
బుల నాకృమించియుండు; నందు భోగలక్షణం బైనధూమాదిమాగ్గంబునకుఁ
గర్మరూపం బైనయవిద్యయు, వైరాగ్యలక్షణంబైనయర్చిరాదిమాగ్గంబునకు
భగవదుపాసనరూపం బైనవిద్యయు నుపాయం బనియు నాజీవ్యంబు సాధనద్యయు
నిష్ఠుండనియు నెఱుంగుము.

క॥ విను మిఁక విభూతి యగుజగమునకన్నను భిన్నుడగుచు ♦ భువనాకారం

బునఁ బరిణమించి తద్దోషనికాయాస్పృష్టుడగుచు ♦ శౌరి యలరుటన్. ౨౧

౧౧ వ॥ అండకారణభూతుండును విరాట్పబ్జవాచ్యుండును నైనయనిరుద్ధుండు స్వశరీర భూతంబును బ్రధానంబు నైనయుపాదానకారణంబువలన నండంబును సృష్టించి తానును దేవాదివ్యష్టిప్రపంచానురూపంబునఁ గానంబడుచు నాశ్రయభూతం బైనఘటాదిపదార్థజాతంబునుండి కిరణసమూహంబున నతిక్రమించియుండు మార్తాండునిచందంబునఁ గేవల మయ్యండంబునఁ దపరిచ్ఛిన్నత్వంబునం బొరం యక బహిర్భాగంబునందును నతిక్రమించి వ్యాపించియున్నవాఁ డట్లగుటం జేసి తద్విలక్షణం డనియు స్వశరీరభూతచేతనాచేతనదోషంబులచే సృశింపం బడక ప్రకాశించుచుండు ననియు నెఱుంగవలయు నని పలికి చతుర్ముఖుండు మఱియు ని ట్లనియె.

గీ॥ హరియొకండె సర్వః ప్రేన నధ్వరముఁ దాత్సాధనము లభిన్నతం దలిర్చుఁ

గాన వానిచేతఁ ♦ గమలాక్షు నర్పించుటెట్టు లనుచు సంశయింపవలదు. ౨౨

౧౨ క॥ విను మేను మహాత్ముం డాయనిరుద్ధునినాభికమలమందు జననముం

గని వానిగూర్చి యాగంబును గావింపఁగఁ దలంపుఁ ♦ బొడమినయంతన్

గీ॥ యజ్ఞమున కర్త ప్రేనపదార్థజాతమరసీతినిగాని యాహరియవయవములు దక్కలభియింపదయ్యెనొండాక్కఁ డెదియుఁ నంతఁదదూఁపమునుమనమందునిల్పి.

౧౨ వ॥ యజ్ఞార్థంబు లైనపశుగణంబులును, ఖదిరాదిపాదపకృతంబు లైనయూపా దికంబులును, నీయాగప్రదేశంబును, బహుగుణాన్వితం బైనవసంతాదికాలం బును, బురోహితాదిపదార్థంబులును, దదర్థంబు లైనప్రహ్వద్యోషధీసమూ హంబులును, ఘృతాదిస్నేహంబును, సోమాదిరసంబును, సువర్ణాదిలోహం బును, గపాలాదిమృత్పిండంబును, జలంబును ఋగ్యజుస్సామంబులును జతు ర్హోత్రశబ్దవాచ్యమంత్రప్రకాశ్యం బైనకర్మంబును జ్యోతిష్టోమాదినామధే యంబులును స్వాహాకారాదిమంత్రంబులును దక్షిణలును, దేవతానుక్రమం బును బ్రయోగవిధానంబును గర్తవ్యాధ్యవసాయం బగుసంకల్పంబును గ్రియాకల్పంబును విష్ణుక్రమాదిగతివిశేషంబులును దేవతాధ్యానం బులును గర్తవ్యవిషయకం బైనత్వరయును వైకల్యసమాధానరూపంబు లైనప్రాయశ్చిత్తంబులును దేవతాసమర్పణంబును మున్నగుసకలయజ్ఞ సంభారంబులును నప్పరమపురుషునియవయవంబులన కల్పించి సర్వని యంతయు సమస్తయజ్ఞస్వరూపుండు నైనవానినయ్యజ్ఞంబునన యజ్ఞించితిం బిమ్మట భవద్రాభతలు మరీచ్యాదులు నవప్రజాపతు లత్యంతసమాహిత చిత్తంబులఁ దత్తదుచితక్రమంబున నింద్రాదిరూపంబుల వ్యక్తుండును, స్వయంబుగ నవ్యక్తుండును నైనమహిమరాత్పరుం గుఱిచి యజ్ఞంబులు

గావించి రంతఁ గాలక్రమంబుగఁ దమతమయవసరంబులం బురస్కరించు
కొని మన్నాదులును దేవదానవులును మానవులును బితరులును ముసీగ్రదు
లును నప్పుండరీకాక్షునకుం బ్రయంబుగా యజ్ఞంబుల యజించి రస పలికి
పితామహుం డమరమునీంద్రునకు మెడియు నిట్లనియె. ౨౩...౨౯

చ॥ తనయునరాంతరాశమునఁ దద్దయు సూక్ష్మదశం దలిర్చుచుం
డినజగమున్ సృజింప హరి ♦ నెమ్మది నెంచి గుణత్రయంబుఁ గై
కొని నియమింప నన్నుఁ దదఁకుంతితశాసనముం ధరించి యీ
కనఁబడువిశ్వమంతయును ♦ గల్పనఁ జేయుచునుందుఁ బుత్రకా ! 30

క॥ శంకరుఁడు నతనియాజ్ఞాకింకరుఁడై లోకమునకుఁ ♦ గేవలముగ నా
శంకరుఁడై యొప్పెడు నిట । శంకారేశంబు లేదు ♦ సత్యము వత్సా ! 31

క॥ పురుషోత్తముఁ డాతఁడు స్వస్వరూపమున నెల్లజగముఁ ♦ బాలించెడు నీ
కరణి జగదుద్భవస్థితిహారణసమర్థుం డొక్కఁడై ♦ యాచ్యుతుఁ డరయన్

గీ॥ ప్రకృతిపురుషస్వరూపమై ♦ పరఁగుచుండు ♦ నిశ్చయమైన శాశ్వతమున బ్రహ్మ
యదియునధికంబుగా నొప్పునదియునను ♦ దాదలిచ్చెడినదియును ♦ లేదువత్స ! 32

మ॥ ఇది సత్యం బిది నిత్య మిం దొకలవం ♦ బే శంకకుం దావలం
బ్రాహ్మణ్యవదు వాసుదేవుని గుణావ్యూహంబు వర్ణించుచుం

డుదు న జ్ఞాతఁ దదీయదివ్యమహిమన్ ♦ ముఖ్యార్థము ల్లాక మ
ద్గదితవ్యాప్యతులెల్ల నధునివములై ♦ గన్పట్ట వెప్పట్టునన్. 33

ఉ॥ వేదమునం దపంబునఁ బ్రవీణుడ సర్వవిధంబులన్ మరీ
చ్యాదులకుం బ్రభూత్తముఁడనై యభినందనముల్ గ్రహించెదన్
నాదుహృషీకముల్ మఱియు ♦ నాదుమనంబును నెప్పడున్ మృషా
పాదమునం బడల్వడవు ♦ భక్తి ముకుందు భజించుచుండుటన్.

ఉ॥ ఇట్టివిశిష్టమూర్తినిగు ♦ నేనును యోగము విఘ్నమార్గముం
బట్టకయుండఁ జేకొనియు ♦ మాయ కథీశ్వరుఁ డైనయవిభిం
“డిట్టిగుణంబులం దవులు ♦ నిట్టిస్వరూపమునం దలిర్చు” నని
చెట్టును నిశ్చయించుటకు ♦ నింతయు నేరకయుంటిఁ బుత్రకా ! 34

వ॥ ఇట్లు భగవదీయమాయాపరిజ్ఞానంబునం దసమర్థుండ నగుటం జేసి.

చ॥ అరసి నివృత్తసంసరణు ♦ లై నిజపాదపయోజయుగ్మమున్
శరణముగా మదింగొనెడు ♦ సాధువరేణ్యుల కెల్లభద్రముల్
గర మొనఁగూర్చి సర్వవిధఃకష్టములం బెడఁబాపి ప్రోచు శ్రీ
హరిచరణారవిందముల ♦ సొదలఁ దాల్చి నమస్కరించెదన్. 35

క॥ మనుజాధీశ్వర ! విను మాయ్యనఘుఁడు హరి దోషసంచయాస్పృశ్యుఁడున
య్యున్న దుర్గ్రహుండునయ్యును । దనభారుచునుండు సంతతం బనిలు గలిన్.

గీ॥ తత్కృపాలబ్ధవిజ్ఞానధనుఁడనైన నేనె నుంత సమర్థుఁడఁ గాని యప్పు
డింక సామాన్యులగుజీవులేవిధమున నమ్మహాత్మునిమహిమంబు నరయఁగలరు. 3౬

ఉ॥ అనలినాయతాత్మునిమహాద్భుతరూపము నుండునట్లుగా
నేను నెఱుంగ, నీ రెఱుంగ ధీశుఁడెఱుంగ డెఱుంగ నేర్తురే
మానసమందు నన్యు లింక మహానివరేణ్య తదీయమాయచే
గానక బుద్ధి మోహమును గాంచి పదింబది సంభ్రమించుచున్. 3౭

గీ॥ శ్రీహరివినిర్మితంబు నచేతనంబు నై నదేహంబు యాత్మగా నరయుచుండు
మిట్లు దేహాత్మభావంబు యెఱుంగమింక నప్పరాత్పరుఁడెలిసికో నగు నెమనకు. 3౮

ఉ॥ ఆముగవైరితత్త్వవిధ మారయలేక తదీయద్వివ్యమా
యామహిమంబు దాటుటకు నై మముహూంట్లవతారచేష్టిత
గామము నద్భుతం బాదవ గానమొనర్చుచు వందనంబులన్
వేమరు సేయుచుండుదురు విశ్రుతభక్తిపరీతచిత్తులై. 3౯

ప॥ కర్మాయత్తం బైనప్రపంచంబున కాదికారణం బైనయప్పరమపురుషుండు తాన
కర్తయై కల్పకల్పంబునందును నాధారం బైనతనయం దుపకరణభూతుం డైన
తనచే నుపాదానం బైనతన్ను సృజించుచు హరించుచు రక్షించుచున్నవాఁ డీజ
గద్వ్యపారం బాభగవంతునకుం బుణ్యపాపరహితుం డగుటంజేసి కర్మార్థంబు
గా దనియు లీలార్థంబు యనియు నెఱుంగునది మఱియు నప్పరమాత్మస్వరూ
పంబు కర్మాసేవజీవస్వరూపంబునకన్న విలక్షణం బనియు, జీవవిలక్షణంబయ్యును
గేవలజ్ఞానస్వరూపం బగుటంజేసి యజడంబనియు, గేవలజ్ఞానస్వరూపంబయ్యును
ఘటపటాద్యాకారవృత్తిజ్ఞానంబువలెం గాక స్వయంప్రకాశం బనియు,
స్వయంప్రకాశంబయ్యు జీవునివలెంగాక యథాంతరానపేక్షంబనియు గ్రహిం
పు మింతియగాక స్వరూపంబునను ధర్మంబునను నిర్వికారం బగుటంజేసి స్వరూ
పపరిణామంబు గలయచేతనంబునకన్నను స్వభావపరిణామంబుగలచేతనంబున
కన్నను విలక్షణంబై యవాప్తసమస్తకామంబై సత్త్వాదిప్రాకృతగుణరహితంబై
యుత్పత్తివినాశశూన్యంబై యక్కారణంబునఁ గాలానవచ్ఛిన్నంబై నిస్సమాభ్య
ధికంబై యొప్పుచుండు నని చతుర్ముఖుండు మెడియు ని ట్లనియె. 3౮-3౯

చ॥ అనఘులు శాంతచిత్తులు మహాత్ములు ధీరులు నిర్జితేంద్రియుల్
మును లనయంబు నప్పరమపూరుషరూప మమోఘతర్కశ
క్తిని జిదచిద్విభిన్నముగఁ గేవలశుద్ధముగా గ్రహింతు దు
ర్జనులు కుతర్కకర్కశులు చాలరు గాంచి నొకించుకేనియు. ౪౦

గీ॥ పుండరీకాత్మునవతారములునుగృత్యములునుజక్కఁగనాలకింపుము ముసందర్శి
యందుమత్స్యకూర్మాదులకన్న నవ్విరాట్పురుషుఁడాదిమూఢతారంబునుమ్ము. ౪౧

వ॥ మఱియుఁ గాలంబును, బ్రకృతిగతపరిణామస్వభావంబును, జేతనాచేతనంబులును, జిత్రంబును, స్థూలసూక్ష్మరూపద్రవ్యంబులును, బృథివ్యాదివికారంబులగుమహదహంకారాదులును, సత్త్వాదిగుణంబులును, జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబులును, నాకాశస్వర్గంబులును, స్థావరజంగమంబులును, జతుర్ముఖుండనగునేనును, రుద్రుండును, పాలనానుగుణం బగువిష్ణుసామర్థ్యంబును, దక్షిణాదిపరిణామంబులును, భవాదృశసనకాదిముసీంద్రులును, స్వర్గలోకపాలకులును, బక్షిలోకపాలకులును, నరలోకపాలకులును, బాతాళలోకపాలకులును, గంధర్వవిద్యాధరచారణాధీశ్వరులును, యక్షరాక్షసోరగగజాధిపతులును, ఋషిశ్రేష్ఠులును, బితృవరిష్ఠులును, దైత్యదానవసిద్ధాధినాథులును, బ్రేతపిశాచభూతేశ్వరులును, జలచరమృగపశుపాలకు లాదిగాసమస్తంబును భగవద్విభూతి యని యెఱుంగునది మఱియు.

రచ-ర౨-ర౩

గీ॥ సీ॥ ఐశ్వర్యవంశ మై ♦ యలరారునదియును, నధిక తేజోన్విత ♦ మైనయదియు
నుత్సాహభరిత మై ♦ యొప్పారునదియును, నధిక వేగంబిత ♦ మైనయదియు
దైర్యభుక్తం బయి ♦ తనరారునదియును, మానితధారణం ♦ మైనయదియు
సమధికసహన మై ♦ జానొందునదియును, నత్యంత మూర్ఛితం ♦ మైనయదియు
గీ॥ నై నవస్తుజాత ♦ మనఘంబు నానావిధంబు నద్భుతాద్భుతంబుఁ బరమ
మంగళంబుఁగీ ర్తి ♦ మహితంబు సర్వంబు హరివిభూతి యనుచు ♦ నరయుమయ్య. రర
గీ॥ బుద్ధియు క్తవస్తువులును, లజ్జయు శోభా యును నియామ్యవర్గ ♦ మును విచిత్ర
తాయుతంబుననగఁ ♦ దగువస్తుసముదాయ । మెల్ల హరివిభూతి యెఱుంగుమయ్య
క॥ పరతత్త్వంబై స్వేచ్ఛా పరిధృతశుభవిగ్రహుండయి ♦ భాసిల్లువిరా
ట్పురుషునవతారములు మునివర! సంఖ్యాతీతములు ధృతివంబుగ వింశే. రర
క॥ తత్తదవతారములయం । దత్తామరసాక్షునద్భుతాద్భుతనిత్యా
త్యుత్తమసత్కృత్యంబు లియత్తారహితంబు లనుచు ♦ నరయుము వత్సా!
చ॥ మునులు మహానుభావులు ప్రభూతదయామయు లాటఁజేసి దు
ష్టనచరితావళిశ్రవణసంజనితంబు శ్రీవోమలంబు నే
ల్లను దొలఁగింపఁగా మదిఁ దలంచి వచించి రనంతభద్రసా
ధనములు వాసుదేవునవతారచరిత్రము లద్భుతంబుగన్. రగీ
క॥ నవిశేషంబుగ సర్వము । నవగతమొనరించువాడ ♦ నాలించి ముని
ప్రవర! సుఖంపుము శ్రీహరియవతారకథాసుధారసాస్వాదమునన్.

2 వ య ధ్యాయము.

—* శుకుండు పరిక్షిత్తునకు భగవదవతారములను వర్ణించి చెప్పుట *

గీ॥ వ. తొల్లి యపరిచ్ఛిన్న స్వరూపస్వభావం దైనభగవంతుండు మజ్జావయ
భరణై న వరాహరూపంబు ధరించి మహర్షివాంఠస్సమాగతుండును దైత్య

యాగ్రజండును నైన హిరాణ్యాక్షుం గవిసి సహస్రాక్షుండు వజ్రంబున కైల
భేదనంబు గావించునట్లు నిజదంష్ట్రముఖంబున విదారించి భూదేవి నుద్ధరించె
నియ్యది వరాహవతారంబు. మఱియు రుచిప్రజాపతివలన నాకూతిగర్భంబున
నవ్విశ్వగర్భుండు సుయజ్ఞనామంబున నావిర్భవించి నిజకళత్రంబైన దక్షిణా
దేవియందు యమాఖ్యగుణయుక్తులగుటంజేసి యాములనంబరంగు పేల్పులను
బన్నిద్రుతిం గని యుండున్గదై మహాత్తరంబైన త్రిభువనక్షోభంబును హరిం
చుటంజేసి మాతామహుం డైన మనువువలన హరి యనియుం జెప్పం
బుడియె నియ్యది సుయజ్ఞవతారంబు. మఱియు నా జనార్దనుండు గర్దమ
ప్రజాపతివలన దేవహూతియందు భగినీనవకంబుతోడఁ గపిలనామంబున
బిడ్డయి జన్మింపఁగా తత్కృష్ణాశం బుపదేశించె దానంజేసి యా దేవహూ
తియు నాత్మమాలిన్యరూపం బైన గుణత్రయసంగపంకంబును విదల్చి
ముక్తిం గాంచె నియ్యది కపిలావతారంబు. మఱియు నయ్యనంతుం డపత్య
కాంక్షియైన యత్రిమహర్షివలన సంతృప్తుండై నాచే నేన నీకు దత్తుండ నని
పలుకుటంజేసి దత్తనామంబునం దనరి నిజచరణకమలపరాగపవిత్ర
దేహులైన యదుహైహయాదుల కైహికం బగు నణిమాద్యష్టైశ్వర్యం
బును నాముష్మికం బైనమోక్షంబును గట్టాక్షించె నియ్యది దత్తాత్రేయావ
తారంబు. మఱియు నారాయణుండు నానావిధభువననిర్మాణకుతూహలుండ
నైన నామహాతపంబునకు సంతసించి కల్పాదియందు సనకసనందనసన
త్కుమారసనత్సుజాతనామంబులఁ గుమారచతుష్టయంబుగా నవతరించి
ప్రళయంబున విచ్చిన్నసంహారదాయం బైనయాత్మతత్త్వంబును వెండియుఁ
జక్కగా నుపదేశించె నవ్విజ్ఞానంబును మునీంద్రులు తమ మనంబులసాక్షా
త్కారంబుఁ గావించుకొని రియ్యది కుమారావతారంబు. మఱియు నాధర్మ
పరిపాలకుండు ధర్మమహర్షివలన దక్షపుత్రి యగుమూర్తియందు నరనారా
యణనామకం బగుమూర్తిద్వయంబుగ నవతరించి యసాధారణతపఃప్రభా
వుండై మన్మథసేన లగు నచ్చరలవిలాసంబులకుం జిక్కక సుస్థిమితనియ
మంబున స్వసామర్థ్యంబుం బ్రకటించె. ౧...౧

ఉ॥ కృష్ణునయల్కమైఁ గెలిచె ♦ గామము నైన నశక్తుండయ్యె ని
త్యమ్మును దన్ను గాల్చెడుకుఁధానల మార్పఁగ రుద్రుఁ డట్టికో
ధమ్ము మునీంద్రుఁడై తమునఁ ♦ దారి చొఱంబడ భీతిఁ జెందుచున్
బమ్మెరవోవుచుండు ననఁ ♦ బల్కఁగ నేమిటి కింకఁ గామమున్.

వ. ఇయ్యది నరనారాయణావతారంబు. మఱియు నుత్తానపాదుం డనుభూమం
డలేశ్వరుని కుమారుండు నిజజనకాంతికంబున సపత్నీమూలే వల్కినపరుష
వాక్యంబులు తీవ్రాశుగంబులై నొవ్వంజేసిన బాలుండయ్యుండపశ్చరణార్థం

బరణ్యభూములకుం జని వినుతించిన నప్పరమపురుషుండు బ్రహ్మనుండగు
 నతనికీఁ బ్రసన్నుండై ధ్రువస్థానంబు ననుగ్రహించె నాధ్రువపదంబునకూర్చా
 ధఃప్రదేశంబుల నివసించి సప్తర్షిప్రభృతులు దత్ప్రభావంబును బ్రశం
 సించుచుండు రియ్యది ధృవావతారంబు. మఱియు మహాద్విప్రార్థితుండై
 యమ్మధునూదనుండు పృథునామంబున సవతరించి వజ్రతుల్యం బగుబ్రా
 హ్మణశాపంబునఁ జారుమైశ్వర్యంబులు భ్రష్టంబులగుటయు నిరయంబునం
 బడి నవయుచున్నవేనుం బున్నామకం బగునరకంబువలనం గాపాడి
 యన్వర్థం బగుపుత్రత్వంబు వహించి గోరూపధారిణి యగుధారుణియం
 దన్నాదివివిధపదార్థంబులనెల్లం బితికె నియ్యది పృథ్వీవతారంబు. మఱియుఁ
 బరమహంస ప్రాప్యంబుగ వేదంబులం జెప్పంబడునప్పరాత్పరుండు గపిలా
 ద్వీవతారంబులయందుంబలె నిజాంశంబున నాగ్నీధ్రీపుత్రుం డగునాభి
 రాజేంద్రునివలన సుదేవియను మేరుదేవియందు ఋషభుం డన నుద్భవించి
 సర్వంబును స్వాత్మకం బగుటంజేసి సమదర్శనంబునం దనది ~~నామదర్శనంబునం~~
 ధారుణ్యంబుగాక స్వీయమహిమయంద నుప్రతిష్ఠితుండై జితేంద్రియత్వం
 బున శబ్దాదివిషయసంగంబుఁ బరిత్యజించి జడపదార్థంబు భంగి యోగ
 చర్యం బ్రవర్తించె నియ్యది ఋషభావతారంబు. మఱియు మత్సర్యంబున
 వర్ణనీయసువర్ణవర్ణుండును హయగ్రీవుండును వేదమయుండును యాగారా
 ధ్యుండును నిఖిలదేవతాత్ముండు నై యవతరించి నిట్కూర్చిన నప్పరుషోత్త
 ముని నాసికలవలనం బరిశుద్ధంబు లైననేదవాక్యంబు లావిర్భవించె నియ్యది
 హయగ్రీవావతారంబు. మఱియు సమ్మాధవుండు మత్స్యరూపంబున వైప
 స్వతమనువునకుం గానంబడి సృష్ట్యుపయుక్తంబు లగుపార్శ్వద్రవ్యంబుల
 కాశ్రయిండును నిఖిలజీవసమూహంబులకు నిలయుండును నై మన్ముఖ
 విసంసితము లైన వైదికప్రమాణంబులం గ్రమ్మఱ నా కొసంగి యతి
 భయంకరం బైన యయ్యుగాతసలిలంబున విహరించె నియ్యది మత్స్యవ
 తారంబు. మఱియు సమృతోత్పాదనార్థంబు సురాసురసమూహంబులు పాల
 కడలిం ద్రచ్చుచుండ నయ్యాదిదేవుండు కూర్మశరీరుండై పృష్ఠభాగంబున
 నిద్రాక్షుండును నదిగిపరిభ్రమణసంఘ్న తకండువునై గిరిగఢంబునె నియ్యది
 కూర్మావతారంబు. మఱియు నాభక్తవత్సలుం డఖిలబ్రహ్మర్షుభయాపహర
 కంబును భ్రమద్భుక్కుటిదంష్ట్రికంబును గరాళవక్త్రంబును నైన నృసింహ
 రూపంబును ధరించి మహాజవసంపన్నుండును గదాదండమండితుండును
 నగుచు నభిముఖింబుగఁ బైపయం బరతెంచు హిరణ్యకశిపు నంకతలంబునం
 జేర్చి ఖరనఖరంబులం జీల్చి చెండాడె నియ్యది నృసింహావతారంబు
 మ్మఱియుఁ

మ॥ కరినాధుండు సరోంతరంబున మహావిగ్రహంబునం జక్కియిం
బురుసోద్భాసితహస్త శుక్తి కనుదముఖ భాష్పపూరమృగం
బరిపూర్ణంబులుగా మహార్జునుడుచుకొనివ్రాణ్య! భక్తానితరం
హర! నర్వేశ్వర! సర్వకారణ! పరాత్మా! యథిమః గుహ్యవ్యుక్తా

వ॥ విని యపరిచ్ఛిన్నస్వరూపస్వభావుం డైనహరి పరమకారుణ్యంబు దీపింపఁ
జక్రాయుధంబు ధరింపఁ పగండ్రువాన్మంధంబులొ దధిర్హించి మహా
దేవగంబునంబునకొకమహాశక్తిని గొందుని శుండాదండంబునం బరిగ్ర
హించి పరమగదానిం జనసుదర్శనంబునఁ గూరగాహవదనంబుఁ జీల్చి
దండవీర్యవర్ణవత్సరంబు మఱియుద్వాదశాదీత్యులయందు యజ్ఞాధిపతి
నొనర్చుకొనుచు ప్రాయంబునంగ నిమండయుక్తఁ గళ్యాణగుణంబుల జ్యేష్ఠుండై
యనుకొనింబుఁ దాల్చి ధర్మమార్గంబునం బ్రవర్తించువాని నెట్టిసమర్థుండునుఁ
జలంపఁ జేయ నసమర్థుండ యగుంగావున వినయంబుమీఱ బలిసార్వభౌముం
డేరి యర్థించి పదత్రయవ్యాజంబుల భూమ్యాకాశంబుల నాక్రమించె నంత
నయ్యసురచక్రవర్తియు నురుక్రముం డైనపుండరీకాక్షుని శ్రీపాదతీర్థంబును
శీర్షంబునం దాల్చి విబుధాధిపత్యంబును ననర్హంబుగ భావించి ప్రతిజ్ఞార్థం
బును బరిత్యజింపక యన్యాచరణంబున కంగీకరింపక భగవచ్ఛేషభూతునిగఁ ద
న్నాహరికర్పించిశుక్రనివారితుండునుశుభ్రుండునునయ్యుండృతీయచరణపూరణంబు
నకాత్మశీరంబు నొసంగి ధన్యుం డయ్యె నియ్యది వామనావతారంబు. మఱియు
స్నేహాతిరేకంబునంజేసి ప్రశ్నించిననీకు భగవంతుండు హంసరూపంబున ననభి
సంహితఫలం బగుకర్మయోగంబును నితరవస్తుప్రకాశకం బగుదీపంబుచందం
బునఁ బ్రకృతివివిక్తాత్మప్రకాశం బగుజ్ఞానయోగంబును సాధనసప్తకానుగృ
హీతంబును భగవదుపాసనాత్మకంబు నైనభక్తియోగంబును నుపదేశించె. హం
సోక్తం బగునయ్యోగాదికంబు నుపాయోపేయంబులుగ వాసుదేవుని శరణుఁ
బొందిన మహాత్ము లెఱిగి యనుష్ఠించుచుండు రియ్యది హంసావతారంబు. మఱి
యు మన్వంతరంబులందు మనువంశ పరిపాలకుండై మధుసూదనుండు దశదిశావ
కాశంబులయం దప్రతిహతంబును స్వప్రతాపహరిబృంహితంబును నగునాజ్ఞా
యాపచక్రంబును ధరించిగర్వితు లగునుగ్రీవశ్వరుల దండించుచు నిజచరిత్రంబుల
చేసత్యలోకంబునం గమనీయయశోవిశేషంబును విస్తరింపం జేసె నియ్యది
మన్వంతరావతారంబు. మఱియు నాభగవంతుండు ధన్వంతరిరూపంబున నవత
రించి వ్యాధిగ్రస్తు లగుమానవులలోగంబులను నిజనామధేయస్మరణమాత్రం
బున హరించుచుఁ గీర్తిస్వరూపుండను సమృతాయుష్కుండును ప్రోద్బత్యప్రతి
షిద్ధం బైన యజ్ఞభాగంబును బరిగ్రహించి యాయుర్వేదంబును బ్రవర్తించు
జేసె నియ్యది ధన్వంతర్యవతారంబు మఱియు నట్టిరూపంబుండు భార్గవ

రాముండై యవతరించి దైవంబుననమృత్యువునకర్పింపఁబడి బ్రాహ్మణద్రోహులై వైదికమర్యాదాతిక్రమణం బొనర్చి నరకార్తికిం దలంకక భువనకంటకం బైనక్షత్రియకులంబును దీర్ఘతీక్షణధారం బగుపరశ్వధంబున ముయ్యెడుఁ మాంబులప్రతిహతప్రతాపసంపన్నుండై నవ్వుంబుఁ గావించె. నియ్యది పరశురామావతారంబు. మఱియుఁ బ్రకృతిపురుషాధినాథుం డగునారమానాథుం డస్మద్వత్తవరావిరోధంబుగనిత్యైకువంశంబున దశరథమహీధవునకు రామరూపంబున భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నాగ్రజుండై యవతరించి పితౄజ్ఞాపరిపాలనార్థంబు సీతాలక్ష్మణసహితుండై మహాగహనప్రవేశంబుఁ గావించు. నయ్యవసరంబున నఖిలలోకవిద్రావణుండైనరావణుండు గండుమీటి జానకి నపహరించినం దదన్వేషణంబుఁ గావించి వానరసైన్యంబులు గొలువం బయలువెడలి పారావారంబు దరియం జను. నందుం దిపురదిధత్తు వైనఫాలాత్తునిచందంబున నసురాధ్యక్షుని లంకానగరంబును నిజబాణాగ్నిం గాల్పఁజను. నారఘూత్తమునిప్రతాపంబునకుం దలంకి యంగకంబులు గంపించుచుండ, సుదూరస్థిత యైతనవ్రాతంబునకుం ట్టుబ్ధహృదయుం డైనవానిరోషారుణితదృష్టింజేసి సకలమకరోరగనక్రచక్రంబు దపించుచుండ సాగరుండు సాక్షాత్కరించి వినయంబునఁ బ్రార్థించి మార్గంబొసంగునంత.

౧౬...౨౪

శా॥ వత్సోభగ్నమహేంద్రవారణదఃప్రస్థితదిజ్ఞుండలున్

రత్నోనాథుఁ బ్రియాహరున్ విజయగర్వకూరహాసాననున్

దత్తుండై నిశితాశుగంబుల రఘూత్తంసుండు హింసించి జ

న్యత్సోణిక్ విగతాసువుం బొనరుచున్ శౌర్యం బవార్యంబుగన్. ౨౫

౫౬ వ॥ ఇయ్యది శ్రీరామావతారంబు. మఱియు నాసురులైనమహీశ్వరుల మహాసైన్యంబులచే విమర్శిత యగుభూదేవిభారంబు నపనయింపం దలంచి సితకృష్ణకేశుండైనహృషీకేశుండు నిజాంశం బగుబలభద్రుతోడ నవతరించి యనుపలక్ష్మ్యమార్గంబుండై యాత్మమహిమప్రకాశకంబులైనదివ్యచేష్టితంబులం గావించు. నం దతిబాల్యంబునం బూతనాజీవంబు లపహరించుటయు, ద్రిమాసవయస్కుండై పాదంబున శకటాసురుని సంహరించుటయు, నులూఖుల బద్ధుండై చని యత్యున్నతార్జునవృక్షంబుల నున్మూలించుటయు, ప్రజంబున నివసించి కరుణామృతధారలం బీతవిషాంభస్కు లగుగోగోపాలకుల నుజ్జీవింపంజేయుటయు, యమునాతీరంబున విహరించుచుఁ డదంతర్గతహృదంబును బరిశుద్ధంబుఁ గావింపం గోరి హలాహలవీర్యవిలోలజిహ్వం డైనకాళియుని బలాయితం గావింపుటయు, శృంగారణ్యంబు దావాగ్నిదగ్ధం బగుచుండ నిశ్చితప్రళయకాలం బైనయర్ధరాత్రంబున నిద్రాముద్రితులైయున్నగోపాలకులు మేల్కనివిలపించుచుండ వారిం గన్నులు మూయు నాజ్ఞాపించి బల

భద్రసహితంబుగ ననధిగమ్యప్రభావుండై యగ్నిం దావి యుద్ధరించుటయు
స్వాపరాధంబున కలిగి ముంజాదినిర్మితంబును మాతృగృహీతంబును నగు
రజ్జుబంధంబున కపర్యాప్తంబుగ నిజోదరంబును బ్రవృద్ధంబుఁ గావించు
టయు వదనాంతరంబునఁ జతుర్దశభువనంబులం గాన్పించి శంకిత యైన
జనయిత్రీం బదంపడి జ్ఞాపితైశ్వర్యం బొనరించుటయు వరుణపాశబద్ధం
డైన నందునకును వ్యోమాసురతిరోధాపితులై బిలంబులం బడియున్న గోపాల
కులకును విమోచనంబుఁ గల్పించుటయు దినమంతయు వ్యాపారంబుల నలసి
రాత్రికాలంబున సుఖనిద్రించెందుగోకులజనంబును దిలకించి స్వానువర్తన
జనితం బైనకారుణ్యంబునంజేసి నిరతిశయానందం బగుపరమపదంబునకుం
గొంపోవుటయు, నాత్మయాగపరిత్యాగంబునకుం గినిసి వారిధారల నతిఘో
రంబుగఁ గురియునిందునకుం గర్వభంగంబుగా గోగోపాలకుల నెల్లరం బరి
రక్షింప సంకల్పించి సప్తసంవత్సరవయస్కుండై సప్తాహారాత్రీంబు లశ్రీ
మంబున నాతపత్రీంబునుంబోలె లీలామాత్రంబుగ గోవర్ధనాచలంబును గేలం
ధరించుటయు, శరచ్చంద్రచంద్రికాధవళం బైనయొకనిశాసమయంబున వనం
బునం గ్రీడించుచు నవ్యక్తమధురపదమనోహరంబును నాలాపవిశేషలాలి
తంబును నైనగీతంబున ననంగతాపంబునం గలంగెడుగోపాంగనలం గుబేర
భృత్యుం డగుశంఖచూడుం డపహరించినం గని వానిశిరంబును ద్రేంచు
టయుఁ బ్రలంబధేనుకబకకువలయాపీడనరకద్వివిదులును, సప్తబలీవర్దంబులును
గేశికంసారిష్టమల్లకాలయవనులును, జౌండ్రకసాల్యపల్వలదంతవక్త్రులును,
విదూరధరుక్మీశంబరులును, గాంభోజమత్స్యకురుకేకయసంజయాదిదేశాధీశ్వ
రులును మహాధనుర్ధరులై సంగ్రామరంగంబునం దలఁపడినం గవిసి బలభద్ర
భీమాగ్జునప్రద్యుమ్నాదివ్యాజంబులం దాన సంహరించుటయు మున్నుగాఁ
బరమేశ్వరత్వప్రకాశకంబు లగు కర్మంబులు బెక్కాచరించె. ౨౬... ౩౪.

గీ॥ ఈసకలచేష్టితంబులు ♦ నీశ్వరత్వమహిమఁ బ్రకటించు గృహ్మండు ♦ మాధవుండు
గానిచో నెట్లు లాశ్చర్యకరము లైనాయీవిశేషంబులెల్ల ఘటించఁగలవు.

ప॥ మఱియుఁ గాలక్రమంబున సంకుచితబుద్ధులును నల్పాయుష్కులును నగు
మానవులకు వేదంబు దుర్గాహ్యం బగుట విచారించి పరాశరమహర్షి వలన
సత్యవతియం దవతరించి యయ్యచ్యుతుండు యుగానురూపంబుగ నన్నిగమ
మహావృక్షంబును భహువిధశాఖాభేదంబుల విభజింపం గలం దివ్యుని
వ్యాసావతారంబు. మఱియు వైదికమార్గంబునం బ్రవర్తించుచు నుండుకల్ప
తంబులును నలక్ష్యవేగంబులును నగు పురంబులం గొని భుజింపగోశనంబు
గావించుదైత్య మనంబులు విముగ్ధంబులును బ్రహ్మవిదులునుగాఁ గా

మండవేపంబును ధరించి ధర్మాభాసం బైన తద్ధర్మంబు నుపదేశింపఁ గలఁ
డియ్యది బుద్ధావతారంబు. మఱియు. 3౬-3౭

సీ॥ ఎన్నఁడు సజ్జనఁగృహసీమలందును, హరికథాప్రస్తావ • మంతరించు
నెన్నఁడు వర్ణత్రయిం బొల్పుజనములు, పాపండధర్మసంఘన్నులగుదు
రెన్నఁడు దోషంబు • లెఱిగి శిక్షింపనేరని శూద్రులుర్వికి • రాజులగుదు
రెన్నఁడు ద్విజజాతి • యిండ్లను స్వాహాస్వ, ధావషట్కారముల్ • దప్పిపోవు

గీ॥ నక్కలియుగావసానమునందు ధర్మమును బ్రతిష్ఠింప నప్పురాపురుషుండంబు
జాతుఁడెలఁగల్గిరూపుడైయవతరించికలినిశిక్షింమవిక్రమక్రమము మెఱయ. 3౮

వ॥ మఱియు సృష్టికార్యమందుఁ బూర్వజగత్పర్యాయోచనంబును నేనును నవ
ప్రజాపతులును మరీచ్యాది సంయమిండులును బాలనకార్యమందు ధర్మం
బును యజ్ఞస్వరూపుం డైనహరియందలి పాలనానుగుణసామర్థ్యంబును
మనువులును నింద్రాదిదేవతలును భూపాలులును సంహారకార్యమందు ధర్మం
బును ఈశ్వరులును మన్మథులగుదురు. అనుసర్థంబులును ఏమరాదులును నెన్ని
కును భుంజును నపరిమితాశ్చర్యశక్తిధారియగు నాశ్రీహరికి నియామ్యవర్గంబై
యొప్పు పనియు నమ్మహాత్ముని లీలావతారచేష్టితంబు లనంతంబు లనియు
నెఱుంగునది. 3౯

వ॥ అణువులనేని లెక్కిడఁగ • నయ్యెడుఁగాక సమస్తలోకకా
రణ మగునిందిరేనుని విరాజదఁమేయమహాద్భుతోరుస
ద్గుణనివహంబు నెంతటియఁకుంతితధీనిధికే నొకింతయుం
గణనమునేయఁగాఁ దరము • గా దిఁక వేయి వచింప నేటికి. ౪౦

చ॥ ప్రతిహతిశూన్య మైననిజపాదపయోరుహవిక్రమంబున
వితథముగాఁ బ్రకంపమున • వేఁగుచు నొక్కెడ నిల్వలేక భగి
భిత మగుప్రాణిసంఘమును • జెచ్చెరఁ గన్గొని యచ్యుతుండు స్తం
భిత మొనరించెఁ జేతముల్ • భీతి దొలంగఁగ సత్యలోకము.

వ॥ నీవంధిధనర్వశక్తియు నపరిచ్ఛిన్నస్వరూపస్వభావుండును నైనయవ్యాసుదేవుని
ప్రభావంబు “నిద మిత్థం” బని సాకల్యంబుగ వర్ణింప నెవండు సమర్థుం డగు
నట్లగుటంజేసి చతుర్ముఖుండ నగునేనును నీవును నీయగ్రజు లగుసనకాద్మ
లును నెఱుంగం జాల రింక నన్యుం డెవ్వం డపురమపురుషునిస్వరూపస్వభా
వంబుల పరమావధిం దెలియంజాలు నిదియునుంగాక. ౪౦-౪౧

గీ॥ వేయిశీర్షంబులునురెండు • వేలజిహ్వా లునుగలుగు శేషుండునుముకుండునిగుణంబు
లనిశమునుగాన మొనరించు • చంతమునుగ్రహింపఁజాలక యున్నవాఁడెప్పటికిని.

వ॥ కావున నిర్వ్యాజం బగుభక్తియోగంబున నిజపాదంబుల నుపాయోపేయంబు
లుగ నాశ్రయించినవారి నవ్వారిజాతుండు గరుణించుఁ దత్కరుణ్యంబునంజేసి

యమ్మహాత్ములు దుస్తరం బైనతదీయమాయం దరించి తత్స్వరూపస్వభా
వాదులనెల్లం గలరూపున నెఱింగి శునకస్పృగాలభక్షణార్హం బైవకశేబరంబునం
ధహంకారమమకారాత్మకం బగు బుద్ధిం జేయకుండుదు రట్లగుటంజేసి యెట్టి
వారికేనియు నజ్ఞాతం బగుస్వరూపస్వభావపరమావధి గలవాడయ్యి శఘ్పర
మాత్ముని స్వరూపాదికంబును బరిచ్ఛిన్నంబుగా నెఱుంగక యపరిచ్ఛిన్నం బని
యెఱింగి భజించుమహానీయులు ముక్తు లగుదు రివిధంబున నేనును నీవును
సనకాదులును ఈద్రుండును నెఱింగి తస్మాయం దరించితిమి మఱియుఁ బ్రహ్లా
దుండును స్వామింభవమనువును షట్పత్నియగు శతభూపయుఁ దత్కుమారు
లగు నుత్తానపాడపియవ్రతులును గుమారిక లగుదేవహూత్యాదులును బ్రాచీన
జర్హియు బుభుధుడును పేనజపతుం డగునంగుండును ధృన్మండును విశ్వాకు
మనుకుండువిదేహాగధిరభ్యుంజయగవగమనమాయులును, మాంధాత్రీలక్ష్మ
శతధన్వరంతిదేవదేవవ్రతులును, బలిదిలీపసౌభర్యుడంక శిబిదేవలపిప్పలాదులును
సారస్వతోద్భవపరాశరభూరిపేణులును విభీషణహనుమదుపేంద్రదత్తపార్థాన్తి
పేణవిదురశ్రుతదేవులును మున్నగుభాగవతులు పూర్వోక్తక్రమంబునం
బరమపురుషు నెఱింగి తన్నియామ్య యగుమాయం దరింతు రని పలికి చతుర్ము
ఖుండు నారదునకు వెండియు నిట్లనియె. ౪౨... ౪౬

౪౨|| పరమప్రాప్యముఁ బ్రాకకంబుగ హరిఁ ♦ భావించి సేవించున
త్పరుషశ్రేష్ఠుల నాశ్రయించిన పడంతుల్ శూదుర్లు హూణాశా
బరులున్ము న్నగుపాపజీవులును దుర్వారోరుసంసారసా
గరముం దాటంగ, ధారణప్రతిభు నింకం జెప్పగా నేటికి. ౪౬

౪౩|| మఱియు భవదాదు తెఱింగినయాభగవత్స్వరూపం బెట్టిదనిన నాకర్ణింపుము. ౪౭
౪౪|| శోకంబునకుఁ బ్రత్యసీకంబుగా నొప్పి, శాశ్వతానంద మొ ♦ సంగుచుండు
“పరమాత్మతత్త్వంబు” ♦ “బ్రహ్మంబు” నాఁజెప్ప, నైప్రాకృతంబులనంటకుండు
కర్మంబునకు లోను ♦ గాక యశాంతంబుఁ, జిదచిద్విభిన్నమై ♦ చెలఁగుచుండు
నఖిలంబునకు నంతరాత్మయై తగియుఁ దద్గతదోషదూరమై ♦ తనరుచుండు

గీ|| జ్ఞానమయుమజడంబూర్తిఁపట్టరహితఁ మేకరూపంబు ధూతసంస్పృతకేముపన ౪౭
షడ్వచోగోచరముభక్తశాంతిదంబునగుచుభగవత్స్వరూపమొప్పారుచుండు. ౪౮

చ|| ప్రణతశుభప్రదంబగుచు ♦ భాసెలు నావారిదూపమందు న
ర్పణముగ నాత్మకుఁ సహచరం బగుచి త్తము నిల్పి కర్మసా
ధనముఁ ద్యజించుచుండుదురు ♦ తాపసులెల్లకు నూర్ముద్రాప్రసా
ధనమును వత్తుదుండు సురతల్లజాఁ డిందుగ్గఁడు విడునట్లుగ.

గీ|| అంతరాత్మయైయఖిలవర్ణాశ్రమాదీ విహితఫలమిచ్చువాఁడు ప్రాణిభేదాకండా
యట్లుగావున స్వర్గలోకాదులకును | నమ్మహాత్ముడయ్యాశ్వమందగోమదామృతా

ప. దేహారంభకంబు లగు భూతసూక్ష్మంబుల వినాశనంబున దేహంబు నష్టంజైననుం
దదంతరాత్మ యగు నప్పరమపురుషుండు కర్మాసేనజననమరణాదిశూన్యుడు గా
వున నభంబువిధంబున నిత్యుండ యగుం గాని వినష్టండు గాఁ డట్లగుటంజేసి
చేతనాచేతనగతదోషదూరుండై ప్రకాశించుచుండు. ౪౯

గీ॥ విష్ణు నిటు సంగ్రహముగఁ దెల్పితిని గానఁజిదచిదాత్మక మగువస్తువెది స్వనిష్ఠ
మట్లు భాసించు నదియెల్లహరిశరీరమనియునన్యంబు గా దనియునుదలఁపుముఁగిం
క॥ భగవద్విభూతिसంగ్రహం । మగుభాగవతంబు భగవదనుశాసితరీ

తిగఁ దెల్పినాడ నీ కిమ్ముగ నీవును దీని విపులముగఁ జేయు మిఁక. ౫౦

గీ. అఖలమునకు సంతరాత్మయు నాధారుండై న యిందిరేశు ♦ నందు నరుల
కచలభక్తి గలుగు ♦ నట్లుసంకల్పించి । వర్ణనం బొనర్ప ♦ వలయు జమ్ము. ౫౧

మ॥ నరజన్మంబునఁ జేయుసాధనములక ♦ నారాయణుం డింతయుం

బరితోషంబునఁ బొందకున్నయెడలక ♦ భావింప నల్పంబు న

శ్వరమై యొప్పు తివర్గకార్యమున లా ♦ భం బేమి? యట్లాట నా

హరిపాదంబులయ్యందు భక్తియుదయం ♦ జొనట్లు వర్ణింపుమా.

ప॥ భగవద్భక్తియేం దుపయుక్తంబులైన సఫలంబులును గానియెడ విఫలంబులును
నగుం గావునఁ గేవలధర్మార్థకామంబులను వర్ణింపం దగ దని యెఱుంగునది
యిదినుంగాక. ౫౪

మ॥ అనఘాత్తుండును దివ్యకీర్తియును మో ♦ తౌధీశ్వరుం డైనయ

వ్వనజాతాయతపత్రినేతువిలసత్పాదారవిందంబులం

దనపాయంబగుభక్తియోగ ముదితం ♦ బైయున్నఁ గాకున్న నో

పనితప్రాభవ! నిష్ఫలంబులె యగు ♦ వర్ణాశ్రమాచారముల్. ౫౪

గీ॥ హరికృతం బైనప్రకృతిస్పృష్టాదికంబుఁదెలిసి వర్ణించువారు మోఁదించువారు
నాలకించువారునునిర్మలాత్మలగుచుఁద్రిగుణమోహంబుఁగొనరుధాత్రీతలేంద్రగిగి

౮ వ య థ్యా య ము .

—* పరీక్షితుశుకుని గాంచి నానావిధప్రశ్నము లడుగుట *

మ॥ అనిన విని ముసీందునకు నరేంద్రుం డి ట్లనియె నట్లు పరమాత్మదర్శి యగు
నారదుండు సత్త్వాదిప్రాకృతగుణరహితం డగుభగవంతునికల్యాణగుణంబులను
బెలువరింప విరించిప్రేరితుండై యెవ్వ రెవ్వరి కెట్లెట్లెఱింగించె దానినంతయుం
దెలియఁ జిత్తంబు గుతూహలాయత్తంబై యున్నయది. య ట్లగుటంజేసి. ౧-౨

క॥ పరమాత్మర్థమయుం డగు! పురుషోత్తముదివ్యచరితః ములు సర్వశుభం
కరములు సంతృప్తిపాతకహరములు. దాసునకుఁ దెలుపుమయ్య మహాత్మా. ౨-౩

క॥ హరికథలు వినుచు సర్వంతరాత్మ యగువానిపై మనం బిఁక నెందుం

బరువెత్తుకుండ నొనరించి । స్మరించుచుఁ గళేబరంబుఁ జాలింతుఁ దుదిక. ౩

చ॥ అనఘ! సమస్తమంగళవః॥ యంబులుఁ గిల్చివభంజకంబు లౌ
తనచరితంబు లెప్పడును ♦ దత్తరతన్ వినినన్ బరించినన్
గనుఁగొని యచ్యుతుం డచిరః॥ కాలములోనన వానిమానసం
బున నివసించుచుండుఁ బరిపూర్ణకృపాభరితాంతరంగుడై.

౪

మ॥ అలఘుం డీశ్వరుఁ డిట్లు కర్ణవివరః॥ ద్వారంబునం జొచ్చి ని
చ్చలు నాత్మీయకథాసుధారసము నా॥ స్వాదించుసద్భక్తు హృ
న్మలినంబున్ హరియించుచుండు నతిసా॥ మర్థ్యంబునన్ వాహిసీ
కరితాంభఃకలుషంబుఁ బాపెడుశరః॥ త్కాలంబుచందంబునన్.

౫

మ॥ పరదేశంబునఁ బెక్కుకష్టములకుం ♦ బా లై నపాంథుండు స
త్వరుడై వచ్చి గృహంబుఁ బాయనిగతిన్ ♦ ధౌతాత్ముడై యొప్పున
త్వరుషుం డెప్పుడు వీడకుండు భవసంభూతాఖిలకేశముల్
పారిమార్గన్ హరిపాదపద్మయుగళంబున్ బ్రహ్మవిద్రామణి!

౬

వ॥ అని పలికి ముసీందుగ్గిన కన్న రేందుగ్గిండు వెండియు ని ట్లనియె.

౭

గీ॥ ఋషివరేణ్య! భౌతికదోషః॥ హీనుఁ డైనయాత్మ కాభూతములతోన ♦ యగుశరీర
మందు రది స్వేచ్ఛచేతనో? ♦ యట్లుగాక! కారణం జేది యేనియుఁగలదో? చెపుమ.

వ॥ మఱియు నియతౌపూర్వంబుగఁ బృథక్నిర్దేశంబున కర్మంబు లగునవయవం
బులం గలిగియున్నతాకికపురుషుం డగుచతుర్ముఖున కెంతప్రమాణంబు జెప్పం
బడు నంతియప్రమాణంబు త్రైలోక్యాత్మకం బగుపద్మంబును నిజగర్భంబు
న నావిర్భవింపఁజేసినయయ్యాశ్వరునకును జెప్పంబడు నిట్లు పరిచ్చిన్నాకారు
లగు జీవేశ్వరులలో నీశ్వరునకుం గలవిశేషం బెయ్యది? నాభీసరోరుహసము
ద్భూతుండును స్వయంభూతారబ్ధదేహుండు నైనచతురాననం డెవ్వనియనుగ్ర
హంబున వ్యష్టిభూతంబులను సృజించుచుండు? మఱియు ననుగ్రహకారకుం
డగువానిరూపంబు నెట్లు గాంచె? విశ్వంబునకు సృష్టిస్థితిలయంబుల నాపాదిం
చుచు మాయానియామకుం డైన యమ్మాధవుండు ప్రకృతి నతిక్రమించి జగ
ద్వ్యాపారంబునుండి యుపరమించి సంపూర్ణషాద్గుణ్యుడై యేప్రదేశంబున
నివసించుచుండు? బూర్వకల్పమం దనిరుద్ధజనితుం డగుచతుర్ముఖునియవయవం
బులచేతను, నీకల్పమందు విరాట్పురుషునియవయవంబులచేతను, లోకపా
లురతో లోకంబులు గల్పితంబు లైనట్లు వినంబడియె. నట్లగునేని “ధౌతా
యథా పూర్వ మకల్పయ” త్తనుశ్రుతి కెట్లు సమన్వయంబు సిద్ధించు? మహా
కల్పంబును నవాంతరకల్పంబును గియత్ప్రమాణంబులై యుండు? భూతభవిష్య
ద్వర్తమానాదిశబ్దంబులచే జెప్పంబడుకాలంబు గ్రహసంపూర్ణాద్గులచే నెట్లు
పరిగణింపంబడుచుండు? వివరింపుము.

౮-౧౨

గీ॥ దేవతలకునుమటిపితృదేవతలకు । మనుజులకుఁగల్గునాయుఃప్రమాణములును
క్షణముగావత్సరంబుగాఁజరుగుచుండు । కాలగతిలక్షణంబునుఁగరుణఁదెలుపు ౧౨-౧౩

సీ॥ ఏకర్మములచేత ఁ నేలోకములు గల్గు, నెన్ని తెఱంగులై ఁ యెసగుఁ గర్మ
లేదేశమందు లభించుఁ గర్మఫలంబు, మఱి యెవ్విధంబున ఁ వఱలునుండు
జీవు లేకర్మములగావించి దేవన, రాదిదేహంబుల ఁ నందుచుండు
గుణులైనజీవులకును గుణంబులకును, బరిణామహేతు వేదభంగి నొప్పు

గీ॥ గగనపాతాళపర్వతగ్రహసముద్రభూనదీద్వీపనక్షత్రములును దెసలుఁ
దత్పదస్థితప్రాణిసంతానములును । గలిగినవిధంబుసర్వంబుఁదెలుపుమనఘ! ౧౪

ప॥ మఱియు బ్రహ్మాండతద్బాహ్యభ్యంతరవస్తువులప్రమాణంబులును, భాగవతోత్త
ములచరిత్రంబులును, వర్ణాశ్రమంబుల స్వభావనిర్ణయంబులును, బరమాశ్చర్య
కరం బైనశ్రీహరియవతారచరిత్రంబును, యుగంబులస్వరూపపరిణామధర్మంబు
లును, మానవులకు సాధారణంబు లగుధర్మంబులును, వర్ణాశ్రమవిశేషనిబంధన
రూపంబు లగువిశేషధర్మంబులును, వ్యవహారధర్మంబులును, రాజధర్మంబు
లును, నాపధర్మంబులును, మహావాదితత్త్వంబులసంఖ్యాస్వరూపంబులును,
దత్త్వకారణంబులలక్షణంబులును, బరమపురుషారాధనవిధానంబును, బృకృతివి
విక్రాత్మస్వరూపవిషయకం బైనజ్ఞానయోగప్రకారంబును, నష్టాంగయోగసిద్ధుల
యణిమాద్యైశ్వర్యస్వరూపశరీరపాతంబులును, ఋగాదివేదంబులును, ధనురా
ద్యుపవేదంబులును, దదుక్తధర్మంబులును, నితిహాసపురాణంబులవిధంబులు
నుం దెలియంబలుకుము.

౧౬...౨౦

౨౦ సీ॥ వివిధరూపములతోఁజెలయుభూతములకుఁ, బరగుజన్మస్థితిప్రళయములును
వైదికం బైనయాఁగాదికర్మంబును, స్మార్తంబులై యొప్పుపూర్తములును
గర్మశేషంబు భుక్తంబైన స్వర్గాదిభువనవిభ్రమల ఁ పుట్టువులును
ధర్మార్థకామసందర్భంబును సమస్తపాపండజనధర్మపద్ధతులును

గీ॥ ప్రత్యగాత్మలకేర్పడుఁబంధమోక్షములునుమఱియు క్షిదశయందుఁజెలయురూప
ములునుసర్వంబునుసమగ్రముగవచించి । సంశయంబుహరింపుమీసంయమింద్ర!

౨౧-౨౨

ప॥ మఱియు నిరకుంశస్వతంత్రుండును సర్వాంతరుండును నగు భగవంతుండు నిజ
నియామ్య యగుమాయం గొని కీడించువిధంబును; నమ్మాయం ద్యజించి
కేవల సాక్షివిధంబునఁ బ్రళయకాలంబున నుదాసీనుండై యుండుతెఱంగును
దెలియం గోరద మునీంద్ర! త్రైకాలికవస్తువిషయభార్యజ్ఞానవంతుండ
వును భగవంతుండవును నగు నీవు ప్రసన్నుండవై ప్రసన్నుండ నైన నన్నను
గ్రహించి యడిగినవియు నజ్ఞానవశంబున నడుగనివియు నగు సర్వరహస్యార్థంబు
లను యథార్థస్వరూపంబున నుపన్యసింప సమర్థుండవు పరమాత్మసంభూతుం

దైన పరమేశ్వరీయై మత్ప్రార్థంబులకు నీవ ప్రమాణంబవు. ఇందులకు
బ్రహ్మనారదవ్యాసానుక్రమంబుగ సంప్రదాయంబునుం గల దని పలికి
వెండియు ని ట్లనియె. ౨౧ ... ౨౧

ము॥ భక్తియననపద్మనిర్గళితమై భాసిల్లు శ్రీవాసుదే
వబ్రహ్మసారకథాసుధారసము నాస్వాదించుటంజేసి య
య్యవనీదేవుని తీర్థశాపము నిరాహారతప్తముం బ్రాణవి
ప్లవసంతాపముఁ గూర్చజాలవునుటా భావంబుగామణీ! ౨౨

వ॥ అని యివ్వధంబున నప్పరమసాత్త్వికజనసభామధ్యంబున మాధవకథావర్ణనంబు
నకుఁ బ్రేరితుండై బ్రహ్మజ్ఞానప్రదాతయగు శుకయోగీంద్రుం డానందకందళిత
హృదయారవిందుండై బ్రహ్మకల్పంబునఁ బరబ్రహ్మం బగు నారాయణునిచే
జతుర్ముఖబ్రహ్మ కుపదేశింపఁబడి బ్రహ్మసదృశం బైనభాగవతమహాపురాణం
బును భరతవంశధురంధరుం డగు పరీక్షిన్న రేంద్రునిసర్వప్రశ్నంబులకు సదుత్త
రంబుగాఁ బ్రస్తావక్రమంబున ని ట్లని చెప్పం దొడంగె. ౨౩-౨౪

౨ వ యధ్యాయము.

క॥ జగతీశ్వర! స్వాభావికముగ జీవుఁడు భూతదోషములఁ గనకున్న
మొగి వానితోన దేహం । జగుచుండును గలడు హేతు భావంబు తగ్గ. ౧
వ॥ స్వప్నద్రష్ట యగు పురుషునకు రథాదిపదార్థసంబంధంబు తదర్థం బైన భగవ
న్మాయావిశేషంబునం గలుగుచుండునట్లు జ్ఞానస్వరూపుండును దేహాదివిలక్ష
ణుండు నైన జీవునకు భోగ్యంబు లగు శబ్దాదివిషయంబులందుఁ గలుగు భోక్తృ
తాసంబంధం బా భగవన్మాయావిశేషంబునంగాని ఘటంబు. కావున నిజ
స్వరూపంబు ప్రకృతితిరోహితంబగుటయే దేహారంభంబునకుఁ గారణంబుగా
నెఱుంగుము. మఱియు. ౧

చ॥ బహుపరిణామము ల్లనెడుపద్మదళాక్షునిమామృచేత న
న్వహము నిజస్వరూప మదియంతయుఁ గప్పఁబడ నరాదులక
బహువిధరూపుఁ డట్లు గనుపట్టుచు దుర్విషయోపభోగియై
తహతహఁజెందుచుండు సతతంబు “మ మాహ”మటంచు బద్ధుడై. ౨

వ॥ ఇట్లు జ్ఞానానందస్వరూపుండయ్య భగవత్మాయాతిరోహితాకారుం డైనజీవుం
డెప్పుడు కాలమాయాకార్యాస్పృష్టం బైనభగవత్సహాయం దహంకారమగు
కారంబులం ద్యమించి రమించునప్పు డాప్రకృతికాలంబులకు వశ్యుండగాక
శబ్దాదివిషయనివృత్తిం బొంది స్వస్వరూపంబునం బ్రకాశించుచుండుఁగావున
నావిర్భూతంబు లైనయపహతపాప్మత్వద్వ్యవగుణంబులతో బ్రకాశించు
టయే జీవునిస్వాభావికస్వరూపం బనియు నిరతిశయానందపరబ్రహ్మనుభ
వంబును, పరబ్రహ్మంబునకు శరీరభూతుం డగుటచేతనించుస్వాత్మను

భవంబును జీవుని శబ్దాద్విపావణ్యంబునుండి నివర్తింపజేయు ననియు నెఱుంగ
వలయు.

3

గీ॥ అధిప! జీవునకుంబలె ♦ హరికిగర్భచేతఁగాక సంకల్పముచేత నెపుడు
దేహసంబంధమగుఁగానఁజెలిసివాని! పాదయుగ్మంబుభజియింపఁబరగుముక్తి. ౪
ప॥ మఱియుఁ గాలమాయావశ్యుండై కర్మాధీనప్రాకృతదేహుం డైనజీవాత్మ
లక్షణంబును, గాలమాయానియామకుండై స్వేచ్ఛాపరిగృహీతంబు నప్రాకృ
తంబు నైనదివ్యమంగళవిగ్రహంబునం బ్రకాశించుపరమాత్మలక్షణంబును
నెఱ్ఱెఱుంగవచ్చు ననినం దొల్లి నిర్గుప్తం బైనయపాసనావిశేషంబున నారాధి
తుండై భగవంతుండు పరమేష్ఠికిం దసరూపంబును బ్రదర్శించుచు జీవవిల
క్షణం డైనతనయాధాత్మ్యంబు నెఱుంగుటకునై సత్యంబు లగువాక్యంబు
లానతిచ్చె నయ్యితిహాసంబు వక్కాణించెద సావధానచిత్తంబున నాకర్ణిపుము.

౬౦ చ॥ జగములకుం బ్రభూత్వముఁడు ♦ సంతతధర్మమహాపదేశికుం
డగుచతురాననుండు తనకాశ్రయ మైనసరోజవహుఁడగు
దగఁ గనుఁగోఁ దలంచి యమృతంబున మున్గి యలబ్ధకామనుం
డగుచు వగర్చుచు విసివి ♦ యంతట వెల్వడి వచ్చి వెండియున్.

గి

శా॥ సంకల్పం బొనరించి లోకములకు ♦ సర్గంబుఁ గావింపఁగాఁ
బంకేజాసనుఁ డంతఁ దత్కలనసామర్థ్యంబు జేకూర్చు ని
శ్చంకప్రజ్ఞ లభింపజాలక పరిశ్రాంతిన్ స్వయత్నంబునం
బంకించు, బయలాలకి చు, విధులం ♦ బల్మారుఁ జింతించుచున్

ఉ॥ అంబుజగర్భుఁ డిట్లు మనమందు విచారముఁ బొందుచుండఁగా,
నంబుల నొక్కనాఁడు గిననయ్యె ద్వివారము ద్వ్యక్షరస్వరూ
పం బగు నొక్కవాక్య మది ♦ స్పర్శములం బదియాలు నేకవిం
శంబునుగాఁ దలిర్చె మునిసంతతి కయ్యదియే ధనం బగున్.

చ॥ తప తప యంచు నేర్పడిన ♦ తద్వచనంబునఁజేసి మాని యె
ల్లపుడు దపోధనుం డనఁగనయ్యె నరేశ్వర! వారిజాసనుం
డుపగత మైనదాని వినియొయ్యన నట్లుపదేశమిచ్చు ని
వ్యపురుషుఁ గాంచ నెంచి నలువంకల నారసి మాటిమాటికిన్.

2

గీ॥ అందు నెవ్వని గానకయంత మరల! నాశ్రయంబునకరిగిప్రత్యక్షముగ మ
హాత్ముఁడొక్కఁడవిధంబుననానతిచ్చి! నట్లుయోజించిస్వహితంబునాత్మనెంచి.

—* చతుర్ముఖుఁడు భగవంతుని సందర్శించుట *

ప॥ తపోధనుల కెల్లం దలమానికం బనఁ బరమనిష్ఠం బరిగ్రహించి, యమోఘం బైన
సంకల్పరూపజ్ఞానంబు నవలంబించి, మనోవాయువుల నిర్బంధించి జ్ఞానకర్మేంద్రి
యముల నిగ్రహించి దేవప్రమాణంబున సహస్రసంవత్సరవర్యంతం బఖిలలోక

ప్రకాశకం బై నతపం బాచరించిన నత్తపంబున నా గాధితుండై భగవంతుం డగు
గోవిందుం డానందకందళితహృదయారవిందుండై యాత్మీయంబగు పరమపదంబు
నవ్వరించికిం గాన్పించె నంత.

2-౮-౯

- సీ॥ నిలువ దేపదమందు ♦ నిఖిలసంసరణశ్ర, మాపాదకం బవిద్యాదికంబు
పరగ దేపదమందు ♦ బ్రబలతరాధ్యాత్మికాదిజన్యంబు మహాభయంబు
కలుగ దేపదమందు ♦ గామక్రూధామద, ప్రముఖంబు పక్షైర్విరిసముదయంబు
ప్రబల దేపదమందు ♦ రాజసతామసా, నివృతమేళనంబు సాత్త్వికగుణంబు
గీ॥ నొప్ప దేవురమందు ♦ గాలోద్గమంబు । వెలయ దేవురమం దచిద్విలసనంబు
నట్టివైకుంఠధామంబు ♦ నవ్యయంబుఁ గనియెఁబర మేష్టికన్నులకలుపుదీఱ. ౯-౧౦
సీ॥ అచ్చోట స్వశరీరకాత్మానుభవవిహారలు నిత్యముక్తులు ♦ వెలయుచుండు
రచ్చోట శుకశారికాదులు నచ్యుతో, న్నతచరిత్రంబుఁ గానంబొనర్చు
నచ్చోట శుద్ధసత్త్వైకమయంబులై, నిఖిలపదార్థముల్ ♦ నెగడుచుండు
నచ్చోట భగవద్మహిమకు లఖిలలో, కారాధనీయులై ♦ యలరుచుండు
గీ॥ రపునరావృత్తిమార్గంబు ♦ నవ్యయంబుఁ బరమముల కెల్లఁబరమంబుఁ బావనంబు
నై నవైకుంఠధామంబు ♦ సజ్జభవుఁడు మఱియు మఱియు నుగాంచి తన్మయతఁడెందె.
సీ॥ శతపత్రపత్రవిశాలనేత్రములతో, ఘననిభశ్యామలాంగములతోడ
దినకరసాహస్రదివ్యతేజములతో, రమణీయపీతాంబరములతోడ
నవరత్నమయభూషణప్రకరములతో, నత్యంతసౌకుమాద్యములతోడ
నాజానులంబిబాహుచతుష్కములతో, గమనీయవివిధవర్ణములతోడ
గీ॥ మహితకుండలమాలికామకుటములనుదాల్చి లావణ్యమొప్ప నుద్వద్విమాన
ములఁజరించెడు నిత్యముక్తులనుగాంచి యద్భుతంబొందె వారిభాగ్యములకజుఁడు.

౧౧-౧౨

- శా॥ నీరేజాసను డంతఁ గాంత లచటం ♦ దీవ్యద్విజనంబులం
దారోహించి యుదంచితప్రభలతో ♦ నం దందు నింపొంద సం
చారంబుగ బొనరించుచుండఁ గనియె ♦ సాదామనీసంయుత
స్ఫారంభోద్భవపూరితాంబరము నాఁ ♦ జానొందు వైకుంఠమున్. ౧౩
క॥ ఆనీరజాసనుఁడు గనె । సానందమయస్వరూపఁ యై యిందెర దా
భూనీలాదేవులతో । శ్రీనారాయణునిపాదసేవ యొనర్పన్.
ఉ॥ తీయనిపల్కుపల్కునను ♦ దేనియలూర మధువ్రతంబులు
గోయిలలు శుకంబులును ♦ గుంపులుగాఁ దనుఁ బాడుచుండఁ దాదల
నూయల నూగుచుం బ్రియుని ♦ యూర్జితదివ్యకథావిధానముం
బొయక పాడుచుండెడు రమారమణిం గనె ధాత ధన్యుడె. ౧౪
చ॥ ఇట్లవాఙ్మనసగోచరమహావైభవసంఘన్నంబైన యాత్మకుంఠమునరెడు పుష్పియు.

- సీ॥ యజ్ఞప్రపవర్తకుఁ ♦ డారాధనీయుఁడు, నఖిలఫలప్రదుండుగ నెవండు ?
 చేతనాచేతనభూతజగంబుల కన్నింటికిని శేషియగు నెవండు ?
 పంచరాత్రోక్తపావనధర్మనిష్ఠుల, కాత్మీయపదదాతయగు నెవండు ?
 పరమభక్తార్హణప్రబలనందనునందనాదీపార్షదసేవ్యుఁ ♦ డగు నెవండు ?
- గీ॥ ఆశ్రితులఁ బ్రావనభిముఖుండుగ నెవండు? అమృతరసగర్భితకటాక్షుఁడుగ నెవండు?
 వేదవేద్యప్రభావునఁ యూద్య శేవుఁగ నులుచల్లఁగ నజులగుఁగన్గొనియెనపుడు. ౧౪-౧౫
- ఉ॥ స్తుందరమందహాసపరిశోభితదివ్యముఖారవిందు గో
 విందు రమావధూకృతనివేశనవత్సుఁ బయోరుహాత్ము నా
 నందమయస్వరూపుఁ గరుణావినివారితభక్తతాపు న
 స్పందకిరీటకుండలవిభాస్వరు నీశ్వరుఁ గాంచి వెండియున్. ౧౫-౧౬.
- ౬౦ సీ॥ వేదండరాజశుండుడండ దీర్ఘప్రేమరసమంచితచతుర్బాహుఁ డగుచు
 ననితరజ్ఞానశక్తిస్వాదిసమస్తక, ల్యాణమహాగుణోదారుఁ డగుచు
 ననుపమానమూర్ఖనిత్యమునోజ్ఞకాంచన, స్నిగ్ధసింహాసనాసీనుఁ డగుచు
 ఋగపదుజ్జ్వలతరద్యుమహికోటిసహస్ర, దివ్యాద్భుతానంతతేజఁడగుచు
- గీ॥ పంచవింశతితత్త్వసంబంధితక్తుఁ లన్యులం దల్లుగాక నిత్యంబులును వి
 శేషణంబులు నగుచుఁదన్ జేరి కొలువఁ నాత్మమహిమనుగ్రీడించుహరినిగాంచె॥
- గీ॥ కాంచి హరిదర్శనంబునంగలుగు సంతసంపుమున్నీట మునిగి యజ్జలజభవుఁడ
 గనులనానందబాష్పముల్లమ్ముకొనఁగఁనంతరోమాంచకంచుకితాంగుఁడగుచు. ౧౭
- గీ॥ పరమభాగవతోత్తముల్ భక్తియోగఁ మన నెవనిపాదమూలమున్మోందుచుండ్రు
 వందనమొనర్చెనయ్యరవిందనయనుఁచరణయుగళంబునకుఁ బద్మసంభవుండు.
- వ॥ ఇట్లు ప్రజాసర్గకుతూహలుండును, నిరతిశయభక్తికరిపూర్ణుండును నిజశాస
 నార్హుండును నైనవారిజాసనుండు వందనంబొనర్చినం గని యానందకందశిష్య
 హృదయారవిందుండై గోవిందుండు గరస్పర్శంబుఁ గావించి కించిత్స్మితపూర్వ
 కంబుగ నిట్లని యనుగ్రహించె. ౧౮.
- ఉ॥ స్థావరజంగమాత్మకము ♦ సర్వజగంబును సృష్టిజేయఁగా
 భావమునం దలంచి యతి ♦ భక్తిరసావృతచిత్తవృత్తిమ
 త్సేవకు సాధనంబుగఁ బ్రీతి ♦ సిద్ధతపంబుఁ జిరం బొనర్చి మా
 కో వనజాతగర్భ! ప్రేమ ♦ దోదయముం గలిగించి తెంతయున్. ౧౯
- చ॥ అదయులు ధర్మశూన్యులు ని ♦ జార్థపరుల్ పరహింసనక్రియా
 విదులు వివేకహీనులు ♦ విత్రచరిత్రు లసాధువుల్ మహా
 మదు లతివంచకుల్ కృత్తు ♦ మాను లొనర్చెడు నత్తపంబు స
 వ్యుదయమొనఁగూర్చు దించుకయు ♦ మాకు మనంబున సంబుజాసనా!

క॥ సంభావించి వరంబు లదాంభికుల కొసంగువాడఁ ♦ ద్వదభీష్టంబు

సంభాషింపు మొసంగెద । సంభోరుహగర్భ ! భద్ర ! ♦ మయ్యెడు నీకు॥ ౨౦

గీ॥ మామకాంఘ్రియుగళ ♦ మహనీయదర్శన । మెంతవఱకుఁ దా ఘ ♦ టింపకుండు

శ్రేయములనుగూర్చి ♦ చెందుపరిశ్రమం । బంతవఱకుఁ జేయఁనగుచునుండు. ౨౧

ఉ॥ కల్పనరక్షణప్రళయ ♦ కారణభూతుడ నైననాపదం

బల్పము లైననాకభువ ♦ నాదులవంటిదిగాదు, దీని నీ

స్వల్పతపఃప్రభావమున ♦ సాధ్యమె చూడ మదీయదివ్యసం

కల్పముచేతనే యిపుడు ♦ గన్గొనఁజాలితివంచు నెంచుమా.

చ॥ “తప తప”యంచు నట్లుఁ బ్రమదంబు దలిర్ప రహఃప్రదేశమం

దపు డతికర్మమోహితుడ ♦ వైననినుం గని పల్కినాడ నీ

పుపగత మైనమద్వచన ♦ మొప్పుగఁ జేకొని చేసి తిమ్మహః

తపమును, నాదుశాసనముఁ ♦ దాల్చుట నీయెడ సంతసించితి॥ ౨౨

గీ॥ పూర్వభువనస్వరూపముఁబోధజేయు । జ్ఞానమె తపం బనంబడుఁదానఁజేసి

భువనముస్మజింతుఁబాలింతుఁబొడవడంతు । నదియెహృదయంబుశక్తియుఁననఘ!

నాకు. ౨౩

వ॥ అని యిట్లు పరమపురుషుం డనుగ్రహించిన మార్చించి విరించి యుంజలిఁ

దోయిలించి వినయవినమితగాతుగ్గై యిట్లని విన్నవించె.

౨౪

శా॥ దేవా! నీవు జగన్మయుండవు భవ ♦ ద్వివోల్లసత్ప్రాభవం

“భేవం భూత” మటంచుఁ దెల్పుటకు నీవే చాల వంచు శ్రుతుల్

భావించుక బరహార్థమూఘులు నచిత్ప్రాయుల్ జడుల్ మమ్ముఁబోం

ట్లేవెంట దెలియంగ నేర్తురు ప్రకృ ♦ త్యేకార్థవిభాగింతులై.

ఉ॥ ఈవ సమ స్తభూతముల ♦ హృద్గుహలోన నధిష్ఠితుండవౌ

దీవ నిరంతరంబు సక ♦ లేంద్రియవృత్తికి సాక్షి భూతుడౌ

దీవ చికిర్షితార్థముల ♦ నెల్ల నెఱుంగుదు జ్ఞానశక్తిచే

నీ విఁకఁ గాని దేదియు గ ♦ ణిపఁగ లేదుగదయ్య మాధవా!

క॥ వ్యగ్రమతి నైశ్శవామౌడ । నిగ్రహమును బూన కిట్లు ♦ నిఖిలేశ! మహః

నుగ్రహముఁ జూపి తీవు స । మగ్నింబుగ నవధరింపు ♦ మత్ప్రార్థితమున్. ౨౫

మ॥ విను, మప్రాకృతదివ్యవిగ్రహుండవై ♦ వెల్లొందునీకుం దలి

ర్చినదివ్యాత్మక మైనరూపము, నచి ♦ జ్ఞీవాత్మకాకారము

ఘను లూహించిపరావరంబు లనుచు ♦ నాభిషింతు రెల్లప్పుడు

మునిరాడ్వందిత! వానిఁ గాంచఁ గల సద్బుద్ధిం బ్రసాదింపుమా.

౨౩ వ॥ దేవా! సత్యసంకల్పుండ వైననీవు స్వాభావికజ్ఞానబలాద్వైకేశ శక్తిసమన్వి

తుండవై యాత్మాయం బైనయాశ్చర్యశక్తియోగంబు నవలంబించి సూక్ష్మ

చిదచిద్విశిష్టాకారంబున నుపాదానంబవై పూర్వస్మష్టిసంహారపూర్వకంబుగ
నస్మదాదిరూపంబులం బరిగ్రహించి యూర్ణనాభితెఱంగునం బ్రహ్మస్వమా
నం బైనయీవిశ్వంబునకు స్మష్టిస్థితిసంహారంబుల నాపాదించుచుఁ గ్రీడించు
చుందు వట్లుగావున.

౨౬-౨౭

క॥ జలజదశేక్షణ! నీచేఁ | గలిగెడు నీవిశ్వస్పష్టిఁ ♦ గానం దగున
ట్టులు నాకుఁ బ్రసాదింపఁగ | వలయును సద్బుద్ధి సహజ ♦ వాత్సల్యమునన్.

క॥ మందుఁడనయ్యును నీదు నామందదయామృతకటాక్ష ♦ మంది సమస్తం
బుం దగ నిర్మించెద గో | వింద! తదానందమునఁ బ్ర ♦ వీణుఁడ నగుచున్.

ఉ॥ ఏను భవత్కటాక్షమున ♦ కెంతయుఁ బాత్రుఁడనై విభేదముం
బూని నిరంతరంబు జగమున్ సృజించెడు వట్లఁ గన్నులం
గానక హేయమార్గమును ♦ కైకొని బద్ధుఁడఁ గాకయుండు న
స్థానిఖిలాశ్రితార్తిహరణోత్సవ! న న్గరుణింపు మొక్కెదన్.

౨౮

చ. సఖుని సఖుండువోత నను ♦ జక్కఁగ నీవిపు డాదరించి తే
నఖిలభవద్దయామృతము ♦ నందుట స్పష్టివిధంబున న్నినున్
సుఖమయవిగ్రహం గొలుచుచుం దనరారును నైనఁ గావవే
నిఖిలము మత్కృతంబ యని ♦ నిండుమదంబు జనింపకుండఁగన్.

౨౯

వ॥ అని యివ్విధంబునఁ బితామహుండు ప్రార్థించినం బ్రసన్నుండై భక్తిజ
వత్సలుం డగుపుండరీకాక్షుం డనుగ్రహించి పరావరస్వరూపప్రకాశకంబును
జతుశ్లోక్యాత్మకంబును నైనభాగవతంబు నుపదేశింప సంకల్పించి యిట్లునియె. ౩౦
క॥ సరసీజాసన! హృదయాం | తరమున నెంతయును సమ్మదం బానఁగూర్చెన్
నిరుపమభక్తిశ్రద్ధాచరిత భవన్మాననీయ ♦ సంప్రార్థనముల్.

వ॥ ప్రధానజ్ఞాతవ్యం బగుమత్స్వరూపజ్ఞానంబును, దదంగంబగుటంజేసి యప్రధాన
తవ్యంబగు చేతనాచేతనస్వరూపజ్ఞానంబును ననుగ్రహించెదఁ బరిగ్రహింపుము.

గీ॥ పరమగుహ్యంబు మంత్రసంభావితంబు | శాస్త్రవిజ్ఞానసహితంబు ♦ సదమలంబు
నైనతద్దానమంతయు ♦ నబ్జగర్భ! నాకరుణఁజేసి సిద్ధించుఁగాక నీకు. ౩౦-౩౧

శా॥ నారూపంబును నాస్వభావమును నానానాగుణవారమున్

నారమ్యోరువిలాసచేష్టితములున్ ♦ నాదివ్యకర్మంబులున్

నా రాజత్పరిణామస్పష్టిలయసంస్థానప్రకారంబులున్

నీరేజాసన! దానఁజేసి సకల ♦ జ్ఞేయంబు జ్ఞాతంబగున్.

౩౧

—♦ భగవంతుండు జతుర్ముఖునకుఁ జతుశ్లోకీ భాగవతము నుపదేశించుట ♦—

౬౪సీ॥ ప్రకృతి బీవులు శరీరంబుగాఁ దనరార నఖిలాంతరాత్ముడ ♦ నగుదు నేన
యంతయుఁ బ్రకృతిజీవాంతర్గతంబాటఁ దద్విలక్షణుడనై ♦ తగుదు నేన

యరయ సృష్టికిఁ బూర్వఁ • మవిభక్తినిజనామ యాపతన్మయశరీరుండ నేన
 సృష్టికాలమున భూ•రివిభక్తినిజనామ, యాపతన్మయశరీరుండ నేన
 ౩॥ తచ్చరీరుండనయ్యు సంతతముఁ దద్ద । తాజ్ఞతాపరిణామితా•ద్యఖలదోష
 పటలసంస్పర్శ లేక చొ•ప్పడుదు నేనప్రళయమందును శేషించు•వాఁడనేన. 3౨
 ౩౩గీ॥ ప్రకృతిరూపంబునీక్షించు•పట్టనాత్మాయును, దదాత్మస్వరూపమున్గ నెడు పేళఁ
 బ్రకృతియును, బ్రకృతిపఁబోవదు పరస్ప । రంబుఁ బాసఁగని తేజస్
 మంబులన్గ 33
 ౩౪గీ॥ బహుశక్తిఁ బాసఁగి నీమహాత్మకమున్గ । ననుండియు వెలుపలన్గ నుపింతు
 గగనమున తేజంబులక రణఁజిదచిదంతరుండనయ్యు నేజహి•రార్ద్రపిఁగాంతు. 3౪
 ౩5గీ॥ నానాకావనంబు నెఱుంగఁ • గోరిన యోగికిఁ బ్రకృతిపుడుననీకొనుట నేన
 ప్రకృతియందున్గ నుండు నేనను • ద్విపాకరూప వేదయు భిన్న
 పన్నుపు లేకుంట • వలనను నన్నెఱుంగు, గుటచేత నంతయుఁగూడఁ దెలియ
 నగుచు జ్ఞాతవ్య మెయ్యదియును శేషింప, దట్లగావున మదీయస్వరూప
 మొక్కఁడె ప్రధానజిజ్ఞాస్యము త్తమంబునదియునిత ఁబునొకరీతిన్గనలరుచుంటఁ
 బ్రకృతిభిన్నంబుమఱిసర్వవస్తుగతముగానజీవభిన్నంబునై•గ్రాల్పించుండు. 35
 ౩౬గీ॥ ఆయత మైనమామకపరావరరూపము ని ట్లెఱింగి, సా
 పాయశతంబు జిత్తము నుపాయమునం గడు నిల్వరించి, నా
 యాయుపదిష్టత త్వవిధమెల్ల సమగ్రముగా గ్రహింపు మో
 తోయజగర్భ! యట్లయిన • దూరముగాఁ జను మోహమంతయున్. 3౬
 ౩౭గీ॥ వనజాతాసన ! నాశాసనము ననుసరించి యింక • సర్గం బఖలం
 బొనరింపుము గర్వాదులు । జనియింపకయుండున ట్లసంగెద వరమున్.
 ౩8గీ॥ అని యిట్లు కర్మాయ త్తజన్మరహితుం డైనపరమపురుషుం డఖలవ్యష్టిభూతంబు
 లకుం బరమేష్ఠియైనపుండరీకాసనున కాదేశించి తత్సమక్షంబున నాత్మలోకం
 బుతో నంతర్హితుం డయ్యె ననంతరంబున నత్యంతభక్తిభావంబునఁ దదీయమహా
 మహిమానుభావంబును గొండాడుచు దండవత్ప్రణామంబు లాచరించి స్రీక్ష్య
 మాణంబులగు దేవాదిభూతంబులు బుద్ధిస్థంబు లగుటంజేసి తద్విషయకకర్మజ్ఞాన
 ప్రచురుడై 32-3౩
 ౩9గీ॥ నీరజాక్షునిసత్కరుణారసమున • కెంతయును బాత్రభూతుఁడైయెసఁగుకతన
 గల్పన మొనర్చెఁ బూర్వంబు • కరణి నజాఁడుజంగమస్థావరాత్మకసకలజగము.
 ౪0గీ॥ అట్లు కల్పనమొనరించి • యబ్జగర్భుడఖలకారణుఁ డైన శ్రీహరినిగూర్చి
 జగములకుమంగళముఁగోరిసలుపుచుం డెయమనియమరూపమైనమహాతత్వంబు. 3౯
 ౪1గీ॥ ఆసమయంబునందు మహితాత్ముఁడు నారదుఁ డేగుదెంచి భు
 ద్రాసనసంస్థితుండయి మహాతపముం బొనరించు పుండరీ

కాసనుఁ గాంచి మొక్కి వినియంబు నయంబుఁ బ్రియంబు మీఱఁగాఁ
దా సకలోపచారములఁ దద్దయుఁ దృప్తు నొనర్చి వెండియున్. ౪౦-౪౧
గీ॥ అవనివల్లభ! నీవు నన్నడిగినట్ల! విష్ణుమాయాప్రకారంబు వినుచు మనుడు
భగవదుపదిష్టమైనతత్పథమునెల్లఁ దగ నెఱింగించెమునికిఁబితామహుండు. ౪౨-౪౩
వ॥ నారదుండును నీరజాసనోపదిష్టం బగుభగవన్నాయాప్రకారం బెఱింగి సంత
ప్రాంతరంగుండై లోకసంచారంబుఁ గావించుచుఁ బెద్దకాలంబునకు సరస్వతీతీరం
బునఁ బరబ్రహ్మంబును ధ్యానించుచు నిరవధికమహాతేజోదాతేయుండై యున్న
సాత్యవతేయుం డపారవిచారసాగరంబున మునింగియుండ బ్రహ్మోపదిష్టంబును
దశలక్షణాన్వితంబును జతుర్శ్లోక్యాత్మకంబు నైనభాగవతపురాణంబు నుపదేశిం
చినఁ దత్సర్వంబు నమ్మునీందుగ్రిం దేతద్భాగవతరూపంబున రచించి జగద్ధితంబుఁ
గావించె; నమ్మహాత్మునివలన నా కనుగ్రహింపఁబడియె ని ట్లీమహాపురాణంబు
సత్సంప్రదాయాగతంబై యొప్పు నట్లగుటంజేసి యేతద్వాక్యఖ్యానంబునన నీస
మస్తసందేహంబులును నివర్తింపంగలవు. ౪౪
గీ॥ భూతేశ్వర! యవ్వీరాఁబ్బురుషువలన | విశ్వమంతయుఁబాడెమీనవిధముఁదెలిపి
తక్కుప్రశ్నంబులకు సదుత్తరములింకఁ దెలియఁజేసెదవిచుముసందియముదీర. ౪౫

౧౦ వ అధ్యాయము.

—* శుకుండు పరీక్షితునకుఁ బురాణార్థప్రకారం బెఱింగించుట *—
వ॥ అని పలికి శుకమునీందుగ్రిండు వెండియు సమప్తిపురుషుం డగుచతుర్ముఖునియవ
యవంబులచే నేర్పడిన దేవాదిసృష్టి దెల్పువాడై యిట్లనియె.
ఉ॥ వ్యాసమునీశ్వరోక్త మగు భాగవతంబును నేడు నీ కుప
వ్యాసమొనర్చువాఁడ వినుమంతయు దాన సమస్తసంశయా
భాసవిరుద్ధభావములు బాయఁగఁ దత్త్వము స్పష్టమౌ మనహా
ల్లాస మెసంగు, దోసము దొలంగు శుభంబుఁ బొసంగు భూవరా!
గీ॥ సర్గమును విసర్గంబునుఁస్థానపోష! ఇంబు లూతులు మన్వంతరంబు నచ్యు
తానుకథయు నిరోధముఁశ్రావ్యయంబుల! నఁబురాణంబు దశలక్షణాన్వితంబు.
వ॥ దశలక్షణాన్వితంబుగావున నీభాగవతంబు పురాణం బన నొప్పు నం దాశ్ర
యాఖ్యం బైన పరబ్రహ్మంబును బరిశీలించునిమిత్తంబ పరావరజ్ఞు లగుమహా
త్ములు తక్కినవానిం బ్రతిపాదించుచుండు రిట్లు దశమలక్షణంబును బ్రధానం
బుగను, నవలక్షణంబులను దదర్శంబుగను వర్ణించుటంజేసి ప్రతిపాద్యభావా
శ్యంబునం గలిగెడు ప్రతిపాద్యభేదంబును, బ్రతిపాద్యభేదంబుచే గలిగెడుశా
స్త్రభేదంబును బరిహరింపఁబడియె నని యెఱుంగునది, యాదశలక్షణంబులకు
నుగ్రహింపఁగాఁ బ్రత్యేకలక్షణములు గల వాకర్ణింపుము. ౨

- గీ॥ ఆకసము మున్నుగా గల యట్టిపంచభూతములును శబ్దాదితన్మాత్రములును
నిందియంబులును మహత్తు నందిచూడవీనిస్పృహియె సర్గంబు నానంగు. 3
- క॥ వనజాసనరూపంబును | గొనినవరాత్మరునిచేత | గుణవైషమ్యం
బునఁజేసి విరచితంబై | ఛనుసర్గము జెప్పఁబడు విసర్గం బనుచు.
- క॥ ఓనాథుడు దుర్మతు లగు న్నీవుల దుష్టాచారముల నొకటిగాఁజేసి విజ్ఞానముగా
గాన విను మావిజ్ఞయము | నీవుల బని చెప్పఁబడును | భరణీనాథా!
- శ॥ విహితానాథుని ననితర | సకలయోగముల వస్తువులైన | సజ్జనులఁ బరి
గ్రహముననింపు మార్గమునుగ్రహింపు యలపోషణంబు | గాఁ జెప్పఁబడును.
- క॥ యిట్లుగాఁగల సకలభూతములను మహాత్మనులకు కలువవిధానము
నొకటిగాఁజేసి యాత్మలను మును నుండు నరేంద్రా!
- క॥ సందేహములన్నియుకాంతంబై | సంతకృపాలబ్ధవిభవములై పరగెడుధీ
మంతులసద్ధర్మమె మ | స్వంతర మని చెప్పఁబడు నిరంతర మధిపా!
- క॥ హరియవతారచరిత్రము | హరిపాదాశ్రితుల విస్తృత | తానేకమనో
హరచిత్రచరిత్రములును | పరపర! శ్రీశానుకథ యనం | బడుచుండున్. ౧
- క॥ అరయఁగ జీవాత్మలు క | ర్మరూపశక్తులను గూడి | మఱి స్మృత్తుడశా
స్ఫురితప్రకృతి నడంగుట | నిరోధ మని పలుకుచుందు | నిపుణులుభూపా! ౨
- ఉ॥ అంబుజనాభుపాదములయం దనయంబు మనంబు నిల్పి బం
ధంబు సమస్తముం దొలఁగఁ | దత్పరుడై మనుజామరాదిరూ
పంబు దృఢించి చేతనుండు | భవ్యము దివ్యగుణాష్టకప్రసి
ద్ధంబును నై నరూపమును | దాల్చుటయేసుమి ముక్తి భూవరా! ౩
- క॥ ఏవానివలన నావి | ర్భావతిరోభావములు విభాసిలుచుండున్
భూవర! యీవిశ్వంబున | కావిభుఁ డచ్యుతుడై యాశ్రియం బన నొప్పున్. ౪
- క॥ నీరుపమమంగళగుణమందిరుడై యాశ్రయపదాభిధేయం డగునా
హరియె పరబ్రహ్మనిబును | బరమాత్మయు ననుచుఁ జెప్పఁబడుచుండు నృపా!
- గీ॥ ఉర్వరేశ్వర! సృష్ట్యాదికృపకరించు | శౌరి సార్వజ్ఞము నెఱుంగఁగోరుదేని
జ్ఞాతయును జ్ఞేయమును జ్ఞానకారణమును | భగవదాత్మక మగురీతిఁబరగవినుము.
- వ॥ సర్వాంతరాత్మ యగుపరమపురుషుండు జ్ఞాతయగు జీవాత్మయందు నియంతృత్వం
బున వర్తించుచు నాధ్యాత్మికం డనియు, జ్ఞానకారణంబు లగు చక్షురౌద్రీంద్రి
యముల కభిమానదేవత లగు నాధిత్యాదులయందు వర్తించుచు నాధిదైవికం
డనియు, జ్ఞాతకన్నను జ్ఞానకారణంబుకన్నను విలక్షణంబై యాశాశాదిపంచభూత
ములయం దుండు శబ్దాదులం దంతర్యామియై వర్తించుచు నాధిభౌతికం డనియుఁ

జెప్పఁబడుచుండు.

గీ॥ అట్టులగుటఁజేసి యధిప! జ్ఞాతయును జ్ఞే । యను జ్ఞానకారణమును భగవ
దాత్మకం బటంచు । నాత్మ నిశ్చయముఁ గావించి సందియంబు విడుపుమయ్య.

గీ॥ జ్ఞాతయును జ్ఞేయమును జ్ఞానకారణంబున నెడు నిమ్మాటిలోపల నధిప! యేది
లేకయున్నను గ్రహింపలేరు నిశ్చ । యంబుగా జీవు లొకవిషయంబునైన.

వ॥ కావున జీవజ్ఞానంబు చతురాదికరణభావంబున సన్నిహితసదార్థంబునైన
గుర్తింపఁజాల దనియు, జ్ఞాతృజ్ఞేయజ్ఞానకారణంబుల సన్నికర్షణంబుగలుగునప్పుడ
యుపయుక్తం బగు ననియు, సంతియగాని సూక్ష్మవ్యవహితాదిపదార్థపరి
గ్రహణంబున కసమర్థం బనియుఁ గరణసాపేక్షం బనియు, నెఱుంగునది. అట్లుగు
టంజేసి.

క॥ అజ్ఞాఁడు జీవుఁడు హరి స । ర్వజ్ఞాఁడు సాక్షాత్కరించుఁ బ్రస్ఫుటముగ నా
ప్రజ్ఞానరూపునకు జ్ఞాతృజ్ఞేయజ్ఞానహేతు । పెప్పుడు నధిప!

20 క॥ ఆశ్చితసంరక్షకుఁ డగు । నాశ్చివల్లభుఁ డనంతఁ । డఖిలజ్ఞాఁడు దా

నాశ్చియుఁడై తనరుఁ బ్రకృత్యాశ్రయుఁడగు ప్రత్యగాత్మకశ్రాంతంబు

క॥ నరనాథ! యింక వినుమా । విరాట్పురుషుఁ డైనయట్టి విష్ణుని వలనన్
బరిదృశ్యమాననానా । చరాచరమయప్రపంచ । సంభవవిధమున్.

21 సీ॥ వనజాసనాకార । మును బూనియిదిరా, ధవుఁడు బ్రహ్మాండభేదనమొనర్చి
యాత్మీయసంచారమనిగుడ్డమొయొప్పు, వెలికి నొక్కుమ్మడి వెడలివచ్చి
తననివాసంబునకనునైనదేశంబు, నరయుచు స్వయముగా । నతివచితు
డగుటఁ బవిత్రంబు । లగుజలంబులను స్పృశించి పెక్కింకలయిచెనగుడు

గీ॥ నీరములు నారములు నాఁగ । నెగడుచుండు నట్టి నారంబులయన మై యమరియుండ్ల
గాన నారాయణుం డనఁ గ్రాలుచుండు బరమపురుషుండునిరతంబుఁ బాక్షి పేద్రగ

గీ॥ కాలమును ద్రవ్యములుజీవకర్మములును । బ్రాకృతస్వభావముఁ బరాత్పరునికరుణ

22 నెపుడు సత్త్వాన్వితంబులై యెసగుచుండు మజ్జియు పేక్షనడఁగుచుండు మనుజునాథ

సీ॥ అభవనీశ! సూక్ష్మంబు లవిభక్తనామరూ, పంబులునై యొప్పు । ప్రకృతిజీవు
లను శరీరంబుగాఁ । గొని యొక్కఁడగుచు దే,వాదినానాకృతు । లందఁ డలఁచి

స్వాత్మానుభవరూప । మైనతల్పంబును, దృఢియై యుత్థితుం । డై మహాత్ము
డచ్యుతుం డవ్యయం డాత్మసంకల్పంబు, నన చతుర్ముఖరూప । మును ధరించి

గీ॥ రమ్యతరమును నిజశరీ । రంబు నైన ప్రకృతిజివాత్మకారణ । ద్రవ్యమెల్ల
జ్ఞాతయును జ్ఞేయమును జ్ఞానకారణమును గానృజించెను వ్యప్తిమై గ్రాలునట్లుగ

క॥ పృథివీవల్లభ! విను మి । వివిధమున సృజియింపఁబడిన । విషయంబులు మూఁ
డధిదైవం బధ్యాత్మం । బధిభూతం బనఁగనొప్పు । నశాంతంబున్.

॥ అందు నధిదైవముగ నొగ్గఁజూపఁత వేత్త । లాడుచుండును సతము దిగ్గాద్యధిష్ఠి
తంబు నేకాదశేంద్రియాత్మకము నై చక్షుశ్రోత్రావర్ణవర్ణాః పాఞ్చపేద్యః । ౧౪
॥ పల్కుచుండును నిరతంబుఁబ్రకృతి కాశ్రియంబయినయట్టిజ్ఞాత్వవర్గంబు నొగ
మాంతపారీణు లైనవఁరావరజ్ఞులెల్ల నధ్యాత్మమనుచు మఁహీతలేంద్రీ !

23 క॥ మేదిన్యాదులఁ దగుగంధాదిజ్ఞేయంబు నందు • రధిభూతముగా

నాదిని సమష్టి నేకం । బాద్రీవ్యము నిటు సృజించె •హరి త్రోవిధముగఁ.

౪॥ నరేంద్రా! వ్యష్టిందియసృష్టివిభాగంబునకు ముం దిరదియొక్కయం బైనప్రాణ
వ్యష్టిసృష్టినాకర్ణింపు; మట్లుచతురాననుండఁ పాణివ్యాపారముఁగావించుచుండఁ
దదీయశరీరాంతర్గతంబును నాకాశకార్యంబు నైనప్రాణవాయువువలనఁ బ్రవృత్తి
సామర్థ్యం బగునోజంబును, వేగసామర్థ్యం బగుసహంబును, ధారణసామర్థ్యం
బగుబలంబును జన్మించె; నట్టిప్రాణంబునుండి ముఖ్యంబులును బ్రాణనహేతువు
లును నె యన్యశరీరంబులందు వర్తించుప్రాణంబులు సంభవించె. ౧౫

గీ॥ అబ్జభవునిశరీరమఁదగుసమష్టిప్రాణముననుసరించియవ్యష్టిప్రాణ ౧౫-౧౬
ములుసతమ్ముఁబ్రాణాపానముఖ్యవృత్తిజ్ఞేయనోజస్సహోబలాంఁచితములగుచు.

సీ॥ నరనాథ! నడచిన • నడచుచు నిలిచిన, నిలుచుచు రాజును • గొలుచుచుండు
భృత్యసందోహంబువిధమునఁ బరికింప, సకలజంతువులందు • సంతతంబు
వ్యాపార మొనరింప • వ్యాపార మొనరించి, యాగిన నాగి ప్రాణానిలంబు
ననుసరించుచునుండు • నఖలేంద్రియంబులు, నట్లుగావునఁ దదాయతవృత్తు

గీ॥ లబ్ధిధంబునదేహమునందుఁ బ్రాణవాయువుచరించుచుండఁగఁబ్రజ్వరిల్ల ౧౬-౧౭
మొదలిడియెంతజతరాగ్నిహృదయమందు! దాననుదయించెత్తుధయునుదృఢిక్మును

గీ॥ అంత భోజనపానములఁబడు మిగులు! నిచ్చ జనియించె వాని శమింపఁజేయఁ
దలఁపుగలిగిఁజుంకఁజోదృఢపునివలనఁబొడమెఁబెక్కువ్యష్టిశరీరముఖములధిప! ౧౭

అట్లు ముఖము జనింపఁగఁనందుఁ బొడమెఁ దాలువపు డయ్యధిష్ఠానతాత్పర్యంబు
జహ్వజన్మించె నద్దానఁజేసి రసములాఱుఁదద్గ్రాహ్యములుగల్గెనక్షనినాథ! ౧౮

క॥ మఱియు నిందు ముఖాద్యవయవంబులు లేక జహ్వోదయఁ బ్రాణంబు బగుటఁ
జేసి వ్యక్తిత్వమునఁ దముఖోత్పత్తి వత్కాశరీరపబడియె, సంతియగాని యధి

ష్ఠాసరంబు మాత్రము తాలువయవంబుగఁబ్రస, తాలు యధిష్ఠానం బనియు, జహ్వ
యిందియం బనియు, నానారసరంబు విషయం బనియు, వరుణుండు దైవతరబనియు

నెఱుంగునది. వాగొందియంబుల కాశ్రియంబులైన ముఖాద్యవయవంబుల
సేర్పడినవియు వేవమునుష్యాదిసానావిధసాధనంబులు గలవియు నగుదేహములను

తోడిసంఘాతంబుఁ గల్గించుటయే జ్ఞాత్వసృష్టి యగుటఁజేసి యదియునుదృఢిక్
యంబని తెలియజలయు.

- 28 సీ॥ వసుమతీశ్వర! విను ♦ వాగింద్రియంబును, దాని కధిష్ఠానదేవత మగు
వహ్నియును ముఖంబు ♦ వలననుద్భవమొందె, బరఁగె నారెంటిచే ♦ భాషాములు
బ్రహ్మగళంబున ♦ వాయునిరోధంబు, గలుగఁ బై కరుగుమా ♦ ర్థంబు లేమి
బ్రాణవాయువు కంఠమంద నిలచి కడుం, గడు వీవ నాసిక ♦ లలిగె నంత
గీ॥ గంధమాఘాణమొనరింపఁగలుగుకతన! నపుడునాసికయం దుదయంబుఁగాంచి
తనరైఘ్నాణేంద్రియంబును ♦ దదభిమాన! దేవతయగుగంధవహుండు ♦ ధీరచరిత! ౧౯-౨౦
- 29 గీ॥ తనదుదేహంబు నన్యపదార్థములను | గనఁ దలంప నయ్యజునిచేఁగలిగె నత్తు
తెసఁగుదేవతయైవాని ♦ కెప్పుడురూపమునుగ్రహించునాదిత్యుడు ♦ మనుజనాథ. ౨౧
- గీ॥ వేదబోధంబును గ్రహింపఁగాఁ దలంచు! పంకజోద్భవువలన శబ్దము గ్రహింపఁ
గారణము లైనకర్ణముల్ ♦ గలిగె వాని కెప్పు డభిమానదేవత ♦ లెల్లదిశలు. ౨౨
- వ॥ మఱియుఁ బదార్థంబుల మార్దవకాఠిన్యంబులను, గౌరవలాఘవంబులను, శీతోష్ణ
భావంబులను గ్రహించుటకు సంకల్పించినంతఁ ద్వగింద్రియంబు జన్మించె. నాత్మ
గింద్రియంబునకు సూక్ష్మస్థూలరూపంబు లగు బాహ్యభ్యంతరచర్మంబు లను
ప్రదేశంబులు రెండును, ఆ ప్రదేశభేదంబునఁ గంఠాస్పర్శంబు లను విషయం
బులు రెండును, ఆ విషయభేదంబున మహీరుహమారుతంబు లను దేవతంబులు
రెండును నేర్పడియెఁ గాన నొక్కత్వగింద్రియంబు బాహ్యచర్మగతంబు లగు
రోమంబుల వ్యాపించి యోషధిదేవతాకంబునుగంఠాగ్రాహకంబునునై యుండు.
వెండియు నయ్యదియ యంతర్బహిర్భాగంబుల స్పర్శంబును గ్రహించుచు
వాయుదేవతాకంబై యుండు. ౨3-౨౪
- గీ॥ వివిధకర్మ లొనర్ప వాగ్విభుఁడు దలఁచి నంతఁ గార్యకరణదక్షహస్తయుగము
దనరెబలవంతుఁడైందుఁడు ♦ దానికనిశమును నధిష్ఠానదేవతయనియెఱుఁగుము. ౨5
- క॥ సరసిజసంభవుఁ డంతటఁ బోరిఁబోరి స్వేచ్ఛానుసారముగ నెల్లడలం
జరియింపఁ దలఁపుఁ గైకొన! జరణంబులు సంభవించె ♦ జగతీనాథా!
- 2౬ క॥ తమద్రవ్యంబుల గమనా! గమనంబులచే గ్రహింపఁగాఁ గడు నుపయు
మౌ తానాచరణంబుల! కమరెను హరి యజ్ఞరూపుఁ ♦ డధిదేవతయై. ౨౭
- సీ॥ పుజల నుత్పాదింపఁ బ్రేమద మనుభవించు, దామరసభవుండు ♦ దలఁచినంతఁ
దదుపయు క్తంబుగాఁ ♦ దగునుపస్థాన,మందు సముద్యాతమయ్యె శిశ్న
మవ్వాని కధిదై వమయ్యెఁ బ్రజాపతి, యంత భుక్తవదార్థమందుఁ గల య
సారములంబు విసర్జింప నాత్మనెం, చఁగ గుదస్థానంబు ♦ సంభవించె
- గీ॥ బాయువనునింద్రియంబంతఁబ్రభవమొందె! దానికధిదైవతంబుగాఁదనరెమిత్రుఁ
డాక్కదేహంబునుండివేఁతొక్కదేహ! మొందఁదలఁచెనంతటఁ బంకజోద్భవుండు. ౨౮
- సీ॥ అతనిసమష్టిరూపాపానవాయువు, వలన వ్యష్ట్యాత్మకాపాననిలయ
మైనసాభిద్వారమం దపానంబును, దాని కధిష్ఠానమైనమృత్యు

- పును నపానప్రాణములు నిజాధారంబు, గానొప్పుమరణంబు ♦ గలిగె నంత
 నన్నపానాదుల ♦ నాసింప నుదరాంత్ర, నాడిసమూహము ♦ న్నంభవించె
- గీ॥ నాంత్రినాడిచయంబున ♦ కంబునిధులు, నదు లధిష్ఠానమగుచు నానావిధంబు
 లైనసస్యాదులకుఁగతంబగుటఁజేసి, పుష్టితుష్టులకాశ్రయంబులుగఁదనరె॥ ౨౯-౩౦
- గీ॥ స్వస్వరూపంబుఁగప్పెడుప్రకృతినబ్జభవుడు ధ్యానించుచుండఁగఁబద్మసదృశ
 మైనహృదయస్థలంబును♦దానివలన! మనసునుద్భవమయ్యెనో♦మానవేంద్ర. ౩౦
- క॥ మనసున కధిదైవతమై! చనుఁ జందుఁడు, తన్మనప్రసక్తము లగుచుం
 దనరెడుసంకల్పాదులు! జనియించెను గ్రామము గదుర ♦ జగతీనాథా!
- వ॥ ఇట్లు సమప్తిపురుషుం డగుచతుర్ముఖునివలన వ్యవ్యవయవవిభాగం బేర్పడియె,
 నయ్యవి సార్వభౌతికంబులైనను వానివానియం దాయాభూతంబులయంశంబు
 లధికంబు లగుటఁజేసి తత్తదాత్మకంబులై యుండు నాకర్ణింపుము. ౩౧
- సీ॥ లో నుండుచర్మంబు ♦ దానిపై మిగుల సూక్ష్మం బగుచర్మంబు ♦ మాంసశోణి
 తంబులు, మజ్జ, షేదస్సు నెమ్ములు నా నె,సంగుచుండెడు ధాతుసప్తకంబు
 భూమిపాస్థీయతేజోమయంబైయొప్పు, ప్రాణసప్తకము నభంబుచేత
 సలిలంబుచేతఁ గృతానువుచేత నా,రబ్ధంబులయ్యె భూరమణ! యింద్రి
- గీ॥ యములుశబ్దాదిగుణసంచయముఁబరిగ్రహించుటయెస్వభావంబుగా నెసఁగునాగు
 ణములహంకారమునజననంబుఁగాంచువినువికారంబులకు నెల్లమనసుతావు. ౩౧౩౨
- క॥ నిరతంబును విజ్ఞాన! స్వరూపమై బుద్ధి యొప్పు ♦ జగతీశ్వర! శ్రీ
 ధరునకు నమరెడు స్థూలస్వరూప మియ్యదియె తెలియఁబల్కితి నీకు॥ ౩౨-౩౩
- సీ॥ స్థిరచరచేతనాచేతనాత్మక మైన,వ్యష్టిసంగతవస్తువారమెల్ల
 స్థిరయును సలిలంబుఁదేజంబు వాయువు, గగనంబు మఱియహంకారమును మ
 హత్త్వ మవ్యక్తమన నొప్పునావరణాప్తకంబున వ్యాప్తమై యెసంగుఁ
- .. బరఁగు నీస్థూలరూపముకన్న నతివిలక్షణమును దలఁప సూక్ష్మములలోన
- ఆ॥ సధికసూక్ష్మతమమునగుచు ముక్తాత్మస్వరూప మైనయెండురూపమమరు
 విశ్వమయుఁడువిశ్వవిభుఁడువిశ్వాత్మయు! నైనయట్టియిందిరాధిపునకు. ౩౩-౩౪
- సీ॥ కాలత్రయమువైద్యుఁగలిగియుండుటఁజేసి, నిత్యమై యెంతయు నెగడుచుండు
 నిత్యమై యెంతయు ♦ నెగడుచుండుటఁజేసి, యాదిమధ్యాంతములందకుండు
 నాదిమధ్యాంతము ♦ లందకుండుటఁజేసి, వాఙ్మనోతీతమై ♦ వరలుచుండు
 వాఙ్మనోతీతమై ♦ వఱలుచుండుటఁజేసి, శబ్దాదిగుణముల ♦ జరుగకుండు
- గీ॥ బరఁగు శబ్దాదిగుణములజరుగకుంట! నింద్రియాగోచరంబయి యెసఁగఁచుండు
 నింద్రియాగోచరంబయి యెసఁగుచుంట! నాస్వరూపంబుసూక్ష్మమై యమరయిండు.
- క॥ నరవర! యీసూక్ష్మస్థూలరూపములు రెండు మదిఁ దలఁచి యుపాసిం
 పరు హరి యిచ్చాస్పృష్టిం ♦ బరఁగెడు కారణముచే నుపాసకు లెప్పుడు, ౩౫

వ॥ అవిద్యా వేష్టితం బగుటంజేసి బద్ధస్వరూపంబును, దొలుతఁ బ్రకృతిబద్ధంబై పదంపడి విజ్ఞానసంపాదనంబున స్వస్వరూపంబుఁగాంచు కారణంబున స్వతఃపరి శుద్ధి తేకుండుటంజేసి ముక్తస్వరూపంబును, భగవద్విభూతిభావంబునం దక్క శుభాశ్రయంబుగ నుపాసింపం దగని వనియు, “నాదిత్యవర్ణ ” మిత్యాది వేదాంతప్రసిద్ధంబును స్వతఃపరిశుద్ధంబును శుభాశ్రయంబును నగు భగవత్స్వరూపంబు యుపాసకుల కుపాసింపఁదగిన దనియు నెఱుంగునది.

సీ॥ సచరాచరప్రపంచకమంతయు శరీర,మగుకారణమునవాచ్యత్వ మంది యాకాశము శరీరమగుట నాకాశసం, గతగుణాత్మకవాచకత్వ మొంది పుంకజగర్భరూపంబు ధరించి దే,వాదినామములు దేవాదిరూప ములను వారలకృత్యములును గావించు సం,కల్పమాత్రమున, నశరవశ్యుఁ

డగుచున ర్వేశ్వరుండునయ్యచ్యుతుండుజారణుల,గుహ్యకులనుబ్రజాపతులను 3232 సరుల మనువుల మునులఁగిన్నరుల సురలసిద్ధులను యక్షులను సృష్టి జేసెమఱియు.

క॥ గతుడుల గోభర్వులఁ గల పురుషుల మాతృకలఁ భ్రతముల గోహమల న చ్చరల మృగంజుల విద్యాధరులఁ బిశాచముల యాతుధానులఁజేసె. 32-33

క॥ రక్షోజనములఁ బితరుల | వృక్షంబుల నసురభూత | భేతాశములఁ బక్షులఁ బశువుల నదుల | ఋక్షంబులఁ బన్నగముల | సృష్టియొనర్చె. 33-34

గీ॥ అచ్యుతుఁడు జరాయుజాండజస్వేదజోద్భిజ్జము లన నాల్గుతెఱగులం బొ సంగి స్థావరంబు | జంగమం బనురెండుగతులఁ దనరువస్తుతతి నొనర్చె. 34-35

క॥ ఇవి యవి యన నేమిటి శో | యవనీశ్వర ! జలమునందు | నాకసమందు భువియందుఁ జరించెడు సర్వవస్తువుల సృష్టి జేసె, | బరమాత్ముఁ డొగి. 35-36

గీ॥ ఏకవిధమువఁ గల్పింపఁజొక పెక్కువిధుల నీరీతి సృష్టిగావించ నేమి కారణం బనుచు నెఱుంగఁగోరుదేనిదెలియఁ జెప్పెద వినుము ధాతీతలేంద్రు.

22 గీ॥ వసుధ నెసఁగుజీవులపుణ్యాపాపకర్మఫలములు, త్రమాధనుమధ్యములనొప్పుఁ గానగర్భానురూపంబుగా సృజింపఁ జెక్కువిధముల నీరీతి | విశ్వమయుండు.

వ॥ ముఖము సాత్త్వికకర్మాచరణంబున నుఖప్రచురం బగుదేవభావంబును, రాజశ కర్మాచరణంబున వింశ్రీం బగుమానవభావంబును, దాసుకర్మాచరణంబున నీచం బగుజ్ఞాతరాదిభావంబును బ్రాప్తించుచుండు వెండియు నందుఁ గారణాంతరంబున రజోగుణంబు సత్త్వతమోగుణంబులకు వత్తం బగునేని రజోగుణ ప్రధాను లగుమానవులు సత్త్వగుణప్రచురులై యొకప్పుడును దమోగుణ ప్రధులులై యొకప్పుడును రజోగుణప్రచురులై యొకప్పుడును గానంబడుదురు. సత్త్వగుణప్రధాను లగువేల్పులయందును దమోగుణప్రధానంబు లగుస్థావ్ర భూములయందును నిట్లే త్రైవిధ్యంబు వర్తింపు నని యెఱుంగునది. రగ

౨౮ గీ॥ ఇట్లు చక్షుశా కనాత్మయై మెల్ల జనమున స్పష్టై గావించుచుండఁగల్గి శక్తిరుండె
యెడల నెట్లర్థజ్ఞురగురాదు బంధు నవత ॥ ౨౦ ॥ విమోచించు ధర్మశరీరుడగుచు. ౪౨

గీ॥ అట్లు స్పష్టత్వలంకితఁడైనా పరాత్పరుండఁ కల్పాంశమునఁ గాలము దయాపు
చుచు నిశ్చయమిది యెంతైనా పరాధినియై మలమున నుండఁ జూడు పృథరాజునుఁడునో ॥ ౪౩ ॥
జ్ఞానాదిపూర్ణుఁ డగుచు గుణము ప్రభుకొ మితలు నీకు ॥ వర్ణించితి నె
న్నానులు విడచి మృత్యునిఁ గావించెదముకాని వేటుగాఁ గాంతు రెడన్. ౪౪

౨౯ హరియె సప్తయ్యు సృజ్యఁడు నగుట క ర్తయును నక ర్తయునగుటయెట్లు దవునొక్క
తానైన విరుద్ధధర్మముల్ దగు నెయనుచు వలదు శంకింప విషయవ్యవస్థ గలదు. ౪౫

ప॥ ప్రపంచస్పష్టియందుఁ బరమాత్మకు జన్మాదులు విధింపబడవు. అట్లు పర
మాత్మస్వరూపంబున సృజ్యండుగాకుండుటంజేసి స్రష్ట యనియుఁ, దనచే
సృజింపబడిన పదార్థంబుల కంతరాత్మయై వానివానితోఁ గూడియుండుటవలన
సృజ్యం డనియుఁ జెప్పబడుచుండు. కావున స్వరూపంబుచే స్రష్టయును,
సద్వారకం బగు ప్రవేశంబుచే సృజ్యండునునై యుండు నని యెఱుంగునది.
మఱియుఁ బాక్షాత్తరంబు లగు కరణక లేబరంబుల నచేక్షించి జీవులయం దేర్పడు
కర్తృత్వంబు లేకుండుటంజేసి ముష్టిమహాత్మ యు కర్త యనియు, సుప్తస్వరూపాత్తం
బునన కర్తృత్వంబును బరిగ్రహించుటవలనఁ గర్త యనియుఁ జెప్పబడుచుండు.
కావున నారాయణునియందు స్రష్టృత్వ సృజ్యత్వంబులును, గర్తృత్వాకర్తృత్వం
బులును బొసఁగు ననియు విరుద్ధంబులు గా వనియుం దెలిసికొనుము.

సీ॥ బ్రహ్మసంబంధియై ॥ పటగునీకల్పం బ, వాంతరకల్పసమన్వితముగ
దిజ్మాత్ర మిరీతిఁ ॥ దెలియుఁ జెప్పితి నీమ, హాకల్పమందె మహాత్మ మొదలు
గా భూమివఱకును ॥ గ్రాలుత త్వంబులు, నవ్వానికార్యపదార్థములును
సృజియింపబడెదనిను ॥ మిట్టులె ప్రతిమహాకల్పంబునను సృష్టిగలుగుచుండు

గీ॥ మఱియు నెంతయు స్థూలసూక్ష్మంబు లైన కాలపరిణామములు నింకఁగల్పలక్ష
ణములు మన్వంతరంబులు గ్రమముతోడఁ దెలియఁ జెప్పెదముండు ధృష్టాదియముదీర. ౪౬

౪౦ గీ॥ విస్తరించి యప్పుడు ॥ విడువక పద్మకల్పంబుఁజూర్చి నీకుఁ ॥ బలుకువాడ
సావధానచిత్త ॥ మమర్థ మాలింపెదానాక వానినెల్ల ॥ త్మోతలేంద్ర. ౪౭

క॥ అని యీ కరణి బరీక్షిస్త్రనుజాగ్రీకునకు శ్యాన్తనందనుఁడు గృపక
వినిచెనని చెప్పునూతునిఁగనుగొనిశె నకుఁడుబల్కె ॥ గొతుక మొదవక. ౪౮

ఉ॥ సారవిహీనసంసరణస్థంగము భంగమొనర్చి యంచితో
దారమహాగుణైశుమున ॥ కాన్వదమకావిదురుండు, దుస్త్యజలంబున
బైరహిమీటు బాంధవము ॥ నంతయు వీడి ధరిత్రీయండు నొ
ప్పారెడుతీర్థము ల్గని కృతార్థుఁడుగాఁ జూనె నంచు దెండియున్,

గీ॥ భాగవతశేఖరుం డతఁడేగి యట్లుధీరజనభాగధేయు మైత్రేయుఁ గాంచి
 యమ్మునీశ్వరువలనఁ దత్త్వమ్ముఁ దెలిసికొనియెనని చెప్పితివిమాకుఁగుణధురీణ!
 క॥ అమ్మనివరు నతఁ డేస్థానమ్మునఁ దాఁ గాంచెఁ గాంచిఁనం దత్త్వజ్ఞా
 నమ్మును విదురున కాతం । డమ్మెయి నుపదేశమిచ్చె । నెఱిగింపఁగదే. ౪౯
 గీ॥ విదురుఁ డేటికి బంధుల । విడిచెఁ? దీర్ఘయాత్ర నేరీతిఁ గావించెఁ? । నమ్మునీగ్రుడు
 కరుణనేత త్వముగ్రహించెమరలియెట్టులరుగుదెంచె?వచింపుమాఁకిఖలమనఘ!గిం
 క॥ అని యీచందంబున నమ్మునినాథుఁడు సకలశాస్త్రముభ్యార్థవిదుం
 డనఘుఁడు శౌనకుఁ డడిగినవినిపించెను మాతుఁడంతఁవినయముగదురఁ గిం
 గీ॥మీర లడిగినవిధమున । మేదిసీశుఁ । డాపరీక్షిన్న రేశ్వరుం । డడిగె శుకుని
 మునియునాత త్వమెఱిగించెవినఁడు తెల్పువాఁడఁ బ్రబంబుదొట్టినఁరవ్వంబుమీకు.
 వ॥ అని యిట్లు సూతుండు శౌనకాదిమునీంద్రుల కెఱిగించె.

ఆశ్వాసాంతము.

శా॥ ప్రారంభంబునఁ గల్లుకాతుకము గ్రంథాంధాధిమధ్యంబున
 జేరక మీఱినసాహసం బనుచుఁ దోచెఁ మూలభావార్థ వి
 స్ఫారోత్తుంగతరంగఘాతమునకుం । బాలైతి నట్లయ్యు నీ
 కారుణ్యంబునఁ బారముం బడసితిం । గాకుత్స్థనవంశాగ్రణీ !
 ఉ॥ ఎప్పటి కప్పుడే యసువు । వేగెడునట్లుదరాంతరంబునం
 జొప్పడె నామయంబు బుణశుద్ధియుఁ గల్గదు గేహమందునుం
 గుప్పలు వ్యాధు లిట్టి యతి । ఘోరపరిస్థితులందు నెట్టులో
 యిప్పటి కిట్లు నిన్గొలువ । నేర్పడె భాగ్యము భక్తవత్సలా !

గద్యము:— ఇది శ్రీధనాచల రామచంద్ర చరణారవింద

సేవాసమాసాదిత శతవధానాది కవితావిచిత్ర, శ్రీవత్స

గోత్రపవిత్ర సింగరాచార్యపౌత్ర, శతగోపాచార్య

పుత్ర, సమధిగత సకల భాగవతదాస్యానుభావ

భాగధేయ సంపన్నుడుంబ సింగరాచార్య

నామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీ భాగవత

ద్వితీయస్కంధమునందు.

బ్రథమాశ్వాసము.

గీ॥ భద్రమూర్తిశ్రీధనాద్గిరామునిదివ్యపాదపద్మములకు । భాగవతము
 నందు నద్వితీయ । మగుద్వితీయస్కంధ । మర్పితంబొనర్తు । నధికభక్తి.

ఓం తత్సత్

అనుబంధము.

ప్రథమ స్కంధము

(పద్యాదియందు సూచింపబడిన అంకలకు వివరములు)

౧. జగతి...మును—పరబ్రహ్మ మగునారాయణునినుండి యీ ప్రపంచమునకు సృష్టికృతిసహకారములు గలుగుచున్నవి. లేకున్న నింతకవిభముగాఁ గలుగుటెట్లని “యతో వా ఇమాని భూతాని జాయంతే” యనునన్యాయప్రమాణమును “కోఽహ్యేనా న్యాత్మకా ప్రాణ్యాత్ య దేవ ఆకాశ ఆనందో నస్యాత్” అనువ్యతిరేకప్రమాణమును నారాయణుడే జగత్కారణ మని సిద్ధాంతకరించుచున్నవి. వివిధా...భిజ్ఞుండును—అతేనము గాఁగఁచుచున్న ముటుమునకుఁ గేవలముపాదానకారణమే యగునుగాని నిమిత్తకారణము గాఁగఁబడును. నారాయణుడే దేవుగాక సృష్టి కృతయు క్తము లగుకల్యాణగుణములు గలవాడగుటచే నుభయవిధకారణముగూడఁ దాదాసమితి యందుఁ దెల్పబడినది. స్వయం... నెవఁడను జగత్కారణత్వము నిరతిశయజ్ఞానము స్వయంప్రకాశము మున్నగుకల్యాణగుణములు గలవాడగుట వలన “పరమాత్మ నిర్గుణః” యనువారిపాదము నిత సమైనది:—యద్వర్తన, రీతి—సృష్టి కృతయొక్క మగు నట్లు ద్వివిధముననున్న (అనుభవము, జీవము, చిత్తము, తృప్తి) యక్షణ సదాత్మమును—అంత నొకదానితో నిష్ఠాత్మకముగానున్నది. ఇదియే సృష్టికారణము. వేదమును మొదలుకొని బరమాత్మ చతుర్ముఖున నున్నది. సమితియను ననుతితజ్ఞాను లగుయోగులకును వేదతత్త్వము దుర్గావ్యాముగాన జతుర్ముఖునకు నెవ్వనియెడల నిత్యనూరులు ముగ్ధులగుచున్నవారో యానారాయణుడు చతుర్ముఖునకు వేదము నుపదేశించె నని యీశద్యపాదమునకు మఱియొకయర్థమును జెప్పకొనవచ్చును. “తద్విష్ణోః పరమం పదం సదా పశ్యంతి నూరయః” అనుకృతి యందులకుఁ బ్రమాణము. త్రిపుర్ణ...మిగులు—“పరమాత్మ లేజము జలము పృథివి యనుపదార్థములచేఁ గావింపఁబడినసమస్తమునందును జీవాత్మను శరీరముగాఁ గొని ప్రవేశించి నామయాపము లేర్పరచు ననునర్థముగల ‘హంతా మిమా స్తిసో’ దేవతాః అనుకృతియందుఁ ద్రిపుర్ణత్కరణపూర్వక మగు ననుప్రవేశము తెలియవచ్చుటచే భగవంతుడు సృష్టికి లోనగుటయు దానంతేని యనిత్యత్వాదిదోషములు గలవాడగుటయు దటస్థించుచున్నదిగాదా” యనినచోఁ ద్రిపుర్ణత్కరణపూర్వక మైనయాసృష్టి భగవంతునియెడల సత్యముగాదు. అనఁగా భగవంతుని సృష్టికింపనేరదు. (సృష్టికి భగవంతుడు లోనుగాఁ డని భావము.) ఏలయనిన నిరతిశయ మగుతనలేజోవిశేషముచే నాపరమాత్మ సమస్తదోషాంధకారమును బటాపంచలుజేయుచున్నాడుగాన ననిత్యత్వాది దోషగంధమైనను వానిని సృష్టికింప దని భావము. వానిగొల్తుము...హంబు—“సత్యుని” అనుదానిచే భగవంతున కనిత్యత్వాదిదోషములు లే వనియు “పరుని” అనుదానిచే నారాయణుడు బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదులకన్న విలక్షణ మగు నచింత్యప్రభావము గలవాడనియు “పరమభక్తిధీ” యనుదానిచే ఫలాభిసంధి లేకమైనను లేని ప్రపత్తియే మోక్షోపాయ మని యు. “ప్రత్యహంబు” అనుదానిచే “ఆప్రయాణా త్తత్రాపిహి దృష్టం” అనుమిమాంసాకాస్తోక్తి ప్రకారముగా భగవదుపాసన మొకమాటు గాక ప్రాణప్రాయాణపర్యంతముఁ జేయవలయు ననియు, “మహిపదమున” అనుదానిచే భూమిపై జన్మించినదీవుల కింతకన్న సులభ మైనతారకమార్గము లే దనియు సూచింపఁబడినది. “పరమభక్తిధీమహిపదమున” అనువాక్యమును ‘పరమభక్తి’ ‘ధీమహిపదమున’ అనిరెండుపదములుగా విభజించుకొనవచ్చును. అప్పుడు తాత్వికగ్రంథములయందుఁ బ్రయోగింపరానిదైనను త్రిభాగవతము గాయత్రీమహామంత్రముతో సరియైన దని తెలియఁజేయుటకుఁగాను దన్మంత్రమందుగల “ధీమహి” యనుకీయాపద మిందుఁ బ్రయోగింపఁబడె నని యెఱుంగునది. ఈపద్యమునందలి విశేషము లింకను దెలియఁగోరువారు త్రిమతవ్యాఖ్యానవిశిష్ట మగు “శ్రీభాగవత ప్రథమపద్యము” అనుగ్రంథమునందుఁ జూచుకొనునది.

౨. వైపద్యమునందు భగవద్ధ్యాన మనుమంగళము జేయఁబడినది. ఇంక నీపద్యమునందును దీనితర్వా తంగలపద్యమునందును గ్రంథప్రభావము చెప్పఁబడుచున్నది. వేదమునకు “గర్భకాండము, జ్ఞానకాండ

ము" అని చెందుభాగములు గలవు. వానిలోఁ బూర్వభాగ మగుకర్మకాండమందు ధర్మార్థకామములును దత్తాధనములును జెప్పబడినవి. జ్యోతిష్టోమాదియొగములచే నింద్రాదిదేవతల సారాధించినయెడల ధర్మార్థకామయోగ మగుఫలము లభించు నని కర్మకాండము ప్రతిపాదించుచున్నది. ఇంద్రాదు లస్థిరమును స్వల్పమును నగుఫలమునే యొసంగెత్తిగలవాడు గాన వా రొకగుఫలముగూడ నస్థిరమును స్వల్పమునే యగును గావున నట్టియస్థిరాల్పఫలప్రదాత లగునింద్రాదులయారాధనమును జెప్పెడు కర్మకాండమునకన్న కాశ్వతముసూననంతమును నగుసారాణునియారాధనమును జెప్పటచే శ్రీభాగవతము మిక్కిలియుత్కృష్ట మని యింద్రాస్పృహకరింపబడుచున్నది. "దేవ...గ్రంథకర్త—దీనివలన "సహోవాచ వ్యాసు సారాశ్రమ" అని మహాప్రభావసంపన్నుడగుగాఁ జెప్పబడుచూపుమహర్షిచే రచింపబడినది గాన దత్తక పరింపదగు నని సూచింపబడినది. నిత్యుండై దీనివలనక గర్మకాండమునందుఁ జెప్పబడు నింద్రాదులు నిత్యులగా రనియు శ్రీభాగవతమునందుఁ జెప్పబడుపరమాత్మయే నిత్యుడనియు, నిత్యుడగుసాపరమాత్మ యుచ్చఫలముగూడ నిత్యమే యనియు భావము. ఇట్లే...వస్తు—విషయ మనగా గ్రంథము నందుఁ బ్రభావముగాఁ బ్రతిపాదించబడుచున్నపుడు, అవస్తువును ధర్మముగాఁ జెబుటగునది. ధర్మము సిద్ధ మనియు సాధ్యమనియు ద్వివిధము— "యే చ జీవజిహ్వా విప్రా" యే చాధ్యాత్మికావో జనాః తే వందంతి మహాత్మానం కృష్ణం ధర్మం సహితనం" అని మహాభారతమున సిద్ధవస్తువునందు ధర్మకర్తయు ప్రయోగింపబడినది. అలాకికమై శ్రేయస్సాధన మగునది ధర్మమని "ద్రవ్యక్రియాగుణకాపీనాం ద్రవ్యత్వం స్థావర్యుత్పత్తిః తేషామైందిరియకత్వేపి న తాదృశ్యేణ ధర్మతా"యని పెద్దలను వాడియున్నయెగాన నిందు సిద్ధధర్మము పరమాత్మ యనియు సాధ్యధర్మము భక్తి యనియు నెఱుంగునది. మఱియు దీనివలన స్వర్గార్హత ఉచ్చఫలముల నిచ్చునింద్రాదులవలెగాక సమస్తతాతములను మోక్షింపి ధారాయజుడగు (జననమరణాది పునరావృత్తినివారించు) మహాకాశ్వతపరమశివమును గృహజేయనని యెఱుంగునది. ఆధ్యాత్మికాధిభౌతికాధిదైవికము అనీ తాతము తీర్చిదిద్దు. కారీర మనియు, మానస మనియు సాధ్యాత్మికము ద్వివిధము. జ్వరాదులు కారీరములు, గామకామ్యాదులు మానసములు నని చెప్పబడును. కార్యలాదులవలనను వికాసాదు లవలనను గలుగునది యాధిభౌతికము. శీతవాతాదులవలనక గలుగునది యాధిదైవికము. ఎంతయు... నెడలించి...దీనివలన భగవద్భక్తి కేవలకపటమును గర్మకాండప్రతిపాదితమును నగుశ్రేయసాగాద్యాభిచారక ధర్మముఖండితగా దని సూచింపబడినది. నిర్యాణ...ధర్మము - కర్మకాండమునందు జెప్పబడుజ్యోతిష్టోమోదియొగములవలెగాక భగవద్భక్తి యనంతస్థిరఫల మొసంగునది యని చెప్పబడినది. మఱియు సారా యజుఃకు కర్మకాండప్రతిపాదితు లగునింద్రాదులకన్న విలక్షణుల డనియు, ననంతస్థిరఫలప్రదాత యని యు "నిత్యుండై...వస్తువు"అనువాక్యమునందుఁ జెప్పియుందు సమస్తధర్మములకన్న భక్తియే యుత్తమ మని చెప్పటచే బరమాత్మ భక్తివలనగాక ఐదు కోకదానివలనక బ్రగున్నుడుగాఁ డనియుఁ జెప్పబడినది. సజ్జనుడు- అనగా బ్రహ్మనిష్ఠగలమహాత్ముడని యర్థము- ఏల కాస్త్రాంతరములతో - కల్పితాతిథయము గలగ్రంథములతో లాభములే దని భావము. ఆలకించినంత... నెఱుంగు-దీనివలన భగవద్భక్తి దేశములందు నిలువక భక్తులసౌదయములందే నియమముగా నివసించుచుండు నని భావము. ఆధ్యాత్మికాధిభౌతికాధిదైవికములను బరిచయ భగవంతుని వర్ణనగాఁ జేసికొనునట్లు మఱియు భగవద్భక్తిని చేసికొనునట్లు రని సారాంశము.

3 ఆశ్రియం...ప్రొద్దిగాంచి- అభివృద్ధి, సుఖ్యునివృద్ధి జనములు, సమస్తవిషయములు, ధర్మార్థకామ మోక్షము లనుభుతుమార్గములను, దత్తాధనములను బోధించుచు ధర్మాదిభంతులను గలిగించు నదిగాన వేదము కల్పవృక్షముగాను, భగవద్విషయమునే ప్రధానముగాఁ బ్రతిపాదించుటవలన వేదసారాంశముగాన నిగ్రంథము కల్పవృక్షఫలముగాను వర్ణింపబడినది. దేవచే భాగవతము వేదముల మని సూచింపబడినది. వేదకల్పవృక్షఫల మనటచే నది జ్ఞానకాండమునకన్న నీ శుభ్రము మని తెల్పబడినది. ఇట్లే...జారి - శుకముఖంబునుండి - చిలంకనోటినుండి - శుకలింగాగ్రమునుండి - వృక్షముయొక్క కొనకొమ్మల నున్న ఫలము చిలంకనోటినుండి జారి గులభమగునట్లు వేదకాభాగమున నున్న భగవద్విషయమును శుకలింగాగ్రమునుండి ములభమయ్యె నని భావము. జారి నని చెప్పటచే నీ భాగవతఫల మును శుకలింగాగ్రము వ్యాసునకును, శాత్యనుడు శుకునికును నిచ్చి రనియు సాశుకలింగాగ్రమునుండి

యనగా నతనిశిష్యప్రతిభా లనెడు చిగురుటాకులనుండి ఫలమంతయు మెల్లమెల్లగా భూమిపై జారిన గాని మీడినుండి యొక్కమారే పడలే దనియు, నందువలననే చితికిపోలే దనియుఁ దాత్పర్యము. చిలుకగొరికిన పండు మిక్కిలితీయనగునట్లు శుకయోగి యనుభవించుటచే నిదియు వహావధుర మైనద నియు భావము. కేవలనివృత్తిధర్మపరుం డగు శుకుం దాస్వాదించె ననుటచే శిష్టశిష్యహిత మగుటయు, నందువలననే ప్రమాణ మగుటయు, ముముక్షువులకుఁ దప్పక పఠనీయమగుటయు మొదలుగా ననేక విషయములు నూచింపఁబడినవి. అద్భుతా...నతిశయిల్లి—మోక్షమే యిందు సారాంశముగాఁ జెప్పఁబడినట్లుచే నీగ్రంథమే వేదకల్పవృక్షఫలముగాని స్వర్గాదులను దత్సాధనములను దెల్పెడుననియు వేదపూర్ణభాగ మగు కర్మకాండమునందలి యర్థమును విశదీకరించెడు కల్పనూత్రాదులు గావని తెల్పఁ బడినవి - త్యజియింపఁ...బరగి—పదార్థము—జన్తువు, శబ్దార్థము, చూతఫలము మొదలగువానియందుండునట్లు కల్పవృక్షమునందు విడిచిపెట్టఁదగినపదార్థమే లే దనియు నంతయుఁ ద్రావఁ దగిన రసమే యనియు నట్లే యీ పురాణమున విడిచిపెట్టఁదగిన విషయమే లేదనియు నంతయు గ్రహింపఁదగినదే యనియు భావము. భవ్య...ద్రావరయ్య - ఇందుఁ ద్రావుటకు ఫల మనంగతము గాన రసశబ్దబులు, జారినరసమును బానమొనర్చుటకు వీలులేదుగాన ఫలశబ్దబులు ప్రయోగింపఁ బడినవి. కేవలరసమే ఫలరూపముగానుండటచేఁ జక్కఁగాఁ ద్రావవచ్చు నని తెల్పఁబడినది. “అహో” “భువిని” అను నీపదములచే భూలోకవాసు లలభ్యమైన యీలాభమును వదలిపెట్టుటఁ డని నూచింపఁ బడినది.

పాతాంతరము— గీ॥ నిగమ కల్పవృక్షమునందు + నెగడి శుక, ముఖచ్యుతంబై నుధారసఃకర్షిత మగు, భాగవతరసఫలము మేక + వ్రాలువఱకు, రసికభావుకుల మాటికి + ద్రావుఁ డిలను.

౪. పరమపదము “దశాశ్వమేధీ పున రేతి జన్మ కృష్ణప్రణామి నపున ర్భవా య” యనునది యిం దనుసంధేయము

౫. ఈశ్వరచిదచిత్స్వరూపములు నారాయణనియొక్కయు, జీవులయొక్కయు, బ్రకృతియొక్కయు స్వరూపములు.

౬. దాయము, అపద, సంసారబంధన మని భావము. ఏదనశింపఁగా.

౭. డిందెడు...వల్పమై-దీనిచేఁ దప్పక నూరువత్సరములు జీవించు రనునియఃము లేదుగానఁ గృతయుగాదులందుఁబరె భోగానంతరిమున మోక్షప్రయత్నమున కవకాశము లేనివాఁడనియు, మంద... భావము దీనిచే మోక్షమునకుఁ దాము పూనిన సాధనములను ముగించుటకై న శక్తిలేనివాఁడనియు, అతి... బుద్ధియు-దీనిచే నట్లు దీర్ఘ కాలమునకుఁగాని పనికిరానిసాధనముల నవలంబింపక యల్పకాలమునఁ బనికి వచ్చు సాధనముల నవలంబింప నెంచినను దానికిఁ దగినంతబుద్ధివికాసముకూడ లేనివాఁడనియు మూడు... గడక-దీనిచే నట్టి బుద్ధివికాస మున్నను నడుమనడుమఁ గలుగిచ్చుములకు లొంగి లెపప్రయత్నములను దుదముట్టకముందే త్యజింతురనియుఁ గావుననే మందభాగ్యు లనియు నూచింపఁబడినది. తఱచుగా దీని చేత “మనుష్యాణాం సహస్రేషు కష్టి ద్యతతి సిద్ధయే” యనున ట్లేవఁడో యొకఁడు దిక్ష్ణ సామాన్య ముగా నందరు నిట్టివారే యనియు భావము. అకటా దీనిచే శానకాదులకుఁ గలభూతదయ తెల్పఁ బడినది.

౮. వినఁ...రిల్లు-దీనిచేఁ గీర్తి లనేకవిధములుగాన వేడఁదగని పని తలంపరాదు. కర్మలన్నియు స్వరూపముచేఁగాక ఫలేచ్ఛచేఁ దాత్యము అనియు, భగవదుపాసనమున కంగములుగా శక్త్యనుసార మను శ్లేయము లనియుఁ గావున చుముక్షువులకు వానిని వినఁదగు ననియు నెఱుంగునది.

౯. ఆత్మ...మంద-చి త్తము రాగద్వేషాదులచేఁ గలుగితము గానుండఁనట్లు దీనిచేఁ జి త్తము ప్రసన్నమగుటకు ముముక్షువులు ప్రయత్నింపవలె ననియుఁ జి త్తము ప్రసన్నమైనయెడల “ప్రసాదో సర్వ దుఃఖానాం” అనునట్లు దుఃఖములన్నియు నివర్తింపఁగా బుద్ధి నిలకడఁ జెందు ననియు భావము. అర్చార తరము-ఆత్మ...మంద-పరమోత్మప్రసన్నుఁ డగునట్లు, దీనిచే “ః మలభ్యం భగవతి ప్రసన్నే శ్రీనికే

తనే" యని చెప్పబోవునట్లు పరమాత్మయే పునన్మఁడైనయెడల నేకొంటయులేక సర్వమును సంపన్న మగుననియు భావము.

౧౨. పిమ్మట...మనోహృద్య-ఏమైయి-ఏవిధముచేతనైనను.

౧౧. లీల-చీనిచే భగవదపతారములు కర్మమూలకములుగా పనియు, నాత్మీయసంకల్పమూలకంబు
 పనియుఁ దెల్పఁబడినది

౧౨. కేశవుడు ఇందు “క ఇతిబ్రహ్మణో నామ ఈశోహం సర్వదేహీనాం ఆవాంథవాంగే సంభూతే తస్మా త్కైశవనామవాక్” అనునది యనుసంధ్యము.

౧౩. పాశాతరము-క॥ నరులొసరించెడు పనులే, యరుదై మాటికిని గోర్కె-యగు నాలింపక,
హరిసేయు నద్భుతమనో, హరకృత్యములందుఁ దృప్తియగు పెట్టు లింకక.

గర. పాతాంతరము—చ|| స్థిరమతి గర్భబంధముల జక్కుక యుంటేగ సన్నయించిదా, నరుగవియో
గభృతి “దనయా” యని వ్యాసుడు చేసి బిల్వగాఢ, దరులు ప్రతిధ్వనుల్ సలిపెదన్మయతం గొని జ్ఞాన
శక్తిచే, నిరతము సర్వభూతముల + నిచ్చిన యాశుకహానిగొల్పెదక —(“ఖిలభూతప్రాదాయ- అఖిల
భూతానాం హృత్ ఆయతే గచ్ఛతి జ్ఞానద్వారా వ్యాప్నోతి-అయ గతా వితి ధాతుః) సమస్తప్రాణుల
ప్రాదయమును ధర్మభూతజ్ఞానముచే వ్యాపించువాని (2) (భూతానాం హృదయం యస్య జ్ఞానద్వారా
వ్యాప్యం) జ్ఞానద్వారా సమస్తప్రాణులప్రాదయ మెవనికి వ్యాపింపడగినదో (8) (అఖిలభూతేశు
ప్రాదయం ధర్మభూతం జ్ఞాన మధిష్టాత్మయస్య) శుభసాక్షియులయందు శుభధర్మ భూతము కలదో.
వానిని హృదయపుష్పమునకు... ఇది... ధర్మభూత
సాక్షిని చిహ్నంగా తీసుకొని, ధర్మభూత... ములలో లై శుభ ఉత్పత్తియై యుండుటవలన సాక్షి
ప్రములన్నియు “మే మే శుభులము మే మే శుభుల” అని యితనికిఁ బ్రతిధ్వనులిచ్చెనని భావము. అరుగునెడ... ఎల
చుచండ-చీనిచే వ్యాసునకన్న ను శుభుడే యతిశయితజ్ఞానవంతుఁ డని తెలియుచున్నది. తదులు తన్మయము
లగుచు “ఏషాణు రాత్యో” ఆరోగ్రహతోపవ్రవరోపే దృష్టిః ‘ఇత్యాదిశ్రుతిలచే జీవస్వరూపం బణు
వని చెప్పబడుటంచేసి తత్స్వరూపమున ననేకులం దధిష్ఠించుట పాపగదు గావున స్వరూపముచేఁగాక
ధర్మభూతజ్ఞానముచేతనే వృక్షములు శుకాధిష్ఠితంబులయ్యె నని యెఱుంగునది. ధర్మభూతజ్ఞానము సైలేము
మాత్రమే యనంత మగునదియైనను శుభసాక్షిహృదయము పరినిష్ఠున్న మగుటంచేసియు ముక్తుల
కులాలనే జ్ఞానసంకోచకం లైనకర్మరూపావరణంబు నివృత్తమగుటంచేసియు నపరిచ్ఛిన్నం బగుధర్మ
భూతజ్ఞానముచే ననేకవృక్షములం దధిష్ఠించుట పాపగదు నని యెఱుంగునది.

గారి దీనిచే శ్రీభాగవతపాఠకులకు శుకవ్యాససారదులును, సుగంధతీవతుర్ముఖులును, ననిరుద్ధవర
సారాయణులును గ్రమముగా నమస్కరింపఁదగినవా రని యాచార్యపరంపర యేర్పడుచున్నది. ఇందు
“యో శ్రీ భారతవర్షస్మిన్ క్షేమాయ స్వస్తే యే నృణాం ధర్మజ్ఞానకమోపేత ఆకల్పా దాస్థిత స్తపః” అను
సోద యనుసంధేయము.

౧౬. వానుదేవునిపయికి—ఇరది “సర్వత్రా”నా మనుస్తంచ వస త్యత్రేతిహై యతః తతఃస్స
 పానుదే వేతి విద్వద్భిః పరిగీయతే” అనునది యనుసంధేయము. వానుదేవతబ్దముచే సర్వాంతరాత్మత్వ
 సర్వాధారత్వములును, భగవచ్ఛబ్దముచే మధుఖసంపూర్ణత్వమును దెల్పబడినవి. ఆత్మయే నిరతిశయప్రీయ-
 ముగాన సర్వాంతరాత్మత్వముచే నిరతిశయప్రీయత్వమును గూచింపబడినది.

౧౩. దీనితర్వాత “కుర్రు మ పౌషపనివదం దూరే హరికథామృతాత్ య న్న సంతి ద్ద్రవచిత్త
 ప్రేమాకుపులకోద్గమాః” (మృ. అనఘంబులు హృదయం బొగిం గఱుగఱగా + నానందబాష్పంబులు, గనుల బెల్వడగా శరీరమునఁ బుల్కల్ నండఁగాఁ చేసెదఁజ్జ, వినినంతఁజ్జ వనజాక్షుసచ్చరితముఁజ్జ నే
 జ్జాంతముల్ తద్విధం, బున జ్జానోదయముం బొనర్చవు రుచిం బట్టి చి పూర్ణంబుగఁజ్జ.) అనునది పెక్కు
 శ్లోకులందుఁ గానరాదు.

౧౮. భర్మయన కర్తవే ఫలమని తాకిమలు చెప్పుచున్నారు, వారి వాదప్రకారముగనే భర్మయన సృతిఃపురుషార్థముగా దని తేలినది ఇట్లే యర్థకామాదులయందును నెఱుంగునది.

౧౯. జ్ఞానము-జీవాత్మయాధాత్మ్యము నెఱుంగుట - విరక్తి- విషయాంతరముల నానింపకుండుట-దీనిచే భక్తియే మోక్షసాధన మనియుఁ గర్మజ్ఞానములును శమదమాదులును దడంగంబు లనియుఁ దెల్పబడినవి.

౨౦. ఇంచుమించుగ-దీనిచే సంపూర్ణముగా నశింప వని నూచింపబడినది. భగవత్ప్రాప్తి యుపేయము పొందఁ దగినది) భగవద్భక్తి యుపాయము (పొందించునది). ఈరెంటికిని గొన్నిప్రతిబంధకములు గలవు. నిష్కామముగాఁ జేయబడిన వర్ణాశ్రమాదిధర్మములు తత్ప్రతిబంధకములను నశింపజేసి భక్తిగలిగించును. ఆభక్తియు తత్ప్రతిబంధకములను నశింపజేసి భగవత్ప్రాప్తిని గల్గించు నని భావము. భక్తి గలుగు... నెఱుంగవచ్చును. ఇందు “భక్త్యా త్వనన్యయా శక్త్య ఆహవేన విధోర్జున జ్ఞాతుం ద్రష్టుంచ తత్త్వేన ప్రవేశ్యంచ పరంతప!” యనునది యనుసంధేయము.

౨౧. సంశయజ్ఞాన మనియు నన్యధాజ్ఞాన మనియు విపరీతజ్ఞాన మనియు నజ్ఞానము త్రివిధము. ఒక పదార్థమును గ్రహించుటలో బరస్పర విరుద్ధములు బెక్కుతోచుట సంశయజ్ఞానము ఉదా-౧ త్తగు పదార్థమును బాచి సాణువా? (మొద్దా) త్తురుషుడా? యని తలంచుట ఒకపదార్థమును గ్రహించుటలో దానికి లేని, మఱియొకలక్షణము నేర్పరచుట యన్యధాజ్ఞానము. ఉదా-శంఖము పచ్చనిది యనుట. ఒక పదార్థమును గ్రహించుటలో దాని నట్లే గ్రహింపక మఱియొకదానినిగా గ్రహించుట-విపరీతజ్ఞానము. ఉదా-ముత్యపుజిప్పను పెండిగా గ్రహించుట.

౨౨. పాకృ...బులు - దీనిచే సత్త్వరజస్తమోగుణాలులు ప్రకృతికి సంబంధించినవేగాని జీవేశ్వరులకు సంబంధించినవిగా వని యర్థము.

ఏక...జెలంగుచు - స్వరూపముని మూఁడుపదార్థములయ్యెను సృష్టికిఁ బూర్వము నూత్నోపని యందు శరీరాత్మభావము నేర్పరచుచున్నది.

రమే...లాప్స-భగవంతుడే బ్రహ్మరుద్రులను జీవులరూపముతోను దన సంకల్పములచే వారినడుమ స్వస్వరూపముతోను నుండి స్థితిసంహారాదులను జేయుచు నా యా సామరూపములను ధరించుచున్నాడు.

అవనాదులు-భగవత్ప్రాధమ్యమును సిద్ధాంతీకరించుటకుఁగాను “అవనము” అనగా సురక్షణమే యిందు ముందుగా గ్రహింపబడె నని యెఱుంగునది.

ఆకమ... రియై-బ్రహ్మవిష్ణురుద్రులలో సత్త్వస్వరూపుఁడుగాన విష్ణుభజనము జేయువారికి “జ్ఞానోత్పత్తి, సంసారనివృత్తి పరమపదప్రాప్తి యనుశుభములు గల్గును. సర్వకారణుఁడగుటవలనను సర్వవిలక్షణుఁడగుటవలనను, సమ్యజ్ఞానప్రవర్ధకసత్త్వగుణప్రవర్తకుఁడగుటవలనను వాగుదేవునందలి భక్తియే మోక్షమనిచ్చు నని యర్థము.

౨౩. శుభావతారములు-శుద్ధసత్త్వమయములగుటచే మంగళప్రదములగు నవతారములు అనూయఁ బాసి దీనిచే విష్ణుభక్తులకు దేవతాంతరములందుగాని తద్భక్తులందుఁగాని యసహనము లే దనియు, విష్ణువు నంతును విష్ణుభక్తులయందును నితరులకే అనూయ యుండుననియుఁ దెల్పబడినది. “ప్రేతాక్ భూత గణాంశ్చ స్త్రీ యజంతే తామసా జనాః” అనునది యిం దనుసంధేయము.

౨౪. దీనిచే విష్ణుభక్తు లనంతస్థితిఫల మగుపరమప్రదమును గోరుదు రనియు, దక్కినవా రంతము గలవియు నస్థిరములైనవియు నగుస్వర్గాదులను గోరుదు రనియు నూచింపబడినది.

౨౫. “అహం హి సర్వయజ్ఞానాం భక్త్యా ప్రభురేవమథు మా మభిజానంతి తత్త్వే నాత శ్చ్యవంతి తే” యనుగీతావాక్యముగూడ నీయర్థమునే సమర్థించుచున్నది.

౨౬. “సఏవ సో మేద మగ్రీ ఆసీ దేకమే వాద్వితీయం” అను శ్లోకముందు సృష్టికిఁ బూర్వ మొకవాగుదేవుడే యుండె ననుటచే జీవాత్మలుగాని ప్రకృతిగాని యపుడు లేనట్లేర్పరచుచున్నదనరాదు అట్లుచెప్పినయెడల “ప్రకృతింభయమంచెన వి ధ్వనాద్ ఉభావపి” యను గీతావాక్యము విశదించుచుగానశరీరశరీరులను జేర్చి యొక్కరిగా భవనమొనరుట కలుగుటంజేసి నామరూపవిభాగమునకు విలసంతిటి నూత్నదశలో నుండుటచే నించుమించుగ లేనట్లే యున్నచిదచిత్తులను శరీరముగాఁగూడి శరీరరహితవాగుదేవు

౨౭. భూతములు-పృథివ్యాదులు, సూక్ష్మములు-గంధాదులు, ఇంద్రియములు. జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియములు, -అత్క-౨౮ తఃకరణము.

౨౮. పదియొకటి, 11 ఇందియములును, 5 భూతములును, రూపము-భగవంతునిరూపము జీవులతోఁ గూడియున్న ప్రకృతియుఁ బ్రకృతివికారము లగుమహాదాదితత్త్వసమాహములు గలిసి యొకటియు శుద్ధసత్త్వమయ మగునది యొకటియు నట్లు రెండువిధములుగా నుండును. ఈరూపముల రెండు నిందుఁ జెప్పఁబడి యిట్లు వి. ఇదిగాక యనుప్రవేశావతారము స్వరూపావతారము నని భగవదవతారముగూడ ద్వివిధము. ప్రకృతియందు జీవద్వారా ప్రవేశించుట ప్రవేశావతారము. స్వస్వరూపముతో నవతరించుట స్వరూపావతారము ఈరెండును సకర్మమూలకములుగావున నవతారము అనఁబడును.

౨౯. చతుర్ముఖు ననుప్రసేకాపతారముగా నేయిటుంగునదిగాని యోగివంద్యుడగుటచే స్వయాపావ
తాగ మనియు భగవంతుడే యనియుం జెప్పదగదు. సృష్ట్యాదియందుగల చతుర్ముఖును ధ్యేయుం డగు.
వారాయణుం డాత్మగాఁ గలచతుర్ముఖుడేగాని కేవలచతుర్ముఖుఁడుగాడు. షటియు “ఆబ్రహ్మస్రంబ
మగ్యంతా జుదంత్యవస్థితాః ప్రాణినః కర్మజనితసంసారవశవర్తినః యత స్తతో న తే ధ్యానే
ధ్యానినా ముపకారకః అవిద్యాంతర్లతా స్ఫుర్వ తేహి సంసారగోచరః పశ్చాదుద్భూతబోధాస్తే
ధ్యానేనైవోపకారకః నైస్సర్గికో నైవబోధ స్తేహి మ ప్యన్యతో యతః” అనియు “స్మష్టిం తతః కరిష్యామి
త్వా మావిశ్వ ప్రకాపతే” యనియుం జెప్పబడియుండుటచేత “చతుర్ముఖుడగుచున్నచో నతనిని
భూతుండును నగుచతుర్ముఖునాడె” అనియు నున్నది. ఇట్లు ముందునుం దెలిసికొనునది.

30. ఇందు యజ్ఞేశ్వరశబ్దమును బ్రయోగించుటవలన, సాధుపరిత్రాణాదులు చెప్పబడుటవలనను పరాపావతారమును స్వరూపావతారముగా నెఱుంగునది.

30. అయావుడు జ్ఞానస్వరూపుడగుటచేత సమూర్తస్వరూపుడు, యావై-శరీరమై,

32. “య అత్మని తిష్ఠత్ య స్యాత్మా శరీరం” “యః పృథివ్యాం తిష్ఠత్ యస్య పృథివీ శరీరం” అను శ్లోకములవలన జీవాత్మకు ధార్యమైన శరీరమహాహంబునకును వానిని ధరించుచున్న జీవాత్మలకును ముఖ్యధారకుఁడు భగవంతుఁడేగానఁ బ్రకృతియు నతనికి శరీరమనియుఁ దెలియనివారు జీవాత్మ శాస్త్రోపితులైన యా బ్రాహ్మణులు.

33. అచి...గుచు-కారణావస్థయందు నూత్నమైయున్నను గార్యావస్థయందు మూలమైయుండునుగాన నచిత్తు జీవస్వరూపముగా దనియు, కార్య...గాక-కార్యావస్థయందుఁ జూడఁబడుచు “జీవేశాపదార్థాచ నిత్యా సతతవిక్రియా”యన శాస్త్రముచే వినఁబడుచునందు ప్రకృతివలె జీవాత్మద్వయమును కృతమును గా దనియు-అక్కర...రాకఁబందులకు-“అవ్యక్తాయ”-నుభవవద్దీతావాక్యము బ్రమాణమనియు భావము.

38. “అజాయమానో బహుధా విజాయతే” యను శుక్రియందుఁ బుట్టువులేనివాఁడనియొక
 బ్రహ్మవిధములఁ బుట్టుచున్నాఁడనియొక బరస్పరవిరుద్ధముగాఁ జెప్పిఁబడియున్నది దీనికి “న హింస్యా
 తస్యభూతాని” యని హింసను నిషేధించుచు “పశు మాలభేత” యని విధించువాక్యములకు విషయభేద
 ముచేఁ బరిహారము జెప్పఁబడినట్లు కర్మాధీనమైనపుట్టువు లేనివాఁడనియు, స్వసంకల్పముచేఁ బుట్టు
 చున్నాఁడనియు నిట్లు విషయభేదముచే నర్థముఁ జెప్పుకొనిన సరిపడును. ఇదియే వేదములయందువలసిన
 చోట్లఁ జెప్పుకొనఁ దగినదియు, “తస్యధీరాః పఞ్చావంతి యోనిం” “న మహిష్యా చ్ఛితయః” కవిః” అను
 వానికి సారభూత మైనదియు సగురహస్యార్థము-వేదరహస్యము లని చెప్పుటచే భగవంతుని జగత్సృష్టివి
 కర్మలకును జీవులకర్మలకును మిక్కిలి భేదము గల దని తెలుపఁబడినది.

37. జగత్సృష్ట్యాదు లచింత్యములును, దుస్సాధ్యములును నైనను భగవంతున కవి యొకవిలాసము పలి కుకరమైయుండు ననియు “లీలామాత్ర” మనుటచే ముఖదుఃఖాహేతువు లగుచీవులకర్మలకును భగ

వంతునికర్మలకును జాల భేదము గల దనియు, సృష్ట్యాదికర్మలను జెప్పుటచే నవి యనల్పములును జీవకర్మ లల్పములును నని తేలుటంజేసి భగవత్కర్మలను జీవకర్మలును భిన్నము అనియుఁ దెలియుచున్నది. కావున జన్మభేదమును బట్టియు, గర్మభేదమునుబట్టియు జీవబ్రహ్మలకు భేదము స్పష్టము.

31. ఇందు “భక్త్యా త్వనన్యయా” యనుభగవద్గీతావాక్య మనుసంధేయము.

32. సమదర్శనుడు-జీవేశ్వరప్రకృతు లనుమాడుతుత్త్వములలోఁ బ్రకృతిని దేవమనుష్యాదిశరీర ములు గలదానినిగాను, జీవులను జ్ఞానేకాకారులుగను, ఈశ్వరు నన్నింటిలోఁ బ్రవేశించి సత్యజ్ఞానాది కల్యాణగుణములు గలవానినిగాను సమముగాఁ జూచువాడు. “విద్యావినయసంపన్నే బ్రాహ్మణే గవి జాస్త్రిని, శునిచైవ శ్వపాకేచ పండితా స్సమదర్శినః-అని భగవద్గీతయందు దీసమదర్శిత్వమే చెప్పబడినది. భేదా...ర్షక-నారాయణుఁ డాత్మగాలేని స్వతంత్రపదార్థముగల దనుభేదము ననుసంధింపక (అనగా సర్వము నారాయణాత్మకముగా ననుసంధించి నని భావము) నిర్వికల్పుడై-ఆత్మయందు దేవత్వమునుజ్ఞా త్వాదుల నాహింపించుటలేనివాడై-జాగరూకుడై-“యా నికా సర్వభూతానాం తస్యాం జాగత్తి శం యమీ”(ఏయధ్యాత్మవీషయ మెల్లరకు రాత్రివలె నప్రకాశమైయుండునో యందు ముని కేలుకొని యున్నాడు. అనగా నాధ్యాత్మికవిషయ మతనికిఁ బ్రకాశముఁ గొల్పు నని భావము) అని గీతలోఁ దెప్పబడినట్లు చక్కగా నధ్యాత్మరహస్యమంతయుఁ దెలిసినవాఁ డని యర్థము-కేవలంకే- సామాన్యుడా ?

33. పాదపోద్భవులు-శూద్రులు,- ద్విజాసా)యులు-త్రైవర్ణికులయ్యను బతితు లగువారు,- భద్రము-శ్రేయస్సు,-తలపాప్ప-సంకల్పము గలుగఁగా-

34. హస్త...జేయక-కమలముపంటితనహస్తములందుఁ జక్కగాఁ బ్రకాశించుచున్న మహతి యనువీజయొక్క-ధ్వనివలనఁగల్గినవియు, వీయనివియు మంచువలెఁ జల్లనివియు నగుపల్కులు భగవత్క థలగుహిమను దెల్పఁగా-(భగవదవతారగాభిమతి జేయుండఁ బల్కించుకొనుచు వచ్చె నని భావము) భక్తి...సమ్మాని-భక్తివిషయ మైనజ్ఞానము దత్త డధికుడుగాన నెల్లరు నతని నాదరింతు రనిభావము. భక్తియొగమృ దెడతేనిగౌరవములవాడని శబ్దార్థము. జితాభిమాని-జయింపఁ బడినయభిమానులుగల వాడు (అనగా సంసారమే గొప్పది యని భావించి దానియందు భిమానము గల్గి వర్తించువారిని దనతోడ ముచే నిరభిమానులనుగావించు నని భావము.) కుర్రబిజాహాని-నారదుడు-విజ్ఞానియై-విజ్ఞానము గలవాడై, అనగా భూతభవిష్యద్వర్తమానములయందు జరుగుసంగతిం దెలిసినవాడుగాన వ్యాసుని హృదయసంతాప మెఱింగియే నారదుడు వచ్చె నని యెఱుంగునది.

35. గుణా...కులు-ప్రకృతిగుణము లగుసత్త్వరజస్తమస్సులవలనఁ గల్గు రాగాదులయందు దురాగ ముగలవారు. నిజాత్మరూపము-ఆత్మ భగవంతునకు ధార్యమైయుండు ననుజ్ఞానము. అగ్రకామములుహేయ ములు వానఁ బురుషార్థములుగావు. భగవద్గుణానుభవరూపమోక్షమే పరమపురుషార్థము. భగవద్విలాస ముల నెఱింగి భజించుటయే దానికి సాధనము. ఇట్లొకగొప్పగ్రంథముద్వారా బోధింపు మని భావము.

36. “నహి కళ్యాణకృత్కశ్చిద్దుగ్ధతి తాత గచ్ఛతి, శుచీనా శ్రీమతాం గేహే యోగభ్రష్టాభిజాయతే అథవా యోగినామేవ కులే భవతి ధీమతాం” అనుగీతావాక్య మిం దనుసంధేయము.

37. రస...పుడు-రసో వై సః...భవతి-అనుకుర్మ్యనుసారముగా నిగతిశయాసంధ్యాత్మక మగు రసమే స్వరూపముగాఁగలవాడు. పూర్వ...స్మృతి-“తత్త్రి తం బుద్ధి...కురునందన”యనుగీతావాక్య మిం దనుసంధేయము. పూర్వజన్మపుఁబ్రపత్తి యనఁగాఁ గ్రిందటిజన్మమందు భగవంతునియందు రత్నకర్మబుద్ధి తో భావించి చేసిన భక్తివిశేషము.

38. నాచేత్యర్థింపఁదగినభగవద్గుణము లెట్టి వనినచో నవి యనంతములు గాన గుణగ్రాముగా నేను జెప్పుటకు నీవు వినుటకును జాలము. అయినను సంగ్రహముగాఁజెప్పెద విను మనిన బ్రహ్మ...శముల్” సృష్టిసీతీసంహారములు, విశ్వంజయ్య-దీనిచే “సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ తజ్జలానితి తాత ఉపాసిత” యను మొదల గలవిం దనుసంధేయము. సృష్టికారణత్వము చెప్పబడుటచే బ్రహ్మయే ప్రపంచమున కుపా

దాననిని త్తకారణము లనియు నాయుభయవిధకారణత్వమునకుఁ దగినసర్వజ్ఞత్వసర్వశక్తిత్వాదులు గలవాఁ డగుటయుఁ జెప్పఁబడినది. స్థితికారణత్వముఁ జెప్పటచే సర్వాంతరాత్మత్వముఁజదచిద్విశిష్టత్వము ప్రపంచశరీరకత్వము, దద్విలక్షణత్వమును జెప్పఁబడినవి. సంహారకారణత్వముఁ జెప్పటచే నుపాస్యత్వము మోక్షప్రదత్వము మున్నుగా నవంతకల్యాణగుణములు జెప్పఁబడినవి. కావున నిత్యాదిగుణములను వర్ణింపుమని భావము.

౪౪. ప్రకృతి-అనాదిసూలప్రకృతి-“దధ స్యాశేషు నేమి రర్పితా, నాభా వరా అర్పితా, ఏవ నే జైతా భూతమాత్రాః ప్రజ్ఞామాత్రాః స్వస్థితాః ప్రజ్ఞామాత్రాః, పాప్రీణే ర్పితాః” అనుశ్రుతియు, “జీవభూతాం మహాబాహూ య యేదం ధార్యతే జగత్” అను భగవద్గీతయు నిందులకుఁ బ్రమాణముగా నెఱుంగునది.

౪౫. ప్రధానము- ప్రకృతి. తత్పదంబు-అనాదుడేవుని పరమపదమును దీనిచే నర్థపంచకజ్ఞానము నుపజేశించి రని సారాంశము. అర్థపంచక మనఁగా స్వస్వరూప-పరస్వరూప- పురుషార్థస్వరూ- పోపాయ స్వరూప-విరోధిస్వరూపము లనునైదింటిని జెలిసికొనుట. వీనివిశేషములు శ్రీమల్లాకాచార్యప్రణీత మగు నర్థపంచకగ్రంథమునఁ జూచుకొనునది.

౪౬. “ధర్మణ సాప మమదతి” - “అవిద్యయా మృత్యుం తీత్వా” ఇత్యాదిశ్రుతులవలననే, “యజ్ఞదానతపశ్శకర్మ సావనాని మనీషిణాః” ఇత్యాదిస్మృతులవలనను, ఫలాభిసంధిరహితముగా వర్ణాశ్రమధర్మముల నాచరించినచో తత్త్విత్వము వలన నామరూపము లన్నియుఁ జేరినవిధమున నామరూపము లను నశింపజేసి యాధర్మములు భక్తిని గల్గించి శాశ్వతములమున నాధ్యాత్మికాధిభౌతికాధిదైవికము లను తాపత్రయమును నివర్తింపజేయు ననియు నూచింపఁబడెను.

౪౭. దీనికి “భక్త్యా త్వనన్తయా...జ్ఞాతుం ద్రవ్యంచ” అనుగీతాశాక్యము ప్రమాణము. “ద్రవ్యం” అనుదానిచే భక్తికి దర్శనసమానాకారత్వము చెప్పఁబడె నని యెఱుంగునది.

౪౮. హరి...నట్లు - “య త్కరోషి...మదర్పణం” అని గీతయందుఁ జెప్పినట్లు, హరి...ధ్యానించుచుకొ - నామములను బొగడుచు గుణములను ధ్యానించుచుండి రని క్రమము తెలియునది. వీనిచే భక్తి గట్టుటకును భగవంతుడు సంతోషించుటకును శేషము కర్మాచరణసేగాక తన్నామస్తుతియుఁ దద్వేద్యాధ్యానమును జేయవలె నని తెల్పఁబడినది.

౪౯. ప్రణవము - ఓంకారము. ఓం అనఁగా బ్రహ్మము. “ఓం త ణ్ని దితినిర్దేశో బ్రహ్మణ శ్రీ విధ స్స్మృతః” అని, ఓం - తత్ - సత్ - అను పదములు బ్రహ్మను నిర్దేశించుచున్న నని గీతాప్రమాణము గలదు. పరమాత్మ కల్యాణగుణాతిశయం దని తెల్పుచున్న “ఓం” ఇత్యాదిపదములచేతఁ బరమాత్మ సగుణుడేయనట సిద్ధాంతము. “అవ రక్షణాదిషు” అనుధాతువువలన నిష్పన్న మగుచున్నదనియు నకారోకారమకారములు గలసి యాశబ్దస్వరూప మేర్పడిన దనియు నిట్లు “ఓం” అను శబ్దము రెండు విధములుగా వివక్షింపఁబడినది. అందు మొదటిదానివలన సర్వరక్షకత్వమును రెండవ దానివలన సర్వకారణత్వసర్వశేషిత్వములను నూచింపఁబడుచున్నది. ఇట్లు రెండువిధములచే సిద్ధించిన “ఓం” అనుశబ్దముచే బ్రహ్మముఁ చెప్పఁబడుచున్నది. స్వరూపస్వభావములచే బరమాత్ముని కల్యాణగుణుడు అనంతము లగు టయు గొప్పతనములేనివానికిని గొప్పతనము నావహింపజేయఁజాలు సామర్థ్యము గలిగియుండుటయు బ్రహ్మశబ్దమున కర్థముగా నెఱుంగునది.

౫౦. సమ్యగ్దర్శకుడు - “జ్ఞానీ త్వత్త్వేన మే మతం” అని భగవద్గీతయందుఁ జెప్పఁబడిన యధికారి యితఁడే యని యెఱుంగునది.

౫౧. దీనిచేతఁ బాపరూప మగుసాధ్యాత్మికాదితాపత్రయముచే మాటిమాటికిఁ బీడింపఁబడు చుకొనువారి కట్టి తాపములు మఱియొకదానిచే నశింపఁ జనియు, నీ భాగవతపతనపాతశక్రకణాదుచే తప్పక నశించు ననియు సిద్ధించుచున్నది.

౫౨. గీత...అర్థ...బాల్పు - అర్థరాత్మయై శేషాత్మయగు దురదః శ్రీహరిని.

గి.3. వాక్కుల...వాని - ఇందులకు "యతో హోవో నివర్తంతే ఆప్రాప్య మనసోసహ" యను శ్లోతిపాఠ్యము ప్రమాణము.

గి.4. కర్మసమితి - పుణ్యపాపరూపకగ్మసమూహము దీనిచే భగవద్దర్శనమునకుఁ బుణ్యపాపకర్మములు బ్రతిబంధకములుగాన నవి తొలగఁగపోవుటచే (దేహోపశానమునఁగాని యవి తొలగవుగనుక) సారదున కిప్పుడు భగవద్దర్శనము గాలే దని భావము. తద్వశమునక - ఆకర్మలవళమునందు.

గి.5. ఈశరీరమును విసరించి ప్రతిబంధముకలన్నియు నశించుటచేఁ గల్పాంతరమునం దుత్తరు శరీరముతోఁ గూడి సాక్షి భృత్యులొడఁపై యుండు వని యర్థము.

గి.6. గామిణీ...విశ్వాత్మకునకు - ఇందులకు "ఆకాశశరీరం బ్రహ్మ" అను శ్లోతి ప్రమాణము.

గి.7. రిపులకుఁ - కాదుకొఁగల భావమహదమాత్మస్వయము లను శత్రువులకు, తన్మహితా...విక్రాంతము - ఆ భగవంతునిగొప్పప్రభావము గలయూహలు (అనఁగా భగవత్కృపచే సారదునకుఁ జింతలు వాసి యూహలు గలిగె నని యర్థము.

గి.8. గుణ...శరీరమందు - సత్త్వరజస్తమోగుణపరిణామానురూప మగుశరీర మని జీవుఁడు భావించుచున్నాఁ డని యెఱుంగునది.

గి.9. భయము...రా నున్న దుఃఖమును గాంచి కలిగెడుప్రతికూలజ్ఞానము. శోకము - బాహ్యక్షేపము. దుఃఖము - ఆంతరక్షేపము మోహము - ఆత్మగానిదాని నాత్మనుగాఁ దలంచుట (తనదిగానిదానిని తనదిగాఁ దలంచుట.) "అనాత్మ న్యాత్మబుద్ధి ర్వా అస్వే స్వ మితి యో మతిః" అనునది యిందులకుఁ బ్రమాణము.

౬౦. "తన్ని త్యా...మతియుక, - తద్భక్తు...భావంబును." అను నీ రెండువాక్యములవలన ననుభావ్యము లగుభగవద్గుణములు వేదాంతములవలనఁ దెలియుచున్నను "స్వాధ్యాయో ద్యోగ మాసీత యోగా తస్మాద్ధ్యాయనాక భవేత్" అను వాక్యానుసారముగా భగవద్గుణములను బ్రతిపాదించెడు ప్రబంధము నవశ్యము పరిపవలయు నని యేర్పడుటవలనను యిం దంతటను భగవద్గుణములే ప్రతిపాదించఁ బడెనువలనను, భగవంతునియవతారములు, నవతారగుణములు, విభూతులును భక్తులు భక్తులగుణములును ననుభవింపఁ దగినవౌటవలనను వేదాంతములవలనఁ దెలియఁబడనివియు వేదాంతములవలనఁ దెలియఁబడిన వానికన్న నతిశయముగలవియు నగు భగవద్గుణములును భగవద్భక్తులగుణములును నిందు విశేషించి తెలియఁ బడెనువలనను, దీనిని శుక్కుఁ డధ్యయనముఁ జేసి నని భావము. దీనిచే వేదాంతములకన్న శ్రీ భాగవతము ప్రశస్త మైన దని నూచింపఁబడినది.

౬౧ ఇందుఁ బ్రధానముగాఁ బరీక్షిస్తూహోరాజు జన్మకర్మములును, వాని కుపోద్ఘాతముగాఁ బొందఁ వులచరిత్రమును, బ్రోసక్తానుప్రోసక్తముగాఁ గృష్ణకథయును జెప్పబడును గావున నీ ప్రధానస్కంధమునం తయుఁ దక్కినపదునొక్కఁడుస్కంధముల కుపోద్ఘాతముగా నెఱుంగునది.

౬౨. ఇండ్లయందుఁ జిచ్చుఁ బెట్టువాఁడు (1) అన్నమునందు విషముఁ పెట్టువాఁడు (2) శస్త్రముచే నిస్కారణముగా నిరపరాధులను జంపువాఁడు (3) పరద్రవ్యము నపహరించువాఁడు (4) ఇతరుల భూముల నాక్రమించువాఁడు (5) పరభార్యల నపహరించువాఁడు (6) ఈ యార్దురు నాతతాయు లని చెప్పఁబడుదురు. "అగ్నిదో గరదశ్చైవ శస్త్రపాణి ర్థనాపహః క్షేత్రదారాపహర్తాచ మ డేతే హ్యేత తాయినః" అనునది యిందులకుఁ బ్రమాణము.

౬౩. సకలలో...చుందువీవు - దీనిచే సకలలోకములకు పౌఞ్యముఁ జేయువాఁడవు గాన లాఠిప ద్రివకర మైనయీ లేజనుస్సును హరింపుమనియు, ఆశ్రీ...శాలివీవు - దీనిచే "బాహూ రాజ్యక్షు కృతే" అనుపురుషనూ క్షప్రకారముగా రాజులపుట్టుక గారణ మగుబాహువులు గలవాఁడవుగాన భక్తుల కభయప్రదానముఁ జేయఁజాలుదు వనియు "అక్షుంధధవు" - ఈశతవ్య పదార్థ మేకే నిష్కలమిదే జూచిన నందఱు నీశ్వరులే యగుదురుగాన నట్లుగాక యితరులకుఁ గల్గినధర్మములలో నొకడయిండుటచే నభిమంబునకు నీవే యీశ్వరుండ వనియు నీశ్వరశబ్దము నీయందేగాని యితరెలయందుఁ జలదనియు, అభి...బగుదు వీవు - దీనిచే వేదాంతములయందు సర్వజగత్కారణముగాఁ జెప్పబడుపరబ్రహ్మము నీవే యనియు, సకల...డనుదు - దీనిచే "పూ.స్సంజ్ఞేనై శరీరేస్మిక్ శయహో తు రహో హరిః" యను సర్వక చొప్పున సర్వాంతరాత్మయు సర్వనియోమకుఁడును సర్వాధ్యక్షుఁడును నగుటయుఁ జెల్పబడినది.

౬౪. చేతనా... పరుడవు - దీనిచే "అపరేయం...జగత్" అని గీతలోఁ జెప్పబడినట్లు చేతనా చేతనాత్మకమైనదియు, భూమి...ఆప్తధా - యనునట్లుచేతనమైనదియు నగు ప్రకృతికన్న వేరైనవాఁడనియు, జ్ఞాన...నలరుదీవు - నిత్యావిరాభముగల్గి పరిచ్ఛేదము లేనిధర్మభూతజ్ఞానముచేత నుభయవిభ ప్రకృతిధర్మములను నశింపజేసి పరిశుద్ధస్వరూపముతో నీవు ప్రకాశింతు వనియు జీవుఁ డట్లుగాక కర్మ పాపస్య మైనసంకుచితజ్ఞానముగలవాఁడగుటచే నాప్రకృతిధర్మములను నశింపజేయఁజాలక దేహాత్మ భ్రమాదికమును దనయం దాలోపించుకొనుచున్నాఁడనియు నిందుఁ దెల్పబడినది.

౬౫. అనిశంబు...ఎసఁగుచుందు - దీనిచే "స్వే మహిమ్ని ప్రతిష్ఠితః" యనునట్లు నీవ సర్వాధా రుడవు. నీ కింకారకారణము లేదు. సర్వాంతరాత్మవై యుండియు వానిధర్మములచే స్పృశింపబడక సగ్గనియామకుడవై యుభయవిభప్రకృతికన్నఁ బరుడవై యుందువుగాన నాలేజ సేదియో దాని నుపశమింపజేయుట యెట్లొ నీకే తెలియు ననియు నూచితము - దేహాత్మభ్రమము - దేహమునే యాత్మగా (జీవునిగా) భ్రమించుట - అదిశబ్దముచేత స్వతంత్రాత్మభ్రమమును జెప్పుకొనవలయును, స్వతంత్రాత్మభ్రమ మనఁగా జీవుఁడు స్వతంత్రుఁడని భ్రమించుట - ప్రధానకార్యములు ప్రకృతిచేఁ గల్గి భ్రమింపదులు.

౬౬. "ఆతతాయిన మాయాంతం హన్యా దే నావిచారయన్" అనునది యిందులకుఁ ప్రమాణము.

౬౭. "గాఢభిర్ధృతదండాస్త కృత్వా పాపాని మానవాః విధూతకత్మసా యాంతి స్వర్గం సుకృ తినో యథా" యనునది యిందులకుఁ బ్రమాణము.

౬౮. పరవు - భేదము, ఓటు - అభిప్రాయము.

౬౯. విపుల...మణికో-విస్తారము లైనవియు నశ్వత్థామకు రహస్యము లైనవియు నగుప్రయోజనములకుఁ జింతామణివంటిదానిని, అనఁగా నశ్వత్థామకుఁ దెలియరాని యనేకప్రయోజనముల నానిగోమణి యతని కెప్పుడును జింతామణివలె సమకూర్చుచున్న దని భావము. కేశపాశముతోఁగూడ శిరోమణిని గోయుట శిశ్నవనమువంటిదేగావునను, మణిని ద్రోక్కి స్నానముజేయుట శిరమును ద్రోక్కి స్నాన మాడుటవంటిదేగావునను, ద్రోపదియెదుటఁ జేసినప్రతిజ్ఞయు, భీమునివాదమును, బ్రాణిహానిఁ జేయకపోవుటచే ద్రోపదియభీష్టంబును, బ్రాహ్మణుండైనను దగినశిక్షను గావించి లోకమున నీతిఁ గలఁజుటచిన శ్రీకృష్ణుని సమ్మతియు, నర్జునునిచే నెరవేర్పబడె నని యెఱుంగునది. గురుపుత్రుఁడంతటినుహావీరుఁ డశ్వత్థామయే బ్రహ్మాస్త్రము మొదలుగా నప్రతిహతము లైనయనేకదివ్యాస్త్రములు గలవాఁడయ్యి శిరశ్చేదనమువంటిశిక్షకుఁ బాత్రుఁడయ్యె నని చెప్పబడుటచే నెంతటివారును బహుల నన్యాయముగా హింసింపఁ దగ దనియు, నట్లు హింసించినయెడలఁ దగినశిక్ష ననుభవింపక తప్ప దనియు నీతి యుపదేశింపబడినది.

౭౦. కేశపాశము గోయఁబడుటచేఁ దలఁగొలుగఁబడుటయు మణిని దీసికొనుటయు భగవత్ మహారిం పఁబడుటయు, శిరదానుండి తఱుముటచే స్థానభ్రష్టత్వము నొందింపఁబడుటయు ననుమూఁడుశిక్షలున్న నశ్వత్థామకుఁ జేయఁబడె నని దీనివలన నూచింపబడినది.

౭౧. ఉదరము-గర్భము-, గర్భస్థశిశు పని లాక్షణికార్థము.

౭౨. దీనిచే బ్రహ్మాస్త్రమున కొకచక్రముచేతనే భంగము గల దనియుఁ జక్రమునకు దేనిచేతను లే దనియుఁ దెల్పబడినది.

౭౩. ప్రయాణోన్ముఖుఁడైనశ్రీకృష్ణునివిరహము నోర్వఁజాలక మరలింపఁ దలఁచి లోకములో సాధారణముగా నించుక మంచుకొనుటయు గలపురుషుఁడే త న్నాశ్రయించినవారిని విడచుట తత్సహిం పఁడుగదా! యట్టితో సగుస్తకశ్యాణగుణపరిపూర్ణుడై వ్రేననీవు కేవల మననాశ్రయియులమై ని న్నాశ్రయించి యున్న మ మ్మెట్లు విడిచిపోయెద వని విన్నవించుచుఁ గుఱిదేని యనితరసాధారణధర్మములతో నుతింతుచున్నది.

౭౪. సమస్త...రారుచుందునో. దీనిచే సాంఖ్యోక్తపురుషుఁడుగాఁ డని నూచితము.

౭౫. పాశాంతెలియఁగ నీలుగాక గలుగింపఁ బ్రధానమునందు నైతముం తెలఁగట-తెలుపలు... తెంచుచు-దీనిచే బ్రహ్మరుద్రాదుల యాశ్వుత్వము సాపేక్ష మనియుఁ బరమపురుషుఁ యాశ్వరత్వము నిరపేక్షమగుటచేఁ దద్విలుకైనామనియుఁ దెలియునది. ఇందువలన "యచ్చ కిందిత్...స్థితః" యనువృత్తి

వ్యాఖ్యానము చేయబడినది. దీనిచే దేవాదిదేవుల డనుదేవతావిశేషము సిద్ధించినది. “తెలియంగ వీలగుగాక”- వెలుపల నిలిచియున్నను గానరానివాడనియు, బ్రకృతివలె తెలియఁబడువాడను గానఁబడువాడను గాకపోవుటచే దద్విలక్షణం డనియు సర్థము. మాయ-ప్రకృతి-భక్తి...పాశ్చాత్యసాహిత్యప్రకృతితత్వ తుండై యుండుటచే తెలియనివారియొద్దయములకుఁ గానరాఁ డనియు నుపాసకు లగువాఁడు ప్రకృతి శరీరుఁ డని నిన్ను తెలిసికొందురనియు గాన వారియొద్దయములకుఁ గానఁబడుదుననియు భావము.

౭౬ దీనిచే బరమాత్మ భక్తియోగమునఁ బరిశుద్ధచిత్తు లగువారికే గానఁబడునుగాని యున్నతకుఁ గానఁబడఁ డనుట సిద్ధించినది. అట్లే “నచక్షుషా పశ్యతి కశ్చన్వేషం” “న మాంసచక్షు రభిరీక్షతే తం”- “దృశ్యతే త్వయ్యయా బుద్ధ్యానూత్మ్యతా నూత్మ్యదర్శభిః”-“హృదా జనీతా మనసాభిక్త్యా యపీనం విదు రమృతా స్తేభవంతి” యని శ్రుతియుఁ జెప్పవచ్చును. దీనితో విశిష్టవికారములఁ బొందుచున్న ప్రకృతి నే యజ్ఞులు తెలిసికొందురుగాని పరమపురుషుని తెలిసికొనలే రని తెలియుచున్నది. లోకములో నొక నటుఁడు తననాట్యమున కనకూలము లగునామరూపములతో వ్యవహరించునప్పుడది యెఱుంగనివాఁడు వానిని నటునిగాఁ తెలిసికొనఁజాలక యేరామునిగనో యేసోమునిగనో తలచునట్లు శాశ్వతవాత్సల్యముచే రామకృష్ణద్వంద్వతాతము లెత్తినభగవంతుని, భగవంతునిగా నెఱుంగఁజాలక సామాన్యమానవునిగా నజ్ఞుఁడు తలంచుచున్నాడనియుఁ బ్రాజ్ఞుఁడు నటునిజూచి “యితఁడు వేషధారియేగాని రాముఁడును సోముఁడును జూడని తెలిసికొనునట్లు జ్ఞాని యగువాఁడు రామకృష్ణాదిమనుష్యరూపములతో నున్న భగవంతుని లీలాప తారధారి యగుభగవంతుడేగాని సామాన్యమనుష్యుఁడుగాఁ డని తెలిసికొను నని తాత్పర్యము.

౭౭. దీనిచే భగవంతుఁడు స్వార్థమునం దపేక్ష లేకయే యురులదుఃఖమును దొలఁగించుదయామయుఁ డనియు, శాశ్వతలయనిష్ఠములం బరిహరించువాఁ డనియు, నెక్కువతక్కువలఁ జూడక త న్నాశ్రియించినంతమాత్రముననే వారియొడలఁ బక్షపాతముగల్గి యుండువాఁ డనియుఁ దెల్పబడినది.

౭౮. పాతాంతరము - నీ! అన్నంబులో చాలాశాలమును గల్పించి, భీమునిచేతఁ దిశిన్వించునపుడు! కొడుకులతో నేనుగూఁటుపెట్టి నిద్రింపఁ, గాంక్షించి లక్ష్మయిలో గాల్చునపుడు! అతిభయంకరయాత్రా లై హిడింబాదులు, ద్వంద్వయుద్ధమునకై వచ్చునపుడు! దుష్టసత్త్వాక్షేప్తదుర్గమారణ్యభూములయందు వగలచేఁజొగులునపుడు నీ! యుద్ధయుద్ధంబునం బ్రతియోధవీరు, లస్త్రశస్త్రంబు లూని పోరాడున పుడు, ద్రోణిబ్రహ్మస్త్ర ముగ్రతం దాకునపుడు! గాచితివి మమ్ము సిగపూవుగందకుండ.

౭౯. అరిమట్కుము-కామకోభలోభమోహమదమాత్సర్యము లనుసార్గురుశత్రులు. మడూర్ములు ఆకలి, దప్పి, శోకము, మోహము, ముసలితనము, మృత్యువు, ననునాటు. నిజా - భూమివి-స్వానుభవమున కును మంచిస్థానభూతుండవు. మోక్షదాతవు ప్రకృతిసంబంధమునుండి విడుదలయొసంగువాడవు. ఇందుఁ బర మపురుషుఁడొ-“గుణ...వెన్నుడొ” అనుదానిచే గుణిత్రయకారణ మగుప్రకృతికన్న విలక్షణుఁడనియు “ఉద్దామ...డవు” అనుదాని చేతను “మోక్షదాతవు” అనుదానిచేతను నూర్మిచట్కురహితులయ్యెను బరా నుభవపరులను మోక్షప్రదానమున కసమర్థులను నగు ముత్తనిత్యజీవులకన్న విలక్షణుఁ డనియును జెప్పఁ బడినది.

౮౦. సమప్రవృత్తితో-దీనిచేఁ గాలశరీరకుఁ డగు పరమాత్మకు పక్షపాతము నిర్దయ మొదలైన ప్రాకృతదుర్గుణంబుల్లు లే ననియు-ఓరి...భూతాలికి-దీనిచే నట్టివైషమ్యాదితహితుండైనను దమతకుక గాఢ నుసారముగా నాయాజీవు లనుభవించుగుఱుఁగులులకు నిమిత్తముగా మాత్ర ముండుననియు, -బ్రహ్మ ...గొని-దీనిచే నట్టిపరమాత్మ నారాయణుడేగాని బ్రహ్మరుద్రాదులుగాఁగనియు, కాలము నీశరీరముగ- దీనిచేఁ గాలశరీరకుఁ డగుభగవంతునకుఁ దదితరులకందఱకు గల్గి చుకట్లు కాలము జననమరణాదులను గల్గింపజాలదనియు భావము.

౮౧. ప్రితి...నుండువు - దీనిచే మనుష్యచేష్టల ననుకరించుటమాత్రమే చెప్పరాదుగాని తత్వవిజ్ఞానముల భగవంతునిచేష్టలు మనుష్యచేష్టలే యని చెప్పరాదు. అట్లు చెప్పినచో “జన్మకర్మకల్యాణాని తస్మాత్” అను గీతాశాస్త్రము నిరోధించును.

౮౨. తిర్యగోఘములు - పరావోదులు, మునీంద్రిలు. భార్గవాత్రేయశాస్త్రమునకుఁ బరమార్థములు.

53.

౮౬. దీనిచే గర్భమును మఱియొక కర్మముచే బాపుకొనుట యయొక్క మన భావము.

౯౬. పీఠము-దీనివలనఁ జీతము నుండి దేహముచే లేచి రనియు, స్వాకాయంబు-దీనివలనఁ దమకాయంతః
కరణమునుండి యాత్మచే లేచి రనియు నెఱుంగునది. కృష్ణాదితోఁ దమకంతఃకరణమార్చి స్వరూపముఁ

౯౭. శరీరముచే రహస్యముగాఁ గాఁగిలింపఁ దగును గానఁ బ్రత్యక్షముగా నట్లు చేయుకొని పుష్కలమున ది కుమారుల ద్వారమునఁ గాఁగిలింపుకొని రనునభిప్రాయముతో “కన్న...మునను...తననెదియుఁ, గన్నులచేతను వునన్నుచేతను బ్రత్యక్షముగా నే గాఁగిలింపుకొని రను నభిప్రాయముతో “గనులచే నంత రాత్రితో” అనునదియుఁ బ్రయోగింపబడినవి—(వీరగాఢమున సారము)—భర్తను జూడకముందు బుద్ధి చేతను, జూచినపిమ్మటఁ గన్నులచేతను, భర్తనుమీపించినప్పుడు కొడుకుల నెత్తుకొని భర్తనాలింగనముఁ జేయుచున్నట్లు నెత్తిరమ్మచుచున్నప్పుడుగాను గాఁగిలింపుకొని రనియు, నందుల కగాధప్రేమముగలనా రగుటయే కారణ మనియు భావము—(శ్రీధరీయ సారము)

౯౯. ఇందుఁ బరిశీ జ్ఞప్తవృత్తాంతమే ప్రధానముగాఁ బ్రీతింపఁబడుచున్నదిగాని కర్మాదివృత్తాంతముగాదు. అవి ధర్మరాజురాజ్యపాలనమునకుఁ బిమ్మటివగుటచే దానిని విన్నపిదపనే విశేషించి యడుగఁ దగినది. అయినను జననకాలమందలి జాతకమువలన జన్మవృత్తాంతముతోఁగూడఁ గర్మాదివృత్తాంతములును సామాన్యముగాఁ దెలియవచ్చు ననియు నందువలననే ముందుముందు జాతకముమూలమున నాకర్మాదివృత్తాంతములును బ్రీతింపఁబడు ననియు తెలియునది.

౧౦౧. అశ్వమేధము బ్రహ్మహత్యాదోషహర మనుటకు “తరతి తరతి బ్రహ్మహత్యాం యో-
శ్వమేధేన యజతే” యనుశ్లోతిప్రమాణము అశ్వమేధము గరితశయపుణ్యస్వరూపమనుటకు “ప్రహ్మ-
హత్యాశ్వమేధాభ్యాం నాపరం పుణ్యపాపయోః” అనునది ప్రమాణము.

౧౦౩. ఇందు “యే నాకుతం కుతం భవ త్యమతం మత మవిజ్ఞాతం విజ్ఞాతం” త్రిత్యనే ఖల్వీతి
-దృష్టే కుతే మతే విదితే ఇతం సర్వం విజ్ఞాతం భవతి” యనుకుతు లిది మనుసాధయమారు.

౧౦౪. దీనితర్వాత. “స గంధునక్తి భూతాని సప్తవ వియునక్తిచ”యను నొక యర్థశ్లోకము గలదు. శ్రీవీరరాఘవాచార్యులవారు దీనికి వ్యాఖ్యానముఁజేయలేదు కాఁన మూహ్యము-ఇందులకు పద్యము-
 క॥ యోగేశ్వరేశ్వరుఁడు హరి | బాగుగ యోజింప నొక్క * పర్యాయము సం |

యోగంబు నొక్కమాటు వియోగంబును గూర్చుచుండు * నొగి జీవులకుకా.

౧౦౫. సత్త్వాది...నగుచు. పరమాత్మయుఁ బ్రపంచమును శరీరాత్మభావముచే నొకటియు స్వరూపముచే భిన్నమనియుఁ దెల్పఁబడటచే స్వరూపైక్యవాదులవాక్యము నిరస్తము

౧౦౬. అడవియందున్నను గ్రహమునందున్నను నంతటను హరియే కరుణకుఁడు గాన “గ్రహమున నా కెట్లో జీవనము ఒరుగుచు. అడవిలో వా రెట్లు జీవింతు” నని విచారించు టవలెనని భావము.

౧౦౭. వసుదేవునితమ్ములు-దేవభాగుఁడ, దేవశ్రీవుఁడా, ఆనకుఁడు, సంజయుఁడు, శ్యామకుఁడా, కంఠుఁడు, శమీకుఁడా, వత్సకుఁడు, వృకుఁడు అనువారు తొమ్మిండుగురు.

౧౦౮. వసుదేవునిభార్యలు దేవకి, శ్రీతదేవ, శాంతిదేవ, యుపదేవ, శ్రీదేవ, దేవరక్షిత, సహదేవ యనువా రేఁదురు.

౧౦౯. సుధర్మ-దేవసభ.

౧౧౦. ఈకథను సమగ్రముగా నెఱుంగఁదలంచువారు భారతారణ్యపర్వంబునం జనువుకొనునది.

౧౧౧. “య ఆత్మదా బలదా” “ఏకో బహూనాం యో విదధాతి కామాన్” అనుశ్లోతి యిందు లకుఁ బ్రమాణము.

౧౧౨. శ్రీకృష్ణుని యాచవులకంటె నిలకఁబడి యెఱుంగ వారినంటివాఁడే యని తలంచు భార్య భుందబుద్ధు లనియు భగవంతుఁడు భూభారహరణార్థము మనుష్యశరీరమును ధరించె ననియుఁ దీనిచే దెల్పఁబడినది. (శ్రీధరియానుసారము) అజుఁడు భగవంతునకుఁ జీవులకుఁబడె ౧ రాష్ట్రధీన మైనజన్మములే దనియు స్వేచ్ఛామాతృముననే దేహమును బరిగ్రహించి పరిత్యజించు ననియుఁ దీనిచే నూచితము-
 ఖము...కవుడు- నిఖిలజగత్కారణభూతుఁ డగుసర్వేశ్వరునకు శరీరపరిగ్రహంబుచే వార్షంబును దత్పరి త్యాగంబుచేఁ గ్లశంబును లేవు. కర్మచేఁగాక స్వేచ్ఛచే నేగ్గుడుటవలన నారెండును భగవంతునకు సమాన ములే. (చంద్రికానుసారము) “భగవంతుఁడు తనమనుష్యశరీరముతోడనే నిజలోకమున కరిగెనా? లేక దానిని బరిత్యజించి యరిగెనా?” యని శానకాదులకు సంభేదము గలిగిన టైచి నూతుఁడు తన యేభి ప్రియము నెఱిగించుచున్నాఁడు. అసాధారణము అగుచతుర్భుజాదులతోఁ గూడిన తనదివ్యమంగళ విగ్రహముతో నవతరించి దేవకీవసుదేవుల ప్రార్థనముచే భూభాగమును హరించుటకుఁ బరిగ్రహించిన మనుష్యశరీరమును విడచి తనయెప్పటి యసాధారణశరీరముతోడనే యరిగె నని యగ్గము. భూభారహరణార్థ మేర్పడినదిగాన నాకార్యము ముగియవలకు మనుష్యశరీరమును ధరించి పిచ్చుట స్వశరీరముతోనేగ నని భావము “మనుష్యశరీరముతో నేల పోలే” దను ప్రశ్నమున కిండు దృష్టాంతపూర్వకముగా సమాధానము చెప్పఁబడినది. కంటకమాగల పురుషుడు తనకంటకమును దీసికొనువరకు చుట్టియొక కంటకమును గొని కార్యము ముగిసినపిమ్మట నారెండుకంటకములను విడచునట్లే పరమాత్మకుఁ ద్రుంపఁ దగినదృష్టుల శరీరమును, ద్రుంపఁటకు సాధన మైన(అనఁగాఁ దనచేఁ బరిగ్రహింపఁబడిన) మనుష్యశరీరమును రెండుభు విడిచి వెట్టుటయందు సమానములే. అనసరను తీరుసంగవలకేగదా మనుష్యశరీరము ధరింపఁదగినది. “రెండు నీశ్వరున కెళుడు” అనుటచే భగవంతుఁడు దుష్టశరీరములయందుపైత మంత ర్యామియై ప్రవేశించి నిర్మునించు ననియు నాశరీరంబులును పరమాత్మకు సంబంధించినవే యనియు నూచితము. ఈభయకంటక ములయందుఁ గంటకత్వ మెట్లు సాధారణమా యట్లే దుష్టశరీరంబులును దనచేఁ బరిగ్రహింపఁబడు మనుష్యాది శరీరంబులును భగవంతునకు సమానశరీరములే యగ్గ యిట్లు కంటకదృష్టాంతముచేత నూచింపఁబడినది (వీరరాఘవీయానుసారము).

౧౧౩. పాతాంతరము . నీ॥ ధారుణీశ్వరుఁడంతః గారణంబగుట వాగ్ద్యాపారముల జనునందు నిల్చి ప్రాణిజీవశలగత * వ్యాపారమగుఁగాన, నాచనంబును బ్రాణింబుఁడు. నిల్చి యుచ్చాస్వగు నిశ్వాసస్పృహయుత భుగంతమునం, బ్రాణింబును నత్రానమందు నిల్చి | తన్మూలకంబయి * తనభుమిదేకు.

గాన, నయ్యరా నముమ్మత్తునందు నిల్చి గీ॥ యనికమును హేతుభూతంబులగుటజేసి | యట్టిమ్మత్తు
పుక్ భూతములందు, నిల్చి | యైదుభూతంబులను మూఁటియిందు మూఁటి | నల్లమూలప్రకృతిత్వ
మందునిల్చి" గీ॥ ప్రకృతిబంధమంతయుఁ గర్మఃపరవశుడయి | వెలఁగుచేవున కగుననిజీవుఁడెప్పు | డవ్య
యందును బ్రహ్మశబ్దభేదయుఁ | డైనహరికధీనుఁ డనియరసె నృపుఁడు. — ధారు... మనమందునిల్చి -
వాగ్వాప్తపారములు మనఃపూర్వము లనుటకు "మనఃపూర్వోవా గుత్తరః బుద్ధి యనసా ధ్యాయతి త
ద్వాచా వదతి" యనుశ్రుతియు, యుచ్చాస్య... సహనమందునిల్చి - ప్రాణము మనస్సునకుఁ గారణ మను
టకు "వా జ్యనసి సంపద్యతే. మనఃప్రాణే సాణ స్తేజసి" యనుశ్రుతియు, తన్ముల... మృత్యువందు
నిల్చి - దీనిచే నుచ్చాస్యమిచ్చునముల నిర్బంధమవిధించును. ప్రాణము సహనమునందు నిల్చి నని నూ
చితము - అనిక... భూతములందు నిల్చి - శృధిని - జలము - లేదము - వాయువు - ఆకాశము - అను
మానములందు నిల్చి - అయిదు... విత్తి - భువనభూతములను (అహఃకార బంధీకరణమును విడిచి)
అయిదు... విత్తి - భువనభూతములను (అహఃకార బంధీకరణమును విడిచి) నిల్చి యా మూఁడుభూతములను (విత్తివృత్తి రణ
మును) గాఢాదికణములందు అనఁగా సృష్టి కాలముందుగాక సృష్టికాలమందున్న శేనలకారణవశమువలన
ప్రకృతిచే గలసికొనువిధము ననుసంధించె నని భావము - ప్రకృతి... నృపుఁడు - కర్మపారవశ్యములేమిచే
బ్రకృతిని విడిచి పరిశుద్ధ మగుజీవాత్మస్వరూపము సిద్ధించునట్లు తలంచెననియు "య ఆత్మైక త్విత్"
ఇత్యాదిశ్రుతులయందుఁ జెప్పఁబడినట్లు వసత్త పరమాత్మసత్తాధీశమ గుటవలనను జీవుఁ డాపరమాత్మకు శేష
భూతుఁ డగుటవలనను, నాధారభూతుఁడును శేషియు నగునాపరమాత్మయం దాధేయముగను దన్ను,
శేషముగను సమర్పించుకొనె నని భావము. తనశేషత్వానిధర్మములను దెలిసికొనకపోవుటచేత నాచరించెడు
విపరీతభక్తిశృంగారములును సేగదా జీవునకు సహసారబంధము సంపాదించుట.

(ఈ పద్యమును నీనివివరణములును ముందికావ్యాభాసము ననుసరించి వ్రాయఁబడినవి).

౧౧౮. మరయాగార్థంబు - దేవతలయజ్ఞపదార్థమును (నావికాభాసమును)

౧౧౯. అవగీర్ణము - పొగడఁబడినది.

౧౧౯. పాఠాంతరము - మ॥ భగవద్వర్తనకీర్తనాంఘ్రియుగనే నాధర్మముల్ వైశేష్య భగవ
త్ప్రీతిఁజేయఁజేయు ననుచుకొని బాపానుభావంబు లాగనిదికొ చే ఫల మీయఁజాల వనుచుకొని
భజింపఁడయ్యెం గలిం బగుటకొ తేఁడు మరంద మాని పువుఁ ద్రొంగి పంజోనిభృంగంబుకొ దీనిచే
గృతయుగాదుల భగవత్సేవాదికర్మలు చాల విలంబముగా ఫలమిచ్చుననియుఁ బాపకర్మలు జేయు శే ఫల
మిచ్చుననియుఁ గలియుం దట్లుగాక భగవత్సేవాది సత్కర్మలు జేయు శే ఫలమిచ్చుననియు, పాపకర్మలు
విలంబముగా ఫల మిచ్చుననియు నూచింపఁబడినది. విరవిర - తెల్లభృగుటయం దగుధ్వనముకరణము.

౧౧౯. విలోమజాతి - ప్రాప్త్యాజీయము తుత్రియునకుఁ గల్గినజాతి. వ్యాహరింపఁగవచ్చు - చెప్పు
వచ్చును. వ్యాహరము - మాట.

౧౧౯. అగ్నికి సర్వవస్తువులను దహించెడుశక్తి గల్గినట్లు నిజనామోచ్చారకుల డుమ్మలత్వాది
దోషములను దొలగించుశక్తి సర్వేశ్వరునకుఁ గల దని భావము శ్రుతులచేత "సర్వం జ్ఞాన మనంతం
బ్రహ్మ" ఇత్యాదిశ్రుతులచేత.

౧౧౯. భాగవతాపచార మనర్థాపమామగాన బ్రహ్మాదమున నట్లొనర్చినవాఁడు పరమాత్ముని
గూర్చి తుమాప్రార్థన మొనర్పవలె ననియు భగవదపచారము తత్ప్రార్థనాదులచేత బాధకొనవచ్చునుగాని
భాగవతాపచార మట్టిదిగా దనియు భాగవతోత్తములచేతనే నివారించఁదగిన దనియు నపరాధులయపరాధ
ములను మన్నించెడదయామయులే భాగవతోత్తము లనియు దీనిచే నూచింపఁబడినది.

౧౨౦. విహికాముష్మికములు - భూలోక స్వర్గలోకములు.

౧౨౦. ఏర్పడ మొక్కి - మొదట నుమాహము మొదటికొని మొక్కి ననితత్త్వవిశ్లేషము బ్రత్యేక
ప్రత్యేకముగా మొక్కి ననియు భావము.

౧౨౧. నిగ్రహము - పట్టుదల, పూనిక.

అనుబంధము.

ద్వితీయ స్కంధము.

౧. దీనిచే “బహుశాఖా హ్యనంతా శ్చ బుద్ధయోవ్యవసాయినాం” అనునట్లు సాంసారిక ఫలసాధనంబు లన తమ లగుటయుఁ దారతమ్యంబును దెల్పబడినది.

౨. దీనిచే “కర్తవ్యవిపర్యయంబుఁ గరుణదెప్పుమి” అను ప్రశ్నమునకు సమాధానము చెప్పబడినది.

౩. అంతర్యామియై:—ఇందు “అంతః ప్రవీష్ట శ్చాస్తా జనానాగ్ం సర్వాత్మా” అనుశ్లోకము యనుసంధేయము. అనన్త్యా... చెప్పబడుచు-ఇందు “తత్ర పూజ్యపరాశ్చోక్తి పరిభాషాసమన్వితః శబ్దో యం శోపచారేణ హ్యన్యత్ర హ్యుపచారతః” అనుశ్లోకము యనుసంధేయము.

౪. అంతమందు-మరణమయమందు, కర్మజ్ఞానమోక్షములచే భవదుపాసనమును లభించి దానిచే నంతమందు నారాయణస్మరణయు సులపాది పవిత్ర నని యర్థము.

౫. దీనిచే “జీని జపింపఁగానలయు... చెందుమి” అనుప్రశ్నమునకుఁ బ్రత్యుత్తరము చెప్పబడినది. “ఆత్మా వారే ద్రష్టవ్య శ్శ్రోతవ్య మంతవ్య నిదిధ్యాసితవ్యః” “త మేకం జాన ధాత్మాన మన్యా వాచో విముచయత” యనుశ్లోకము లిం దనుసంధేయములు. మరియు శారీరక శాస్త్రాగ్ర ప్రతిగ్ఘాపరమైన “అథాతో బ్రహ్మజ్ఞానా” యను ప్రథమనూత్రాగ్రమిందుఁ బ్రతిపాదింపఁబడె నని దెలుపుచున్నది.

౬. నిగమ... విడిచిపెట్టి దీనిచే గామ్యకర్మలను మాత్రమే విడువవలయుననియు నానశ్శక్తములైన పంచమహాయజ్ఞాద్యనుష్ఠానరూపవిధులను గాని నిష్ఠియు లైనకళంబభ్యుజ్జాదినిషేధములను గాని విడువఁ దగదని తెల్పబడినది. “సర్వావేదా చ యజ్ఞాదిశ్చ తే రశ్వనత్” “త మేతం వేదానువచ నేన బ్రాహ్మణా వివిదిమంతి” “క్రియా నా నేష బ్రహ్మవిదాం పరిష్కః” “నావిదతో దుశ్చరితా న్నాకాంతో నాసమాగితః” ఇత్యాదివాక్యములు శాస్త్రనిరూపములు నానశ్శక్తములును నగువిధినిషేధముల ననుసరింపనియెడల భవదుపాసనమును నివృత్తియగుట యనుభవ ముచి ప్రతిపాదింపబడుచున్నది. మరియు “తస్మా ద్బ్రాహ్మణః పాండిత్యం నిర్వివ్య “బాల్యేన తిష్ఠానేత్” “బాల్యం చ పాండిత్యం నిర్వి ద్యావ మునిః” అనుశ్లోకములందు బాలురికాదుచారాకిర్యలు విద్వాంసున కుపాదేయములుగాఁ జెప్పబడిన వని చెప్పఁగూడదు. “అనావిష్కర్వ స్మస్వయాత్” అనునధికరణములకు స్వమాహాత్మ్యము వెల్లడి గావించునట్లు చేయుబాలునికర్మలే విద్వాంసున కుపాదేయములుగాని కాదుచారాదులుగా వని నిర్ధారితమైనదిగా నున్నది. ఉపాసనావంతుఁ డుపాసింపఁదగిన బ్రహ్మతత్త్వము పరిశుద్ధంబును బ్రహ్మగ్రంథము నని యెఱింగి యుపాసనమును లభించి స్వభావమును వెల్లడిచేయకుండునట్టి కర్మలు గావించవలయు నని నూత్రాగ్రము.

౭. భగవం... బడియంటఁజేసియు-దీనికి మూల మైనచతుర్శ్లోకీభావతమును జనుర్ముఖునకు నారాయణుఁ డుపదేశించె నని దీనిచే నూచింపఁబడినది వ్యాసముని కలియుగాదియందు-వ్యాసావతారము సంతనునకు సమకాలీన మని ప్రసిద్ధము.

౮. స్వరూపముంగని-స్వరూపమును దలంచుకొని యని భావము.

౯. దీనిచే వైరాగ్యవిధానము బోధింపబడినది. “యచ, నియమ, ఆసన, పాఠాద్యాను, ప్రత్యా హార, ధ్యాన, ధారణ, సమాధి లష్టాంగు లని చెప్పబడును. అం దీపద్యముచే “యచము” చెప్పబడినది.

౧౦. ఈపద్యము మొదలుకొని “ధాగణాద్యోగలభి” అనుపద్యమువఱకు నష్టాంగయోగము సంగ్రహముగాఁ జెప్పబడినది అందు “జితేంద్రియండు” అనుదానిచేత బ్రహ్మచర్యాదినియమము చెప్పబడినది.

౧౧. దీనిచే స్నానాదినియమమును నాసననియమమును జెప్పబడినది. ఋజుకాయర్థము స్వస్తి కాసశత్యము, మున్నగువాని నతికృమింపక యుపదేశింపవలయు ననియు నూచింపఁబడినది.

౧౨. దీనిచే బ్రాహ్మణాయాదులను చెప్పబడినది.

౧౩. దీనిచే నిందియస్యాహారము చెప్పబడినది.

౧౪. దీనిచే ధ్యానధారణసమాధులు తెల్పబడినవి. శుభాశ్రియ మగుభగవద్దాస్యమందు మనం బును నిల్పుట ధారణ మనియు, శారూపమును మాటిమాటికి జ్ఞాతించుట ధ్యాన, మనియు గజాతీయ జ్ఞానము సేమాత్రియు విడువకుండుట సమాధి యనియు భేదము నెఱుంగునది.

౧౫. అనందమున లీనుఁ డగుటచే నితర మేదియు స్మరించుటయు కీషించుటయు సంభవింప దని తాత్పర్యము.

౧౬. హరిపాదభక్తి “ప్రీతిపూర్వ మనుభూతు భక్తి రి త్యభిధీయతే” యనునది యం దనుసం భేయము.

౧౭. ఇ ట్లుప్తాంగయోగమును సంగ్రహముగాఁ జెప్పిన విని వెండియు సవిస్తరంబుగ విన నెంచి యడుగుచుండె నను శంగతి నెఱుంగవలయును.

౧౮. పదమ...నందు-“ఏకం వా సంగయోగ మౌపచోదనాఖ్యా విశేషాత్” “నానాశబ్దాదిభేదాత్” ఇత్యాదివ్యాయము ననుసరించి యుపాస్యము లగుబ్రహ్మస్వరూపములు వెక్కులగుటచే నుపాసనంబులు బెక్కులుగావున ముందుగా సర్వజన్మరీరుఁ డైనపరమాత్మయుపాసనము చెప్పబడుచుండె నని యెఱుంగునది.

౧౯. ఆశ్వతరీ-మొగగాడిదకును నాశ గుఱ్ఱమునకును బుట్టినది.

౨౦. ఈవిధితా...య్యాయుక్-సర్వంబును దచ్చరీరాతర్హృత మై యుండె నని భావము.

౨౧. ఇట్లు దృష్టంబులును...ప్రకాశించుచుండు దీనిచే “దృశ్యతే క్షూయతేపిచ” అనుశ్రిత్య గ్ధము చెప్పబడినది.

౨౨. వై రాజపురుషనిగూర్చినధారణను దెల్పి ముముక్షువున కుపాస్యం బగురూపంబును తదుపాస తునకుఁ గల్గు నర్పిరాదిమార్గంబును దెల్పి నెంచి పూర్వోక్తం బైనయాధాః కామాహాత్మ్యంబునే విశేషించి తెల్పుచున్నాఁ డను శంగతి నెఱుంగునది.

౨౩. దీనిచే బ్రహ్మంబును శరీరముగాఁ గలిగి తదాశ్రియఁడై యున్న భగవంతుని ధ్యానించుట వలనఁ జతుర్ముఖునకు సృష్టిసామర్థ్యము గలె నని తెల్పబడినది

౨౪. ఉత్తరీయములుగా...వలె యేల-“ద్విష్కలాదే సతి కిం దుకూలైః” అనిమూలము. దిగంబ రుఁడు గాఁగూడఁజ ? దుకూలము లెందుల కని భావము-కాని “అవిత్రిక్ రో న్న” యనుస్మృతియందు నగ్నుఁ డవతిక్రికరుఁ డని చెప్పబడియుండటంజేసి కర్మాచరణమున కనర్హుండగుటవలనను మోక్షార్థికిఁగూడ నావశ్యకము లైనవిగ్మ లనుష్ఠింపఁదగిన వగుటవలనను బైవాక్యమున కి ట్లర్థముఁ జెప్పఁదగదు. కావున నుత్తరీయమునకు దిక్కు లుండఁగా దుకూలప్రియత్న మనవసర మని యి ట్లర్థముఁ జెప్పకొనవలయును.

౨౫. పూజితమాత్మఁడై హృదయాంతః ప్రదేశమునకు సంబంధించిన శరీరప్రమాణముగలవాఁడై “యో స్త్యైత వేదం పూజితమాత్మ ప్రభిషమాన మాత్మానం బైశ్వానర ముపాస్తే” యనుశ్రితియందుఁ ద్రోతాకర్తృత్వంబునను నుపాస కానుగ్రహముతోఁ జుపాసనాప్రదేశమునకు సంబంధించినత శరీరపరిమితి గలవాఁ డని చెప్పబడి టవలనను, హృదయకవల వఁగవ్యమాత్రిమగటవలనను, హృదయాంతఃప్రదేశము నకు సంబంధించినత శరీరపరిణామము గలవాఁ డని యర్థముఁ జెప్పకొనవలె. దీనిచే దర్శనస్యంగువృత్తా న్తము పూజిత మనియు సంతియపరిమితి గలవాఁడనియు నర్థముఁ జెప్పుట యయుక్త వని యెఱుంగునది

౨౬. “అర్థం బ్రహ్మసో-విశదృచ్ఛక్రమునుండి యొనకవిధిములఁ బోవుట సంభవించునుగాన మెట్లగాఁ జేయలె నని చెప్పబడినది- పాదనప్రకమ- 1 ముఖము, 2 చెవులు, 3 కన్నులు 4 నాసారంధ్రములు-

౨౭. పాదపద్మశ్చక్రిక్రిలాఁకంబుల కరుగువాఁడౌ భు ల్లముత్కృత్యాత్మకం బైనలింగదేహంబు పోదనే పోవు ననియుఁ బదపద్మముగదౌ బోవువారు కొందఱు చ రిగిటమ్ముట కానిం ద్యజింతు రని నెఱుంగవలె.

౨౮. చతుర్ముఖస్థానమందును దుఃఖనివృత్తికి హేతువులేదు. అలోకమున కరిగినరాజొకఁడు తిరిగి భూలోకమునకు వచ్చి ప్రతిదినమును దనకవమునే భక్షించుట ప్రసన్నము. మోక్షమును బొందఁగల మను నిశ్చయ ముండఁటవలనఁ జతుర్ముఖలోకమందలి యోగులకుఁ బునరావృత్తిభయము లే దనరాదు. భూలోక మునందలియోగులకును, నట్టినిశ్చయ మే యుండఁటవలన వారికిఁగూడ నట్టిభయము లేదనవచ్చును అట్లైన నింక నుభయలోకంబులకును విశేష మేమి గాదు? “అబ్రహ్మభువనా ల్లోకాః పునః వర్తి నోఽర్జున!” యని భగవద్గీతయుఁ దెప్పచున్నది. చతుర్ముఖలోకము నిత్యముగా దని “రెండవరార్థంబువని” కనుపద్యము చే నిఁదును నూచింపఁబడినది.

౨౯. ఇందలియానందపరమాత్మశబ్దములచే “ఆత్మన ఆక శ స్సంభూతః” “ఆనందో బ్రహ్మేతి వ్యజ్ఞానాత్” అనునుపక్రమోపసంహారములయందలి రెండువాక్యములును స్మరింఁబడినవి.

౩౦. “అలోడ్య సర్వకాస్త్రాణి విచార్యచ పునఃపునః ఇద మేకం నునిష్పన్నం ధ్యేయో నారా యణి స్సదా” యనునది యిందనుసంధేయము.

౩౧. అనురాగము - మోక్షానందము, నిరతిశయానందమయ్యుండగుపరమపురుషు ననుభవించుటచే, గలిగినదియు, సర్వాకస్థలయందు నుచితంబైనయొక నగునశేషశేషతైకస్వరూప మైనయనురాగ మని తాత్పర్యము.

౩౨. ఉపాయసప్తకము-1వివేకము. (ఉల్లిడ్డ మొదలగుకాతిదుష్టపదార్థములచేతను ఛండాలో స్థము మొదలగుకాళియదుష్టపదార్థములచేతను నెరిగిమనస్ లగునగుత దుష్టపదార్థములచేతను నూచి తముగాఁగి యాహారముచేత కరితపురుగులకుఁ జేసికొనుట) 2 విమోక్షము (కాఠాక్షరములచేతను నూచి సము (ధ్యయమును మాట్లాడితి కి ధ్యానించుట) 4 క్రియ (పంచమహాయజ్ఞాదులను యథాశక్తి నొనర్చుట) 5 కల్యాణము (సత్యము (సర్వభూతహితము) అజ్ఞానము (త్రికరణము లేకరూపము) నుండట) దయ (స్వార్థములేకయే పరదుఃఖమును సహింపకుండుట) దానము (లోభము లేకుండుట) అహింస (త్రికరణము లతోను బరులకు వీడింపకుండుట) అభిద్య (పరులొనర్చినయపకారమును దలంపకుండుట) మొదలగు గుణగుణముదాయముగలిగియుండుట) 6 అనవసాదము (దేశకాలములు సరిగాలేకుండ టవలననుగతించినదుఃఖ ములను మరలఁగలుగఁజేయునస్తువులను స్మరించుకొనుటవలనను మనస్సు దైన్యము నొందకుండునట్లు స్థిరము గా నుంచుకొనుట.) 7-అనుధర్మము- (దేశకాలములు మంచి వగుటవలనను బ్రయవస్తువులను స్మరించుకొనుట వలనను నతిసంతోషమును బొందక వ నోవికారదూరుఁడై యుండుట) యని యుపాయముఁ దెలుపిదములు.

౩౩. ఇంతయేల...పురుషు - సర్వాంతర్యామి యగుటచేత నింద్రాదిరూపమునఁగూడఁ, చానేఁఫల మిచ్చును గాన “యో యో యాం యాం గనుం భక్తః” అను భగవద్గీతావచనప్రకారముగా నాయాఫల ములను గోరి యారాధించువారికి మోక్షమును బరమపురుషుఁ డొక్కఁడే ప్రసాదించు నని యర్థము.

౩౪. ఉపార్జితము—1 ఆకలి. 2 దప్పిక. 3 కోకిమా. 4 మోహము. 5 మునలితనము. 6 కృత్యపు.

౩౫. ఇట్లు హరికథాప్రభావముఁ దెప్పిన విని పెండియుఁ బ్రపంచస్పృహదిరూప బు తైకహరిచరి త్రింబులును విన నెంచి కుకపరీక్షిన్న రేంద్రులసంవాదము నవలిరింపఁజేయుటకు శాసకుఁ డడుగుచుండె నని సంగతి నెఱుంగునది.

౩౬. ముమ్మూర్తులనుదాల్చి - చతుర్ముఖస్థానవతారరుద్రు లను మూడుముమ్మూర్తులను ధరించి, దీనిచే కైలత్సన్యాము చెప్పఁబడినది. అఖిలంబు...తనయవాని-దీనిచే భగవంతుఁ డొక్కఁడే వ్యాపకుఁ డనియుఁ నర్చినదంతయు వ్యావృత్తి మనియుఁ దెల్పఁబడినది. పోకృ...నలయవాని - దీనిచేతఁగూడ కైలత్సన్యాము చెప్పఁబడినది.

౩౭. అశయము...యేలువాని - ఇంద్రియాగోచరంగదైనను రామఃస్థాదిరూపములం దాల్చి మోల్లరకును గోచరుండగువాఁ డని భావము. దీనిచే సౌలభ్యాతిశయము తెల్పబడినది. పరిపూత...దాల్చిడు వాని - ప్రకృతిపురుషవిలక్షణం డగుటవలనను సర్వజగత్కరణుండు గాన కుద్ధసత్త్వప్రభావం డగుట వలనను మోక్షార్థుల కుపాస్కుఁ డని తెల్పబడినది.

3౮. యాదవ...దవ్యగువాని-అక్రితవాత్సల్యముచేత యాదవశ్రేష్ఠుడై యవతరించి సోలభ్యంబును గనబఱచినను భక్తిలేనివారి కందరానివాఁడని భావము. మంగళ...దారెడువాని-ఇందు “స్వే మహిమ్ని ప్రతిష్ఠితః” అనుశ్లోతి యనుసంధేయము.

౩౯. తాపములు - ఆధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికములు; బ్రహ్మపదంబు - ఇందు “బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరం” అనుశ్లోతి యనుసంధేయము. భగవత్కీర్తనస్మరణాదులచే గేవలము బాపనివృత్తియే గాక చిత్తశుద్ధియు దానిచే భక్తియు నందువలన బ్రహ్మప్రాప్తియు గల్గునని భావము.

౪౦. దీనిచే హీనశాతులను భగవద్దాసులకు దాసులైనయెడల బ్రహ్మమును బొందుదు రని చెప్పఁగా నింక భగవద్దాసులనుగూర్చి చెప్ప నవసరము లేదని భావము.

౪౧. నిరం...పరఁగెడువాని-దీనిచే బ్రహ్మరుద్రాదులకును నంతరాత్మయగుటవలన వారికిఁ గూడ భగవంతుఁడే యుపాసనీయుఁడనియుఁ దత్తద్రూపములచే భగవంతుఁడే సర్వఫలముల నిచ్చుననియు భావము.

౪౨. సోడశాత్మకుఁడగుచు - (1) ఏకాదశేంద్రియ (౨) పంచభూతాత్మకుఁడగుచు - సోడశగుణములు. (౩) శబ్దాదివిషయములు (౪) వాగాది వ్యాపారములు (౫) ప్రాణాదివాయువృత్తులు (6) మనోగుణము (సంకల్పాదికము). జీవాంతర్యామియై గుణములను గ్రహించుటచే భగవంతుఁడ కాగుణగ్రహణము లీలారసం బనియు, జీవునకుఁ గర్మాంత మగుటచేత భోగమనియు భావము - ఆఖిల...ప్రతిపాద్యుఁడ - “సతాస్మ్య సర్వవచసాం ప్రతిష్ఠా యత్ర శాశ్వతీ” యనువ్యాయ మిందనుసంధేయము.

౪౩. అప్రేక్షేయుండైన...వేదంబులెల్ల - ఇందు “సర్వేవేదా యత్పద మామనంతి” అను శ్లోతియు, భువన...అమరులెల్ల-ఇందు “చంద్రీమా మనసో జాతః” “స ఆత్మా ఆంగా నృశాస్తి తేవ తాః” అనుశ్లోతులను ననుసంధేయములు.

౪౪. మహత్తత్త్వము త్రిగుణాత్మకం బైనను గ్రియాశక్తియు, జ్ఞానశక్తియుఁ బ్రధానంబుగాఁ గలది యగుటంజేసి రజస్సత్త్వగుణసంవర్ధిత మనియు నహంకారము తమోగుణకార్యమే ప్రధానముగాఁ గలదియగుటంజేసి తమఃప్రధాన మనియుఁ జెప్పఁబడినది. కావుననే యహంకారకార్యముల యందుఁ దామస మధికమై రాజససాత్త్వికంబులు స్వల్పంబులుగను మహత్కార్యములయందుఁ దామసము స్వల్పమై రాజససాత్త్వికంబు లధికంబులుగను గన్పట్టుచున్న వని యెఱుంగునది.

౪౫. గాయత్రీ...ఛందస్సులు-గాయత్రీ, ఉష్ణిక్కు, బృహతి, పంక్తి, జగతి, త్రిష్టుప్, అనుష్టుప్ అను నేఁడు ఛందస్సులు, హవ్య...స్నాదులు-హవ్యాన్నము-దేవతాన్నము-కవ్యాన్నము-పితృదేవతాన్నము - అమృతాన్నము-తదభయశేషమైన మనుష్యాన్నము, అదిశబ్దముచే నస్మదాదులరసనేంద్రియంబును, భద్రదీప్తతల యగు వరుణుఁడను జెప్పఁబడుదురు. మోదము - అనుకూలవస్తుదర్శనముచే గలిగెడుగుఱము; ప్రహదము అవస్తువు తనదిగా భావించుటచేఁ గలిగెడుగుఱము.

౪౬. దివ్యలోకములు-భూ ర్భువ స్సువర్లోకములు.

౪౭. ఇట్లు పరమాత్మవలన జనించిన ప్రపంచమంతయు నతనికి విభూతీయు శరీరంబు నగుటచేఁ దద్భిన్నంబుగా నేరదు-ఇదియేపురుషసూక్తార్ధప్రతిపాదనముచేత సిద్ధాంతీకరింపఁబడుచున్నది. అందు “సహస్ర శిర్షా” అను సర్థముక్కునకును, “బ్రాహ్మసోస్య ముఖ మాసీత్” ఇత్యాది ఋక్కులకును, బూర్వాధ్యాయమువం దర్థము జెప్పఁబడినది. ప్రకృతమున “పురుష ఏవేదగం సర్వ” అనుదాని కర్థముచెప్పఁబడుచున్నది. చిక్యమున నేసంగుచు-ఏకస్వరూపముతో నుండి త్రైకాలికము లగు సకలపదార్థములను బరమాత్మకు శరీరమగుటచే నతనికి శరీరంబుగాని స్వతంత్రవస్తు వేదియు లేదనియు నామరూపవిభాగమునకు వీలుగా నెంతటిసూక్ష్మదశలోనున్న ప్రకృతియుఁ జీవులును గాలమును శరీరముగాఁగల పరమపురుషుడే నామరూపవిభాగమునకు వీలుగా స్థూలదశలో నున్న యాప్రకృతిపురుషకాలములను శరీరములుగాఁగలవాఁడై జగద్రూపముగాఁ బరిణమించి యుండుటచే స్వరూపస్వభావంబులంబటి భిన్నత్వంబును శరీరాత్మసంబంధమునట్టి యొకత్వమును నీదిగుచుచున్నవి. వేదాంతములయం దంతటను “సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ” “అయ మ్మాత్మా బ్రహ్మ” “త త్త్వ మసి” ఇత్యాది శ్లోకులచే నిట్టి శరీరాత్మసంబంధసంబంధక మైన యొకత్వమే

తెలియుచున్నదిగాని యన్యంబు గాదనియఁ గేవలపదార్థభేదమే లే దనువారివాదము యుక్తియుక్తముగా దనియు నెఱుంగునది.

ర౮. “అథో నిష్కాంతత స్త్యాంతే నాభ్యా ముపరిత్యజి” “హృదయం త ద్విజానీయా ద్విశ్వస్థా యతనం వహత్” అనుశ్రితు లిం దను సంధేయములు. నిండి...చము-దీనిచే నపరిచ్ఛిన్నత్వప్రతిపాదక మగు“స భూమిం విశ్వతో వృత్వా అత్యతిష్ఠ ద్దశాంగులం” అనుశ్రిత్యర్థము చెప్పబడినది.

ర౯. దీనిచే-“తామృతత్వ స్వేకానః” అనుశ్రిత్యర్థము చెప్పబడినది.

గ౧. దీనిచే “ఏతావానస్య మహిమా” అనుశ్రిత్యర్థము చెప్పబడినది.

గ౨. దీనిచే “పా దోన్య విశ్వాభూతాని” అనుశ్రిత్యర్థము చెప్పబడినది.

గ౩. అమృతము - మరణాది వికారములులేకుండుట, అభయము - ఆచరణాదులవలనఁ గలుగు భయము లేకుండుట, తేమము - నిరతిశయానంద మనునిష్ఠమును లభించుట, “అమృతము” అనుదానిచే విజర విశ్రాంత్య శబ్దార్థంబులను “తేమము” అనుదానిచే సత్యకామాది చతుశ్శబ్దార్థంబులను “అభయము” అనుదానిచే నపమాతపాపమవిశోకశబ్దార్థంబులు సంగృహీతంబులైనవి గాన నిట్లీనుఁడు శబ్దములచేత గుణాన్వితావిర్భావరూప మైనముక్త్యర్థము సంగ్రహింపబడె నని యెఱుంగునది.

గ౪. దీనిచే “త్రిపాదూర్ధ్వక దైత్యురువః” అనుశ్రిత్యర్థము చెప్పబడినది. అందేకాంశంబు-ఇండు “ఏతా శేన స్థితో జగత్” “య స్యాయుతాయత కైకకలాంశకాంశే విశ్వం విచిత్రవిదచిత్రవిభాగ వృత్తం” అనునవి యనుసంధేయములు.

గ౫. దీనిచే “అథో విశ్వతో వ్యాకాశతః; సాశనానశసే ఉభే” అను శ్రిత్యర్థము చెప్పబడినది.

గ౬. దీనిచే “తస్మా ద్విరా డహాయత విరాజో ఽభిభువః స కాతోఽత్యరిచ్యత” అనుశ్రిత్యర్థము చెప్పబడినది.

గ౭. దీనిచే “యత్పురుషేణ హవిషా” అనుశ్రిత్యర్థము చెప్పబడినది.

గ౮. “ఈయాగ ప్రదేశంబున”నని చెప్పబడుచేత జతుర్యుఖుఁడు యజ్ఞార్థం బైన ప్రదేశంబునం ద్భువనిష్ఠుడై నారదునకుఁ జెప్పుచున్నట్లు తెలియుచున్నది.—భవద్భాగితలగు...యజించిరి. దీనిచేత“తేన దేవా ఆయజంత” అనుశ్రిత్యర్థము చెప్పబడినది.

గ౯. ఇందు “యో ద్విభూతిమ త్సత్త్వం శ్రీమ దూర్జిత మేవవా త త్తదే వావగచ్ఛ త్వం మమ తేజోఽంశస భవం” అనునది యనుసంధేయము.

గ౧౦. సుయజ్ఞావతారంబు - దీనిచే దేవోత్పాదనంబును లోకత్రయా ద్విహారణంబును ననుకార్యం బులు, తైలబవినవి, ఇట్లే భవదనతారంబులును దత్కృత్తంబులును నంతటం దెలియునది; - దేవోత్పాదనతారంబు - “దత్తుఁ డను పేరుగల యతిగ్రహమారుండు” గాన దత్తాత్రేయం దనం బడియె నని యెఱుంగునది.

|| గ౧౧. పుత్రీత్యంబు వహించి - ఇందు “పున్నామనరకా ద్యస్మా త్పితరం త్రాయతే గురః తస్మా త్పుత్ర ఇతి ప్రోక్త స్వయమేవ స్వయంభూవా” అనుసృతి యనుసంధేయము, - స్వీయ... ప్రతిష్ఠితంబై—ఇందు “స్వే మహిమ్ని ప్రతిష్ఠితః” అను శ్రితి యనుసంధేయము - నిట్లూర్చిక నష్ట రూపీత్యనుచి—ఇందు “తస్య వావా వీతస్య మహతో భూతస్య నిశ్చసిత మేత ద్య ద్భగ్వదా” అను శ్రితి యనుసంధేయము.

గ౧౨. స్మార్తంబు...పూర్తములను-స్మృతులయందుఁ జెప్పబడినవాపిహాపతటాక దేవాలయవనాదులత్రీత్యంబు నున్నదానంబును జేయుటయొక్క

గ౧౩. అమృతము - ఉదకము.

గ౧౪. పంచ...శకులు. ఇరువదియైదుతత్త్వముల కదిష్టానములై యున్నశకులు దీనిచే శత్రుభూమి అనుభూమిగావర్తమా సురింపబడినది.

౬౩. జేవా... సమన్వితంబుడై - "ప రాస్య శ క్తి ర్వివిధైః క్షాయితే స్వాభావికీజ్ఞానబలక్రియానామ్" యనుశ్రితి యిం దనుసంధేయము.

౬౪. దీనిచే బ్రహ్మసముగా నెఱుంగదగినదియుఁ బరావరములలోఁ బరశబ్రహ్మచే జ్ఞేష్వబద్ధునది యు నైనభగవత్స్వరూపము స్పష్టికరింపఁబడినది. భగవంతుఁడు చేతనాచేతనశరీరకుఁ దగ్గుటచే నామరూప ము లన్నియు నతనిపర్యంతము జెల్లుచున్నవి. జీవాత్మ తనశరీరమునకు సంబంధించిన మాలత్య యువత్వ వృద్ధ త్యాదులచే స్పృశింపఁబడకుండునట్లు భయవస్థలయందుఁ బ్రకృతిపురుషశరీరకుఁడైనను తనకు శరీర మైన చేతనాచేతనములకుఁ గలయజ్ఞత్వద్వైభవత్వకర్మవశ్యత్వపరిణామిత్వజడత్వాదివికారములచేఁ బరమపురు షుండు స్పృశింపఁబడక ప్రకాశించుచుండును. పరమపురుషుఁ డొక్కడే కార్యకారణములగుట ప్రకృతి పురుషులంబటి యుపపన్న మగు ననునిత్యాదివిషయములు శ్రీభాష్యాదులందు సవిస్తరముగాఁ జూచు కొనునది.

౬౫. ఇందు - "సా నికా పశ్యతో మనేః" అనునది యనుసంధేయము. దీనిచేఁ బరావరములలో నవరస్వరూపము చెప్పఁబడినది. పరస్పరంబు...లట్లు ఇందు మూలత్వనూత్మత్వములు, నిత్యత్వానిత్యత్వంబులు, జడత్వాజడత్వములు మొదలైన విరుద్ధవిషయములు నూచింపఁబడినవి.

౬౬. దీనిచేఁ జేతనాచేతనములయందుఁ బ్రవేశించుట కానించుట తద్దోషములచే స్పృశింపఁబడ్డ కుండఁబ మొదలగునవి తెల్పఁబడినవి "అత ర్భూతైశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్య వారాయణ స్థితః" యనుశ్రితి యిం దనుసంధేయము.

౬౭. ఇట్లు పరస్పరవిలక్షణ మగుచేతనాచేతనస్వరూపమును బ్రతిపాదించుటచే "నారూపంబును" అనునదియు, జగత్కారణత్వ సర్వజ్ఞత్వ సర్వశక్తిత్వాదులను బ్రతిపాదించుటచే "నాస్వభావమును" అను నదియు, జేతనాచేతనములు బహుత్వము శరీరమగుటంజేసి శరీరగతము లగుబాలత్వాది ధర్మములు జీవాత్మ పర్యంతము చెల్లునట్లు చేతనాచేతనగతము లగునజ్ఞత్వాధిభర్మములు పరమాత్మపర్యంతము చెల్లు నని ప్రతిపాదించుటచే "నానానాగుణ వాతమి" అనునదియు, స్పష్టితలయక ర్మత్వమును బ్రతిపాదించుటచే "నాదివ్యకర్మంబులున్" అనునదియు, స్పష్టికరింపఁబడినవి. త్కనవాని నిట్లే యూహించుకొనునది. మఱియు దీనిచే భగవత్స్వరూపమే జ్ఞేయ మని సంగ్రహముగఁ దెల్పఁబడినది. నారూపము... శేషింపదు. ఆయోగాగ్ర్యయోగవ్యవచ్ఛేదంబులును, నన్వయవ్యతిరేకంబులును, నభావసద్భావంబులును దీనిచే నిరూ పింపఁబడినవి. సర్వ...భిన్నంబు - అచిత్పదార్థమువలె జీవాత్మ నాస్తీశబ్దార్థుఁడు గాకున్నను "వాలాగ్రిశతభాగస్మ" యనునట్లు చిత్పరిణామము గలవాఁడుగాన సర్వవస్తువులయం దుండు నని చెప్పుట కశక్యమైన దని యెఱుంగునది. ఇట్లు ప్రకృతివలెఁగాక యవికారి యనియు, నాత్మవలెఁగాక యనంత మనియుఁ జెప్పుటచే "సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ" యనుబ్రహ్మస్వరూపలక్షణము జెప్పఁబడినది.

౬౮. ౬౫-౬౬-౬౭. గుర్తులుగల నాల్గుపద్యములను నర్థమునుబట్టి చతుష్కోకిభాగవత మని వ్రాయఁబడియొ నని యెఱుంగునది.

౬౯. పా వరూపము - దివ్యాత్మస్వరూపంబును బరస్వరూపంబనియు, జేతనాచేతనాత్మకస్వరూ పము నవరస్వరూప మనియు నెఱుంగునది.

౭౦. వనజ... బావరింపుము - ఇది సంహారకర్త యగురుద్రుని కుపలక్షణముగా నెఱుంగునది.

౭౧. "రథ స్వాశేష సేమి రర్పితాః సాభౌ వరా అర్పితాః ఏవమేవైతా భూతమాత్రాః ప్రజ్ఞామాత్రా స్వర్పితాః ప్రజ్ఞామాత్రాః శాశ్వతార్పితాః" అనుశ్రితి యిం దనుసంధేయము.

౭౨. నీరములు - వేంద్ర! - "ఆపో నారా ఇతి ప్రోక్తా ఆపోఽై నరహానవః ఆయనం తస్య తాః పూర్వం తేన వారాయణ స్మృతః" అనుస్మృతి యిం దనుసంధేయము.

౭౩. కాలాదుల కన్నింటికిని భగవదనుగ్రహముననే సత్కలాభము చెప్పఁబడుటవలన నతనిని భావ మనిర్యాశ్య మని భావము.

౭౪. త్రివిధముగ - "తోయేన జీవాన్ వ్యససర్జ భూమ్యాం" అనుతాత్పర బహిజామస్యభా వముగల పంచభూతములచే నేర్పడినదియు, దేవమనుష్యాది శరీరములతోఁ గూడినదియు నగు నాకారము

నకు లక్షణముగాన నట్టి దేహములతో జీవులను గూర్చి నని తోయశబ్దమున కర్థము చెప్పబడినట్లు జ్ఞాతను జ్ఞేయజ్ఞాతృజ్ఞానకారణములుగా సృష్టించుట యనఁగాఁ దత్తత్కర్మానుసారముగా జీవులకు దేహమన్యః స్వాదిదేహములను గూర్చుటయే యని యెఱుంగునది.

2౪. ఇట్లు సమష్టిభూతచతుర్ముఖునివలన వ్యవస్థితయవభిభాగమే యందుఁ జెప్పబడుచున్నది. నుందుఁ జెప్పబోవు “వివిధ...గుము” అనుదానింబట్టి చతుర్ముఖునకు రెండుహస్తములు లేనందువలన నీ ప్రకరణము చతుర్ముఖుని యవయవోత్పత్తిని జెప్పనది గాదనుట స్పష్టము. ప్రాణివా యువువలన నాసికలు గలుగుటకు “వాయుః ప్రాణోభూత్వా నాసికే ప్రావిశత్” అను శ్లోని బ్రహ్మణముగా నెఱుంగునది.

2౫. “అదిత్య కృతు ర్భూత్వా అక్షిణీ ప్రావిశత్” అనుశ్లోని యిం దనుసంధ్యము.

2౬. “యజ్ఞో వై విష్ణుః” అనుశ్లోని యిం దనుసంధ్యము

2౭. వానివానిశామరూపకర్మములతోఁ బరమాత్ముఁ డవాంతరభేదపూర్వకంబుగ సృష్టించె నని భావము.

2౮. ఇట్లు...త్మయై - భగవంతుఁడు చతుర్ముఖరూపముతో సృష్టించు ననియు, రుద్రరూపముతో సంహరించు ననియు, స్వస్వరూపముతోఁ బాలించు ననియు దీనిచే నూచింపబడినది. తిర్క్కు...లఁడు - తిర్క్కుగవతారములు - మత్స్యకూర్మవరాహాహంసాద్యవతారములు, సరావతారములు - రామకృష్ణాద్యవతారములు, సురావతారములు - వాసుదేవయజ్ఞాద్యవతారములు, అదిత్యబ్రహ్మలతో నిత్యగావతారముల నూహించుకొనునది.

2౯. ఇందు “అజాయమానో బహుధా విజాయతే” అనుశ్లోనియు, “అజో పి స స్స శ్చ యాత్మా భూతానా మిశ్వరోపి గచ్ఛ ప్రకృతిం స్వా మధిష్ఠాయ సంభవా మ్యాత్మిమాయయా” అను భగవద్గీతా పాద్యంబును “కామాచ్చ నానుమానాపేక్షా” అనుశ్లోనియు ననుసంధ్యములు.

౩౦. కాలపరిణామములు - కల్పలక్షణములు - మన్వంతరములు - పద్మకల్పము - ఇవియన్నియు దృఢీయస్కంధమునందుఁ జెప్పబడును.

త ప్పొ ప్పల వట్టి క

ప్రథమస్కంధము.

పుట. పంక్తి. తపస్య.	తపస్య.	పుట. పంక్తి. తపస్య.	తపస్య.
6 11 18 చ. పని	చ. పని	7 విజయ	విజయ
7 2 శ్రీ	దెల్పి	68 29 నీవు	నీవు
8 22న రంబు	నరంబు	66 14 కముతో	కములతో
11 25 ముడివడ్డ	ముడివడ్డ	67 25 మహాత్వంబు	మహాత్వంబు
12 14 మూర్తియై	మూర్తియై	69 15 సమయము	సమయము
15 పార్థివం	పార్థివం	మొసంగ	మొసంగు
26 తారముల్	తారముల్	28 రామా	రామా
28 రజస్తమో	రజస్తమో	71 16 నూర్కొని	నూర్కొని
31 వ. మతీయు	వ. మ. తీయు	75 28 మందర	మందర
18 80 శ్రీ గీ. సంత	శ్రీ గీ. సంత	76 22 వృథముల్	వృథముల్
14 5 చ. అన	చ. అన	28 బ్రథితా	బ్రథితా
15 8 ౨౦ సి. నాభి	౨౦ సి. నాభి	77 81 వైభంబున	వైభంబున
16 25 పృథు	పృథు	79 3 ఉపుడు	ఉపుడు
17 4 మంధర	మంధర	12 బులను	బులను
18 1 బుత్తుండు	బుత్తుండు	80 భావంబుల	భావంబుల
26 నటుకులం	నడుకులం	31 యాధాత్వం	యాధాత్వం
28 బార్థుని	బార్థుని	81 1 సందలు	సంపదలు
19 22 నందు	నందు	25 చేద్యుడు	చేద్యుడు
20 14 నగును	నగును	82 1 వర్ణుడు	వర్ణుడు
22 10 మునగన్పు	మునగన్పు	84 2 బోలెడు	బోలెడు
27 27 గ్రంథము	గ్రంథము	89 14 విహీనా	విహీనా
84 5 గాఢులు	గాఢులు	21 వారిన	వారిన
80 నాకు	నాకు	90 4 వీర	వీర
86 12 రక సి. వాసు	రక సి. వాసు	7 కగురుట	కగురుట
17 కారి 38-3౯	కారి 38-3౯	11 రిని	రిని
87 81 తత్వ	తత్వ	88 దల్లి	దల్లి
88 4 గిడియెక్	గిడియెక్	91 22 దపియంతుల్లి	దపియంతుల్లి
89 22 సంత ౧౨	సంత ౧౨	26 హహ	తహహ
82 చుచుక్ ౧౩-౧౪	చుచుక్	92 1 బంధనము	బంధనము
29 సమర	సమర	29 సమర	సమర
98 1 భక్తి	భక్తి	7 దారకుడు	దారకుడు
95 14 భావృత	భావృత	96 8 విదధి	విదధి
91 4 నాభు	నాభు		

పుట సం. క్రి. తప్పు.	ఒప్పు.	పుట సం. క్రి. తప్పు.	ఒప్పు.
20 నవశకు	యవశకు	107 8 లీలం	లీనం
97 13 భీభత్స	భీభత్స	114 16 జాచు	జాచు
28 భావ్యము	భావ్యము	115 14 నొట్టి	నొట్టి
98 24 గార్చు	జార్చు	116 22 మిత్తరి	మిత్తరి
31 దేనకి	దేవకి	118 14 పిప్పలు	పిప్పలు
99 16 భేష్టున	భేష్టున	121 2 చుండె	చుండె రళ
101 7 నిలుచు	నిలుచు	124 5 జెప్పుట	జెప్పు
24 వేగుచు	వేగుచు	125 22 ఎం. సె. సేత్ర	సీ. సేత్ర
25 రోత	రోత	126 9 స్వప	మాని
28 మన్మథో	మన్మథో	128 3 ప్రముఖ	రముఖ
103 22 మరకు	మరు	131 28 ముందు	ముందు
25 వేయ	లేయ	132 6 ఉత్తమ్యండు	ఉత్తమ్యండు
104 5 ముందు	ముందు	133 1 వేకము	వేకము
6 సోగి	సోగి	134 4 తేలుపున	తేలుపున
8 చుండ	చుండ	135 2 సింహున	సింహున
21 చుండ	చుండ	136 1 దొందును	దొందును
105 88 చుండ	చుండ		

ద్వితీయస్కంధము.

పుట సం. క్రి. తప్పు.	ఒప్పు.	పుట సం. క్రి. తప్పు.	ఒప్పు.
2 27 భక్తి - ర. -	భక్తి - ర. -	17 20 పురుషు	పురుషు
5 28 పాంభో	పాంభో	19 2 చుండ	చుండ
7 4 నరేంద్ర	నరేంద్ర - ర. -	21 28 కుద్ది	కుద్ది
10 7 బ్రాహ్మకం	బ్రాహ్మకం	22 4 యాత్మక వైదిక	యాత్మక పాగమ
23 సీ. అతి	అతి సీ. అతి	8 కొరకు	కొరకు
24 యుండ	యుండ	28 28 బునక	బునక
11 25 భునకు. ర. -	భునకు. ర. -	26 5 నిట్టు	నిట్టు
12 10 రెల్ల	రెల్ల	31 28 మూర్ఖ	మూర్ఖ
14 జెప్పగ	జెప్పగ	27 దృష్టి	దృష్టి
20 వలయు	వలయు	38 7 నందపరి	నందపరి
22 వలయు	వలయు	బొరం	బొరం
18 2 నరేంద్ర	నరేంద్ర	40 1 దొహనై	ద్రుహనై
14 నంకి	నంకి	21 ఎ. న.	క.
14 14 చుండ	చుండ	48 9 పియ	పియ
18 కుండ	కుండ	49 9 మున్	మున్
15 9 చుండ	చుండ	18 చుండ	చుండ
20 చుండ	చుండ	50 19 చుండ	చుండ

పుట పంక్తి. తప్ప.	ఓప్పు.	పుట పంక్తి. తప్ప.	ఓప్పు.
53 9 దోవ	దోవ	,, 29 దింద్రయ	దింద్రయ
54 7 దారే	దారే	58 5 గంధ	గంధ
55 29 మాన	మాని	,, 25 ము	క్తము
56 18 రుద్ద	రుద్ద	59 7 న్మన	న్మనః
57 12 లానునె	లానునె	,, 17 తావు. 303.3	తావు 30-3.3
,, 18 రించియ	రించియ	62 28 బ్రథ కా	ద్వితీయా
,, 26 జింప	జింపం		

అనుబంధము.

పుట పంక్తి. తప్ప.	ఓప్పు.	పుట పంక్తి. తప్ప.	ఓప్పు.
1 9 ఆకాశ	ఆకాశ	,, 37 అకుష్వంతడవు	అఖిలేశ్వరుండవు
2 6 నారా	నారాయ	,, 39 యితరల	యితరుల
3 2 మారే	మారే	,, 41 స్పంజ్జేనై	స్పంజ్జేనై
,, 5 గోక్షిప	గోక్షిప	10 14 నావి	నావి
,, 8 పూర్ణ	పూర్ణ	,, 28 కొనుటయ	కొనుటయే
,, 24 నూరు	నూరు	12 8 క్రతులు	క్రతులు ప్రమాణములని
4 7 సంభూతే	సంభూతే	,, 29 నేను	నేను
,, 8 గోర్క	గోర్క	,, 37 దేవా రుండట	దేవా రుండట
,, 19 పిలచు	పిలచు	14 25 అసా	అసా
,, 21 మాత్రో	మాత్రో	,, 28 వరకు	వరకు
,, 25 చిత్త	చిత్త	15 5 బుద్ధియ	బుద్ధియ
,, 37 రితము	రితము	,, 16 ముగనుదన్ను	ముగను
,, 13 యన్యథా	యన్యథా	,, 17 ముగనుసమ	ముగనుదన్ను సమ
,, 18 గుణంబులు	గుణంబులు	,, 7 పరా	పరా
,, 27 సత్త్వ	సత్త్వ	,, 17 దనితెల్ప	దనియందెల్ప
,, 38 ర్పరచ	ర్పరచ	,, ,, వేత్త	వేత్త
,, 13 నారా	నారా	,, 21 ద్యాధ	ద్యాధ
,, 20 వరా	వరా	17 25 లాదే	లాదే
,, 2 త్కర్మలను	త్కర్మలను	18 36 దర్శిగ	దర్శిగ
,, 24 కాదులచే	కాదులచే	,, 38 గోచరుం	గోచరుం
,, 36 పుట్టుకకు	పుట్టుకకు	20 25 గోచరుం	గోచరుం

శతావధాని సంపన్నుడు సింగరాచార్య ప్రణీత

గ్రంథములు.

అమృతము:—ఇందలి పద్యములు నిజముగా సమృతమే ... 0-1

నక్షత్రమాల:—వేదాద్రి లక్ష్మీనరసింహస్వామి స్తోత్రము ... 0-1

నక్షత్రమాల:—యాదగిరి లక్ష్మీనరసింహస్వామి స్తోత్రము ... 0-1

నక్షత్రమాల:—మట్టపల్లి లక్ష్మీనరసింహస్వామి స్తోత్రము ... 0-1

గీతావళి:—ఇందు శ్రీభాగవతాంతర్గతములగు రుద్రగీత,

శృంగీత, గోపికాగీత, భీమరగీత, అవధూతగీత,

భిక్షుగీత, యనునాఱుగీతలు గలవు. ముముక్షువుల

కవశ్యపఠనీయ గ్రంథము. ... 0-1

ప్రహ్లాదనారాయణయుద్ధము:—రెండాశ్వాసములచక్కని

ప్రబంధము. ... 0-1

శ్రీభాగవత ప్రథమపద్యము:—మతత్రయవ్యాఖ్యాన విశిష్టము

త్రిమతవిషయము లిందు చక్కగా వెల్లడింపబడినవి.

శ్రీహరిశతకము:—భక్తిరసభరితము. ... 0-1

శ్రీభాగవత గ్రంథమండలి.

జగ్గయ్యపేట, కృష్ణాజిల్లా